חסידות · ברסלב · ספרי רבי נתן

עלים לתרופה מנוקד

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עלים לתרופה מנוקד

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עלים-לתרופה-מנוקד/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

עלים לתרופה * 6
הקדמה להמכתבים 6
מכתב רבינו* 9
* 11
* 12
* 13
* 14
* 15
מכתב א 16
מכתב ב 18
מכתב ג 20
מכתב ד 21
מכתב ו 22
מכתב ז 24
מכתב ח 25
מכתב ט 26
מכתב י 28
מכתב יא 28
מכתב יב 30
מכתב יג 31
מכתב יד 32
מכתב טז 34
מכתב יז 34
מכתב יח 36
מכתב יט 38
מכתב כ 40
מכתב כא 41
מכתב כב 42
מכתב כג 43
מכתב כד 44
מכתב כה 44
מכתב כו 48
מכתב כז 48
מכתב כח 49
מכתב כט 50
מכתב ל 51
מכתב לא 52
מכתב לב 54
מכתב לג 55
מכתב לד 56
מכתב לה 57
מכתב לו 58
מכתב לט 60
מכתב מ 62
מכתב מא 63
מכתב מב 63
מכתב מג 64
מכתב מד 64
מכתב מה 65
מכתב מו 68
מכתב מז 69
מכתב מח 70
מכתב מט 70
מכתב נ 71
מכתב נא 72
מכתב נב 74
מכתב נג 74
מכתב נד 75
מכתב נה 75
מכתב נו 76
מכתב נז 77
מכתב נח 81

מכתב נט 82
מכתב ס 82
מכתב סא 83
מכתב סב 85
מכתב סג 85
מכתב סד 86
מכתב סה 89
מכתב סו 89
מכתב סז 90
מכתב סח 91
מכתב סט 92
מכתב ע 93
מכתב עא 94
מכתב עב 94
מכתב עג 95
מכתב עד 96
מכתב עה 96
מכתב עו 97
מכתב עז 97
מכתב פ 100
מכתב פא 101
מכתב פב 103
מכתב פג 104
מכתב פד 105
מכתב פה 107
מכתב פו 108
מכתב פז 109
מכתב פח 111
מכתב פט 111
מכתב צא 113
מכתב צב 114
מכתב צג 116
מכתב צד 116
מכתב צו 118
מכתב צז 119
מכתב צח 120
מכתב צט 121
מכתב ק 121
מכתב קא 122
מכתב קב 123
מכתב קג 124
מכתב קד 125
מכתב קה 125
מכתב קו 127
מכתב קז 127
מכתב קח 128
מכתב קט 128
מכתב קי 129
מכתב קיא 130
מכתב קיב 131
מכתב קיג 131
מכתב קיד 133
מכתב קיז 135
מכתב קיח 137
מכתב קיט 138
מכתב קכ 139
מכתב קכב 139
מכתב קכד 141
מכתב קכה 142
מכתב קכו 143
מכתב קכז 145
מכתב קח 145
מכתב קכט 146
מכתב קל 146

מכתב קלא 148
מכתב קלב 148
מכתב קלג 149
מכתב קלד 149
מכתב קלה 150
מכתב קלו 152
מכתב קלז 152
מכתב קלח 153
מכתב קלט 153
מכתב קמ 154
מכתב קמא 155
מכתב קמב 157
מכתב קמג 157
מכתב קמד 158
מכתב קמה 159
מכתב קמו 159
מכתב קמז 160
מכתב קמח 160
מכתב קמט 160
מכתב קנ 161
מכתב קנא 161
קנב 162
מכתב קנג 164
קנד 165
מכתב קנה 167
מכתב קנו 167
מכתב קנז 168
מכתב קנח 169
מכתב קנט 171
מכתב קס 172

עלים לתרופה *

עלים לתרופה

הקדמה להמכתבים

אָמַר הַמְלַקֵּט, יְדוּעַ מַה שֶּׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פָּרָשַׁת פִּנְחָס מַה שֶּׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה עַל יְהוֹשֻׁעַ. יְהוֹשֻׁעַ הַרְבֵּה שֶׁרָתְךָ וְהַרְבֵּה חָלַק לְךָ כָּבוֹד וְהוּא הָיָה מַשְׁכִּים וּמַעֲרִיב בְּבֵית הַוַּעַד שֶׁלְּךָ, וְהוּא הָיָה מְסַדֵּר אֶת הַסַּפְסָלִים וְכוּ'. הוֹאִיל וְהוּא שֶׁרָתְךָ בְּכָל כֹּחוֹ כְּדַאי הוּא שֶׁיְּשַׁמֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינוֹ מְאַבֵּד שְׁכָרוֹ. קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְכוּ' לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כ"ז) נוֹצֵר תְּאֵנָה יֹאכַל פִּרְיָהּ.

וְהִנֵּה גַּם אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֹּה הַיּוֹם בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה מֵעוֹלָם לֹא רָאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ מֵאִישׁ אֶחָד שֶׁיְּשָׁרֵת אֶת רַבּוֹ בְּאֹפֶן כָּזֶה כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ מִמּוֹרֵנוּ הָרַב נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי מִמֶּנּוּ נִתְקַיֵּם בּוֹ לֹא מָשׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל אָהֳלוֹ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁל רַבֵּנוּ אוֹר הָאוֹרוֹת בַּעַל לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, כִּי מִמֶּנּוּ הָיָה דְּבוּק וּמְקֻשָּׁר אֵלָיו בְּהִתְקַשְּׁרוּת וּדְבֵקוּת אֱמִתִּי בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ וּבְבִטּוּל הָרְגָּשׁוֹת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי בְּכָל תְּנוּעוֹתָיו בְּמַעֲשֶׂה וּבְדִבּוּר וּבְמַחֲשָׁבָה, בְּשִׂבְתּוֹ בְּבֵיתוֹ וּבְלָכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ בְּשָׁכְבּוֹ וּבְקוּמוֹ. וְכָל שִׂיחוֹתָיו וְסִפּוּרָיו וְעִנְיָנָיו הַכֹּל הָיָה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ רַק עַל קִטֶּב עִנְיָן זֶה לְהוֹדִיעַ וּלְפָרְסֵם גְּדֻלַּת קְדֻשַּׁת מַעֲלַת רַבֵּנוּ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וּגְדֻלַּת קְדֻשַּׁת מַעֲלַת מַאֲמָרֵי תּוֹרוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְשִׂיחוֹתָיו וְסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹתָיו וְכָל עִנְיָנָיו. לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרוֹתָיו וְכוּ' לְהָפִיץ מַעְיְנוֹתָיו חוּצָה. כִּי זֶה כָּל אָדָם. וְכָל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְצַוּוֹת לָזֶה וּבִשְׁבִיל זֶה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. אִלְמָלֵא זָכוּ הָעוֹלָם עַל כָּל פָּנִים גַּם עַכְשָׁיו זֶה שָׁנִים רַבּוֹת אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהַנּוֹת מֵאוֹרוֹ כְּבָר הָיָה הָעוֹלָם בָּא לִידֵי תִּקּוּנוֹ בִּשְׁלֵמוּת וְכַמְבֹאָר מִזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְהִנֵּה הָאִישׁ הַזֶּה מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לֹא נָתַן שֵׁנָה לְעֵינָיו וּלְעַפְעַפָּיו תְּנוּמָה וְכָל יְמֵי חַיָּיו הָיָה עוֹסֵק רַק בְּעִנְיָן זֶה לְדָלוֹת וּלְהַשְׁקוֹת מִתּוֹרַת רַבּוֹ לַאֲחֵרִים וּלְפָרְסֵם שְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בָּעוֹלָם. וְעִסֵּק בָּזֶה בְּשִׁקִּידָה רַבָּה מְאֹד וּבְמִסִּירַת נֶפֶשׁ עָצוּם מְאֹד אֲשֶׁר לֹא יְאֻמַּן כִּי יְסֻפַּר, וּזְכוּת רַבּוֹ הַקָּדוֹשׁ מְסַיְּעָתוֹ כִּי זָכָה לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה וְעֶלְיוֹנָה מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה' וּבְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְהַכֹּל הָיָה בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת גָּמוּר וּבְשִׁפְלוּת אֲמִתִּי וַעֲנָוָה שְׁלֵמָה מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר כְּלָל. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת עִנְיָן זֶה לֹא בִּכְתָב וְלֹא בְּעַל פֶּה, וְהָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד. כִּי זָכָה לִלְמֹד הָרְבֵּה בִּפְשִׁיטוּת, שֹׁ"ס וּפוֹסְקִים וּמִדְרָשִׁים וְזֹהַר הַקָּדוֹשׁ וְסִפְרֵי קַבָּלָה וּשְׁאָר סִפְרֵי קֹדֶשׁ עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁמַע קְצָת מִסִּדֵּר לְמוּדוֹ הָיָה מִשְׁתָּעֵר בְּלִבּוֹ כִּי בִּלְתִּי אֶפְשָׁר דָּבָר זֶה אִם לֹא שֶׁתאמַר שֶׁיּוֹמָם וָלַיְלָה אֵינוֹ עוֹסֵק רַק בְּסִדֵּר לְמוּדוֹ, וּמִלְּבַד זֶה הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה מְאֹד בַּעֲבוֹדַת ה' עֲבוֹדָה זוֹ תְּפִלָּה כִּי הָיָה

מִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ בְּכַח עָצוּם וּבְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל וּבְדֶבֶקוּת נִפְלָא. גַּם הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים בְּתָמִימוּת וּפְשִׁיטוּת גָּדוֹל כִּי הָיָה רָגִיל לוֹמַר בְּכָל יוֹם מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים הַרְבֵּה וּבְהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל וּבִבְכִיָּה עֲצוּמָה וּבְקוֹלוֹת וּצְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת וּמְשֻׁנּוֹת וּבְלֵב נִשְׁבָּר בֶּאֱמֶת כְּזֶה אֲשֶׁר לֹא יְאֻמַּן כִּי יִסָּפֵר, וְכָל הַשּׁוֹמֵעַ תְּצַלֶּינָה אָזְנָיו, וְרַבִּים רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל גַּם מֵהֲמוֹן עַם אֲשֶׁר לֹא הָיוּ מְקֹרָבִים אֵלָיו כְּלָל וְכִמְעַט שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתוֹ בְּפָנָיו כְּלָל וְנִתְעוֹרְרוּ לְתַמָּם בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל דְּקֻדֻּשָּׁה עַל יְדֵי שֶׁשָּׁמְעוּ תְּפִלָּתוֹ וַאֲמִירַת תְּהִלִּים שֶׁלּוֹ וְסֵדֶר תִּקּוּן חֲצוֹת שֶׁלּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה כַּיְּדוּעַ וּמְפֹרָסָם עִנְיָן זֶה. גַּם הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַרְבּוֹת בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְתַחֲנוּנִים וְכוּ' שָׁעוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁמַע סֵדֶר עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה שֶׁלּוֹ הָיָה מְשֻׁעָר בְּלִבּוֹ כִּי אִי אֶפְשָׁר דָּבָר זֶה אִם לֹא שֶׁמְּבַלֶּה כָּל יָמָיו וְלֵילוֹתָיו עַל תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים כַּנַּ"ל.

גַּם הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם לְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה נִפְלָאִים עַל פִּי הַהַקְדָּמוֹת נוֹרָאוֹת שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וּלְסַדְּרָם הֵיטֵב וּלְכָתְבָם עַל הַסֵּפֶר כַּמּוּבָן קְצָת מֵחִבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּסִפְרוֹ לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת. גַּם הָיָה עוֹסֵק בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ בְּכַמָּה וְכַמָּה הַעְתָּקוֹת וּלְלַבְּנָם וּלְסַדְּרָם בְּכָל פַּעַם בְּסֵדֶר יוֹתֵר נָכוֹן וּלְבָרֵר הָעֲצוֹת וְהַדְּרָכִים הַקְּדוֹשִׁים הַיּוֹצְאִים מֵהֶם לְמַעֲשֶׂה כַּמּוּבָן מִסֵּפֶר קִצּוּר לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן וְלִקּוּטֵי עֲצוֹת. וְגַם בְּעִנְיָן זֶה הָיָה לוֹ עֶסֶק גָּדוֹל, כִּי סִדְּרוֹ כַּמָּה פְּעָמִים וּבְכָל פַּעַם בְּאֹפֶן אַחֵר כַּיְּדוּעַ לְהַיּוֹדְעִים גַּם בָּזֶה.

גַּם הָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה לְסַדֵּר תְּפִלּוֹת עַל סֵדֶר כָּל מַאֲמְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְגַם בָּזֶה הָיָה לוֹ עֶסֶק גָּדוֹל מְאד כַּמּוּבָן מִזֶּה בְּסִפְרוֹ לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת הַנִּדְפָּסִים, לְבַד מִמַּה שֶׁנִּשְׁתַּרְפוּ הַרְבֵּה הַרְבֵּה חִבּוּרִים מִסֵּדֶר לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת שֶׁלּוֹ מַה שֶּׁלֹּא זָכוּ הָעוֹלָם לִרְאוֹתָם וּלְהַנּוֹת מֵהֶם כְּלָל כַּיְּדוּעַ וּמְפֹרָסָם בֵּין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. לְבַד מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ כִּמְעַט בְּכָל יוֹם לִכְתֹּב מִכְתָּבִים הַרְבֵּה וּבַאֲרִיכוּת בִּדְבָרִים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ לַאֲנָשִׁים רַבִּים מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֲשֶׁר זָכוּ לִשְׁתּוֹת בַּצָּמָא אֶת דְּבָרָיו כַּיְּדוּעַ. וְכָל מִי שֶׁשָּׁמַע וְיָדַע קְצָת מֵעִנְיַן סֵדֶר כְּתָבָיו הַנַּ"ל, הָיָה מְשֻׁעָר בְּלִבּוֹ כִּי בִּלְתִּי אֶפְשָׁר דָּבָר זֶה אִם לֹא שֶׁמְּבַלֶּה כָּל יָמָיו עַל כְּתִיבַת עִנְיָנִים הַנַּ"ל.

וְיוֹתֵר עַל זֶה מַה שֶּׁעָסַק כָּל יָמָיו לְיַסֵּד "הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ" שֶׁל רַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וּלְהַדְפִּיס סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כַּמָּה פְּעָמִים וּלְיַסֵּד וְלִבְנוֹת הַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ. וּבְכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט מֵעִנְיָנִים הַנַּ"ל הָיָה לוֹ עֶסֶק גָּדוֹל עִם רַבִּים מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אֲשֶׁר הָיוּ בְּתוֹמְכֵי נַפְשׁוֹ אַךְ אַף עַל פִּי כֵן הָיָה צָרִיךְ לְבַלּוֹת זְמַן הַרְבֵּה עַל זֶה וְלַעֲסֹק בִּנְסִיעוֹת רַבּוֹת בִּשְׁבִיל זֶה, לְבַד מֵאֲשֶׁר רַבִּים קָמוּ עָלָיו וְהָיוּ לוֹ מִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת וַעֲצוּמוֹת וּמְסִירוּת נֶפֶשׁ עָצוּם מְאד קֹדֶם שֶׁזָּכָה לִגְמר כָּל עִנְיָן וְעִנְיָן מֵעִנְיָנִים הַנַּ"ל. וְיוֹתֵר עַל זֶה מַה שֶּׁזָּכָה לְלַמֵּד מִתּוֹרַת רַבּוֹ לַאֲחֵרִים, וְהָיָה עוֹסֵק הַרְבֵּה לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וּלְקָרֵב אוֹתָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

וְהָיָה מְבֹלָּה עַל זֶה זְמַן הַרְבֵּה, כַּיָּדוּעַ כַּמָּה יְגִיעוֹת צְרִיכִין לָזֶה וְכַמָּה זְמַן צְרִיכִין לְבַלּוֹת עַל זֶה קֹדֶם שֶׁזּוֹכִין לַעֲזֹר לְבַעַל בְּחִירָה אֶחָד וּלְקָרֵב אוֹתוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהָיָה לוֹ עֵסֶק גָּדוֹל עִם אֲנָשִׁים רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁעֵסֶק עִמָּהֶם בְּעִנְיָן זֶה לְקָרֵב אוֹתָם לַעֲבוֹדַת ה' עַל יְדֵי הַחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת וְהַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה. לְבַד מַה שֶּׁהָיָה צָרִיךְ לִכְתֹּב מִכְתָּבִים רַבִּים בְּכָל יוֹם לְרַבִּים מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהָשִׁיב לְכָל אֶחָד עַל שְׁאֵלָתוֹ, וּלְהוֹרוֹת לָהֶם הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָּהּ וּלְחַזֵּק לְבָבָם רַק בְּיִרְאַת ה' כָּל הַיּוֹם. וְהִנֵּה הָרְבֵּה מֵחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ הַנּוֹדָעִים לָנוּ וְנִמְצָאִים בְּיָדֵינוּ נִדְפְּסוּ כְּבָר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהֵן הֵם הַלִּקּוּטֵי עֵצוֹת וְלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת וְלִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת וְכוּ' וּבְעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ עֲתִקּוּ גַּם גִּבּוֹרוּ חַיִל וְעָשׂוּ רֹשֶׁם גָּדוֹל בָּעוֹלָם כִּי נִתְפַּשְּׁטוּ בְּכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל וְהָיָה לָהֶם לִמְשִׂיבַת נָפֶשׁ מַמָּשׁ.

וְהֵן עַתָּה שָׁמְנוּ לִבֵּנוּ לְחַפֵּשׂ אַחַר מִכְתָּבִים שֶׁלּוֹ הַמְפֻזָּרִים בֵּין רַבִּים מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לֹא הִשַּׁגְנוּ אוֹתָם גַּם אֶחָד מִשִּׁשִּׁים, כִּי זֶה שָׁנִים רַבּוֹת אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאֵי אֶפְשָׁר לְקַבְּצָם עוֹד.

לְבַד רְאֵה זֶה אֲשֶׁר מָצָאנוּ תּוֹדָה לָאֵל בְּהַשָּׂגָחָתוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְחָכְמָתוֹ הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר חָמַל עָלֵינוּ לָשׂוּם לָנוּ שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ וְלִהְיוֹת לָנוּ לִפְלֵטָה גְּדוֹלָה גַּם קְצָת מֵהַמִּכְתָּבִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלּוֹ וַיַּגְעֵנוּ וּמָצָאנוּ אֵצֶל בְּנוֹ הַוָּתִיק וְחָסִיד הַמֻּפְלָג וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲשֶׁר נִמְצָא בְּיָדוֹ תַּכְרִיךְ כְּתָבִים גָּדוֹל, מֵהַמִּכְתָּבִים הָרַבִּים אֲשֶׁר כָּתַב לוֹ אָבִיו מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וַיְהִי אֶצְלוֹ לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַיּוֹם הַזֶּה. רְאוּ עֵינֵינוּ וַיִּשְׂמַח לִבֵּנוּ וַתִּחִי נַפְשֵׁנוּ, וְצָרַפְנוּ לָזֶה גַּם אֵיזֶה מִכְתָּבִים הַנִּמְצָאִים בְּיַד שְׁאָר אֲנָשִׁים מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ כִּי יָדַעְנוּ שֶׁרְצוֹנוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה שֶׁיִּתְפַּשְּׁטוּ גַּם מִכְתָּבָיו הַקְּדוֹשִׁים בָּעוֹלָם, לְמַעַן יִסָּפְרוּ דּוֹר אַחֲרוֹן מֵהַמַּעֲשֶׂה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שֶׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם מֵעִנְיַן קְצָת הִתְגַּלּוּת קְדֻשַּׁת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה בָּעוֹלָם, בִּפְרָט עַל יְדֵי הַהִתְקָרְבוּת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁנִּתְקָרֵב אֵלָיו מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה.

וְעִקַּר הַדָּבָר לְהַחֲיוֹת עַם רַב מִיִּשְׂרָאֵל, וּלְהָשִׁיב אֶת נַפְשָׁם בְּשִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם עַל יְדֵי כָּל דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, וְיֵשׁ בָּהֶם חָכְמָה נִפְלָאָה וְשֵׂכֶל אֱמִתִּי וְנִפְלָא, וּמַעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה הַנּוֹבְעִים מִמְּקוֹר נָקֵדֶת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ הַנִּגָּלִים נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר מֵעִנְיָן זֶה בַּאֲרִיכוּת נִפְלָא.

וְהַתּוֹעֶלֶת אֲשֶׁר יִמְצָא הַמְעַיֵּן בְּמִכְתָּבִים אֵלּוּ בְּכָל הָעִנְיָנִים הֵן בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה הֵן בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וְכַיּוֹצֵא אִי אֶפְשָׁר לְפָרְטָם כִּי רַבִּים הֵמָּה, אַךְ הַמְעַיֵּן בֶּאֱמֶת מֵאֵלָיו יְבִינֵם וְיִרְאוּ עֵינָיו וְיִשְׂמַח לִבּוֹ וְכוּ'.

וּמֵחֲמַת כִּי אֵלּוּ הַמִּכְתָּבִים רַבָּם כְּכֻלָּם הֵם מִמַּה שֶׁהֵשִׁיב לִבֵּנוּ הֶחָסִיד וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל כֵּן רָאִינוּ לְהַזְכִּיר מִקְצָת שִׁבְחוֹ שֶׁל הָרַב יִצְחָק הַנַּ"ל כִּי הָיָה אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יְרֵא אֱלֹקִים וְכוּ' מִנְּעוּרָיו. וְעָסַק הַרְבֵּה בַּתּוֹרָה וּבַעֲבוֹדַת ה' כָּל יָמָיו וְגַם קְצָת בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ, וְכָל יָמָיו לֹא נֶהֱנָה מִשֶּׁל אֲחֵרִים, רַק אִדְּרַבָּא הָיָה מְהַנֶּה לַאֲחֵרִים יוֹתֵר מִכְּפִי יְכָלְתּוֹ, בַּעַל צְדָקוֹת וּמַכְנִיס אוֹרְחִים, וְהָיָה בַּעַל מִדּוֹת טוֹבוֹת וִישָׁרוֹת, וּמְעֹרָב בְּדַעַת עִם הַבְּרִיּוֹת, וּמָצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹקִים וְאָדָם, וְסוֹף יָמָיו זָכָה לִקְבֹּעַ דִּירָתוֹ בָּאָרֶץ הַקְּדוֹשָׁה בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ צְפַת תּוּבַב"א, וְגַם שָׁם הָיָה נִכְבָּד וְחָשׁוּב מְאד בְּעֵינֵי כֻּלָּם וְנִפְטַר בְּשֵׂם טוֹב, וּמְקוֹם קְבוּרָתוֹ סָמוּךְ מַמָּשׁ לְקֶבֶר הָרַב הַקָּדוֹשׁ בַּעַל הַמְחַבֵּר שֻׁלְחָן עָרוּךְ בֵּית יוֹסֵף וְכוּ' כִּיְדוּעַ.

עַל כֵּן אַל יִפֹּל לֵב אָדָם עָלָיו בִּרְאוֹתוֹ מַה שֶּׁהִרְבָּה לְאוֹנֵן וּלְקוֹנֵן וּלְהִתְמַרְמֵר כָּל כָּךְ עַל רִבּוּי מַחֲשָׁבוֹת הַטּוֹרְדוֹת וְכוּ' כִּי הַכֹּל הָיָה רַק מֵחֲמַת גֹּדֶל תֻּמָּתוֹ וְצִדְקָתוֹ, עַל כֵּן הָיָה נִבְהָל וְנֶחְפַּז וְנֶחֱרַד מְאד מֵאֵיזֶהוּ פְּגָם כָּל שֶׁהוּא אֲפִלּוּ רַק בְּמַחֲשָׁבָה לְבַד וַאֲפִלּוּ בְּשׁוֹגֵג וּבְאָנֵס, כִּי שְׁגָגוֹת דּוֹמוֹת לוֹ כְּמִזִּידוֹת, וְקַלּוֹת דּוֹמוֹת לוֹ כַּחֲמוּרוֹת, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֻגִּינָה יד), וּמִזֶּה בְּעַצְמוֹ יוּכַל הַמְעַיֵּן בֶּאֱמֶת לְהִתְפַּלֵּא מְאד בְּיוֹתֵר עַל גֹּדֶל תֻּמָּתוֹ וְצִדְקָתוֹ וְיִרְאָתוֹ וַחֲסִידוּתוֹ שֶׁל אָבִיו הָרַב רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כִּי לֹא רָצָה לְהָקֵל עָלָיו כְּלָל גַּם בָּזֶה, וּלְהַשִּׁיב לוֹ בִּקְצָרָה מָה אַתָּה מְדַקְדֵּק וּמַרְעִישׁ הָעוֹלָם כָּל כָּךְ בְּכָל פַּעַם בְּדָבָר שֶׁרֹב הָעוֹלָם נִכְשָׁלִים בּוֹ בְּכָל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא בַּתְרָא קסד:) (כָּאן חָסֵר).

וְהוּא לֹא רָצָה לְהָקֵל לוֹ בָּזֶה כְּלָל רַק אַדְרַבָּא הִסְכִּים לִדְבָרָיו שֶׁבְּוַדַּאי צְרִיכִין לִצְעֹק מָרָה עַל זֶה הַרְבֵּה מְאד מְאד, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה גְּבוֹהָה מְאד וְהִיא עִקַּר הָאָדָם, וּצְרִיכִין לְהַחֲזִיקָהּ וּלְשָׁמְרָהּ בְּקֶדֶשׁ יְתֵרָה מְאד מְאד, וְכַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הָרְבֵּה בָּזֶה. רַק אַף עַל פִּי כֵן חִזֵּק אוֹתוֹ לְבַל יִתְבַּלְבֵּל עַל יְדֵי זֶה בְּיוֹתֵר, וְלֹא יָבוֹא עַל יְדֵי זֶה לְעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אֵין שׂוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, וּלְכָל אֶשֶׁר יְחֻבַּר אֶל הַחַיִּים יֵשׁ בְּטָחוֹן לִזְכּוֹת לְכָל טוּב וּלְשִׁלְמוּת הַקְּדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, כַּמְבֹאָר הָרְבֵּה בַּמִּכְתָּבִים הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ בְּעִנְיָן זֶה, אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֲזוּ בָּהֶם וְנָבוֹן יָבִין כָּל דָּבָר לַאֲשׁוּרוֹ:

מכתב רבינו*

זֶה הָאִגֶּרֶת כָּתַב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵאוֹסְטְרָהָא לִכְלַל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲבוּרוֹ, כִּי הָיָה לוֹ אָז מֵחוּשׁ וְחוֹלַאַת גָּדוֹל, וּבִקֵּשׁ מְאד שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עֲבוּרוֹ, וְאַחַר כָּךְ שָׁב לְאֵיתָנוֹ.

וּבְבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ אָמַר שֶׁהֵם פָּעֲלוּ בִּתְפִלָּתָם שֶׁשָּׁב לְאֵיתָנוֹ מֵהַחוֹלַאַת הַנַּ"ל.

(נמצא אצל הר' סענדר מטראוויץ והועתק על ידי רבי שמואל ז"ל הורוויץ מירושלים עיר הקודש) צוּ מַיינֶע גוּטֶע פְרַיינְד. מַיינֶע לִיבֶּע פְרַיינְד הַשֻּׁתָּפִים הַנֶּאֱהָבִים וְהַנֶּעִימִים. אִיךְ בֶּעט אַיְךְ זַייעֶר זַייעֶר אַז אִיר זָאלְט גֶּעבִּין לְזוּנְתִי מֵאָה אֲדוּמִים. וָואלִיר אִיךְ בְּדַארְף פִּיל הָאבִּין אוֹיף הוֹצָאוֹת, דִי הוֹצָאוֹת זֶענֶין בְּכַאן זַייעֶר גְרוֹיס, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר לָכֶם מוֹסֵר כְּתָב זֶה, נִיט טָאפִּיל דַוְקָא פִּיר מָאל אַזוֹי פִּיל, אִיךְ הָאבּ נִיט אֲפִלּוּ פְרוּטָה אַחַת.
בֶּעט אִיךְ אַיְךְ זַייעֶר, רַבִּי מֹשֶׁה בְּהָרַב, רַבִּי יִשְׂרָאֵל, עִם רַבִּי מֹשֶׁה בֶּן הֶעניָע, צוּ שִׁיקְעֶן מִיר מָעוֹת כַּנַ"ל.
אִם יִרְצֶה ה' אַז אִיךְ וֶועל אַהֵיים קוּמֶען וֶועל אִיךְ מִיר אֲפְּרֶעכִינֶין וויא אִיר וֶועט וֶועלִין, הֶכְפֵּל וְהֶשְׁלֵשׁ הַדָּבָר שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת בְּאפֶּן אַחֵר רַק לִשְׁלֹחַ מֵאָה אֲדוּמִים.
גַּם לְזֶרֶז אֶת זוּנְתִי אַז זִי זָאל פָּארִין תֵּכֶף וּמִיָּד.
גַּם לְהוֹדִיעַ לִידִידִי מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן מִנֶּעמִרוֹב וּלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אַז זַייא זָאלִין פַּאר מִיר גָּאט בֶּעטִין אַז עֶר זָאל מִיר שִׁיקְעֶן אַיְין רְפוּאָה שְׁלֵמָה, מַיין חוֹלַאַת וֶועל אִיךְ אַייךְ נִיט שְׁרַייבְּען כִּי הֵיכִי דְּלָא לִתְרַע מַזָּלֵהּ. רַק אִיר זָאלְט מִתְפַּלֵּל זַיין פַּאר מִיר בְּכָל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה.
אוּן נִישְׁט צוּ פַּארגֶעסְן דִי טוֹבוֹת וָואס אִיךְ הָאבּ אַייךְ אִיטְלִיכֶען גִיטָאהן בִּיז אַ הֶער.
אוּן אֶפְשֶׁר אַז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וֶועט מִיר גֶּעבִּין=(רְפוּאָה), קָאנְט אִיר נָאךְ מְקַבֵּל זַיין טוֹבוֹת פּוּן מִיר.
אֲהוּבַי אַחַי וְרֵעַי אִיךְ בֶּעט זַייעֶר צוּ בֶּעטִין בְּעַד נַפְשִׁי הָעֲלוּבָה, בְּכַוָּנַת הַלֵּב צוּ בֶּעטִין, דֶּערמַאנְט אַייךְ אִיטְלִיכֶער וִוי אַזוֹי אִיךְ הָאבּ אַייךְ גֶּעפּוּנֶען אַז אִיךְ בִּין גִּיקוּמֶען קֵיין בְּרֶסְלֶב אוּן וִויפִּיל כְּחוֹת בְּרוּחָנִיוּת וְנִשְׁמִיוּת אִיךְ הָאבּ אוֹיסְגִיבְּרַאכְט אַרוּם אַייךְ. אִיז דֶּער יִשֶּׁר אַז אִיר זָאלְט הַיינְט פַּאר מִיר אוֹיךְ בֶּעטִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָאל מִיךְ הֵיילִין בְּהַרְאוֹת ה' לִי נֹעַם זִיווּ.
גַּם מְזָרֵז צוּ זַין אֶת זוּנְתִי זִיא זָאל פָּארִין וְואריִן אֵשֶׁת נְעוּרִים אִיז נִישְׁט צוּ קְרִיגִין.
וּבְפָרָט עֶס אִיז בְּלוֹיז גְּרוֹסֶע הוֹצָאוֹת, גַּם אִיךְ בֶּעט אַייךְ אַז עֶס זָאל קֵיינֶער פֶּן אַייךְ נִיט דֶּערוֶוועגִין צוּ קוּמֶין, אִיך וֶועל אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּקָרוֹב קוּמֶין צוּ פָּארִין.
הֲלֹא כֹּה דִּבְרֵי אוֹהֲבְכֶם בֶּאֱמֶת וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם יִתִּיב בְּתַוְנָא דִּלְבָּאי נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיחַיֵּהוּ.
צוּ גְרִיסֶען לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַעֲלָתוֹ הָרָמָה.
הֶכְפֵּל הַדָּבָר מְזָרֵז צוּ זַיין אֶת זוּנְתִי זִיא זָאל פָּארִין גִיךְ אוּן נִיט צוּ זָאגִין פַּאר אִיר אוּן נִיט פַּאר דִי קִינְדֶער פּוּן דֶעם.

נַחְמָן במו"ה שִׂמְחָה הַנַּ"ל הַעֲתָקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאֶגֶּרֶת כְּתִיבַת יַד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ שֶׁכָּתַב לְאָחִיו הָרַב מו"ה יְחִיאֵל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לִקְרִימֶנְטְשַׁאק. שֶׁהָיָה שָׁם מַחֲלוֹקֶת עָלָיו מִמִּתְנַגְּדִים רְשָׁעִים וְצִעֲרוּ אוֹתוֹ מְאד. כַּמּוּבָן מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ בְּאֶגֶּרֶת זֶה:

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יוֹם ב' פָּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי.

לַאֲהוּבִי אָחִי חֲבִיבִי וִידִידִי הָרַבָּנִי הַמֻּפְלָא וּמֻפְלָג חָכָם הַשָּׁלֵם מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל צְבִי נֵרוֹ יָאִיר וְיוֹפִיעַ.

הִגִּיעַנִי מִכְתָּבוֹ פֹּה זַאסְלַאב וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מְזֶה, אֵיךְ מָלְאוּ לִבָּם הָאֲנָשִׁים הָרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְהֵעִזּוּ פְּנֵיהֶם כָּל כָּךְ נֶגְדּךָ. וְתָמֵהַּ אֲנִי אֵיךְ לֹא נִמְצָא טוֹב לְעֻמַּת רַע כְּנֶגְדָּם לְבַעֵר הָרַע:

אֲהוּבִי אָחִי נַפְשִׁי וּלְבָבִי, אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם. רַק חֲזַק וֶאֱמַץ בַּתּוֹרָה וּבְיִרְאַת ה' כָּל הַיּוֹם. כַּמְדֻבָּר בֵּין שְׁנֵינוּ. וּזְכוּת אֲבוֹתֶיךָ מְסַיְּעָתְךָ. כִּי כָּל זֶה לְגַדֵּל אוֹתְךָ וּלְהַרְבּוֹת כְּבוֹדְךָ וּלְגַדֵּל שִׂכְלְךָ. כִּי כְּמוֹ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְכָל מִינֵי זֶרְעוֹנִים לָבוֹא לְתַכְלִית גִּדּוּלָם אֶלָּא עַד שֶׁנּוֹתְנִין מִתְּחִלָּה הַגַּרְעִין בָּעָפָר וְאַחַר כָּךְ הַגַּרְעִין נִתְבַּלֶּה וְאַחַר בִּלּוֹתוֹ יִפְרַח וְיָצִיץ וְנַעֲשֶׂה אִילָן גָּדוֹל. כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה שֶׁעַל יְדֵי זֶה שֶׁמַּשְׁפִּילִין אוֹתְךָ עַד עָפָר, עַל יְדֵי זֶה תִּתְגַּדֵּל וְתָצִיץ וְתִפָּרַח בָּעוֹלָם.

אַלּוּ הָיוּ יוֹדְעִין אֵלּוּ הָרְשָׁעִים מְזֶה, בְּוַדַּאי לֹא הָיוּ מְבַזִּין אוֹתְךָ. כִּי כָּל כַּוָּנָתָם לָרַע:

וּמֵהוֹדַעְנָא לְמַעֲלָתוֹ כִּי בְּדַעְתִּי לֵישֵׁב בְּכָאן קְהִלָּה קְדוֹשָׁה זַאסְלַאב לְעֵרֶךְ שִׁלְשָׁה חֳדָשִׁים. וְאַחַר כָּךְ אֶדְעֶה אֵיךְ לִפְנוֹת.

וּמֵהוֹדַעְנָא שֶׁזּוּגָתִי מִתְּחִלָּה הָיָה לָהּ שִׁנּוּי וְעַכְשָׁיו נִתְהַפֵּךְ וְהוֹלֵךְ וּמִתְמַעֵט כֹּחָהּ בְּכָל יוֹם, וְהַהוֹצָאָה בְּכָאן מְרֻבָּה. כִּי הָיָה לִי הוֹצָאוֹת בְּכָאן אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֲדוּמִים. וְתוּ לֹא מִידֵי רַק חַיִּים.

מִנָּאי אָחִיךָ אוֹהֵב נַפְשְׁךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ תָּמִיד וּמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ מִמֶּנּוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת וְלִרְאוֹתוֹ בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם.

נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׂמְחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיִחַיֵּהוּ:

זוּגָתִי פּוֹרֶסֶת בְּשָׁלוֹם זוּגָתוֹ. בִּתִּי מִרְיָם פּוֹרֶסֶת בְּשָׁלוֹם כֻּלְּכֶם. וְלִפְרֹס בְּשָׁלוֹם תּוֹמְכָיו הַנִּלְוִים אֵלָיו. חִזְקוּ וְאִמְצוּ כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתְכֶם בָּזֶה וּבַבָּא.

נַחְמָן הַנַּ"ל:

הַעֲתָקָה אוֹת בְּאוֹת מֵאֶגֶּרֶת כְּתִיבַת יַד רַבֵּנוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ שֶׁכָּתַב לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב בְּזַאסְלַב בִּשְׁנַת תקס"ז.

מֵהוֹדַעְנָא לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ כִּי קַצְתִּי בִּישִׁיבַת בֶּרֶסְלֶב, מִגְּדֶל הַצָּרוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת דְּעָדוּ עָלַי. וְעַכְשָׁיו אֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ מֵאֶהֶל אֶל אֹהֶל. וְלֹא לְהִשְׁתַּקֵּעַ אֶלָּא לָגוּר. בְּכֵן שְׁאֵלָתִי וּבַקָּשָׁתִי מִכֶּם שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָרִיק יְגִיעִי שֶׁיָּגַעְתִּי עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְשַׁמְתִּי אֶת נַפְשִׁי בְּכַפִּי בְּשָׁבִיל טוֹבַת נַפְשְׁכֶם. ה' הַצַּדִּיק וַאֲנִי הִרְשַׁעְתִּי, וּמַעֲשַׂי גָּרְמוּ לִי הַיִּסּוּרִים וּמִיתַת הַבָּנִים הַמְסֻלָּאִים, וְהַמַּחֲלֻקֶת וְהַקְּטָרוּגִים. אַף עַל פִּי כֵן יָדַעְתִּי גַּם יָדַעְתִּי שֶׁגַּם הָעֵסֶק שֶׁעָסַקְתִּי עִמָּכֶם לְהוֹצִיא אֶתְכֶם מִשִּׁנֵּי הַס"מ (הַסִּטְרָא אָחֳרָא מֵם), עַל כָּל אֵלֶּה עֵינָיו לָטַשׁ וְשִׁנָּיו חָרַק עָלַי. וּבְכֵן אָהוּבֵי אַחַי וְרֵעַי חִזְקוּ וְאִמְצוּ בְּיִרְאַת ה' כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי כֹּחוֹ וּבְחִינָתוֹ. וְלֹא יִהְיֶה לָרִיק יְגִיעִי. וְשִׁמְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' כַּאֲשֶׁר לִמַּדְתִּי אֶתְכֶם. וְתִדְעוּ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי רָחוֹק עַכְשָׁיו מִכֶּם אֵין זֶה כִּי אִם רְחוֹק הַגּוּפוֹת וְאֵין רְחוֹק חַס וְשָׁלוֹם בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ כִּי קְרוֹבִים אֲנַחְנוּ. אָהוּבַי אַחַי וְרֵעַי נָא וָנָא שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרַי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי קְרוֹבִים אֲלֵיכֶם יוֹמָם וָלַיְלָה.

וּמֵהוֹדַעְנָא שֶׁעַכְשָׁיו אֲנִי מִתְגּוֹרֵר בְּזַאסְלַב, וּפֹה אֵשֵׁב אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְעֶרֶךְ שִׁלשָׁה חֳדָשִׁים. הֲלֹא כֹּה דִּבְרֵי אֲהוּבְכֶם הַכּוֹתֵב בְּדֶמַע מִגְּדֶל הַשִּׁמְחָה אֲשֶׁר בִּלְבָבִי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן לִי כֹּחַ בְּרֶזֶל לָשֵׂאת עַל הַיִּסּוּרִים וְהַטִּלְטוּלִים כָּאֵלּוּ.

נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׂמְחָה יִשְׂמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיחַיֵּהוּ. מֵהוֹדַעְנָא שֶׁבְּרוּךְ הַשֵּׁם אֲנִי בְּקֶרֶן הַבְּרִיאוּת בְּלֹא עֵסֶק רְפוּאוֹת גַּשְׁמִיּוֹת.

נַחְמָן הַנַּ"ל.

(עַד כָּאן הֶעְתֵּק אוֹת בְּאוֹת וּכְבָר נִדְפַּס בְּסֵפֶר חַיֵּי מוֹהַר"ן אוֹת קסו)

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ה' פָּרָשַׁת אֱמֹר (תקס"ז זאסלב).

לְיָד אָהוּבַי חֲתָנַי הָרַבָּנִי הַנָּגִיד מוֹרֵנוּ הָרַב יוֹשֵׁעַ נָרוֹ יָאִיר וְיוֹפִיעַ עִם שְׁלוֹם זוּגָתוֹ הִיא בִּתִּי הַצָּנוּעָה וְהַחֲכָמָנִית מָרַת אַדְיל שֶׁתִּחְיֶה אָמֵן.

הִגִּיעַנִי כְּבוֹד מִכְתַּבְכֶם בְּיוֹם א' פָּרָשַׁת אֱמֹר, גַּם הַמַּאָה רוּבָּל הִגִּיעַ לְיָדִי, וּמֵהוֹדַעְנָא שֶׁעַכְשָׁו אֲנִי מִתְגּוֹרֵר בִּקְהִלַּת קֹדֶשׁ זַאסְלַב וַחֲמוֹתְךָ יֵשׁ לָהּ שִׁנּוּי גְּדוֹלָה, גַּם מֵהוֹדַעְנָא שֶׁלֹּא אָבוֹא לְמַחֲנֵיכֶם קֹדֶשׁ עַל שָׁבוּעוֹת, כִּי פֹּה אֵשֵׁב בִּקְהִלָּה קְדוֹשָׁה זַאסְלַב, וְתוּ לֹא מִידֵי רַק חַיִּים וְשָׁלוֹם. מִנְּאִי חוֹתֵנְךָ אוֹהֵב נַפְשְׁךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד.

נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׂמְחָה יִשְׂמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיחַיֵּהוּ וּמֵהוֹדַעְנָא שֶׁאֵין אֲנִי עוֹסֵק בִּרְפוּאוֹת כִּי ה' עָזַר לִי וְלֹא עָזַב חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ מִמֶּנִּי.

נַחְמָן הַנַּ"ל לִפְרֹס בְּשָׁלוֹם יְדִידִי מוֹרֵנוּ הָרַב מֹשֶׁה בְּהָרַב עִם שְׁכֵנָם יְדִידִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִשְׂרָאֵל עִם שֶׁתָּפֵי יְדִידִי מוֹרֵנוּ הָרַב מֹשֶׁה בֶּן הֶעניָא, וְאוֹדוֹת שֶׁכָּתַב לִי לְהוֹדִיעַ לוֹ אִם יַעֲסֹק בִּרְפוּאוֹת, אֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה עַכְשָׁיו וְאֵין אֲנִי יוֹדֵעַ מַה לְהָשִׁיב.

נַחְמָן הַנַּ"ל.

לִפְרֹס בְּשָׁלוֹם כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ.

נַחְמָן הַנַּ"ל.

וּכְשֶׁתִּשְׁלְחוּ לִי אִגֶּרֶת, תִּשְׁלְחוּ לִקְהִלָּה קְדוֹשָׁה זַאסְלַב לְבֵית הָרַב דְּחַיָּטִים כָּרָשׁוּם בָּרְשִׁימָה הַמֻּנַּח בָּאִגֶּרֶת.

זוּגָתִי מָרַת סָאסְיָע גַּם בִּתִּי מָרַת מָרְיָם תִּחְיֶה פּוֹרְסִים בְּשָׁלוֹמְכֶם הַטּוֹב, בַּקָּשָׁתִי מֵאֲהוּבִי חֲתָנִי שֶׁתִּלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר גְּמָרָא וּפוֹסֵק, שֶׁלֹּא תֵּעָשֶׂה חַס וְשָׁלוֹם מִטָּפֵל עִקָּר רַק אֶת הָאֱלֹקִים יְרָא וְכוּ' כִּי זֶה כָּל הָאָדָם.

נַחְמָן הַנַּ"ל.

יְדִידִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב שְׁמוּאֵל פּוֹרֵס בְּשָׁלוֹם כְּלָם.

תקס"ז .

זֶה הָאִגֶּרֶת שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ, זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, לְחוֹתְנוֹ מִזּוּוג שֵׁנִי מִקְּהִלָּה קְדוֹשָׁה בְּרָאד.

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיּוֹם יוֹם אֲשֶׁר נִכְפַּל בּוֹ כִּי טוֹב, סוֹף חֹדֶשׁ מְנַחֵם אָב תקס"ז.

אֶל כְּבוֹד אָחִי מְחֻתָּנִי אוֹהֵב נַפְשִׁי הֶלוֹא הוּא הָרֹאשׁ וְהַמְרֻמָּם שַׂר נָגִיד וְטַפְסָר הַגְּבִיר הַנַּעֲלֶה וְהַנִּכְבָּד הַיָּשִׁישׁ וְהַיָּקָר כְּבוֹד שְׁמוֹ תִּפְאַרְתּוֹ מוֹרֵנוּ הָרַב יְחֶזְקֵאל טְרַאכְטִינְבֶּעְרְג.

מֵהוֹדַעְנָא מִשְּׁלוֹמִי וּמִשְּׁלוֹם כָּל בְּנֵי בֵיתִי שֶׁבָּרוּךְ הַשֵּׁם אִתָּנוּ פֹּה קָו הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם, כֹּה יִתֵּן ה' וְכֹה יוֹסִיף לִרְאוֹת כָּל בְּנֵי בֵיתִי בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם, וּמֵהוֹדַעְנָא מִבּוֹאִי לְבֵיתִי בַּיּוֹם הַנַּ"ל, וְהִגַּעְתִּי מֵרוּם פְּאֵרוֹ אִגֶּרֶת שְׁלוֹמִים וְשָׁם נֶאֱמַר וְנִשְׁנִין שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהּ לָבוֹא מֵחֲמַת הַפַּאשְׁפָּארְטִין [דַּרְכּוֹנִים], וְגַם הַסְּפַר [גְּבוּל] סָגוּר וּמְסֻגָּר, וְגַם נֶאֱמְרָה וְנִשְׁנִין שֶׁאָבוֹא אֲנִי בְּעַצְמִי לְקֶרֶעסִילוֹב, עַל כֵּן מֵהוֹדַעְנָא לְשׁוּב עַל רִאשׁוֹן וְכוּ', כִּי מַה שֶּׁעָבַר אֵין כִּי כְּבָר עָבַר זְמַן הַחֲתָנָה, וּלְהַבָּא בַּקָּשָׁתִי אִם בִּרְצוֹן מַעֲלָתוֹ שֶׁיִּהְיֶה הַקֶּשֶׁר שֶׁנִּתְקַשַּׁרְנוּ [בֵּינֵינוּ] בְּקֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָא יִרְאֶה הַפְּאֵר מַעֲלָתוֹ לִמְחֹל עַל כְּבוֹדוֹ הָרָמָה וְהַנִּשָּׂאָה. וְלִקְרֹא עַל הַחֲתָנָה סָמוּךְ לְפֹה קְהִלָּתֵנוּ, שֶׁיִּהְיֶה סָמוּךְ וְנִרְאֶה לִקְהִלַּת קֹדֶשׁ בְּרֶסְלֶב, וְלֹא יֵאָחֵר מֵחֲצִי חֹדֶשׁ אֱלוּל הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָזוּז מִמְּקוֹמִי אֶפְלוּ עַל פַּרְסָה אַחַת, וְאִם לָאו חַס וְשָׁלוֹם גָּבַהּ טוּרָא בֵּינָנָא וְדַי לַמֵּבִין.

הֲכִפַּל. הַבַּקָּשָׁה לְהִתְאַמֵּץ לִשְׁלֹחַ לִי בִּתּוֹ עִם צָרְכֵי כַּלָּה לֹא יֵאָחֵר מִזְּמַן הַנַּ"ל, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה עַל מִלּוּי הַלְּבָנָה הַחֲפָּה וְכוּ' וּבִנְסִיעָתָהּ לְכָאן כְּשֶׁתִּהְיֶה סָמוּךְ לְכָאן לְעֵרֶךְ שָׁלֹשׁ אוֹ אַרְבַּע פַּרְסָאוֹת תִּרְאֶה לְשָׁלְחָהּ שְׁלוּחָה וְאֶכְתֹּב לָהּ קְבִיעוּת מָקוֹם הַחֲנָיָה, וְאוֹדוֹת הַפַּאשְׁפָּארְט [דַּרְכּוֹן] תִּרְאֶה לִתֵּן עֵצוֹת בְּלֹא פַּאשְׁפָּארְט שֶׁלִּי. בִּפְרָט שֶׁבְּנָקֵל אֶפְשָׁר לָבוֹא לְכָאן בְּלֹא פַּאשְׁפָּארְט, וְתוּ לֹא מִידֵי רַק חַיִּים וְשָׁלוֹם. כֹּה דִּבְרֵי הַמְסַיֵּם, ה' יוֹסֵף לוֹ חַיִּים וַאֲרִיכַת יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים, וְכֹה דִּבְרֵי הַמְיַעֵד לִהְיוֹת חֲתָנוֹ, הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ תָּמִיד בְּאַהֲבָה רַבָּה וְעַזָּה וּמְצַפֶּה לִתְשׁוּבָתוֹ עַל יְדֵי מֻקְדָּם נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׂמְחָה (זצ"ל) [יִשְׂמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיחַיֶּהוּ]:

וְאמַר שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב לְזוּגָתוֹ הַצְּנוּעָה הַנְּגִידָה, מְנֻשִּׁים בְּאהֶל תִּבְרַךְ הַחֲכָמְנִית הַגְּבֶרֶת מָרַת וְכוּ'.

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' אֱמר כ"ו לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תקס"ח פּה לְבוֹב לְמֻבָּרָג.

שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב לַאֲהוּבִי יְדִידִי הֱלֹא הוּא הָרַבָּנִי הַמֻּפְלָא וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲקֹב נֵרוֹ יָאִיר:

הִגִּיעַנִי מִכְתָּבְךָ זוֹ פַּעַם שֵׁנִית וּבַמִּכְתָּב הָרִאשׁוֹן הָיוּ מֻנָּחִים הַקְּדָמוֹת שֶׁל יְדִידִי מוֹרֵנוּ הָרַב נָתָן מִנֶּעֱמְרוֹב וְכָעֵת הִגִּיעַנִי פַּעַם שֵׁנִית אִגֶּרֶת מִמַּעֲלָתוֹ הָרָמָה וּבְתוֹכוֹ מֻנָּח הַכְּתָב שֶׁל הַדְּפוּס. וְגַם מַעֲלָתוֹ כּוֹתֵב לִי שֶׁאֶשְׁלַח עַל זֶה לֹא פָּחוֹת מִמֵּאָה אֲדוּמִים.

תְּמֵהַּ אֲנִי עַל מַעֲלָתוֹ אֵיךְ אֵינוֹ כּוֹתֵב עַל יְדֵי מִי אֶשְׁלַח וּלְיַד מִי אֶשְׁלַח וְעַל שֵׁם מִי אֶשְׁלַח. וְגַם תְּמֵהַּ אֲנִי עַל מַעֲלָתוֹ עַל אֲשֶׁר לֹא כָּתַב לִי סְכוּם הַסְּפָרִים מֵהַדְּפָסָה, אֶלֶף, אוֹ יוֹתֵר. וְגַם עַל אֵיזֶה נְיָר עַל שְׁרַייבּ אוֹ עַל רִינַאהל, וְכַמָּה יִהְיֶה עַל שְׁרַייבּ וְכַמָּה יִהְיֶה עַל רִינַאהל, וְכַמָּה מַעֲלָתוֹ נוֹתֵן לְהַמַּדְפִּיס שְׂכַר הַדְּפָסָה מִכָּל בּוֹיגִין, וְכַמָּה יִהְיֶה מַחֲזִיק זֶה הַסֵּפֶר כַּמָּה וְכַמָּה בּוֹיגִין, וְכֵן מַעֲלָתוֹ יִכְתֹּב לִי מִכָּל מְפֹרָשׁ עַל יְדֵי מֻקְדָּם.

וְאוֹדוֹת שֶׁכָּתַב לִי מַעֲלָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִים מֵהָרַב, וְגַם מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה לְהַדְפִּיס בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר אֵיזֶה דְּבָרִים מִשֶּׁלּוֹ, הֲלֹא הַכֹּל מְסֻרָתִי לְיָדְךָ וְהַכֹּל בִּרְשׁוּתְךָ, בְּכֵן אִם אַתָּה מֵבִין מִבֵּינָתְךָ שֶׁאֵין אַתָּה צָרִיךְ לְהָרַב חֲדַל מִמֶּנּוּ. וְאִם אַתָּה צָרִיךְ לוֹ אֲנִי מַזְהִיר אוֹתְךָ שֶׁלֹּא יַנִּיחַ לְדַפּוּס [לְהַדְפִּיס] אֲפִלּוּ אוֹת אַחַת מִשֶּׁלּוֹ. שֶׁלֹּא יִתְעָרֵב זָר בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר. וְאִלּוּ שְׁנֵי הַקְּדָמוֹת שֶׁשָּׁלַחְתָּ לִי הוּא יָשָׁר בְּעֵינִי הַקְּטַנָּה. וְאוֹדוֹת הַהַסְכָּמוֹת דִּבַּרְתִּי עִם הָרַב שֶׁלֹּא יַחֲשֹׁב זֹאת. וְכוּ', וְאוֹדוֹת שֶׁכָּתַב לִי מַעֲלָתוֹ שֶׁגִּיסוֹ שֶׁל הַמַּדְפִּיס הֲלוֹא הוּא הָרַבָּנִי הַמֻּפְלָא וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב מֹשֶׁה נֵרוֹ יָאִיר הוּא עוֹשֶׂה לְךָ טוֹבוֹת, בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ אֲשַׁלֵּם לוֹ חֲטִיבָה מוּל חֲטִיבָה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לְךָ כֹּחַ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת שֶׁתִּגְמֹר אֶת הַהַדְפָּסָה בְּלִי

שׁוּם עָכוֹב, וְאוֹדוֹת בְּרִיאוּת גּוּפִי מֵהוֹדַעְנָא שֶׁזֶּה כַּמָּה יָמִים שֶׁנִּתְחַזְּקוּתִי מְעַט, אֲבָל עֲדַיִן צָרִיךְ לְרַחֲמִים גְּדוֹלִים, וּמָאן דְּרַחֲיִם לִי לִבְּעֵי עָלַי רַחֲמִים [מִי שֶׁאוֹהֵבִי יְבַקֵּשׁ עָלַי רַחֲמִים]:
כֹּה דִּבְרֵי אוֹהֵב נַפְשׁוֹ דּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ תָּמִיד נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיחַיֵּהוּ.
גַּם אֶפְצִישִׁיקְעֶן דִּי בְּרִיבְלֶיךְ [לְשָׁלוֹחַ אֶת הַמִּכְתָּבִים] עַל יְדֵי הַבֵּי דַאר כָּל אֶחָד לִמְקוֹמוֹ:
מִכְתָּב דִּשְׁנַת ה' אֶלְפִּים תקס"ט (מִכְתָּב מֵאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה לְבִתּוֹ מָרַת שָׂרָה זצוק"ל וּלְבַעְלָהּ מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַיְיזִיק זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה).

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ וַיִּשְׁלַח (תקס"ט).
רַב שָׁלוֹם לִכְבוֹד אֲהוּבִי חֲתָנִי חֲבִיבִי הֲלוֹא הוּא הָרַב הַמַּפְלִג הַמְהֻלָּל כֶּתֶר שֵׁם טוֹב מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַיְיזִיק נֵרוֹ יָאִיר. עִם שָׁלוֹם זוּגָתוֹ הַיְקָרָה הִיא בִּתִּי יְדִידְתִּי הַצְּנוּעָה הַחֲכָמָנִית הַמְהֻלָּלָה הַיְשָׁרָה מָרַת שָׂרָה תִּחְיֶה.
קִבַּלְתִּי מִכְתָּבָם לְנָכוֹן וְתַעֲלוּמָה כְּלִיוֹתַי בְּשָׁמְעִי מִשְּׁפְעַת שְׁלוֹמְכֶם הַטּוֹב, וַאֲבָרֵךְ אֶת ה' אֲשֶׁר עַד הֵנָּה עֲזָרָנוּ כִּי חָלָה גַּם יָלְדָה אֶת בִּתָּהּ תִּחְיֶה, וְהִנְנִי מְצַוֶּה אֶת בִּרְכָתִי, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם וְלָנוּ לְמַזָּל טוֹב גַּם בְּנֵי בָּנִים יֵלְדוּ עַל בִּרְכֵּיהֶם וְהָיוּ כְּנֶגֶן רָוָה, עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה טוֹבָה. וְנָא לְהוֹדִיעֵנִי תָּמִיד מִשְּׁפְעַת שְׁלוֹמְכֶם הַטּוֹב, וּבַקָּשָׁתִי מְאד מִבִּתִּי תִּחְיֶה וּמֵחֲתָנִי שֶׁיִּחְיֶה לִבְלִי לִדְאג כְּלָל רַק לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְשָׁלוֹם וְחַיִּים כְּנַפְשָׁם וְנֶפֶשׁ אֲבִיכֶם הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְכֶם הַטּוֹב בְּאַהֲבָה עַזָּה.
נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיחַיֵּהוּ.
גַּם יִרְאֶה לְהוֹדִיעַ לִי מֵעֵסֶק לְמוּדוֹ וְכַמָּה דַּפִּין גָּמַר הוּא לוֹמֵד בְּכָל יוֹם כִּי בְּאֵלֶּה חָפַצְתִּי שֶׁיַּתְמִיד בִּלְמוּדוֹ וְזֶה כָּל מְגַמּוֹתַי וְדַי לַמֵּבִין.
וְשָׁלוֹם לְבַנְכֶם הַנֶּחְמָד הֶחָכָם יִשְׂרָאֵל לֶעבּ שֶׁיִּחְיֶה, וְשָׁלוֹם לְבִתְּכֶם הַנּוֹלֶדֶת לָהֶם לְמַזָּל טוֹב שֶׁתִּחְיֶה, וְשָׁלוֹם לְחוֹתֵנְךָ יְדִידִי הֲלוֹא הוּא הַגְּבִיר הַמְפֻרְסָם לְשֶׁבַח וְלִתְהִלָּה קְדֻשַּׁת שֵׁם מוֹרֵנוּ הָרַב אַרְיֵה לֵיבּ נֵרוֹ יָאִיר עִם שָׁלוֹם זוּגָתוֹ הַצְּנוּעָה הַנָּגִידָה תִּחְיֶה וְעִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵיהֶם שֶׁיִּחְיוּ וּלְכָל בְּנֵי בֵיתוֹ שָׁלוֹם וּבְרָכָה. וְשָׁלוֹם לִכְבוֹד אָחִי הַיָּקָר הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל נֵרוֹ יָאִיר.
נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְחָה יִשְׁמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיחַיֵּהוּ.
(הַעְתָּקָה מִמִּכְתַּב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לְבִתּוֹ מָרַת שָׂרָה זֶכֶר צַדֶּקֶת וְקְדוֹשָׁה לִבְרָכָה זְכוּתָם יָגֵן עָלֵינוּ).
בְּעֶזְרַת ה' יִתְבָּרַךְ יוֹם ג' י"ב לְחֹדֶשׁ מְנַחֵם (תקס"ט).

שָׁלוֹם לְאֲהוּבָתִי בִּתִּי הַצְּנוּעָה וְהַחֲכָמָנִית וְכוּ' מָרַת שָׂרָה תִּחְיֶה עִם שָׁלוֹם בַּעֲלֵךְ וּבְנֵךְ הַנֶּחְמָד וּבִתֵּךְ הַחֲכָמָנִית שֶׁיִּחְיוּ אָמֵן:

הִגִּיעַנִי מִכְּתָב מִבְּרִיאוּת חֲמוֹתֵךְ הַצְּנוּעָה, תֵּכֶף בְּיוֹם מָחָר אַחַר נְסִיעָתֵךְ מִכָּאן וְהֶנָּאנִי, כֹּה יִתֵּן ה' וְכֹה יוֹסִיף אָמֵן.

גַּם מֵהוֹדַעְנָא שֶׁבָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲנִי בְּקֶו הַבְּרִיאָה, גַּם מֵהוֹדַעְנָא אָז אִיךְ בָּעִנְק זַייֶער נָאךְ דֶּעם שְׁטִיפִּין אוּן פְּרַייליךְ קַיְיד פּוּן בְּנֵךְ יִשְׂרָאֵל לֶעבּ. פּוּן זַיין אַוועק פָּארִין אִיז גָּאר שְׁטִיל אִין שְׁטִיבּ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָאל גֶּעבִּין אִיךְ זָאל הֶערִין בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת פּוּן אַייךְ תָּמִיד אָמֵן.

גַּם מֵהוֹדַעְנָא שֶׁבָּא אִגֶּרֶת מֵאֲחוֹתֵךְ מִרְיָם לֶעבּ מֵאַדֶעס שֶׁהָלְכוּ עִם הַסְּפִינָה בְּיוֹם ה' ז' לְחֹדֶשׁ מָנַחֵם, וְכוֹתֶבֶת שֶׁהִיא שְׂמֵחָה וְעַלִּיזָה, וְכֻלָּם מְקָרְבִין אוֹתָהּ, וּפָרְשָׂה בִּשְׁלוֹם כֻּלְּכֶם,

גַּם בִּקַּשְׁתִּי שֶׁתַּעֲשֶׂי כְּמוֹ שֶׁצִּוִּיתִיךְ שֶׁאַל תַּשְׁגִּיחִי עַל צָרְכֵי הַבַּיִת וְתֹאכְלִי וְתִשְׁתִּי בָּשָׂר וְיַיִן כִּי בְּרִיאוּתֵךְ הִיא יָקָר יוֹתֵר מֵחַיַּי. וּמִמֶּשׁ חַיִּים תִּתְּנִי לִי כְּשֶׁתּוֹדִיעִינִי שֶׁאַתְּ בְּרִיאָה וַחֲזָקָה.

הִנֵּה כֹּה דִּבְרֵי אָבִיךְ הַמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ מִכֶּם בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת אֱמִתִּיּוֹת.

נַחְמָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב שִׂמְחָה יִשְׂמְרֵהוּ צוּרוֹ וְיִחַיֵּהוּ.

לִפְרֹס בְּשָׁלוֹם אֲהוּבִי מְחֻתָּנִי הָרַבָּנִי הַנָּגִיד מוֹרֵנוּ הָרַב יוּדָא לֵיבּ.

וּבְקַשְׁתִּי לְהַשְׁגִּיחַ עַל בְּרִיאוּת בִּתִּי כִּי נַפְשִׁי קְשׁוּרָה בְּנַפְשָׁהּ. גַּם מִזּוּגָתוֹ הַצְּנוּעָה בְּקַשְׁתִּי גַּם כֵּן.

גַּם בִּקַּשְׁתִּי מִמַּעֲלָתוֹ שֶׁיְּעַסֵּק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן כִּי מַשָּׂא וּמַתָּן שֶׁל מַעֲלָתוֹ הוּא צָרִךְ גְּבוֹהַּ כִּי (תְּהִלִּים צו) סַפְּרוּ בַּגּוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ.

נַחְמָן הַנַּ"ל:

וְלִפְרֹס בְּשָׁלוֹם אֲהוּבִי אָחִי חֲבֵרִי מוֹרֵנוּ הָרַב יְחִיאֵל. נַחְמָן הַנַּ"ל עִם שָׁלוֹם זוּגָתִי וּבִתִּי תִּחְיֶה.

מִכְתָּב מוֹהֲרַנַ"ת לְרַבֵּנוּ מוֹהֲרַ"ן זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה.

מכתב א

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ה' ח' נִיסָן תקס"ז לפ"ק.

יִשְׁאוּ הָרִים שָׁלוֹם. לְאוֹצָר בָּלוּם. צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. הֲלוֹא הוּא כְּבוֹד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ. גְּאוֹן עֻזֵּנוּ. עֲטֶרֶת תִּפְאַרְתֵּנוּ. וְתִפְאֶרֶת כָּל יִשְׂרָאֵל. רֹאשׁ גּוֹלַת אֲרִיאֵל. הֲלוֹא הוּא הַנָּשֶׂר הַגָּדוֹל בַּעַל כְּנָפַיִם. בְּצִלּוֹ נֶחֱסֶה וְנִתְלוֹנֵן יְחַיֵּנוּ מִיּוֹמַיִם. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִימֵנוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו וְיִחִי עוֹד לָנֶצַח עַד בִּלְתִּי שָׁמַיִם. הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל בּוּצִינָא קַדִּישָׁא הֶחָסִיד הָאֱמִתִּי הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ. מְחַיֶּה חַיִּים. לוֹ דּוּמִיָּה תְּהִלָּה. כְּלוּם סִיַּמְתִּי לְכֻלְּהוּ שְׁבָחֵי. אִלּוּ כָּל הַיָּמִים דְּיוֹ וְכוּ' שִׁבְחוֹ אִי אֶפְשָׁר לְסַיֵּם.

אַשְׁרֵינוּ אַשְׁרֵי חֶלְקֵנוּ שֶׁנִּפַּלְנוּ בְּחֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ. חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִימִים אַף נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלַי.

וּמָתוֹק הָאוֹר וְטוֹב לָעֵינַיִם. אַשְׁרֵינוּ. אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה כָּל אֵלֶּה אוֹר שִׂבְעַת הַיָּמִים הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן.

מֵאֵת ה' הָיְתָה זאת מִן הַשָּׁמַיִם. כְּבוֹד קְדֻשַּׁת שְׁמוֹ. נוֹרָא וְנִשְׂגָּב מְאד נַעֲלָה. מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן נַטְרֵיהּ רַחֲמָנָא וּבָרְכֵיהּ. יֵאָמֵר בְּצַלְצַח וִיחִי עוֹד לָנֶצַח:

אַחַר דְּרִישַׁת שְׁלוֹמוֹ. לֶהֱוֵי יָדוּעַ לַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ שֶׁרָאִיתִי הַעְתָּקָה מִכְּתִיבַת יַד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ שֶׁשָּׁלַח לְהַשֻּׁתָּפִין נֶרֶם יְאִיר. כִּי כְּבוֹד רַבִּי נַפְתָּלִי מִפֶּה שָׁלַח לִי הַעְתָּקָה הַנַּ"ל לְקֹהֶלֶת קֹדֶשׁ מָאהִילוֹב. וְעָמַדְתִּי מַרְעִיד נִבְהַלְתִּי מֵרְאוֹת. צִירִים אֲחָזוּנִי. חֶבְלֵי לֵדָה הִקִּיפוּנִי.

אֱהוּבֵנוּ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ יְדִיד עֶלְיוֹן. וִידִיד כָּל הַנְּפָשׁוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל. וִידִיד נַפְשֵׁנוּ. מַה נֹּאמַר וּמַה נְּדַבֵּר. אִם אמַר לְנַחֵם אֶת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ וּלְדַבֵּר עַל לִבָּבוֹ הַקָּדוֹשׁ. מִי יְשַׁנֵּס מָתְנָיו.

וּמִי יֶאֱזַר חֶלְצָיו לְהַכְנִיס רֹאשׁוֹ בָּזֶה. גְּבְהֵי שָׁמַיִם מָה אֶפְעָל, דַּרְכֵי ה' הַנֶּעְלָמִים מֵעַיִן כָּל חַי וְכוּ' מִי יוּכַל לְהַעֲרִיךְ מִלִּין בָּזֶה. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן אָמַרְתִּי וְיהִי מָה אָרוּצָה דְּבָרַי אֵלֶּה לַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ. וּבְגֶדֶל חַסְדּוֹ וְעַנְוָתָנוּתוֹ הָאֱמֶת בָּטַחְתִּי לִפְתֹּחַ פֶּה וּלְדַבֵּר לְפָנָיו. אֶת אֲשֶׁר יְשִׂים ה' בְּפִי:

הֱיוֹת בְּוַדַּאי לֹא נִשְׁכַּח מֵאֲדוֹנִי אֶת הָעִתִּים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. עַד כִּי עָזְרוֹ ה'. שֶׁזָּכָה לְשַׁבֵּר וּלְכַתֵּת. לַהֲרס מַה שֶּׁהָרַס. וְלִסְתּר מַה שֶּׁסָּתַר. וְלִבְנוֹת מַה שֶּׁבָּנָה, וְלַעֲלוֹת אֶל מָקוֹם שֶׁעָלָה. אֲשֶׁר כָּל זֶה נֶעְלָם מֵעֵין כָּל חַי עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ'. וּבִפְרָט מַה שֶּׁעָבַר עַל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ בְּקָהִלַּת קֹדֶשׁ סְטַאנְבּוּל. וַה' עוֹזֵר לוֹ תָּמִיד. עַד אֲשֶׁר זָכָה לְמַה שֶּׁזָּכָה.

וּבִפְרָט מַה שֶּׁזָּכָה אָז. כִּי מֵחֲמַת צַעֲרוֹ נִדְמָה לוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא עָבַר עָלָיו עֵת כָּזֶה כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּדְמָה כֵּן בְּעֵת הַצַּעַר. וְאַף כִּי אִם הָאֱמֶת כֵּן שֶׁעֲדַיִן לֹא עָבַר עָלָיו עֵת כָּזֶה. אַדְּרַבָּה מִזֶּה נָכוֹן לְבַנּוֹ בְּטוֹחַ בַּה' שֶׁנִּזְכֶּה לִרְאוֹת עוֹד בְּשִׂמְחָתוֹ בְּקֶרוֹב כִּי יִזְכֶּה לְמַה שֶּׁהוּא מְצַפֶּה לִזְכּוֹת לִרְאוֹת בְּטוּב ה' בְּהַרְאוֹת לוֹ נֹעַם זִיוּוֹ וְדֵי לַמֵּבִין. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה סו) הַאֲנִי אַשְׁבִּיר וְכוּ'. וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה. וְגַם בָּזֶה הַמְּעַט יֶרֶאתִי מְאד לְדַבֵּר. אַךְ עַנְוָתָנוּתוֹ תַּרְבֵּנִי לְדַבֵּר לְפָנָיו אֶת אֲשֶׁר בָּא תַּחַת הַקֶּלְמוֹס כָּעֵת.

וְהִנֵּה אָנוּ מְקַיְּמִין דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים לְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדוֹ. אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁתִּתְעוֹרֵר לְבָבֵנוּ שֶׁנּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, לְהִתְפַּלֵּל עַל עֶסֶק כָּזֶה.

כִּי אִם הָיִינוּ מַרְגִּישִׁים קְצָת הָיָה רָאוּי לָנוּ לִזְעק בַּשְׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת. לְעוֹרֵר רַחֲמֵי עֶלְיוֹן עָלֵיו וְעָלֵינוּ וְעַל כָּל בְּרִיּוֹתָיו וְעַל כָּל הַנְּפָשׁוֹת הַמֻּנָּחִים בַּמָּקוֹם שֶׁיָּרְדוּ וּמְצַפִּים וּמְחַכִּים לַחֲסוֹת תַּחַת כְּנָפָיו.

אֲשֶׁר עָדַיִן לֹא זָכוּ לְהִתְלוֹנֵן בְּצִלּוֹ הַקָּדוֹשׁ. וּמִכָּל שֶׁכֵּן גָּדֵל הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ עָלֵינוּ, כַּיָּדוּעַ לַאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, וּבִפְרָט עָלַי אֲשֶׁר מִנְּמוּךְ מֵעָפָר הֵקִימָנִי. וּמֵאַשְׁפּוֹת דַּלּוּתִי הֵרִימָנִי. וּבֵין נְדִיבִים הוֹשִׁיבָנִי וַעֲדַיִן אֲנִי עָרם בְּלִי לְבוּשׁ. וּמִי יוֹדֵעַ אִם כְּבָר הִגַּעְתִּי אֲפִלּוּ לִימֵי יְנִיקָה וְאֵין לָנוּ לִינק וְלִשָּׁאֵב שֶׁפַע וּלְקַבֵּל חַיּוּת כִּי אִם עַל יְדֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, הוּא חַיֵּינוּ וְאוֹרֶךְ יָמֵינוּ. ה' אֱלֹקִים אַתָּה יָדַעְתָּ. אִם הָיָה מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם רַחֲמָנוּת כָּזֶה. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁיו עָלֵינוּ. וְעַל כָּל אֶחָד בְּיִחוּד. כְּפִי אֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן הָרַחֲמָנוּת שֶׁיֵּשׁ עַל מִי שֶׁלֹּא רָאָה טוֹב מִיָּמָיו כְּלָל וְדֵי לַמֵּבִין.

עַל כֵּן עָלֵינוּ מֻטָּל לִשְׁפֹּךְ שִׂיחַ לִפְנֵי ה' לִשְׁפֹּךְ לְבָבֵנוּ כַּמַּיִם לִפְנֵי ה'. וּבָה' בָּטַחְנוּ כִּי לֹא נֵבוֹשׁ לְעוֹלָם, וְכֵימוֹת עִנְיָתָנוּ יְשַׂמְּחֵנוּ, לְהַרְאוֹת לָנוּ נֹעַם זִיוֹו. וַאֲנַחְנוּ נְדַשֵּׁן נַפְשֵׁנוּ בְּצַחֲצָחוֹת. בְּשֹׂבַע שְׂמָחוֹת. כַּאֲשֶׁר נִזְכֶּה לְקַבֵּל פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים. סָבַר אַפֵּי עַתִּיק יוֹמִין. בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים, לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל. וּזְמַן הַמְּנָחָה הִגִּיעַ וַאֲקַצֵּר וַאֲסַיֵּם.

הִנֵּה כֹּה דִּבְרֵי הַמְצַפֶּה וְהַמְחַכֶּה לְהִתְאַבֵּק בַּעֲפַר רַגְלָיו. לְהַנּוֹת מִזִּיו קָדְשׁוֹ.

הַקָּטָן נָתָן בֶּן אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ נֵרוֹ יָאִיר:

מכתב ב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ד' כ"ו נִיסָן שְׁמִינִי ג' התקפ"ב. אַדֶעס.

לְזוּגָתִי הֲלֹא הִיא הַצְּנוּעָה וְכוּ'.

זַייט וויסֶין אַז הַיינְט הָאבּ אִיךְ גִידוּנְגִין אַיין שִׁיף. אוּן אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַסָּמוּךְ וֶועל אִיךְ לְמַזָּל טוֹב אַרוֹיף גֵיין אוֹיף דֶער שִׁיף קֵיין סְטַאמְבּוּל, אִין דְּאוְרט וֶועל אִיךְ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם וַוייטֶער פָּארִין בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וֶועט מִיךְ בְּרֶענְגִין לְשָׁלוֹם קֵיין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

בְּכֵן בֶּעט אִיךְ אַייךְ אִיר זָאלְט פַּאר מִיר גָאט בֶּעטִין, אוּן זָאלְט דֶער מַאנְין אַלֶע אוּנְזֶערֶע לַייט בִּפְרָט אִין אוּמַאן אַז זֵיי זָאלִין פַּאר מִיר מִתְפַּלֵּל זַיין.

וַוייטֶער הָאבּ אִיךְ גָאר נִיט צוּ שְׁרַייבִּין רַק חַיִּים וְשָׁלוֹם.

אֲהוּבֵי בְּנֵי שַׂכְנָא נֵרוֹ יָאִיר תִּקַּבֵּל הָאִגֶּרֶת הַמֻּכְרָךְ כָּאן וְתִשְׁלְחֵהוּ תֵּכֶף וּמִיָּד עַל יְדֵי הַפָּאסְט [דאר] רְאשׁוֹן לְקָהִלַּת קֹדֶשׁ טְשֶׁאהרִין לְיַד רַבִּי בֶּער אַטְקַאפּטְשִׁיק גַּם תִּכְתּב גַּם כֵּן בְּעַצְמְךָ אֵיזֶה אִגֶּרֶת וְתוֹסִיף לְבַקֵּשׁ אוֹתָם שֶׁיְּקַיְּמוּ לִשְׁלֹחַ מִיָּד כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לָהֶם. וְתוֹדִיעַ לָהֶם

גָּדֵל הַדַּחַק שֶׁלָּכֶם, שֶׁלֹּא הִנַּחְתִּי לָכֶם שׁוּם מָעוֹת כִּי אִם זֶה שֶׁמַּגִּיעַ מֵהֶם, וּבְעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַדַּאי יְקַיְּמוּ דְּבָרַי כַּאֲשֶׁר הִבְטִיחוּ לִי.

גַּם תֵּדַע שֶׁקִּבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ בְּחֹל הַמּוֹעֵד פֶּסַח וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל. גַּם נֶהֱנֵיתִי מִלְּשׁוֹנְךָ מְאד כִּי הָיִיתִי סָבוּר שֶׁעֲדַיִן אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנוֹ לִכְתֹּב בִּלְשׁוֹן לְמוּדִים כִּי אִם דָּבָר קַל, וְכָעֵת רָאִיתִי שֶׁתּוֹדָה לָאֵל לְשׁוֹנְךָ עוֹלָה יָפֶה. וְתִרְאֶה לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִכְתֹּב לִפְעָמִים אִגֶּרֶת בְּעַצְמְךָ כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל בְּלָשׁוֹן צַח כִּי הוּא נִצְרָךְ לְךָ מְאד בְּכַמָּה אֲפָנִים.

וּפֵרוּשׁ הַמַּעֲשֶׂה קִבַּלְתִּי וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, אֲשֶׁר נִמְצָא אִישׁ כָּזֶה אֲשֶׁר שָׂם עַל לִבּוֹ לִכְתֹּב פֵּרוּשׁ הַמַּעֲשִׂיּוֹת. וְגַם פֵּרוּשׁוֹ נָאֶה וּמִתְקַבֵּל קְצָת וְכַמָּה דְּבָרִים קָרוֹבִים לָאֱמֶת. אֲבָל, אַף עַל פִּי כֵן עֲדַיִן פֵּרוּשׁוֹ רָחוֹק הַרְבֵּה אֲפִלּוּ מִכְּפִי מַה שֶּׁמִּתְנוֹצֵץ בְּדַעְתִּי בְּעִנְיַן הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אַלְפֵּי אֲלָפִים קַל וְחֹמֶר כַּמָּה רְחוֹקִים הַדְּבָרִים מִכַּוָּנוֹת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. וְעִקַּר הַדָּבָר מַה שֶּׁאֲנִי מְגַמְגֵּם עַל פֵּרוּשׁוֹ הוּא שֶׁאֲנִכִי הָרוֹאֶה שֶׁלְּפִי דְּבָרָיו מִסְתַּיֵּם הַמַּעֲשֶׂה בְּעִנְיַן קַבָּלַת הַתּוֹרָה שֶׁמְּרַמֵּז שֶׁאָז זָכָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לִמְצֹא אֶת הַבַּת מַלְכָּה וְלֹא כֵן אָנכִי עִמָּדִי, כִּי לְדַעְתִּי עֲדַיִן לֹא נִסְתַּיֵּם הַמַּעֲשֶׂה וְעִקַּר סִיּוּם הַמַּעֲשֶׂה, דְּהַיְנוּ לִמְצֹא אֶת הַבַּת מַלְכָּה יִהְיֶה רַק לֶעָתִיד כְּשֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁהוּא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מִתְגַּלְגֵּל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר כְּמוֹ שֶׁמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים. וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל לְבַקֵּשׁ אֶת הַבַּת מֶלֶךְ עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא אוֹתָהּ בִּימֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ שֶׁיָּבוֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ. וְהַבַּת מֶלֶךְ הִיא בְּחִינַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים וּבִכְלָלִיּוּת הַתּוֹרָה וְכוּ'. זֹאת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הִיא בַּגְּלוּת בְּכָל דּוֹר וָדוֹר. וְעִקַּר הַגְּאֻלָּה תָּלוּי בָּזֶה כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכִין יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר לְהַעֲלוֹת הָאֱמוּנָה הַנְפוּלָה וּלְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יָבוֹא מָשִׁיחַ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ד) תָּבוֹאִי תְּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה. וְאָז תִּתְגַּלֶּה הָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת וְיֵדַע כָּל פָּעוּל כִּי אַתָּה פְּעַלְתּוֹ וְכוּ'. וְאָז דַּיְקָא תָּשׁוּב הַבַּת מֶלֶךְ שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה עַל מְכוֹנָהּ וּמַלְכוּתָהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה סִפֵּר מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה וְסִיֵּם וּלְבַסּוֹף מְצָאָהּ.

אַף עַל פִּי כֵן מְרַמֵּז עַל הֶעָתִיד. כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּזְכֶּה לְכַוֵּן בֶּאֱמֶת רְמָזֵי הַמַּעֲשֶׂה. אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן עֶצֶם הַמַּעֲשֶׂה אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין. דְּהַיְנוּ מִי וּמָה וְאֵימָתַי. כִּי כָּל הַמַּעֲשִׂיּוֹת הָיָה בְּמָקוֹם שֶׁהָיָה וְאֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר בִּכְתֹב בַּדְּבָרִים שֶׁכִּסָּה אוֹתָם עַתִּיק יוֹמִין. וּבִפְרָט עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְפַקַּח עֵינֵינוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְהָבִין אֵיזֶה רְמָזִים בְּהַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר. וְאַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ לִי נַחַת גָּדוֹל מֵהַפֵּרוּשׁ שֶׁשָּׁלְחוּ כִּי גַּם זֶה אֱמֶת. כִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה כְּפַטִּישׁ יְפוֹצֵץ סֶלַע. וְכָל דְּבָרָיו מִתְחַלְּקִים לְכַמָּה טְעָמִים בְּלִי שִׁעוּר. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְבַלּוֹת יָמֵינוּ לַחֲשֹׁב תָּמִיד תּוֹרָתוֹ וְשִׂיחוֹתָיו וּמַעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר עַד שֶׁנִּזְכֶּה לִמְצֹא בָּהֶם אֵיזֶה פֵּרוּשׁ

וְהַשְׂגָה הַמְּבִיאָה לִידֵי מַעֲשֶׂה אַשְׁרֵינוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים כָּאֵלֶּה. אַשְׁרֵיכֶם שֶׁזְּכִיתֶם לִהְיוֹת חֶלְקֶכֶם עִמָּנוּ חִזְקוּ וְאִמְצוּ. וְהָעִקָּר לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וּלְהַרְבּוֹת בְּהִתְבּוֹדְדוּת וְאַל תְּעָצְבוּ כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם.

וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם וְשַׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה כְּנַפְשְׁכֶם וְנֶפֶשׁ אֲבִיכֶם הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְכֶם תָּמִיד בְּאַהֲבָה עַזָּה וּמְצַפֶּה לִרְאוֹתְכֶם בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם.

הַקָּטָן נָתָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ נֵרוֹ יָאִיר:

וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה בֶּאֱמֶת. אֲהוּבֵי אַחַי וְרֵעַי רַבּוֹתַי וְתַלְמִידַי וַחֲבֵרַי. מְאד בְּקַשְׁתִּי לְהִתְפַּלֵּל בַּעֲדִי תָּמִיד, וַאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ רַבִּי יִצְחָק אַיְיזִיק יוֹסֵף נֵרוֹ יָאִיר, לִשְׁלֹחַ לָהֶם תְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל עַל עוֹבְרֵי יַמִּים. בֶּאֱמֶת אֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה עַכְשָׁיו כְּלָל לְסַדֵּר תְּפִלָּה. וְגַם כְּבָר נִמְצָא בַּסֵּפֶר שַׁעֲרֵי צִיּוֹן תְּפִלַּת הָרַמְבַּ"ן וְזִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה תְּפִלָּה עַל הַיָּם. רַק שֶׁצְּרִיכִין לְשַׁנּוֹת הַלָּשׁוֹן קְצָת כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין עַל אֲחֵרִים תְּבִינוּ שָׁם בְּעַצְמְכֶם. וּמַה שֶּׁיִּרְצֶה כָּל אֶחָד לְהוֹסִיף מִלִּבּוֹ יוֹסִיף כִּרְצוֹנוֹ בִּלְשׁוֹן לַ"ז. וְיֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עַתָּה.

וְשָׁלוֹם וְחַיִּים וְכָל טוּב חִזְקוּ וַיַּאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה'.

נָתָן הַנַּ"ל.

אֲהוּבֵי בְּנֵי הַמֻּפְלָג רַבִּי יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה. פּוּן דַיין גְּרִיס הָאב אִיךְ גְּרוֹיס נַחַת גִּיהַאט. מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְךָ זֶה בֶּאֱמֶת כָּל הַיָּמִים, לְמַעַן הַשֵּׁם לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁתַּתְמִיד בְּלִמּוּדְךָ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְכוּ'. גַּם תִּכְתֹּב בְּכָל יוֹם כִּי עֲדַיִן אֵינְךָ יָכוֹל לְאַמֵּן יָדְךָ בִּכְתִיבָה נָאָה כְּלָל. וּכְתָבְךָ דּוֹמֶה לִכְתָב שֶׁל תִּינוֹק קָטָן. עַל כֵּן תִּשְׁתַּדֵּל לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ בִּכְתָב נָאֶה וְלָשׁוֹן צַח כִּי הַכְּתָב וְהַמִּכְתָּב הוּא יְסוֹד גָּדוֹל לְתוֹרָה וַעֲבוֹדָה וְדֶרֶךְ אֶרֶץ. וּבִפְרָט אַתָּם וְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ צְרִיכִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ הַרְבֵּה בִּכְתִיבָה לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים בְּכַמָּה עִנְיָנִים כַּיָּדוּעַ לָכֶם, וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין הַפְּנַאי מַסְכִּים עַתָּה לְהַאֲרִיךְ.

דִּבְרֵי אֲבִיךָ הֶחָפֵץ בְּטוֹבָתְךָ וְהַצְלָחָתְךָ הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית.

נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב ג

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

אָמַר הַמַּעְתִּיק הַפְּרָט וְהַיּוֹם הָיָה חָסֵר. וּמַה שֶּׁמָּצָאתִי הֶעְתַּקְתִּי:

לְכְבוֹד יְדִידִי הַוָּתִיק וְכוּ' רַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר.

הוֹדִיעַ לִי חֲדָשׁוֹת שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ בְּעֵינָיו וְאֶרְאֶה לְהִתְפַּלֵּל עָלָיו. וּמִזֶּה תִּרְאוּ וְתָבִינוּ כַּמָּה צְרִיכִין לְהִתְרַחֵק מִדָּאקְטוֹרִים, וּכְבָר הֵכַנְתִּי רוּצֶעפְּט לִשְׁלֹחַ לוֹ. וּכְלַל הָרוּצֶעפְּט הוּא. א' שֶׁלֹּא יִקַּח שׁוּם רְפוּאָה. ב' שֶׁלֹּא יִקַּח שׁוּם רְפוּאָה. ג' שֶׁלֹּא יִקַּח שׁוּם רְפוּאָה וְכוּ' וְכוּ'.

גַּם שֶׁיֵּלֵךְ דַּוְקָא לַמְקֻוֶה וְכוּ' הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלָיו וְיִשְׁלַח לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה בִּמְהֵרָה מִן הַשָּׁמַיִם.

מִבְּנֵי יִצְחָק שֶׂיִּחְיֶה עֲדַיִן לֹא הָיָה לִי שׁוּם אִגֶּרֶת וַאֲנִי מְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב מֵאִתּוֹ. זוּלַת זֶה אֵין לְחַדֵּשׁ:

נָתָן הַנַּ"ל גַּם אוֹדִיעַ לָכֶם חֲדָשׁוֹת מֵעַתָּה. דְּעוּ כִּי יֵשׁ אֲלָקִים שַׁלִּיט בָּאָרֶץ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת חַי לָעַד וְקַיָּם לָנֶצַח יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לָעַד. וְהַכֹּסֶף וְהַזָּהָב הַכֹּל הֶבֶל. וְאַף עַל פִּי שֶׁרֹב הָעוֹלָם הֵם מִבְּנֵי הַמְּדִינָה שֶׁל עֲשִׁירוּת שֶׁמִּתְלוֹצְצִים מִשִּׂיחוֹת כָּאֵלֶּה. הַבְּחִירָה הִיא בְּיָדָם לְהַטּוֹת שִׂכְמָם לְעֹל הַגִּיהִנֹּם בָּזֶה הָעוֹלָם. כַּאֲשֶׁר בָּחֲרוּ לָהֶם מִלְּבַד מַה שֶׁיִּהְיֶה לְיוֹם הַדִּין, וְסוֹף יָשׁוּבוּ הֵמָּה אֵלֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא נָשׁוּב אֲלֵיהֶם וּכְבָר אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים מ"ט) אַל תִּירָא כִּי יַעֲשֹׁר אִישׁ וְכוּ'. וְאִם יִתְלוֹצְצוּ גַּם מִזֶּה יִמָּלֵא פִּיהֶם חָצִיר. בּוֹטֵחַ בְּעָשְׁרוֹ הוּא מִשְׁעֶנֶת קָנֶה רָצוּץ. אֶלָּה בָּרֶכֶב וְאֵלֶּה בַּסּוּסִים. וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם ה' אֱלֹקֵינוּ נַזְכִּיר. כִּי אֵין מָנוֹס מִפְּגְעֵי הָעוֹלָם הַמְּלֵאִים בְּכָל בַּיִת כִּי אִם אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה לְבַד כַּאֲשֶׁר כְּבָר הֶאֱרָכְנוּ שִׂיחָתֵנוּ מִזֶּה הַרְבֵּה. וַעֲדַיִן צְרִיכִין לַחֲזוֹר וּלְדַבֵּר זאת בְּכָל יוֹם. וְהַכְּלָל כִּי אָדָם לְעָמָל יוּלַּד אַשְׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוֹ בַּתּוֹרָה. וּמַה שֶּׁכַּתַבְתָּ פָּארט הָאפּ אֱמֶת וְצֶדֶק וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם אַשְׁרֶיךָ אִם תַּחֲזִיק בָּזֶה:

מכתב ד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ג' וַיֵּשֶׁב תקפ"ג לפ"ק בְּרֶסְלֶב.

שָׁלוֹם לְכָבוֹד אֲהוּבִי יְדִיד נַפְשִׁי וּלְבָבִי הֲלוֹא הוּא הָרַבָּנִי הַוָּתִיק הַמַּפְלָג וְכוּ'. מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר וּלְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב.

דְּעוּ יְדִידַי כִּי תּוֹדָה לָאֵל בָּאתִי בְּשָׁלוֹם לְבֵיתִי בְּיוֹם ה' וַיִּשְׁלַח הֶעָבַר. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמָיו הָעֲצוּמִים וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלֵינוּ אֵין הַזְּמַן מַסְפִּיק לְבָאֵר עַתָּה. וְעוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם. אַךְ מְאד גָּדוֹל צַעֲרִי מִכְּאֵב הָעֵינַיִם שֶׁלּוֹ. וּבְיוֹתֵר נִפְלֵאתִי עָלָיו הַפֹּלֵא וָפֶלֶא עַל אֲשֶׁר הוֹאִיל הַלֵּךְ אַחַר רוֹפְאֵי אֱלִיל וְלַעֲסֹק בִּרְפוּאוֹת בְּהַיְיסִין לְכְאֵב הָעֵינַיִם, אֲשֶׁר הֵמָּה הָיוּ בְּעוֹכְרָיו וְקִלְקְלוּ לְעֵינָיו עַל יְדֵי רְפוּאָתָם בְּיוֹתֵר. וְלֹא זָכַר אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיָּצְאוּ מִפִּי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זָכֹר צַדִּיק לִבָּרְכָה, לְהִתְרַחֵק מֵרְפוּאוֹת בְּכָל מִינֵי הִרְחָקוֹת עַד קְצֵה אַחֲרוֹן.

דַּעְתִּי כִּי דּוֹמֶה בְּלִבּוֹ שֶׁאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים לִכְאֵב עֵינַיִם אֲבָל בֶּאֱמֶת אֲהוּבִי אָחִי טָעִיתָ.

חסר :

[נִרְאֶה שֶׁהָיָה כָּאן עוֹד דְּבָרִים בַּאֲרִיכוּת אֲבָל לֹא מָצָאתִי יוֹתֵר חֶבֶל עַל דְּאַבְדִּין. גַּם נִרְאֶה בֶּעָלִיל שֶׁזֹּאת הָיָה הַמִּכְתָּב שֶׁהוֹדִיעַ שֶׁבָּא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הוֹדַעְתִּי זֹאת לְמַעַן יִהְיֶה לְזִכָּרוֹן בְּבֵרוּר שְׁנַת נְסִיעָתוֹ וּבוֹאוֹ וְיִהְיֶה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִצְרָךְ לְכַמָּה עִנְיָנִים]:

*

בָּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם ו', תִּשְׁרֵי תקפ"ד, מִבְּרֶסְלֶב לְטִשְׁעִרְקַאס.

רַב שָׁלוֹם לִכְבוֹד אֲהוּבֵי בְּנֵי, יְדִיד נַפְשִׁי, נִצְמָד בְּקִירוֹת לְבָבִי, הֲלֹא הוּא הַוָּתִיק הַמֻּפְלָג הַנֶּחְמָד, מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה.

תּוֹדָה לָאֵל בָּאתִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתִי בְּיוֹם ג' לְעֵת עֶרֶב, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל עַל נָכוֹן מֵעִם ה'. וְנָא, בְּנִי, מַחְמַד עֵינַי, הִסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל תַּכְלִיתְךָ וְהַחֲזֵק בְּתוֹרַת ה' וְתַתְמִיד בְּלִמּוּדְךָ, וְתִקָּבַע שִׁעוּר לְהִתְבּוֹדְדוּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם לְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים הַרְבֵּה, שֶׁיְקָרֵב אוֹתְךָ לַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת. וְתִלְמֹד וּתְעַיֵּן הֵיטֵב בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, עַד שֶׁתִּהְיֶה בָּקִי בָּהֶם בְּעַל פֶּה, וְתִזְכֹּר הֵיטֵב אֶת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי בְּבֵיתִי, וְהָיָה אִם שָׁמַע בְּיָשָׁן תִּשְׁמַע בְּחָדָשׁ שֶׁתִּזְכֶּה לִשְׁמֹעַ מִמֶּנִּי עוֹד דְּבָרִים רַבִּים כְּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה הַמְחַיִּין נְפָשׁוֹת רַבּוֹת. וְאָז טוֹב לְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. כִּי אֵין לְךָ מֻבְחָר לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה כְּמוֹ עַתָּה, כִּי (שַׁבָּת קנב) יַנְקוּתָא כְּלִילָא כְּוָרְדָּא. וְאִם לֹא עַכְשָׁיו אֵימָתַי. כִּי יָמֵינוּ כְּצֵל עוֹבֵר. וְהַזְּמַן הוֹלֵךְ וְהוֹמֶה. וְלֹא יִשָּׁאֵר לְךָ כִּי אִם מַה שֶּׁתַּחֲטֹף עַתָּה בְּכָל יוֹם תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְחוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל. וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ. וְיוֹתֵר מִמַּה שֶּׁכָּתוּב כָּאן שָׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי כְּבָר. וְגַם כִּי כְּבָר מְבֹאָר הַכֹּל בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. הֲפֹךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם וּמֵהֶם לֹא תָּזוּעַ וְכוּ' וְהָעִקָּר שֶׁיִּהְיוּ הַדְּבָרִים בְּעֵינֶיךָ בְּכָל יוֹם כְּחֲדָשִׁים. וְתַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ חַס וְשָׁלוֹם מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, רַק בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה תִּהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כִּבְרִיָּה חֲדָשָׁה מַמָּשׁ. אָז תַּצְלִיחַ אֶת דַּרְכְּךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל. דִּבְרֵי אֲבִיךָ הַמְּזַהִירְךָ לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית וּמְצַפֶּה לְתִשׁוּבָתְךָ וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמוֹר הַחֲתִימָה לְחַיִּים טוֹבִים אֲרוּכִים וּלְשָׁלוֹם:

נָתָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ נֵרוֹ יָאִיר מִבְּרֶסְלֶב

מכתב ו

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ב' חַיֵּי שָׂרָה תקפ"ד בְּרֶסְלֶב.

שָׁלוֹם וּבְרָכָה וְחַיִּים וְכָל טוּב לִכְבוֹד בְּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה.

אִמְרוֹתֶיךָ הַנְּעִימִים הִגִּיעוּ אֵלַי פַּעֲמַיִם, אֶחָד בְּיוֹם שִׂמְחַת תּוֹרָה, בְּעֵת שֶׁהָיֵינוּ שְׂמֵחִים בְּשִׂמְחָה שֶׁאֵין לָהּ קֵץ שִׂמְחַת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר זָכִינוּ לִהְיוֹת עַם סְגֻלָּתוֹ וְנָתַן לָנוּ כְּלֵי חֶמְדָּתוֹ, וְקֵרְבָנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ וְכוּ' אָז בְּתוֹךְ שִׂמְחָתֵנוּ הִגִּיעַנִי מִכְתָּבְךָ. רָאִיתִי וָאֶשְׂמַח. שָׂשׂ אָנכִי עַל

אִמְרוֹתֶיךָ בִּפְרָט בָּאִגֶּרֶת הַשֵּׁנִי אֲשֶׁר קִבַּלְתִּי בְּשָׁבוּעַ הֶעָבַר. אֲשֶׁר הוֹדִיעַנִי אֶת אֲשֶׁר קִוְּתָה נַפְשִׁי אֲשֶׁר תּוֹדָה לָאֵל תּוֹרַת ה' תְּמִימָה בְּיָדְךָ. נָא בְּנִי חֲבִיבִי כְּנַפְשִׁי. חֲזַק וֶאֱמַץ בְּכָל כֹּחוֹתֶיךָ לְהַתְמִיד בְּלִמּוּדְךָ הֵיטֵב. כִּי הוּא חֶלְקְךָ בַּחַיִּים. טוֹב לְגֶבֶר כִּי יִשָּׂא עֹל בִּנְעוּרָיו (אֵיכָה ג). וְגַם תִּתְאַמֵּץ בְּיוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה. שֶׁתַּכְנִיס כָּל מַחְשְׁבוֹתֶיךָ לְתוֹךְ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה. שֶׁתְּכַוֵּן פֵּרוּשׁ הַמִּלּוֹת בְּכָל הַתְּפִלָּה. וְתֶאֱחֹז מַחֲשַׁבְתְּךָ תָּמִיד לְבַל תְּשׁוֹטֵט מַחֲשַׁבְתְּךָ אָנָּה וְאָנָּה כְּדַרְכְּךָ מִכְּבָר. עַתָּה בְּנִי כְּלֵךְ מְדֶרֶךְ זֶה. הִזָּהֵר וְהִזָּהֵר וְתִתְגַּבֵּר וְתִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי כֹּחוֹת וְעֻצּוֹת לְסוּר מִדֶּרֶךְ זֶה. רַק תֶּאֱחֹז מַחֲשַׁבְתְּךָ בְּיָדְךָ לְבִלְתִּי לַחֲשֹׁב שׁוּם דָּבָר חוּץ כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ. וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּשׁוּם אֹפֶן. כַּמְבֹאָר כָּל זֶה הֵיטֵב בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כִּי בַּעַל מַחֲשָׁבָה הוּא אַחַד הַדְּבָרִים הַמַּעֲכִבִין אֶת הַתְּשׁוּבָה (רַמְבַּ"ם הִלְכוֹת תְּשׁוּבָה פֶּרֶק ד' הֲלָכָה ה).

וְיֶתֶר מִמַּה שֶּׁכָּתוּב כָּאן בְּנִי הִזָּהֵר וְהִזָּהֵר מְאד מְאד וּתְעַיֵּן הֵיטֵב בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְתִמְצָא עֵצוֹת וְתַחְבּוּלוֹת לְהִנָּצֵל מִזֶּה. וְהָעִקָּר הוּא מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְמַעְלָה, שֶׁתֵּדַע וְתַאֲמִין בַּמֶּה שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה.

וְאָמַר שֶׁאֶפְלוּ אִם הַמַּחֲשָׁבָה נוֹטָה חַס וְחָלִילָה לִפְעָמִים מִן הַצַּד יֵשׁ בְּיַד הָאָדָם לְתַפְסָהּ וְלַהֲשִׁיבָהּ לִמְקוֹמָהּ הָרָאוּי. כְּמוֹ סוּס הַנּוֹטֶה מִן הַדֶּרֶךְ שֶׁיְּכוֹלִין לְתָפְסוֹ בְּאַפְסָר לַהֲשִׁיבוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר כְּמוֹ כֵן הוּא הַמַּחֲשָׁבָה מַמָּשׁ כַּמְבֹאָר בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּבִפְרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה שֶׁאָז מִתְגַּבְּרִין מְאד בִּלְבּוּלֵי מַחֲשָׁבוֹת כִּי כָּל הַבִּלְבּוּלִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם לִפְעָמִים בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, כֻּלָּם בָּאִים אֶל הָאָדָם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה דַּיְקָא כַּמְבֹאָר בְּסִימָן ל' עַיֵּן שָׁם. עַל כֵּן בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר יוֹתֵר וְיוֹתֵר כְּנֶגֶד הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהָעִקָּר הַהִתְגַּבְּרוּת הוּא בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה.

שֶׁלֹּא תַּשְׁגִּיחַ וְלֹא תִּסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם כְּלָל רַק תַּחֲשֹׁב דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה הַיּוֹצְאִים מִפִּיךָ וְאָז מִמֵּילָא יִסְתַּלְּקוּ.

גַּם תְּזָרֵז עַצְמְךָ מְאד לְבַחֵר לְךָ שָׁעָה בְּכָל יוֹם לְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לִפְנֵי קוֹנְךָ כַּאֲשֶׁר יָדַעְתָּ כַּמָּה וְכַמָּה הִרְבֵּינוּ לְדַבֵּר מִזֶּה בְּשֵׁם רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְשֶׁהוּא עֵצָה כְּלָלִיּוּת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לִזְכּוֹת לִקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל.

וְיֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בִּכְתָב כִּי יִקְצְרוּ הֶמּוֹן יְרִיעוֹת, רַק תָּשִׂים עֵינֶיךָ וְלִבְּךָ בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְתִמְצָא מַרְגּוֹעַ לְנַפְשְׁךָ אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ לְעַד וְלָנֶצַח:

גַּם אֲהוּבִי בְּנִי, לֹא טוֹב בְּעֵינַי שֶׁכָּתַבְתָּ לִי שֶׁקִּבַּעְתָּ לְךָ שְׁנֵי שְׁעוּרִים בְּלִמּוּד פּוֹסְקִים בְּאֹרַח חַיִּים הִלְכוֹת שַׁבָּת וּבְיוֹרֶה דֵּעָה הִלְכוֹת מְלִיחָה, הֲלֹא הָיָה לְךָ לְהָבִין כִּי לֹא חָפַצְתִּי בְּדָרְךָ

כָּזֶה לְפַזֵּר דַּעְתּוֹ, בְּעִנְיָנִים רְחוֹקִים כָּאֵלֶּה, וְכִי מָה עִנְיַן מְלִיחָה לְהִלְכוֹת שַׁבָּת, הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי רְצוֹנִי בְּסֵדֶר הַלִּמּוּד הוּא לִלְמֹד כְּסֵדֶר דַּיְקָא (עַיֵּן שִׂיחוֹת הָרַ"ן עו), דְּהַיְנוּ שֶׁתִּגְמֹר הָאַרְח חַיִּים עַד סוֹפוֹ, וְאַחַר כָּךְ תַּתְחִיל בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִלְמֹד הַיּוֹרֶה דֵּעָה מֵהִלְכוֹת שְׁחִיטָה מֵרֹאשׁוֹ לְסוֹפוֹ כְּסֵדֶר דַּיְקָא, וְכֵן הַחֹשֶׁן מִשְׁפָּט וְהָאֶבֶן הָעֵזֶר, לֹא כְּמוֹ שֶׁנּוֹהֲגִין בְּנֵי הַנְּעוּרִים לַחֲטֹף בְּכָל זְמַן הִלְכָתָא מְיֻחֶדֶת לִפְעָמִים הִלְכוֹת בָּשָׂר בְּחָלָב וְלִפְעָמִים הִלְכוֹת טוֹעֶן וְנִטְעָן וּפִתְאֹם מְדַלְּגִין לְהִלְכוֹת נִדָּה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה וְנִשְׁאָרִים קֵרֵחַ מִכָּאן וְקֵרֵחַ מִכָּאן, וְזֶה וָזֶה לֹא עָלְתָה בְּיָדָם. וּמְאוֹמָה לֹא יִשָּׁאוּ בַּעֲמָלָם. כִּי כַּאֲשֶׁר יִגְדְּלוּ אֵינָם יוֹדְעִים שׁוּם דִּין וַהֲלָכָה אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם אֶחָד.

עַל כֵּן רְצוֹנִי שֶׁתִּלְמַד רַק הִלְכוֹת שַׁבָּת וְגַם מַסֶּכֶת שַׁבָּת כַּאֲשֶׁר כְּתַבְתָּ וְתָשִׂים עֵינֶיךָ וְלִבְּךָ לְהָבִין הַדְּבָרִים הֵיטֵב וְלֹא תּוֹנָה אֶת עַצְמְךָ. וְגַם לֹא תְּדַקְדֵּק יוֹתֵר מִדַּאי בְּחִנָּם. כַּאֲשֶׁר כְּבָר דִּבַּרְנוּ בָּזֶה. אַךְ אִם אִי אֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹת דַּעַת חֲבֵרְךָ אַל תִּפְרֹשׁ מִמֶּנּוּ בִּשְׁבִיל זֶה. וּתְמַלֵּא רְצוֹנוֹ לִלְמֹד גַּם הִלְכוֹת מְלִיחָה. אֲבָל אִם אֶפְשָׁר לְךָ לְדַבֵּר עַל לִבּוֹ שֶׁיִּלְמַד כְּסֵדֶר כַּנַּ"ל מַה טּוֹב, וּבְוַדַּאי יַחֲזִיק טוֹבָה לִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִם יְקַיֵּם דִּבְרֵי כַּאֲשֶׁר הוֹרֵאתִיךָ כַּנַּ"ל.

גַּם תִּתְאַמֵּץ מְאֹד לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. וּמַה מְּאֹד נֶהֱנֵיתִי מֵאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לִי אֲשֶׁר אַתָּה בְּשִׂמְחָה תּוֹדֶה לָאֵל, מִי יִתֵּן שֶׁיִּהְיֶה בֶּאֱמֶת תָּמִיד שֶׁתִּהְיֶה אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד. וּתְעַיֵּן בְּתִחִלַּת מִכְתָּבִי זֶה אֲשֶׁר הֶעֱירוֹתִיךָ עַל עִנְיַן שִׂמְחַת תּוֹרָה וּבְכַוָּנָה הִרְבֵּיתִי דְּבָרַי שָׁם כְּדֵי לְזָכֵר תָּמִיד שִׂמְחַת יִשְׂרָאֵל כִּי יֵשׁ לָנוּ לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָה הַזֹּאת תָּמִיד. בְּשִׂמְחָה שֶׁאֵין לָהּ קֵץ אֲשֶׁר זָכִינוּ לִהְיוֹת מְזֻרָּע יִשְׂרָאֵל וּלְקַבֵּל תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְכוּ' וְכוּ'. אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וְכוּ'.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה וּמְחַכֶּה וּמְיַחֵל לִרְאוֹת בְּטוּבָתְךָ וְהַצְלָחָתְךָ הָאֲמִתִּית וְהַנִּצְחִית שֶׁיְּקַיֵּם בָּנוּ חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי וְכוּ':

הַקָּטָן נָתָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הֵירְץ נֵרוֹ יָאִיר מִבְּרֶסְלֶב:

מכתב ז

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ב' וַיִּשְׁלַח תקפ"ד בְּרֶסְלֶב:

רַב שָׁלוֹם לְבָנַי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם אָתְמוֹל וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, אַךְ הֵיטֵב חָרָה לִי עָלֶיךָ בְּנִי יְדִידִי, עַל אֲשֶׁר אַתָּה מַרְעִישׁ כָּל כָּךְ עַל אֲשֶׁר אֵינִי רָגִיל לִכְתֹּב לְךָ בְּכָל פַּעַם, כִּי הֲלֹא יָדַעְתָּ שֶׁאֵינִי אִישׁ פָּנוּי.

וְטִרְדוֹתַי רַבִּים מִכַּמָּה צְדָדִים וּבִפְרָט כָּעֵת אֲשֶׁר תּוֹדָה לָאֵל הִתְחַלְנוּ לַעֲסֹק בְּהַדְּפוּס לִגְמֹר הַתְּפִלּוֹת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכַמָּדֻמֶּה לִי שֶׁכְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ מִזֶּה שֶׁכְּבָר שָׁלַחְתִּי אֶת רַבִּי

מֶעְנְדִיל לִקְהִלַּת מִינְקָאוִויץ, וְתוֹדָה לָאֵל בְּשֶׁבוּעַ הֶעְבַר כְּבָר בָּא בְּשָׁלוֹם וְהֵבִיא הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהָיוּ חֲסֵרִים. וּבֵין הַיּוֹם וּבֵין לְמָחָר נַתְחִיל בְּשָׁלוֹם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם לְהַדְפִּיסָם. וְאַתָּה תּוּכַל לְהָבִין מֵרְחוֹק טִרְדַּת דַּעְתִּי בָּזֶה. בְּכַמָּה אֳפָנִים. וּבִפְרָט מֵחֲמַת חֶסְרוֹן כִּיס. וְלָה' הַיְשׁוּעָה. הֵן עַל כָּל אֵלֶּה תֵּדַע שֶׁאֵין בְּדַעְתִּי לִשְׁלֹחַ לְךָ אִגֶּרֶת בְּכָל שְׁבוּעוֹת כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ רַק בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ אֶרְאֶה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִכְתֹּב לְךָ אִגֶּרֶת. וַאֲנִי מַזְהִיר אוֹתְךָ מְאד שֶׁמַּעֲתָּה תָּשׁוּב מִדַּרְכְּךָ הַזֶּה לְצַפּוֹת בְּכָל יוֹם לְקַבֵּל אִגֶּרֶת מִמֶּנִּי לְכַלּוֹת עֵינַיִם בְּחִנָּם חַס וְשָׁלוֹם, כִּי גַּם זֶה מַעֲשֵׂי בַּעַל דְּבָר לְבַלְבֵּל דַּעְתְּךָ מִתְּפִלָּתְךָ וּמִלִּמּוּדְךָ. וְכָךְ דַּרְכֵי בְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁבִּטּוּלָם מְמַעֵט עֲבוֹדָתָם עַל יְדֵי בִּלְבּוּלִים וְכִלְיוֹן עֵינַיִם שֶׁל עִסְקֵי חִנָּם כְּאֵלֶּה. וּמַה שֶּׁכָּתַבְתָּ שֶׁאֵין לְךָ בַּמֶּה לְהִתְחַיּוֹת כִּי אִם בְּמִכְתָּבַי, הֶאֱמֶת שֶׁדְּבָרַי רְאוּיִים שֶׁיִּהְיוּ חֲבִיבִים בְּעֵינֶיךָ וּלְהִתְחַיּוֹת נַפְשְׁךָ. אֲבָל בְּכָל אִגֶּרֶת וְאִגֶּרֶת תּוּכַל לְהִתְחַיּוֹת עַצְמְךָ זְמַן רַב בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּבִפְרָט הֲלֹא כָּל סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּיָדְךָ הַמְּלֵאִים אוֹצָרוֹת גְּדוֹלוֹת אוֹצְרֵי אוֹצָרוֹת שֶׁל יִרְאַת שָׁמַיִם וְהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת בְּדָרָכִים נִפְלָאִים, הַשָּׁוִים לְכָל נֶפֶשׁ גָּדוֹל וְקָטָן נַעַר וְזָקֵן הֲפוֹךְ בָּהֶם וַהֲפוֹךְ בָּהֶם וְסִיב וּבְלֵה בָּהֶם שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם, וְגַם יֵשׁ בְּיָדְךָ מֵחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה לָאֵל. וְגַם תּוֹדָה לָאֵל כְּבָר יָדַעְתָּ וְשָׁמַעְתָּ כַּמָּה שִׂיחוֹת יְקָרוֹת מִפִּי וּמִפִּי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ. עַל כֵּן חֲזַק וֶאֱמָץ בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. הַחֲזֵק בַּמּוּסָר אַל תֶּרֶף. וְתַתְמִיד בִּלְמוּדְךָ הֵיטֵב וְתִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ בְּהִתְבּוֹדְדוּת בְּכָל יוֹם כַּאֲשֶׁר הוֹרִיתִיךָ. וְיֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עַתָּה כִּי טָרִידְנָא טוּבָא.

וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה:

הַקָּטָן נָתָן בֶּן אָבִי נַפְתָּלִי הִירְץ נֶרוֹ יָאִיר.

מכתב ח

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו', וַיִּגַּשׁ, תקפ"ד בְּרֶסְלֶב.

יִשְׂאוּ הָרִים שָׁלוֹם לְכָבוֹד אֲהוּבִי בְּנֵי יְדִיד נַפְשִׁי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֶרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי זֶה פַּעֲמַיִם וְשָׁשׂ אָנכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב. תַּעֲלוּמָה כִּלְיוֹתַי בְּדַבֵּר שְׂפָתֶיךָ מֵישָׁרִים. הֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ. בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתָּ שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּבִסְפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וַאֲשֶׁר אַתָּה בְּשִׂמְחָה כִּי לָזֶה כָּלְתָה נַפְשִׁי. וּמִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְךָ זֶה לְיִרְאָה אֶת ה' כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְהוֹסִיף בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה וְהִתְחַזְקוּת בַּעֲבוֹדַת ה' בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל כִּי כְּצֵל יָמֵינוּ עַל הָאָרֶץ, וְהַיּוֹם קָצָר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה וְאִם לֹא עַכְשָׁיו אֵימָתַי חֲזַק בְּנֵי וֶאֱמַץ בְּכָל כֹּחֲךָ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת אֲשֶׁר הוֹרֵנוּ רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים. וְיֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בִּכְתָב, פּוּק עַיֵּן וְתִשְׂכַּח בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ

לְבָרְכָה כָּל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ עֵצוֹת וְהַנְהָגוֹת וּדְרָכִים בַּעֲבוֹדַת ה' הֶפֵךְ בָּהֶם וַהֲפֵךְ בָּהֶם וּמֵהֶם לֹא תָּזוּעַ שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם.

וְדַע בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁכְּבָר נִגְמְרוּ תּוֹדָה לָאֵל חֲמִשָּׁה פּוֹרִימְס מֵהַתְּפִלּוֹת וְעַתָּה אָנוּ עוֹסְקִים בְּפוּרִים שִׁשִּׁי ה' יִגְמֹר בַּעֲדֵנוּ. וְכֻלָּם טְרוּדִים מְאד בַּהַדְפָּסָה, כִּי יָדוּעַ שֶׁאָנוּ עוֹסְקִים בְּהַדְפּוּס בְּלִי פּוֹעֲלִים. רַק רַבִּי מֶעְנְדִיל וְרַבִּי חַיִּים נָחוּם וְהַנַּעַר יִצְחָק יְהוֹשֻׁעַ וְגַם בְּנִי הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב שַׁכְנָא נֵרוֹ יָאִיר מְסַיְּעִ הַרְבֵּה בְּכָל פַּעַם אֲבָל לֹא בְּקִבְיעוּת, עַל כֵּן הַמְּלָאכָה נַעֲשֶׂית לְאַט לְאַט. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְהֵא בְּעֶזְרֵנוּ לְגָמְרָם בִּשְׁלֵמוּת מְהֵרָה גַּם יֵשׁ מְנִיעוֹת הַרְבֵּה מֵחֲמַת חֶסְרוֹן כִּיס כַּיָּדוּעַ לְךָ מִזֶּה. עַל כֵּן תִּרְאֶה לְזָרֵז מְאד אֶת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּקָהִלַּתְכֶם שֶׁיִּרְאוּ לִשְׁלֹחַ לִי בְּזְרִיזוּת תֵּכֶף מַתְּנַת יָדָם הַטּוֹבָה וְאַל יַעַכְּבוּ כְּלָל כִּי אִי אֶפְשָׁר לְעַכֵּב הַדְּפוּס חַס וְשָׁלוֹם אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד כַּיָּדוּעַ לְךָ, וּתְקַבְּלוּ בְּאַהֲבָה עֶלֶה אֶחָד לְדֶגְמָא מֵהַתְּפִלּוֹת, יִרְאוּ עֵינֶיךָ וְיִשְׂמַח לִבְּךָ וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ.

דִּבְרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב מִמְּךָ תָּמִיד וְעִקָּר הוּא הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי:

הַקָּטָן נָתָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ נֵרוֹ יָאִיר.

מכתב ט

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ה' פָּרָשַׁת בא תקפ"ד:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי אֲהוּבִי בְּנִי וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל וּלְמֵשִׁיב נֶפֶשׁ שֹׁשׁ אָנכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב, אַף לֹא הָיָה לִי פְּנַאי לַהֲשִׁיבְךָ עַד הֵנָּה כִּי תֵּכֶף בְּיוֹם א' פָּרָשַׁת וָאֵרָא נִסְעָתִי לְקֹהֶלֶת אוּמַאן עַל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבָט הֶעָבַר. וּמַחֲמַת קִלְקוּל הַדְּרָךְ לֹא חָזַרְתִּי לְבֵיתִי עַד יוֹם א' בַּשָּׁבוּעַ הַזֹּאת וּמָצָאתִי הַדְּפוּס בְּטֵלָה מִמְּלַאכְתּוֹ מֵחֲמַת שֶׁכָּלָה צֶבַע הַדְּיוֹ. וּצְרִיכִין שֶׁמֶן פִּשְׁתָּן לִקְנוֹת וּלְבַשֵּׁל וּבָעִתִּים הַלָּלוּ אֵינוֹ בַּנִּמְצָא כְּלָל כִּי אִם בְּיִקָּר גָּדוֹל וּפֹה אֵינוֹ מָצוּי כְּלָל. גַּם כִּי אֶפֶס כֶּסֶף וְהֶכְרַח רַבִּי מֶעְנְדִיל לִנְסֹעַ לְבֵיתוֹ וְשָׁם יִקָּנֶה שֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בַּשָּׁבוּעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה נַחֲזֹר לְהַתְחִיל לְגָמֹר הַדְּפָסַת הַתְּפִלּוֹת. וְתוֹדָה לָאֵל כְּבָר נִגְמַר עַד סוֹף תְּפִלָּה נ"ה. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ, כֵּן יְהִי ה' עִמָּנוּ לִגְמֹר לְטוֹבָה ה' יִגְמֹר בַּעֲדֵנוּ כִּי רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת וּבִפְרָט מְנִיעוֹת מֵחֲמַת מָמוֹן.

נָא לְדַבֵּר עוֹד עִם רַבִּי מֶעְנְדִיל וְרַבִּי יְשַׁעְיָה וְכוּ' שֶׁיִּשְׁלְחוּ עַל כָּל פָּנִים מַה דְּאֶפְשָׁר. כִּי כָּל מַה שֶׁיִּשְׁלְחוּ לִי יִחְיֶה כַּמָּה נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל כִּי יִסְיְעוּ הַרְבֵּה בִּזְכוּת הָרַבִּים לְדוֹרוֹת וְהַזְּרִיז מְשֻׁבָּח כִּי הַשָּׁעָה דְּחוּקָה וְאִי אֶפְשָׁר לְבַטֵּל הַדְּפוּס אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁתִּרְאֶה לְזָרְזָם בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר.

וְהִנֵּה קָרִיתִי מִכְתָּבְךָ הֵיטֵב וַאֲנִי מֵבִין דְּבָרֶיךָ מֵרָחוֹק וְהִנֵּה אָנכִי הָרוֹאֶה כִּי עוֹבְרִים עָלֶיךָ מַחְשָׁבוֹת הֶבֶל שֶׁל בְּנֵי הַנְּעוּרִים אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַבַּעַל דָּבָר לְבַלְבְּלָם בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת שֶׁל

שָׁוְא וְהֶבֶל אֲשֶׁר הַמָּרָה שְׁחוֹרָה מַזִּיק לָהֶם יוֹתֵר מֵהַכֹּל. אֲבָל נִפְלֵאתִי עָלֶיךָ בְּנִי חֲבִיבִי מַחְמַד עֵינַי עַל אֲשֶׁר אַתָּה מִסְתַּכֵּל עַל זֶה, כִּי רָאוּי לְךָ לְהָבִין מֵהַדְּבָרִים אֲשֶׁר כְּבָר שָׂמַעְתָּ בְּבֵיתִי וּמִסִּפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאֵין לְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מָרָה שְׁחוֹרוֹת כְּאֵלֶּה כְּלָל, כִּי הַמָּרָה שְׁחוֹרוֹת וְהָעַצְבוּת וְהַחֲשָׁשׁוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים כְּאֵלֶּה מַזִּיקִים מְאד מְאד וְהֵם מַפְסִידִים חַס וְשָׁלוֹם יוֹתֵר מִכָּל הַפְּגָמִים שֶׁבָּעוֹלָם.

עַל כֵּן אֲהוּבִי בְּנִי שְׁמַע לְדְבָרַי שֶׁהֵם דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. וַחֲזַק וַחֲזַק וְתִתְחַיל בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ. וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל שׁוּם בִּלְבּוּל וּמָרָה שְׁחוֹרָה כְּלָל. וְאַל תָּשִׂים לִבְּךָ לְבִלְבּוּלִים כְּאֵלֶּה כְּלָל. רַק תְּחַזֵּק עַצְמְךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, עַל אֲשֶׁר זָכִינוּ לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל גּוֹי קָדוֹשׁ. וְלִבְלִי לִהְיוֹת מִתְנַגֵּד חַס וְשָׁלוֹם עַל אוֹר הָאוֹרוֹת צַח הַצַּחְצָחוֹת סָבָא דְּסָבִין הוּא רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וְכוּ' שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הֵסִיר מֵאִתָּנוּ מַסְוֶה הָעִוָּרוֹן הַמְסַמֵּא אֶת הָעֵינַיִם וּמוֹנֵעַ הָרְבֵּה אֲנָשִׁים מִלְּהִסְתַּכֵּל בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַנּוֹרָאִים. וְהֵם חוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים עָלָיו וְעַל אֲנָשָׁיו וְעַל סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים מְאד, בָּרוּךְ ה' אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ מִזֶּה וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים בְּכַמָּה וְכַמָּה בְּחִינוֹת בְּוַדַּאי רָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ בָּזֶה כָּל יָמֵינוּ לְעוֹלָם.

בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה שֶׁאֵין לָהּ קֵץ וְאֵין שׁוּם מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת שֶׁתּוּכַל לְבַלְבֵּל חַס וְשָׁלוֹם מִשִּׂמְחָה זאת לְעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר שָׂמַעְתָּ וְהֵבַנְתָּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּפֵרוּשׁ. כִּי עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הוּא שִׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (נְחֶמְיָה ח) כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם, וְיֵתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בְּכְתָב וּתְעַיֵּן בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְתִמְצָא לִרְווֹת צְמְאוֹנְךָ לְשַׂמֵּחַ בְּנַפְשְׁךָ בְּכָל עֵת תָּמִיד אֲשֶׁר זֶה הָעִקָּר.

וּמַה שֶּׁכָּתַבְתָּ לִי מִמִּנְהָגְךָ בְּלִמּוּד סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְלוֹמַר אַחַר כָּךְ הַתְּפִלָּה הַשַּׁיָּכָה לְאוֹתָהּ הַתּוֹרָה. טוֹב וְיָפֶה הַנְּהָגָה הַזֹּאת, אַךְ נִכְסַפְתִּי שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ גַּם כֵּן לְדַבֵּר דִּבּוּרִים מֵעַצְמְךָ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, וְתַעֲשֶׂה בְּעַצְמְךָ מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת לְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל תּוֹרָה אֵיזֶה זְמַן, וְאַחַר כָּךְ עַל יְדֵי תּוֹרָה אַחֶרֶת, וְכֵן יִנְהֹג תָּמִיד כַּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכַמָּה הַזְהָרוֹת, וּבְוַדַּאי כְּבָר שָׁמַעְתָּ מִפִּי הָרְבֵּה בָּזֶה וְאֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר.

וְשָׁלוֹם וְחַיִּים וְשִׂמְחָה וְכָל טוּב כְּנַפְשְׁךָ וְנֶפֶשׁ אָבִיךָ הַמְצַפֶּה וּמְחַכֶּה וּמְקַוֶּה וּמְיַחֵל לִתְשׁוּעָתְךָ הָאֲמִתִּית שֶׁיִּקַּיֵּם בָּנוּ חֲכֵם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי:

הַקָּטָן נָתָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ נֵרוֹ יָאִיר.

מכתב י

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ב' תְּרוּמָה תקפ"ד. בְּרֶסְלֶב.

יִשְׁאוּ הָרִים שָׁלוֹם לְכְבוֹד אֲהוּבֵי בְּנֵי יְדִיד נַפְשִׁי הֲלוֹא הוּא הַוָּתִיק הַמַּפְלֶג מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

כְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ בְּיוֹם ו' יִתְרוֹ אֲשֶׁר כְּבָר שָׁמַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר עָבַר עָלֶיךָ, וְשֻׁתְּרָאֶה תֵּכֶף וּמִיָּד לָבוֹא לְפֹה. וּלְעֵת עַתָּה בְּקַשְׁתִּי מִמְּךָ בְּנֵי מַחְמַד עֵינַי יְדִיד נַפְשִׁי שֶׁלֹּא תְּשִׂים לִבְּךָ לָזֶה כְּלָל, וְתַעֲבִיר מִדַּעְתְּךָ כָּל הַדְּאָגוֹת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרוֹת. רַק תְּחַזֵּק נַפְשְׁךָ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, קַוֵּה לַה' וְיוֹשִׁיעַ לָךְ. כִּי אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן כִּי אִם עַל חֲסָדָיו הַמְּרֻבִּים, וּכְבָר יָדַעְתָּ קְצָת שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא יִסּוּרִים וְכָל יָמָיו כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת. וְאֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ כִּי אִם אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֶל הַתּוֹרָה הַמְשַׂמַּחַת לֵב וּמְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. וְיֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְלַה' הַיְשׁוּעָה.

וְדַע בְּנִי שֶׁתּוֹדָה לָאֵל אָנוּ עוֹסְקִים בַּדְּפוּס. וּבָרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר כְּבָר נִגְמְרוּ שִׁשִּׁים וּשְׁתַּיִם תְּפִלּוֹת בְּעֶזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה. ה' יִגְמֹר בַּעֲדֵנוּ לְטוֹבָה שֶׁנִּזְכֶּה לִגְמֹר הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכִרְצוֹן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה. וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ.

הִנֵּה כֹּה דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ מְהֵרָה.

נָאוּם הַקָּטָן נָתָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הֵירְץ נֵרוֹ יָאִיר ה@מכתב יא של הספר לא כתוב פה בדיסק

מכתב יא

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ תקפ"ה.

שָׁלוֹם רַב לַאֲהוּבִי בְּנִי מַחְמַד עֵינַי הָרַבָּנִי הַוָּתִיק הַמַּפְלֶג מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי וְהָיָה לָנוּ לְנַחַת גָּדוֹל וּלְשִׂמְחַת לֵבָב אַךְ עֲדַיִן אֲנִי מְצַפֶּה לִישׁוּעָה שֶׁיְּגִיעַ לִי אִגֶּרֶת מִמְּךָ שֶׁהַכֹּל עַל נָכוֹן בְּשְׁלֵמוּת בְּלִי שׁוּם יִסּוּרִים וּדְאָגוֹת כְּלָל וְלַה' הַיְשׁוּעָה. וּלְעֵת עַתָּה אֲנִי מַזְהִיר אוֹתְךָ בְּאַזְהָרָה גְּדוֹלָה שֶׁמַּעֲתָּה אַל תַּחֲשֹׁב וְאַל תִּדְאַג בְּעִנְיָן זֶה כְּלָל וּכְלָל לֹא. כִּי מַחֲשָׁבוֹת וּדְאָגוֹת כְּאֵלֶּה מַזִּיקִים מְאֹד מְאֹד רַחֲמָנָא לִצְלַן, רַק תַּשְׁלִיךְ הַכֹּל עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִגְמֹר בַּעֲדְךָ הַכֹּל לְטוֹבָה. וַאֲנִי בָּטוּחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁכְּבָר הַכֹּל עַל נָכוֹן, וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת בְּעִנְיָן זֶה הַכֹּל רַק מָרָה שְׁחוֹרוֹת וַחֲשָׁשׁוֹת שֶׁמַּזִּיקִים מְאֹד אֲפִלּוּ בִּשְׁאָר דְּבָרִים, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּעִנְיָן כָּזֶה שֶׁהַמָּרָה שְׁחוֹרוֹת וְהַדְּאָגוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת (שֶׁקּוֹרִין איבֶּער טְרַאכְטִין) מַזִּיקִים וּפוֹגְמִים מְאֹד מְאֹד רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְאֵיךְ שֶׁהוּא אֵיךְ שֶׁהוּא דַּיֵּהּ לְצָרָה בִּשְׁעָתָהּ, אֲבָל לֹא לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת בָּזֶה חַס וְשָׁלוֹם לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו חַס וְשָׁלוֹם כִּי זֶה פּוֹגֵם הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהָעִנְיָן שֶׁאַתָּה דּוֹאֵג וְחוֹשֵׁב עָלָיו חַס וְשָׁלוֹם. כִּי זֶה בְּאֹנֶס וְזֶה בָּרָצוֹן, כִּי

פְּגָם הַמַּחֲשָׁבָה חָמוּר מְאד מְאד כַּמְבאָר בְּכָל הַסְּפָרִים וּבִפְרָט בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת.

וּכְבָר דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ בָּאִגֶּרֶת הַקּדֶם שֶׁתּוֹדָה לָאֵל יֵשׁ לְךָ כַּמָּה עִנְיָנִים לְבַלּוֹת הַיּוֹם בָּהֶם. דְּהַיְנוּ לִלְמד פּוֹסֵק וּגְמָרָא וּמְעַט מִקְרָא בִּפְרָט חֲמָשׁ עִם פֵּרוּשׁ רַשִׁ"י וְלַעֲסֹק בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וּזְמַן לַתְּפִלָּה הַקְּבוּעָה וְלַאֲמִירַת תְּהִלִּים וְלִתְפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת שֶׁלָּנוּ וּלְהִתְבּוֹדְדוּת דְּהַיְנוּ שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ לְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחוֹתָיו וְעִנְיָנָיו לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְגַם זְמַן עַל כְּתִיבַת הַסֵּפֶר שֶׁבְּיָדוֹ. וְגַם צְרִיכִין זְמַן עַל עֲבוֹדוֹת חִיצוֹנִיוֹת דְּהַיְנוּ שֵׁנָה וַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּלְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם לְפַקֵּחַ דַּעְתּוֹ, וְהַיּוֹם קָצָר וְהַמְּלָאכָה מְרֻבָּה, רַק לֹא עָלֶיךָ לִגְמר אֶת הַמְּלָאכָה, אֲבָל גַּם אֵין אַתָּה בֶּן חוֹרִין לְהִבָּטֵל מִמֶּנָּה, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לְבַלּוֹת אֵיזֶה רֶגַע חַס וְשָׁלוֹם עַל מַחֲשָׁבוֹת מְגֻנּוֹת כָּאֵלֶּה, חָלִילָה לְךָ מֵהֶם וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם. רַק אַדְרַבָּא חֲזַק וֶאֱמַץ לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר כַּאֲשֶׁר כְּבָר הִזְהַרְתִּיךָ הַרְבֵּה עַל זֶה, וּבְטַח בַּה' כִּי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, וְרַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַגִּיעִים עָלֶיךָ בְּכָל עֵת, כִּי ה' יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאד, וְהוּא מָלֵא רַחֲמִים וְכָל הָעוֹלָם מָלֵא רַחֲמִים וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן נ"ב בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא עַיֵּן שָׁם.

וְהִנֵּה מַה שֶּׁבִּקַּשְׁתָּ מִמֶּנִּי לִכְתב לְךָ עוֹד אִגֶּרֶת כָּאִגֶּרֶת הָרִאשׁוֹן. תַּאֲמִין לִי בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁבְּעַצְמִי אֵינִי זוֹכֵר הֵיטֵב כָּל מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם וְאֵין בְּיָדִי לִכְתב לְךָ כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יַזְמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדַעְתִּי בְּעֵת הַכְּתִיבָה, אַךְ כָּל מַה שֶּׁחָסֵר לְךָ הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל תִּמְצָא בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּבְהַתְפִּלּוֹת וּבְהַחִדּוּשִׁין שֶׁחָנַנִי ה' אֲשֶׁר בְּיָדְךָ, הֵם יוֹרוּךָ, וְיֹאמְרוּ לְךָ וִיחַזְּקוּ לְבָבְךָ לִשְׁמחַ תָּמִיד בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִבְטחַ בַּחֶסְדָּיו הַגְּדוֹלִים שֶׁאֵינָם נִפְסָקִים לְעוֹלָם. וְסוֹף כָּל סוֹף יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְהַכְּלָל כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדל מְאד וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל הַנִּפְלָאוֹת וְהַחִדּוּשִׁין שֶׁנַּעֲשִׂין בָּעוֹלָם, בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת פְּלִאֵי פְּלָאוֹת מַה רַבּוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' וְכוּ', כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת וְיֵשׁ עִנְיָן שֶׁמִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה וְאִם אֵין אַתָּה יָכוֹל לְהָבִין זאת וּלְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה עַל כָּל פָּנִים תַּאֲמִין בָּזֶה חָזָק וַחֲזַק. וּמְעַט אַתָּה יוֹדֵעַ. וְהַשְּׁאָר תַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שֶׁהוּא לָנוּ זְכוּת וִישׁוּעָה רַבָּה לָנֶצַח מַה שֶּׁזִּכִּינוּ לִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב מְאד מְאד, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בְּשׁוּם מחַ בָּעוֹלָם, וּבְרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים הַחוֹלְקִים עַל נְקֻדַּת הָאֱמֶת כָּזֶה, הַדּוֹבְרִים עַל צַדִּיק עָתֵק בְּגַאֲוָה וָבוּז. זאת נִחֲמָתֵנוּ בְּעָנְיֵינוּ זאת שִׂמְחָתֵנוּ. וּבָזֶה יֵשׁ לְךָ בַּמֶּה לִשְׂמחַ עַצְמְךָ בְּכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ. וּכְבָר הִבְטִיחָנוּ קֹדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְפָנֵינוּ וְאֵין לָנוּ לְדאג. אַשְׁרֵינוּ שֶׁזִּכִּינוּ לִשְׁמַע מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ דִּבּוּרִים הָאֵלֶּה בַּלַּיְלָה שֶׁקֹּדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ הַנּוֹרָא, וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ עַתָּה יוֹתֵר.

וְהַזָּהֵר וְהִזָּהֵר מֵעַתָּה לִשְׁמר אֶת אִגְרוֹתַי מְאד כִּי הֵם אֲסוּרִים לְזָרִים הַמְּהַפְּכִין דִּבְרֵי אֱמֶת לְלֵיצָנוּת וְכוּ', עַל כֵּן תִּזָּהֵר לְשׁוֹמְרָם מְאד מֵעַתָּה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשַׁמַּח נַפְשֶׁיךָ תָּמִיד וְיחַזֵּק לְבָבְךָ לַעֲסק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכָל הַיּוֹם וְתִזְכֶּה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר הוֹרֵנוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וּבִפְרָט לְהִתְחַזֵּק הַרְבֵּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת שֶׁתַּכְרִיחַ עַצְמְךָ וְתִתְחַזֵּק בְּהִתְחַזְּקוּת חָדָשׁ בְּכָל יוֹם לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ וּלְדַבֵּר עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֵל רֵעֵהוּ וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו הֵיטֵב, וְלֹא תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, כְּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה וְיוֹתֵר מִזֶּה עָבַר עַל כָּל הַיְּרֵאִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁנִּכְנְסוּ בַּעֲבוֹדַת ה', וְאִם לֹא הָיוּ מְחַזְּקִים עַצְמָן בְּכָל עֵת הָיוּ חַס וְשָׁלוֹם נִשְׁאָרִים בְּמְקוֹמָם הָרִאשׁוֹן חַס וְשָׁלוֹם, וְכִמְבאָר כָּל זֶה בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסִימָן נ"א נ"ב, שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לְכָל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם וְתִסְתַּכֵּל וְתִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר הַנֶּאֱמַר שָׁם כִּי הֵם דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וּמְחַיִּין אֶת הַנֶּפֶשׁ מְאד מְאד. וְשִׂיחוֹת אֵלּוּ שֶׁבַּסִּימָנִים הַקְּדוֹשִׁים נִקְרָאוּ בֵּין קְצָת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ אִגֶּרֶת כִּי הֵם מְדַבְּרִין כְּמוֹ אִגֶּרֶת הַנִּכְתָּב לַחֲבֵרוֹ וְתַלְמִידוֹ, וְאֵין אַתָּה צָרִיךְ אִגֶּרֶת טוֹבָה יוֹתֵר מֵהֶם, וְאַף עַל פִּי כֵן אֶרְאֶה לִכְתב לְךָ בְּכָל פַּעַם דִּבְרֵי אֱמֶת מַה שֶּׁיְזַמִּין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיָדִי וְכָל אֲשֶׁר יַעֲבר תַּחַת שֵׁבֶט הַקָּלְמוֹס יִהְיֶה קֹדֶשׁ, כִּי כָּל דְּבָרַי נוֹבְעִים וְיוֹצְאִים מֵרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מֵהַנַּחַל נוֹבֵעַ וְכוּ'. וְדַע בְּנִי שֶׁעַל כָּל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נֶאֱמַר (יְשַׁעְיָה יב) וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה, כִּי הֵם מַעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה מִמָּשׁ כְּמוֹ מַעְיָן שֶׁאֵינוֹ נִפְסָק לְעוֹלָם, כֵּן דְּבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים וְנֶאֱמָנִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, וְעֵצוֹתָיו וִישׁוּעוֹתָיו אֵינָם כָּלִים לְעוֹלָם, וְתָמִיד תּוּכַל לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּדִבְרָיו הַנּוֹרָאִים אֵיךְ שֶׁהוּא, כִּי הוּא הָאִיר בָּנוּ גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וַחֲסָדָיו וְרַחֲמָיו הַגְּדוֹלִים הַמְרֻבִּים אֲשֶׁר בָּהֶם עוֹלָם נוֹשָׁע, כִּי בּוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁאֲנַחְנוּ שָׁם, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ וּבִישׁוּעָתוֹ תָּמִיד. דִּבְרֵי אֲבִיךָ הַמֻּכְרָח לְקַצֵּר וּלְסַיֵּם מִפְּנֵי כְּבוֹד שֵׁם קָדְשׁוֹ כִּי לֹא יַסְפִּיקוּ אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת יְרִיעוֹת לְבַאֵר וּלְגָמר מַה שֶּׁיֵּשׁ לְדַבֵּר בְּזֹאת שֶׁהִתְחַלְתִּי לְכָנס בָּהּ כִּי לְגָדוּלָתוֹ אֵין חֵקֶר וְדַי בָּזֶה כָּעֵת וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם כְּנַפְשֶׁיךָ וֶנֶפֶשׁ אֲבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ וּמִתְפַּלֵּל בַּעֲדְךָ וּמְצַפֶּה לִשְׁמוֹעַ הַטּוֹב מִמְּךָ.

הַקָּטָן נָתָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הִירְץ מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב יב

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' מַסְעֵי כ"ג תַּמּוּז תקפ"ה טְשֶׁעהרִין:

שָׁלוֹם לְכָבוֹד אֲהוּבִי יְדִיד נַפְשִׁי הָרַבָּנִי הַוָּתִיק וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר:

מַזָּל טוֹב. בָּרוּךְ הַשֵּׁם קִבָּלָה הַגֵּט פִּטוּרִין בְּיוֹם ד' פָּרָשַׁת פִּנְחָס הֶעָבַר בַּקְהִלַּת קֹדֶשׁ מֶעְדֶוֶודיוֶוקֶא, וִיהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לְמַזָּלָא טָבָא. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַמִּין לִבְנִי שֶׁיִּחְיֶה מְהֵרָה זוּוגוֹ

הֲהָגוּן לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כִּי בָזֶה לְבַד חָפַצְתִּי וְהַשֵּׁם הַטּוֹב יַעֲשֶׂה: וְשָׁלוֹם לִבְנֵי יְדִידִי מַחְמַד עֵינַי הַוָּתִיק הַמֻּפְלָג מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ לְמַעְלָה הַכֹּל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה בְּעֶזְרְךָ וְיַצְלִיחֶךָ מֵעַתָּה הַצָּלָחָה הָאֱמִתִּית וְהַנִּצְחִית וָדַע בְּנִי יְדִיד נַפְשִׁי כִּי הָיָה לִי יְגִיעוֹת רַבּוֹת וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְיִסּוּרִים רַבִּים וַחֲלָקַת הָעֵצָה הַרְבֵּה וְכוּ' קוֹדֶם שֶׁבָּא לִידֵי גְּמַר שֶׁתִּקַּבֵּל הַגֵּט פִּטּוּרִין וְכַמָּה דְּמָעוֹת נִשְׁפְּכוּ עַל זֶה כַּאֲשֶׁר אָסַפֵּר לְךָ פָּנִים אֶל פָּנִים אִם יִרְצֶה ה' וְלוּלֵי ה' עֶזְרָתָה לִי לֹא הָיָה בְּאֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה הַגְּמַר מִיָּד, וּמַה מְאֹד עָצְמוּ חַסְדֵי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה עַד שֶׁבָּא לִידֵי גְּמַר בְּשָׁלוֹם כַּאֲשֶׁר אוֹדִיעַ לְךָ קָצָת אִם יִרְצֶה ה'. וְכָל הַיִּסּוּרִים הָאֵלֶּה וְכָל הַטִּרַח הַזֶּה לֹא טָרַחְתִּי כִּי אִם בִּשְׁבִילְךָ כְּדֵי לְהַצִּילְךָ מִמַּה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לְהִנָּצֵל אוּלַי אֶזְכֶּה לִרְאוֹת בְּשִׂמְחָתְךָ שִׂמְחַת עוֹלָם שֶׁתִּזְכֶּה לֵילֵךְ בְּדַרְכָּךְ הַיְשָׁר אֲשֶׁר קִבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. עַל כֵּן חֲזַק בְּנִי חֲזַק וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר גָּמַל עִמְּךָ עַד הֵנָּה וְקַשֵּׁר עַצְמְךָ וּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ לְבַל תַּנִּיחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ לְשׁוֹטֵט לַחוּץ כַּאֲשֶׁר הָרַגְלְתָּ עַד הֵנָּה, כִּי הַבְּחִירָה בְּיָדְךָ בָּזֶה וּבְכָל דָּבָר כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ הַרְבֵּה. יוֹתֵר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ עַתָּה כִּי אֲנִי נָחוּץ לִנְסֹעַ לִקְרוּמִינְטְשַׁאק כַּנַ"ל וְאַל תְּשִׁים אֶל לִבְּךָ מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לְהַחֲזִיר הַחֻפְצִים הַנַּ"ל כִּי גַּם זוּ לְטוֹבָה. וַאֲנִי מְקַוֶּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּקַּבֵּל מְהֵרָה טַלִּית מְצֻיֶּצֶת מֻחְדָּשׁ וְכֹחַ וּגְבוּרָה חֲדָשָׁה לְהִתְחַזֵּק מֻחְדָּשׁ בַּעֲבוֹדַת ה' וְתִשְׁכַּח כָּל הַצָּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלֶיךָ כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה' אוֹתְךָ לְמַעַן שְׁמוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲשֶׁר נִקְרָא עָלֵינוּ. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְחַכֶּה לִשְׁמֹחַ בִּישׁוּעָתְךָ לָנֶצַח.

נָתָן הַנַּ"ל:

מכתב יג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת וַיִּגַּשׁ תקפ"ו לפ"ק בְּרֶסְלֶב:

שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב לִידִידִי וְכוּ'.

מַה אמַר לְךָ אָחִי: מְעַט אַתָּה יוֹדֵעַ אֲשֶׁר בִּלְבָבִי. יוֹתֵר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב. אִם תִּרְצֶה נְקֻדַּת הָאֱמֶת. אִם תְּבַקְּשֶׁנָּה כַּכֶּסֶף וְכַמַּטְמוֹנִים תְּחַפְּשֶׂנָּה. תְּבַקֵּשׁ הָאֱמֶת בְּהַפָּלְטִין שֶׁל אֱמֶת. הַנִּבְנֶה עַל יְדֵי אַנְשֵׁי אֱמֶת. עַל יְדֵי בַּעַל אֱמֶת, אז תָּבִין יִרְאַת ה' וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא. וּבְוַדַּאי אַתָּה יוֹדֵעַ וּמֵבִין אֶת אֲשֶׁר אֲנִי מְרַמֵּז לְךָ כִּי עִנְיַן הַפָּלְטִין שֶׁל אֱמֶת מְבֹאָר מְעַט בְּסוֹף הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, אַךְ בֶּאֱמֶת אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ כְּלוּם. הָקִיצָה אָחִי מִשְּׁנַת פְּתָיוּתְךָ וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ בִּימֵי בַּחֻרוּתְךָ, וּזְכֹר אַל תִּשְׁכַּח כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ בִּמְעַט הַיָּמִים הָאֵלֶּה שֶׁאַתָּה רוֹדֵף וְרוֹדֶפְךָ אַחַר חֶמְדַּת הֶבֶל. אֱלִילֵי כֶסֶף. וְזֶה וָזֶה לֹא עָלְתָה בְּיָדְךָ. עַל תּוֹרָה פָּרַקְתָּ וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ עָמַסְתָּ עָלֶיךָ יוֹתֵר מִדַּאי. זְכֹר נָא אַחֲרֵי מִי אַתָּה רוֹדֵף אַחֲרֵי כֶּלֶב מֵת

אַחֲרֵי פַּרְעוֹשׁ אֶחָד. נָא אָחִי אַל יִהְיֶה בְּלִבְּךָ עָלַי עַל אֲשֶׁר אֲנִי כּוֹתֵב לְךָ מְעַט בְּדֶרֶךְ בְּדִיחָה כִּי בֶּאֱמֶת כָּל זֶה מֵעֲצָם אַהֲבָתְךָ כַּיָדוּעַ לְךָ וְיוֹתֵר מִזֶּה תָּבִין מִדִּבְרֵי הָאִגֶּרֶת שֶׁכָּתַבְתִּי לְאָבִיךָ נֵרוֹ יָאִיר כִּי גַּם אֵלֶיךָ נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים הָאֵלֶּה. לְמַעַן הַשֵּׁם לְמַעַן הַשֵּׁם. עַל כָּל פָּנִים תִּקְבַּע לְךָ עִתִּים לַתּוֹרָה וְלִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר שֻׁלְחָן עָרוּךְ עִם הַפֵּרוּשִׁים הַגְּדוֹלִים אוֹ הַקְּטַנִּים עַל כָּל פָּנִים. וְלִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר בְּסִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְלוֹמַר תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר. וְגַם לִהְיוֹת עַל כָּל פָּנִים פַּעַם אַחַת בְּכָל שָׁנָה בְּאוּמַאן אֲשֶׁר זֹאת הִיא הָעוֹלָה עַל כֻּלָּנָה, וְאִם אֶפְשָׁר שֶׁתִּסַּבֵּב הִלּוּכְךָ דַּרְךְ פֹּה מַה טּוֹב. וְיוֹתֵר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ וְנָא לַהֲשִׁיבֵנִי מִיָּד עַל דְּבָרַי וּלְבָאֵר הַכֹּל בַּאֲרִיכוּת בָּאֵר הֵיטֵב כְּדֵי לְנַחֵת.

דִּבְרֵי אוֹהֲבוֹ בֶּאֱמֶת לְנֶצַח נָתָן מִבְּרֶסְלֶב גַּם תֵּדַע שֶׁתּוֹדָה לָאֵל צָמַח קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּעִנְיַן בֵּית הַדְּפוּס, כִּי בְּחַסְדֵי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו כְּבָר הִגִּיעַ אִגֶּרֶת מִוִּילְנָא שֶׁבְּקָרוֹב יִתְּנוּ לִי רִשְׁיוֹן לְטוֹבָה וְיִפְתְּחוּ לִי אֶת הַדְּפוּס, וְנִזְכֶּה לְהָפִיץ מַעְיְנוֹתָיו חוּצָה לְמַעַן יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמוֹ בָּעוֹלָם אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. דִּבְרֵי יְדִידְךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה בְּכָל עֵת נָתָן מִבְּרֶסְלֶב

מכתב יד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו', עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת רְאֵה תקפ"ו לפ"ק אוּמַאן.

שָׁלוֹם לִבְנִי יְדִידִי מַחְמַד עֵינַי וְלִבִּי הַרַבְּנִי הַוָתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב שַׁכְנָא נֵרוֹ יָאִיר:

הֵיטֵב חָרָה לִי עָלֶיךָ בְּנִי חֲבִיבִי עַל אֲשֶׁר לֹא שַׂמְתָּ לִבְּךָ לִכְתֹּב לִי אֵיזֶה דְּבָרִים לְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשִׁי בִּפְרָט בָּעֵת הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתָּה יוֹדֵעַ צָעֲרִי עַד הַנֶּפֶשׁ. נָא בְּנִי חֲבִיבִי הִסְתַּכֵּל וְהִסְתַּכֵּל הֵיטֵב כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה כָּל יָמָיו בִּפְרָט מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְעָלֵינוּ. שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל הָרְמָזִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַמֵּז לָנוּ בְּכָל עֵת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, כִּי אֵין שׁוּם תֵּרוּץ בָּעוֹלָם כַּיָדוּעַ לְךָ. וְנִכְסַפְתִּי מְאד לְטַיֵּל עִמְּךָ בַּאֲרִיכוּת אַךְ אֵין הַזְּמַן מַסְכִּים כְּלָל.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לְטוֹבָתְךָ וְהַצְלָחָתְךָ הַנִּצְחִיִּית בָּזֶה וּבַבָּא וּמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ מְהֵרָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לִבְנִי יְדִידִי מַחְמַד עֵינַי הָרַבָּנִי הַוָתִיק הַמֻּפְלָג מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי וְהֶחֱיֵיתָ אֶת נַפְשִׁי בְּכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר מִמִּכְתָּבְךָ הַנִּכְתָּב מִקֵּירוֹת לִבָּבְךָ. אַךְ צְעָרַי גָּדוֹל מְאד מִמַּה שֶּׁרָאִיתִי מִכְּתָבְךָ הַנִּשְׁלַח לְרַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר שֶׁזּוּנָתְךָ הִיא חֲלוּשָׁה כְּעֵת. ה' יִסְעָדֵהּ מֵהֵרָה. וּלְהָשִׁיב לְךָ עַל מִכְתָּבְךָ אֵין הַפְנַאי מַסְכִּים עַתָּה כְּלָל. כִּי רַבִּים עוֹמְדִים עָלַי כָּעֵת. וּלְעֵת עַתָּה דַּי לְךָ בִּדְבָרַי הַמְעַטִּים הַמַּחֲזִיקִים הַרְבֵּה שֶׁכָּתַבְתִּי לְאָחִיךָ הַגָּדוֹל שֶׁיִּחְיֶה, וְגַם אֵלֶיךָ וּלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְיֶתֶר מִזֶּה כְּבָר שָׁמַעְתָּ מִפִּי הַרְבֵּה. וְקַוֵּה קִוִּיתִי לַה' שֶׁתִּשְׁמְעוּ עוֹד כָּהֲנָה וְכָהֲנָה. עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה לָכֶם רב

טוֹב הַצָּפוּן וְטָמוּן בְּלִבִּי מַה שֶּׁקִּבַּלְתִּי מִמִּי שֶׁקִּבַּלְתִּי אֲשֶׁר אֵין עָרוֹךְ אֲלֵיו. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וּלְבַלּוֹת יָמֵינוּ בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַכְּלוּלִים מֵהַכֹּל. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַטָּרוּד מְאד עַתָּה וּמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ בְּשִׂמְחָה. אַךְ זֶה בָּאתִי לְהַזְהִירְךָ וּלְזָרְזְךָ לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁתִּתְגַּבֵּר לְשַׁמֵּחַ אֶת נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר אֵיךְ ש�ֶׁהוּא וְהַבְּחִירָה חָפְשִׁית תָּמִיד. וְגַם אֲנִי שָׂמֵחַ בַּמֶּה שֶׁלָּמַדְתָּ עַל כָּל פָּנִים דַּף שֶׁלְחָן עָרוּךְ בְּכָל יוֹם. בָּרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ זאת: דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְּשְׁתּוֹקֵק לְאַהֲבַת כֻּלְּכֶם נָתָן הַנַּ"ל: וְשָׁלוֹם רַב בְּאַהֲבָה וְעַזָּה לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ כַּקָּטָן כַּגָּדוֹל. יְהִיֶה ה' עִמָּכֶם וְתַתְחִילוּ מֵעַתָּה מֵחָדָשׁ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְכָל אֶחָד מִמָּקוֹם שֶׁהוּא יְדַבֵּק עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל. וְיִזְכֶּה לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ תָּמִיד לְהַנְקֻדָּה הַשַּׁיָּךְ לְלִבּוֹ בָּעֵת הַזאת דַּיְקָא כַּאֲשֶׁר כְּבָר הִרְבֵּיתִי לְדַבֵּר עִמָּכֶם בָּזֶה. הַשּׁוֹמֵעַ כְּבָר שָׁמַע וַאֲשֶׁר לֹא שָׁמַע שִׂיחָה זאת יִשְׁתַּדֵּל לִשְׁמֹעַ מֵחֲבֵרוֹ וְיקַבְּלוּ זֶה מִזֶּה דֵּין מִן דַּיִן. כַּמְבאָר שָׁם בְּאוֹתָהּ הַתּוֹרָה. שִׂימוּ לְבַבְכֶם הֵיטֵב לְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁבִּסְפָרָיו וַאֲשֶׁר אַתֶּם שׁוֹמְעִין מִפִּי תָּמִיד כִּי הוּא חַיֵּיכֶם וְכוּ':

דִּבְרֵי אוֹהַבְכֶם בֶּאֱמֶת לָנֶצַח נָתָן הַנַּ"ל: טו) שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְנֵי שֶׁיִּחְיֶה. מוֹסֵר כְּתָב זֶה יְסַפֵּר לְךָ הַכֹּל. שֶׁרְצוֹנִי שֶׁתִּכְתֹּב תֵּכֶף אִגֶּרֶת לְרַבִּי נַפְתָּלִי וְכוּ'. וְעַל אוֹדוֹת צַעֲקָתְךָ בְּכָל אִגֶּרֶת וְאִגֶּרֶת, אָמַרְתִּי אֲשֵׁים לְפִי מַחְסוֹם לִבְלִי לַהֲשִׁיבְךָ עַתָּה. אַךְ מֵאַהֲבָתְךָ לֹא יָכלְתִּי לְהִתְאַפֵּק וַאֲשִׁיבְךָ מְעַט. מַה שֶּׁכְּתַבְתָּ מָע מוּטְשָׁעט דִּיךְ וְכוּ'. תֵּדַע מָע מוּטְשָׁעט אִיטְלִיכְען. מִיךְ הָאט מָען שׁוֹין זֵעהֶר פִּיעל גִּימוּטשָׁעט [מְצִיקִים לְךָ וְכוּ' תֵּדַע מְצִיקִים לְכָל אֶחָד, וְאוֹתִי גַּם כֵּן מְאד הַרְבֵּה הִטְרִידוּ] מַה שֶּׁאֵינְךָ יָכוֹל לְשַׁעֵר. וְהָאָדָם נִבְרָא בִּשְׁבִיל שֶׁיְּיַגֵּעַ וְיעָמְלוּ אוֹתוֹ וְאִם הוּא יַחְתֹּר וְיִתְגַּבֵּר נֶגְדָּם. כִּי אָדָם לְעָמָל יוּלָּד. אַשְׁרֵי מִי שֶׁעוֹמֵל וּמִתְיַגֵּעַ וּמְצַטַעֵר לְבָרַח מֵהָרַעְיוֹנִים כִּי הַיְגִיעָה בְּעַצְמָהּ יָקָר בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּקָרְבָּנוֹת. כִּי זֶהוּ בְּחִינַת כִּי עָלֶיךָ הרגנו כָּל הַיּוֹם נֶחְשַׁבְנוּ כְּצאן טִבְחָה. כַּמְבאָר בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים.

וּכְבָר יָדַעְתָּ וְצָרִיךְ אַתָּה לַחֲזר וְלִזְכּר זאת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ וְכוּ' וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת בְּפַעַם אַחַת וְכוּ'. וְאִם אַף עַל פִּי כֵן בְּכָל פַּעַם בּוֹרַחַת הַמַּחֲשָׁבָה לְמַקּוֹמוֹת הַמְּטֻנָּפִים וְכוּ' צְרִיכִין לְתָפְסָהּ כְּמוֹ סוּס בְּאַפְסָר לַהֲשִׁיבָהּ לְמְקוֹמָהּ: וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁצְּרִיכִין לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרָיו כְּלָל וְיַעֲמד הֶעָרֵל וְכוּ' (עַיֵּן בְּלִקּוּטֵי א' סִימָן ע"ב). וְאַתָּה תַּעֲשֶׂה אֶת שֶׁלְּךָ בְּמַשָּׂא וּמַתָּן אוֹ בְּדִבְרֵי תוֹרָה וְאַל תִּסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרֶיךָ כְּלָל. וְגַם לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ מִתּוֹךְ כָּל הַבַּלְבּוּלִים וְהָרַעְיוֹנִים לְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמְךָ שֶׁאַף עַל פִּי כֵן אַתָּה מִתְנַגֵּד עַל נְקֻדַּת הָאֱמֶת עַל אוֹר כָּזֶה וְכוּ'. וְגַם מַה שֶּׁמְּבאָר בְּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים (לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן חֵלֶק ב מח) שֶׁכְּנֶגֶד זֶה תֵּדַע שֶׁאִישׁ כָּזֶה כָּל תְּנוּעָה וְהַעְתָּקָה שֶׁמְּנַתֵּק עַצְמוֹ מֵרַע לְטוֹב יָקָר אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ מְאד. וְגַם מַה שֶּׁאָמַר (לִקּוּטֵי

מוֹהַר"ן רל"ג) שֶׁלִּפְעָמִים מַנִּיחִין בְּכַוָּנָה שֶׁיִּנָּצְחוּ הַחַיּוֹת זֶה עִם זֶה. הַחַיּוֹת רָעוֹת עִם הַחַיּוֹת טְהוֹרוֹת שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת וְרָעוֹת וְכוּ'. וְכוּ'. וְעוֹד הַרְבֵּה כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל מִפִּי זְכִרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁכֻּלָּם הֵם עֲצוֹת וְהִתְחַזְּקוּת מְאד מְאד. הַכְּלָל שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל כחוֹ שֶׁיִּהְיֶה הַמַּחֲשָׁבָה בְּיָדוֹ. וּמַה שֶּׁעוֹשִׂין עִמּוֹ אַל יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל. וְעַל כֻּלָּם תִּזְכֹּר וְתֵדַע וְתַאֲמִין בְּגֹדֶל כחוֹ שֶׁל הַזָּקֵן דְּקְדֻשָּׁה שֶׁאָנוּ חוֹסִים בּוֹ לָנֶצַח, וְגַם מַה שֶּׁאָמַר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאד וְאֵין יוֹדְעִים כְּלָל וְהַכֹּל מִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה בְּכחוֹ הַגָּדוֹל שֶׁמַּמְשִׁיךְ חֲסָדִים נִפְלָאִים חֲדָשִׁים בְּכָל עֵת. חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ וְכוּ' חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים וְכוּ' וּבְכָל עֵת וּבְכָל רֶגַע חֲזַק וְיַאֲמֵץ לִבָּךְ וְקַוֵּה אֶל ה':

דִּבְרֵי אֲבִיךָ נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב טז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' וַיִּקְרָא תקפ"ו לפ"ק:

אוֹהֲבַי וְאַחַי. כְּבָר הִזְהַרְתִּי אֶתְכֶם וַאֲנִי מַזְהִיר אֶתְכֶם עוֹד שֶׁתִּשְׁתַּמְּשׁוּ לִבְּכֶם הֵיטֵב לְכָל הַדְּבָרִים הָעוֹבְרִים עָלֵינוּ וְעָלַי בִּפְרָטִיּוּת, זִכְרוּ הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת כָּל אֲשֶׁר עָבַר בָּעִנְיָן הַזֶּה, וְהָיָה כִּי יִבָּצַע ה' אֶת כָּל מַעֲשֵׂהוּ תִּרְאוּ וְתָבִינוּ נִפְלְאוֹת ה' נִפְלְאוֹת תְּמִים דֵּעִים, מָה אמר מָה אֲדַבֵּר נוֹדֶה לְךָ וּנְסַפֵּר תְּהִלָּתֶךָ וְכוּ', וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת וָרֶגַע. אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּשֶׁאָבוֹא לְבֵיתִי אֲסַפֵּר לָכֶם מְעַט מִזְּעִיר, אֲבָל לֹא הַכֹּל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר בְּשׁוּם אפֶן כִּי אִם לְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעַר בְּלִבֵּהּ.

חִזְקוּ וְאִמְצוּ חִזְקוּ וְאִמְצוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה כַּאֲשֶׁר הוֹרִיתִי אֶתְכֶם כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, וּכְכָל אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי כֵּן סִפַּרְתִּי לָכֶם בֶּאֱמֶת. וַה' הַיּוֹדֵעַ וָעֵד כִּי אָנכִי זָכִיתִי לְהָבִין כַּוָּנָתוֹ הַנּוֹרָאָה וְהַתְּמִימָה יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר הֵעִיד עָלַי בְּפֵרוּשׁ בְּפֶה מָלֵא כַּמָּה פְּעָמִים. וְהָעִקָּר שֶׁתִּתְחַזְּקוּ בְּהַתְּפִלּוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְלִבְלִי לִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם רַק לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְחַדֵּשׁ בְּכָל עֵת תָּמִיד וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ.

דִּבְרֵי אוֹהֲבְכֶם בֶּאֱמֶת לָנֶצַח הַמְדַבֵּר בֶּאֱמֶת מִנְּקֻדָּה הַטּוֹבָה שֶׁבַּלֵּב, הַמְצַפֶּה לִשְׁמֹחַ בִּישׁוּעָתְכֶם בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח:

נָתָן הַנַּ"ל

מכתב יז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' אַחֲרֵי ג' תקפ"ו בְּרֶסְלֶב. לִקְהִלַּת אַדֶּעס.

לִידִידִי וְחֲבִיבִי כְּנַפְשִׁי וּלְבָבִי הֲלוֹא הוּא הָרַבָּנִי הַמֻּפְלָג מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְשׁוֹן נֵרוֹ יָאִיר. שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב.

מִכְתָּבוֹ הַנָּעִים קִבַּלְתִּי אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן עִם הַיַּיִן גֶּפֶן עַל אַרְבַּע כּוֹסוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה, כּוֹס יְשׁוּעוֹת יִשָּׂא מֵאֵת ה' בְּרֹב בְּרָכוֹת בְּכָל טוּב בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח. הֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ הַנְּעִימִים הַמְגַלִּים תְּשׁוּקַת לִבְּךָ אֶל הָאֱמֶת, וּלְהָשִׁיב לְךָ דִּבְרֵי אֱמֶת כִּרְצוֹנְךָ יְקָצְרוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת, כִּי הָיָה מֵהֶהֱכְרַח לְהַעְתִּיק כָּל סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּכְבָר מְבאָר בָּהֶם מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ לְפִי מְקוֹמוֹ וְשַׁעְתּוֹ בְּשִׁבְתּוֹ בְּבֵיתוֹ וּבְלֶכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ, אֵין כָּל דָּבָר נָעֳלָם מִמְּךָ אֲשֶׁר לֹא תִמְצָאֶנּוּ בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים אִם תְּעַיֵּן בָּהֶם בְּכָל לֵב בֶּאֱמֶת, הֶפֵךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם וּמֵהֶם לֹא תָּזוּעַ שְׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם, חֲזַק וֶאֱמַץ אָחִי חֲבִיבִי וִידִידִי וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ בְּכָל עֵת אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת הַמַּשָּׂא וּמַתָּן מִכָּל שֶׁכֵּן בְּעֵת הַפְּנַאי, לְמַעַן הַשֵּׁם לַחֲטף אֵיזֶה שָׁעָה לְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, חֲזַק וַחֲזַק בָּזֶה בְּהִתְחַזְּקוּת חָדָשׁ בְּכָל יוֹם וְאַל יְבַהֲלוּךָ רַעְיוֹנֶיךָ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, וְאֵיךְ שֶׁיַּעֲבר עָלֶיךָ הֵן בְּעִסְקֵי הַגּוּף הֵן בְּעִסְקֵי הַנֶּפֶשׁ הֵן בְּעִסְקֵי מָמוֹן וּמַשָּׂא וּמַתָּן אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אַתָּה מְקוֹמְךָ אַל תַּנַּח, כִּי יֵשׁ דִּבּוּרֵי אֱמֶת לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא בְּכָל יוֹם תָּמִיד אֵיךְ שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעָקְמוּ חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵין שׁוּם תֵּרוּץ בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי אֱמֶת ה' לְעוֹלָם, הַיְנוּ שֶׁאֱמֶת ה' הוּא לְעוֹלָם תָּמִיד, וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם הָעוֹבֵר עַל הָאָדָם אֵיךְ שֶׁהוּא שֶׁיּוֹכֵל לְהַסְתִּיר וּלְהַעְלִים חַס וְשָׁלוֹם הָאֱמֶת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֱמֶת הוּא אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ, וְהַדִּבּוּר הָאֱמֶת מֵאִיר בְּכָל מִינֵי חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה שֶׁבָּעוֹלָם, וְתָמִיד יְכוֹלִין לִמְצֹא פְּתָחִים לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי דִּבּוּר הָאֱמֶת אֵיךְ שֶׁהוּא, כַּמְבאָר כָּל זֶה עַל פָּסוּק צַהֲר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה, בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת (לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן ט' קיב) עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב, וְהַרְגֵּל עַצְמְךָ לֵילֵךְ עִם הַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁתַּמְשִׁיךְ עַצְמְךָ רַק אֶל הָאֱמֶת וְתַבִּיט תָּמִיד עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְתִרְאֶה לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר מִפִּיךָ בֶּאֱמֶת תָּמִיד, וְאָז יָאִיר לְךָ אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה שָׁם בְּכָל עֵת, וְתִרְאֶה הַפְּתָחִים לְצֵאת מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל וְתוּכַל לִזְכֹּר בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בְּכָל עֵת וּבְכָל מָקוֹם וּבְכָל אָדָם בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָא שֶׁהוּא, וּלְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁלֹּא יִהְיֶה דְּבָרִים הָאֵלּוּ יְשָׁנִים אֶצְלְךָ חַס וְשָׁלוֹם, מֵהֶמֶת שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ אוֹתָם מִכְּבָר, כִּי בֶּאֱמֶת עֲדַיִן לֹא הִתְחַלְתָּ לֵידַע עַד הֵיכָן עַד הֵיכָן מַגִּיעִים דְּבָרִים אֵלֶּה, וְהָעִקָּר לְקַיְּמָם בִּפְשִׁיטוּת בֶּאֱמֶת וְשֶׁיִּהְיֶה בְּעֵינֶיךָ בְּכָל יוֹם כַּחֲדָשִׁים, וּבְפָרָט שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ הֵם מִתְחַדְּשִׁים לַבְּקָרִים בְּכָל יוֹם מֻחְדָּשׁ בִּבְחִינַת (אֵיכָה ג) חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ, וּלְבָאֵר לְךָ עִנְיָן זֶה אִי אֶפְשָׁר בִּכְתָב עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, וְגַם מִפֶּה לְאֹזֶן מִן הַנִּמְנָע כִּי אִם כְּטִפָּה מִן הַיָּם הַגָּדוֹל, וְהִנֵּה גַּם עַתָּה אֲנִי טָרוּד, אַךְ תְּשׁוּקָתְךָ הַגְּדוֹלָה וְהָאֱמִתִּית הִכְרִיחַנִי לִכְתֹּב לְךָ דְּבָרֵי אֵלֶּה הַמַּעֲטִים הַמַּחֲזִיקִים הַרְבֵּה, וְדֵי בָּזֶה כָּעֵת.

וְהִזָּהֵר וְהִזָּהֵר לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְאַל תַּנִּיחַ הָעַצְבוּת לְתוֹךְ בֵּיתְךָ בְּשׁוּם אֹפֶן, וּכְבָר יָדַעְתָּ הַרְבֵּה דְּרָכִים וְעֵצוֹת לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְהָעִקָּר עַל יְדֵי שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי וְכוּ' וְכוּ', וְגַם עַל יְדֵי מִלֵּי דִּשְׁטוּתָא וּבְדִיחוּתָא, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה רַק בָּאתִי לְהַזְכִּירְךָ רָאשֵׁי פְּרָקִים וְאַתָּה תָּבִין מֵעַצְמְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ בָּזֶה כַּמָּה פְּעָמִים וְכַמְבאָר בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כַּמָּה פְּעָמִים: דִּבְרֵי אוֹהֲבוֹ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה מְהֵרָה.

נָתָן בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי הֵירְץ נֶרוֹ יָאִיר מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם רַב לִידִידַי וַחֲבִיבַי הָרַבָּנִי, מוֹרֵנוּ הָרַב צְבִי הֵירְשׁ, נֶרוֹ יָאִיר.

כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נֶאֶמְרוּ גַּם אֵלָיו וּלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְאֵין צֹרֶךְ לְכָפֵל הַדְּבָרִים וְאַתָּה שְׁלוֹם וְתִתְעַנֵּג עַל רֹב שָׁלוֹם כְּנַפְשְׁךָ וְנַפְשׁ אוֹהֲבֵיךָ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה בְּאוּמָאן בּוֹא יָבוֹא בִּרְנָה אָז טוֹב לוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

נָתָן הַנַּ"ל לְכָל בְּנֵי בֵּיתִי שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב:

אֲהוּבִי יְדִידִי, הִנֵּה שָׁמַעְתִּי מִפִּי יְדִידֵנוּ הַוָתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב גֶּרְשׁוֹן שֶׁנִּמְצָא בְּיַד יְדִידִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב בָּעַר מִלִּיפְּיוּוִיץ כְּתָבִים בִּכְתִיבַת יַד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכֵן תִּרְאוּ לְקַבֵּל מֵאִתּוֹ וּלְשָׁלְחָם לְיָדִי מְיָד, כִּי הוּא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁכָּל הַכְּתָבִים הָאֵלּוּ הֵם שֶׁלִּי שֶׁקִּבַּלְתִּים בְּעַצְמִי מִיַּד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כִּי אֵין מִי שֶׁקִּבֵּל מִפִּיו כְּתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה כִּי אִם אָנכִי כַּיָּדוּעַ לַכֹּל, וְאֲנִי צָרִיךְ אוֹתָם מְאד לְעִנְיַן סִפְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְיַגִּיעַ מִזֶּה תּוֹעֶלֶת גָּדוֹל בְּכַמָּה עִנְיָנִים וּזְכוּת הָרַבִּים, וְאִלְיוּ אֵינָם נִצְרָכִים כְּלָל, עַל כֵּן יִרְאֶה לְשָׁלְחָם לִי מְיָד וַאֲנִי אֶתֵּן לוֹ בְּעַד זֶה שְׁאֵרֵי עִנְיָנִים הַנִּצְרָכִים לוֹ. דְּהַיְנוּ תְּפִלּוֹת שֶׁנִּדְפְּסוּ וּתְפִלּוֹת שֶׁלֹּא נִדְפְּסוּ עֲדַיִן רַק הֵם בִּכְתָב וְעוֹד דְּבָרִים כְּאֵלֶּה, נָא מְאד לְבַל יִשָּׁנֶה אַחֲרֵי דְּבָרַי כִּי בֶּאֱמֶת הֵם שֶׁלִּי וְאֵינִי מוֹחֵל לוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא קִבְּלָם מִיָּדִי מַמָּשׁ מִמִּי שֶׁקִּבְּלָם הֵם שֶׁלִּי, כִּי מִיָּדִי בָּאוּ לְיַד הַחֲבֵרִים אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְנִתְגַּלְגְּלוּ מֵאֶחָד לַחֲבֵרוֹ עַד שֶׁבָּאוּ לְיָדוֹ, וּבֶאֱמֶת לֹא נָתַתִּים לְשׁוּם אָדָם כִּי אִם לְהַעֲתִיקָם וּלְהַחֲזִירָם לִי מְיָד, וְעַתָּה אֵינָם נִצְרָכִים לוֹ רַק אֲנִי צָרִיךְ לָהֶם מִכַּמָּה טְעָמִים עַל כֵּן חוֹבָה עָלָיו לְהַחֲזִירָם לִי מְיָד, וּמֵבְטָחַנִי בּוֹ שֶׁיְקַיֵּם דְּבָרַי וּבָזֶה יִגְרַם זְכוּת הָרַבִּים לְדוֹרוֹת וְיִגְדַּל שְׂכָרוֹ מֵאַשֶׁר יִהְיוּ כְּבוּשִׁים בְּיָדוֹ בְּאִסּוּר גְּזֵלָה חַס וְשָׁלוֹם כַּנַּ"ל, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר לְאִישׁ כָּשֵׁר וְאוֹהֵב נֶאֱמָן כְּמוֹתוֹ, דִּבְרֵי אוֹהֲבָם בֶּאֱמֶת.

נָתָן הַנַּ"ל

מכתב יח

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ג' קְדוֹשִׁים תקפ"ו. בְּרֶסְלֶב:

חַיִּים וּבָרְכָה וּרְפוּאָה וְשָׁלוֹם וְכָל טוּב לִידִידֵי נַפְשִׁי הָרַבָּנִי הַמֻּפְלָג מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר, יוֹסִיף ה' עָלֶיךָ שְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם וְיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה וְיָרוּם קַרְנוֹ לְמַעְלָה מַעְלָה בְּתוֹרָה וּגְדֻלָּה עַד כִּי יָבוֹא שִׁילֹה אָמֵן כֵּן יִהְיֶה רָצוֹן:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה וְחַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמַהְתִּי לַהֲשִׁיבְךָ כִּי נִפְלְאֹת אַהֲבָתְךָ לִי כַּיָּדוּעַ לְךָ. וּמַה מְּאֹד הוֹמָה עָלַי לִבִּי צַר לִי עָלֶיךָ אָחִי חֲבִיבִי, אֲהָהּ אָחִי הַכְּרֵעַ הִכְרַעְתַּנִי כִּי עֶרְבַבְתָּ שִׂמְחָתִי אֲשֶׁר שָׂמַחְתִּי כְּעַל כָּל הוֹן בְּשָׁמְעִי מִפִּי הַשְּׁמוּעָה שֶׁכְּבָר הִתְחִיל לְשׂוּב לְאֵיתָנוֹ. וְעַתָּה הוֹדַעְתַּנִי מַכְאוֹבֶיךָ שֶׁחָזְרוּ וְנִתְעוֹרְרוּ מֵחוּשִׁים וְכוּ'. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַפֶּאךָ מְהֵרָה. וְעַתָּה מַה קִּוִּיתִי ה' תּוֹחַלְתִּי אֵלָיו הוּא שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו וִירַחֲמֵהוּ וּכְאָב אֶת בֵּן יְרַפְּאֵהוּ וִירַצֵּהוּ, וְיִשְׁלַח עֶזְרוֹ מִקֹּדֶשׁ וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֵהוּ. חִישׁ קַל מְהֵרָה יְשִׁיבֵהוּ לְאֵיתָנוֹ בְּשָׁלֵמוּת וַיַּחֲלִימֵהוּ וִיחַיֵּהוּ וַיַּצְלִיחוֹ בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה בְּעֹשֶׁר וְכָבוֹד וְחַיִּים וְכָל טוּב בְּאֹפֶן שֶׁיִּזְכֶּה לְהַצָּלָחָה אֲמִתִּית וְהַנְּצְחִית לָעַד וְלָנֶצַח, כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל וְאֵין יִתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עָמְלוֹ כִּי אִם כְּשֶׁנִּצְמַח מִזֶּה טוֹבָה לְהַצָּלָחָה הַנִּצְחִית. נָא אָחִי חֲבִיבִי וִידִידִי זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח אֶת כָּל אֲשֶׁר זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ וְלִרְאוֹת מִפִּי סָבָא דְּסָבִין. כִּי יֵשׁ בָּהֶם דַּי לְהַחֲיוֹת עַצְמְךָ בְּכָל עֵת בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעָקוּ חַס וְשָׁלוֹם בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה בְּכָל עֵת וּבְכָל דַּרְגָּא יְהִיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, מִן הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן עַד הָאֵזוֹב הַיּוֹצֵא בַּקִּיר שֶׁהֵם הַקְּטַנִּים בְּמַעֲלָה מְאֹד מְאֹד. כֻּלָּם כְּאֶחָד יְכוֹלִים לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמָם עַל יְדֵי דְּבָרִים הַקְּדוֹשִׁים אִם יָשִׂימוּ לִבָּם וְעֵינֵיהֶם הֵיטֵב הֵיטֵב בְּעֵין הָאֱמֶת, וְאִם אָמְנָם עַתָּה כֹּחֲךָ חָלוּשׁ לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, עִם כָּל זֶה נִמְצָאִים עֵצוֹת בְּדָבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים אֵיךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ גַּם בָּעֵת הַזֹּאת. דְּהַיְנוּ עַל יְדֵי רָצוֹן וְכִסּוּפִין וְנַעֲנוּעִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ כַּמְבֹאָר בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבֵן לִפְנֵי אָבִיו. וּבִפְרָט מִי שֶׁאֵינוֹ בְּקַו הַבְּרִיאָה שֶׁלִּבּוֹ נִשְׁבָּר בְּקִרְבּוֹ וְדַרְכּוֹ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ אֲפִלּוּ לִפְנֵי בְּנֵי אָדָם בְּלֵב נִשְׁבָּר מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הוּא מָחֵץ וְהוּא יִרְפָּא, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ וּתְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּכָל עֹז לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר. כִּי כָּל הַחֳלָאִים בְּאֵין עַל יְדֵי עַצְבוּת. וְשִׂמְחָה הִיא רְפוּאָה גְּדוֹלָה לְכָל מִינֵי חוֹלַאַת כַּמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן כ"ד עַיֵּן שָׁם וּבִשְׁאָר מְקוֹמוֹת מֵעִצָּם מַעֲלַת הַשִּׂמְחָה. וְאֵיךְ כָּל אָדָם יָכוֹל לְשַׂמֵּחַ נַפְשׁוֹ בַּמֶּה שֶׁזֹּכָה שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים וְכוּ'. קַוֵּה אֶל ה' וְיוֹשִׁיעֲךָ. כִּי בְּוַדַּאי אֵינוֹ נֶאֱבָד חַס וְשָׁלוֹם כָּל פְּסִיעָה וּפְסִיעָה וְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה וְכָל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה. שֶׁטָּרַחְתָּ בְּגוּפְךָ וּמְאֹדְךָ בִּשְׁבִיל לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב כֻּזֶּה זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְהַכֹּל נִזְכָּר לְךָ לְטוֹבָה. וּזְכוּתוֹ יָגֵן עָלֶיךָ לְהַצִּילְךָ מִכָּל רַע וְלַהֲשִׁיבְךָ לְאֵיתָנְךָ בְּשָׁלֵמוּת וּלְהֵישִׁיר לִבְּךָ אֵלָיו בֶּאֱמֶת וּלְהַצְלִיחֲךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה לְהֵיטִיבְךָ בְּאַחֲרִיתְךָ. יִשְׂגֶּא אַחֲרִיתְךָ מֵרֹאשִׁיתְךָ. דִּבְרֵי אוֹהֲבְךָ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ מְהֵרָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. גַּם אֲנִי פּוֹרֵס בִּשְׂלוֹם כֻּלְּכֶם בְּאַהֲבָה רַבָּה. לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁתִּתְחַזְּקוּ לִשְׁמֹחַ בֶּחָג הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה לְקַיֵּם בִּשְׂלֵמוּת וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ. וּכְבָר יָדוּעַ לָכֶם שֶׁתּוֹדָה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ בַּמֶּה לִשְׂמֹחַ. וְכָךְ הִיא הָאֱמֶת בֶּאֱמֶת. וְהִזָּהֲרוּ לְהִתְקַבֵּץ יַחַד בְּאַהֲבָה וְאַחְוָה וְשָׁלוֹם וְרֵעוּת בְּלִי שׁוּם קְפֵידָא בֵּין אֶחָד לַחֲבֵרוֹ כִּי מְאד הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכַמָּה הַזְהָרוֹת עַל אַהֲבַת הַחֲבֵרִים וּמִגְדָּל הַנִּחִיצָה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ דִּבְרֵי אוֹהֲבְכֶם בֶּאֱמֶת לְעַד וּלְנֶצַח.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב יט

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' וַיֵּשֶׁב תקפ"ז בְּרֶסְלֶב:

יִשְׂאוּ הָרִים שָׁלוֹם לְכִבּוֹד אֲהוּבֵי אָחִי וְרֵעִי כְּנַפְשִׁי הָרַבָּנִי הַוָתִיק הַמְהֻלָּל. יֵרֵא ה' מֵרִבִּים מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר לָנֶצַח:

יְקַבֵּל אִגֶּרֶת מִבְּנֵי הַמַּפְלָא מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה מִקְּהִלַּת קֹדֶשׁ טוּלְטְשִׁין. וּמֵבְטִחַנִי בְּאַהֲבָתוֹ שֶׁיְּקַיֵּם מִשְׁאֲלָתוֹ לְהַזְכִּירוֹ לְטוֹבָה עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ אוֹתוֹ וְאֶת אִשְׁתּוֹ תִּחְיֶה שֶׁצְּרִיכָה עַתָּה לְרַחֲמִים רַבִּים שֶׁתֵּלֵד בְּמוֹעֲדָהּ וּבְזִמָּנָהּ בְּנָקֵל בְּלִי שׁוּם קְשִׁיוּ הוֹלָדָה כְּלָל לְאָרְךְ יָמִים וּשְׁנִים טוֹבִים אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. וְהוֹלָדָה בְּנָקֵל הִיא בְּחִינַת חֲנָכָה שֶׁהֵם יְמֵי הוֹדָאָה בְּחִינַת שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא בְּחִינַת הֲלָכוֹת. שֶׁעַל יְדֵי זֶה בָּא הוֹלָדָה בְּנָקֵל וְכוּ' כַּמְבֹאָר בַּתּוֹרָה יְמֵי חֲנֻכָּה כַּיָּדוּעַ לָכֶם. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מְחֻיָּבִים לֵילֵךְ עִם הַתּוֹרָה הַזֹּאת תָּמִיד לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד עַל גֹּדֶל הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ בִּכְלָל וּבִפְרָט עַל שֶׁזִּכִּינוּ לִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ אוֹר הֶחָדָשׁ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב וְכוּ' וְכוּ'. וְאִם נַרְגִּיל עַצְמֵנוּ בְּכָל יוֹם בָּזֶה לְהַעֲמִיק מַחֲשַׁבְתֵּנוּ בֶּאֱמֶת בְּעֹצֶם הַחֶסֶד וַהֲיְשׁוּעָה הַנִּפְלָאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִפְלִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ וְעִם זַרְעֵנוּ וְעִם כָּל יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹת עוֹלָם. וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם עַל זֶה. עַל יְדֵי זֶה נוֹכַל לְהַרְחִיב לִבֵּנוּ לִפְתֹּחַ פִּינוּ לְפָרֵשׁ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבֵנוּ כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו מַמָּשׁ. כִּי אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ בְּכָל עֵת שֶׁאָנוּ בָּנִים לַה' אֱלֹקֵינוּ מַמָּשׁ, כִּי הוּא גּוֹמֵל עִמָּנוּ חֲסָדִים תָּמִיד בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים וְכוּ'. וְהִנֵּה יֵשׁ לִי בְּעָנְיָן זֶה שִׂיחוֹת אֲרֻכּוֹת לְחַזֵּק וּלְזָרֵז לֵילֵךְ עִם הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְהִתְקָרֵב לַה' יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת עַל יְדֵי בְּחִינַת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲנֻכָּה בְּחִינַת הֲלָכוֹת שֶׁעַל יְדֵי זֶה מֵאִיר הָאֱמֶת בְּרִבּוּעַ הַדִּבּוּר הַיְנוּ שְׁלֹשָׁה קוֹוִי אֱמֶת בְּאַרְבָּעָה חֶלְקֵי הַדִּבּוּר וְכוּ' וְכוּ'. וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ הַשְׂמָחָה שֶׁל שַׁבָּת וְכוּ', וְעַל יְדֵי זֶה נִתְגַּלֶּה אַחְדוּת הַפְּשׁוּט מִתּוֹךְ פְּעָלוֹת מִשְׁתַּנּוֹת שֶׁזֶּה יָקָר מְאד בְּעֵינֵי ה'

יִתְבָּרַךְ בְּחֵינַת אַתָּה אֶחָד וְשִׁמְךָ אֶחָד וּמִי כְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ וְכוּ' וְכוּ'. אַשְׁרֵי אָזְנַיִנוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ נוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה, אִלּוּ פִּינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וְכוּ'.

וְאִם הָיִינוּ רוֹצִים לְהָבִיא תּוֹדָה עַל זֹאת הַתּוֹרָה שֶׁל תּוֹדָה בְּעַצְמָהּ לֹא יַסְפִּיקוּ כָּל יְמֵינוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ וּלְפָאֵר וּלְרוֹמֵם לְהַדֵּר וּלְנַצֵּחַ לְבָרֵךְ וּלְעַלֶּה וּלְקַלֵּס לְמִי שֶׁעָשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ הִתְגַּלּוּת נִסְתָּרוֹת כָּאֵלֶּה אֲשֶׁר אֵין לָנוּ פֶּה וְכֵלִים לְסַפֵּר שֶׁבַח נוֹרָאוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל דִּבּוּר מֵהַתּוֹרָה הַזֹּאת, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן קֶשֶׁר בְּנִין הַנּוֹרָא הַזֶּה בְּיַחַד. אִלְמָלֵא לֹא אֲתִינָן לְעָלְמָא אֶלָּא לְמַשְׁמַע דָּא דַּיֵּינוּ. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁזָּכִינוּ גַּם זָכִינוּ לִשְׁמֹעַ עוֹד וְעוֹד כַּמָּה וְכַמָּה תּוֹרוֹת שִׂיחוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת נוֹרָאוֹת כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה. כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ. אִלּוּ לֹא שָׁמַעְנוּ אֶלָּא דִּבּוּר אֶחָד מִזֹּאת הַתּוֹרָה דַּיֵּינוּ. וְאִם נַתְחִיל לוֹמַר אִלּוּ וְכוּ' דַּיֵּינוּ דַּיֵּינוּ. לֹא יַסְפִּיקוּ יָמֵינוּ לְהוֹדוֹת לַהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל אַחַת מִנִּי אֶלֶף אַלְפֵי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ בְּיָמֵינוּ וְכוּ' וְכוּ'. מַה נְּדַבֵּר וְהוּא אָמַר וְעָשָׂה כְּחַסְדּוֹ כְּטוּבוֹ כְּרַחֲמָיו כְּנִפְלְאוֹתָיו לֹא כַּחֲטָאֵינוּ עָשָׂה לָנוּ וְכוּ'. כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים רִחֵם ה' עָלֵינוּ וְכוּ' וְכוּ'. אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וּמַה יָּפָה יְרוּשָּׁתֵנוּ וְכוּ' וְכוּ'. וְהִנֵּה עַתָּה טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' בְּפַרְטִיּוּת עַל הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ. כִּי תּוֹדָה לָאֵל הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרֵנוּ וְסִבֵּב בְּנִפְלְאוֹתָיו וְחִזֵּק אוֹתָנוּ לְחַזֵּר לְהַתְחִיל לַעֲסֹק לְגְמֹר הַדְּפָסַת הַתְּפִלּוֹת. וּכְבָר הֵבִיא בְּנִי רַבִּי שִׁבְנָא שֶׁיִּחְיֶה נְיָר תִּשְׁעָה רִיז מַבֶּרְדִּיטְשׁוֹב בַּדֶּרֶךְ הַמְקֻלְקָל הַזֶּה. וּבֶאֱמֶת הָיָה בְּדֶרֶךְ נֵס וְהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה מֻמָּנוּ יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב. וְטוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל הֶעָבָר וּלְבַקֵּשׁ לְהַבָּא שֶׁיִּהְיֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ וְיַעְזְרֵנוּ וְיוֹשִׁיעֵנוּ בְּנִפְלְאוֹתָיו לִגְמֹר מְהֵרָה הַדְּפָסַת הַתְּפִלּוֹת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְכִרְצוֹן רַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. כִּי עֲדַיִן אָנוּ צְרִיכִין יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים לְגָמְרָם. כִּי אֵין לִי עַל הוֹצָאוֹת הַגְּמָר. וְגַם עַל הַנְּיָר לְוִיתִי עַל עִסְקָא. וְגַם אֵינִי יוֹדֵעַ הֵיכָן לְהַדְפִּיסָם. כִּי לִנְסֹעַ לְמִינְקָאוויץ גְּדוֹלָה הַהוֹצָאָה. וּפֹה אֵינִי יוֹדֵעַ הַדֶּרֶךְ אֵיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה. וְעַל זֶה בָּאתִי בַּמִּכְתָּב הַזֶּה לְהוֹדִיעַ לְךָ וּלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ כָּל זֶה. וְעָלֶיךָ אָחִי נַפְשִׁי וּלְבָבִי הַמִּצְוָה הַזֹּאת וְעַל כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַנִּלְוִים אֵלֶיךָ שֶׁתֵּלְכוּ עַל צִיּוֹן הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וּתְסַפְּרוּ בְּפִיכֶם לְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כָּל זֶה כַּאֲשֶׁר בִּלְבַבְכֶם, וּתְבַקְּשׁוּ וְתִתְחַנְּנוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּחְמֹל עַל עֲנִיּוּתֵנוּ וְשִׁפְלוּתֵנוּ, וְיִהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ לִגְמֹר עֲסָקֵינוּ מְהֵרָה כִּי אֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן כִּי אִם עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, בְּכֹחַ וּזְכוּת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ אוֹר הָאוֹרוֹת זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וַה' הַטּוֹב יְעַשֶּׂה.

גַּם תֵּדְעוּ שֶׁגַּם בָּעִתִּים הַלָּלוּ נִגְמְרוּ תּוֹדָה לָאֵל כַּמָּה תְּפִלּוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת הַמְחַיִּין נְפָשׁוֹת מְאד, וְכָל הַמִּסְתַּכְּלִים בָּהֶם בֶּאֱמֶת נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשָׁם שֶׁיִּצְאוּ לָאוֹר מְהֵרָה, וַה' יִגְמר בַּעֲדֵנוּ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ גָּמַר וְיִגְמר הַכל לְטוֹבָה מְהֵרָה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. יש בספר פה @מכתב כא שלא נמצא בדיסק

מכתב כ

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' בְּלֵק תקפ"ט.
שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי מַחְמַד עֵינַי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר:
מִכְתָּבוֹ קִבַּלְתִּי בְּשִׂבוּעַ הֶעָבַר וּבְוַדַּאי צַעֲרִי גָּדוֹל מְאד מִצַּעֲרוֹ וּבִפְרָט עַל בְּטוּל תּוֹרָה וּתְפִלָּה שֶׁמְּבַטֵּל אוֹתוֹ, אַךְ מַה מְּאד הֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ שֶׁכְּתַבְתָּ שֶׁאַתָּה מִתְחַזֵּק עַל פִּי הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְתָּ בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת הֶעָבַר וְאַתָּה חוֹטֵף אֵיזֶה טוֹב כָּל מַה שֶּׁאַתָּה יָכוֹל לַחֲטף וּבִשְׁאָר הָעִתִּים אַתָּה מִתְחַזֵּק בְּרָצוֹן וְכסופִין דִּקְדֻשָּׁה וְשׁוֹמֵר וּמַמְתִּין לִישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כָּךְ הוּא הַמִּדָּה וְכָךְ יָפֶה לְךָ לְהִתְנַהֵג, כִּי אֲפִלּוּ כַּאֲשֶׁר יַעְזר ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ הַיִּסּוּרִים הָאֵלֶּה מֵאִתְּךָ וְתִזְכֶּה לַחֲזר עַל מְקוֹמְךָ לְהַתְמִיד בְּלִמּוּדֶיךָ יוֹם וְלַיְלָה כְּבַתְּחִלָּה גַּם אָז צְרִיכִין לִזְכר כָּל דִּבֻּרֵינוּ וּלְהִתְנַהֵג בָּהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי בָּהֶם קדֶם שְׁבוּעוֹת, בִּפְרָט כִּי אִי אֶפְשָׁר בְּלא בְּטוּלִים הַמִּזְדַּמְּנִים בְּכָל יוֹם כִּי כָּל יוֹמָא אִית לֵהּ גְּדֵר מִלְבַר אֲבָל לַיִת יוֹם דְּלֵית בֵּהּ טוֹב וְכוּ' כַּאֲשֶׁר כְּבָר דִּבַּרְנוּ בָּזֶה הַרְבֵּה בְּעֶזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה. נָא בְּנִי חֲבִיבִי חֲזַק וַחֲזַק כִּי עַל פִּי דְּבָרִים הָאֵלֶּה אַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת אִישׁ כְּשֵׁר וְצַדִּיק כָּל יָמֶיךָ רַק חֲזַק וֶאֱמַץ בַּתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכחֲךָ עֲשֵׂה כִּי אֶחָד הַמַּרְבֶּה וְאֶחָד הַמַּמְעִיט וְכוּ'.
וְהִנֵּה דַּע בְּנִי כִּי בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קדֶשׁ צִוִּיתִי לִסְתּר בֵּיתִי וּכְבָר סָתְרוּ אוֹתָהּ לְגַמְרֵי עַד הַסֵּפָּה וְגַם עַל זֶה הָיָה כַּמָּה מְנִיעוֹת וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶזְרָתוֹ עָזָרַנִי עַד כה וַעֲתָּה אֲנִי מְצַפֶּה לִישׁוּעָתוֹ שֶׁבְּיוֹם מָחָר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם יָבוֹא הַבַּעַל מְלָאכָה עִם כַּמָּה פּוֹעֲלִים לְהַתְחִיל לַעֲסֹק הֵיטֵב בַּבִּנְיָן וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם תִּהְיֶה הַזַּאקְלַאשְׁצִינְע [הַנָּחַת הַיְסוֹד] לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
וְאוֹדוֹת בְּנִי חוֹרְגִי שִׁמְעלְקֶא שֶׁיִּחְיֶה כְּפִי הַנִּרְאֶה אִי אֶפְשָׁר לִמְנעַ אוֹתָם שָׁם מִלַּעֲסֹק בִּרְפוּאוֹת, וּלְדַעְתִּי הִיא סִבָּה לְעֵינָיו יוֹתֵר כָּל עִסְקֵי רְפוּאוֹת שֶׁלָּהֶם, עַל כֵּן דִּבַּרְתִּי עִם זוּגָתִי, וְהִסְכִּימָה לְדַעְתִּי, שֶׁתֹּאמַר לָהֶם, שֶׁבְּאֹם לֹא הִתְחִילוּ עֵינָיו לְהִתְרַפְּאוֹת שֶׁתֵּכֶף וּמִיָּד יַחְזִרוּ וְיִשְׁלְחוּ אוֹתוֹ לְפה וְקִוִּיתִי לַה' שֶׁפה יִהְיֶה לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּלִי שוּם רְפוּאָה גַּשְׁמִיּוֹת וְיִכְתב לִי תֵּכֶף תְּשׁוּבָה עַל זֶה כִּי נָחוּץ הוּא מִכַּמָּה טְעָמִים.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַטָּרוּד מְאד כַּאֲשֶׁר תִּבִּין בְּעַצְמְךָ וְדוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה וּמַעְתִּיר בַּעַדְכֶם נָתָן מִבְּרֶסְלֶב

מכתב כא

בְּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' מַסְעֵי תקפ"ט.

לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר:

מוֹסֵר כְּתָב זֶה יְדִידִי בֶּן אֲחוֹתִי רַבִּי אַיְיזִיק שֶׁיִּחְיֶה יְסַפֵּר לְךָ טִרְדוֹתַי בִּפְרָט מֵהַדֶּלֶף הַטּוֹרֵד שֶׁהָיָה בַּשָּׁבוּעַ הֶעָבַר אֲשֶׁר הֶכְרַחְתִּי לְטַלְטֵל אֶת עַצְמִי הָרְבֵּה כַּאֲשֶׁר תְּבִין מֵעַצְמְךָ, אַךְ הוּא הִפְצִיר בִּי הָרְבֵּה לִכְתֹּב לְךָ אִגֶּרֶת לְהַחֲיוֹת אוֹתְךָ וַאֲנִי מֻכְרָח לִכְתֹּב אֶת אֲשֶׁר יִשְׁלַח ה' בְּלִבִּי.

וְדַע בְּנִי חֲבִיבִי כִּי עַתָּה אֲנִי מְחַיֶּה אֶת עַצְמִי בְּהַתּוֹרָה שֶׁל הַפְּרָאסְטַאק הַגָּדוֹל שֶׁמְּחַיֶּה כָּל הַפְּרָאסְטַקִּיס הֵן הַיּוֹדְעִים לִלְמד וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה שֶׁצְּרִיכִין לְהַחֲיוֹתָם בְּשָׁעָה וְעֵת שֶׁהֵם מְבַטְּלִין מֵהַתּוֹרָה הֵן פְּרָאסְטַאקִּיס לְגַמְרֵי וַאֲפִלּוּ הַמֻּנָּחִים בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית כֻּלָּם הוּא מְחַיֶּה עַל יְדֵי פְּשִׁיטוּתוֹ שֶׁאָז הוּא מְקַבֵּל מֵהָאוֹצָר מַתְּנַת חִנָּם שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחֶסֶד חִנָּם שֶׁהָיָה מְקַיֵּם הָעוֹלָם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַדֶּרֶךְ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אַשְׁרֵינוּ אַשְׁרֵינוּ שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמעַ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים כְּאֵלֶּה מַה נְּדַבֵּר, כַּמָּה וְכַמָּה אוֹצְרֵי אוֹצְרֵי מַתְּנַת חִנָּם הִשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּזֶה לְבַד שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמעַ תּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁל הָאוֹצָר מַתְּנַת חִנָּם וּבָזֶה בְּוַדַּאי אַתָּה יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בִּפְרָט בְּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁאַתָּה בְּחִינַת פְּרָאסְטִיק בְּכַמָּה שָׁעוֹת וְעִתִּים, אֲבָל תִּזְכֹּר אֶת עַצְמְךָ תָּמִיד בְּכָל עֵת הַבְּטוּל שֶׁיֵּשׁ פְּרָאסְטִיק גָּדוֹל כָּזֶה שֶׁגִּלָּה הַשִּׂיחָה וְהַתּוֹרָה הַזֹּאת שֶׁהוּא מְחַיֶּה הַכֹּל אֲפִלּוּ אוֹתָן שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ זֹאת וְאֵין יוֹדְעִין מִזֶּה וַאֲפִלּוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ שֶׁאָנוּ זָכִינוּ לִשְׁמעַ כָּל זֶה מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ וּמִפִּי סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּוַדַּאי אָנוּ יְכוֹלִין לְהַחֲיוֹת עַצְמֵנוּ בָּזֶה תָּמִיד, וְהִנֵּה יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְדַבֵּר אַךְ אֵין הַפָּנַאי מַסְכִּים כְּלָל וַהֲלֹא הַסְּפָרִים לְפָנֶיךָ פּוֹק עַיֵּן וְתִשְׂכַּח בָּהֶם כָּל מַה שֶׁיִּחְסַר לְךָ, וְעַיֵּן בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כִּי הִיא מַכְרַחַת לְךָ עַתָּה בְּיוֹתֵר, וְהָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה שֶׁצְּרִיכִין לְהַאֲמִין בְּכָל עֵת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא כָּל דָּבָר בִּרְצוֹנוֹ בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת וּבְאֵלּוּ הָעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נֶעְלָמִין עֲשָׂרָת הַדִּבְּרוֹת שֶׁהֵם כְּלַל הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן בְּכָל מַה שֶּׁעוֹשִׂין הֵן מְלֹאכָה אוֹ שֶׁיּוֹשְׁבִין בַּחֲנוּת צְרִיכִין לֵידַע וּלְהַאֲמִין וְלִזְכֹּר בְּכָל עֵת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה תּוֹרָה הַנַּעֲלֶמֶת בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא כָּל דָּבָר וְכָל מִין סְחוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בְּהַחֲנוּת, כִּי הַכֹּל בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, וּזְכֹר זֹאת הֵיטֵב הֵיטֵב בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ כִּי הִיא חַיֶּיךָ, וּבִפְרָט בְּכֹחַ הַפְּרָאסְטִיק הַגָּדוֹל אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ יְכוֹלִים לְקַבֵּל מֵהָאוֹצָר מַתְּנַת חִנָּם וְכוּ' וְכַנַּ"ל, וּכְשֶׁתִּחְיֶה אֶת עַצְמְךָ בָּזֶה בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ

בְּעֵת הַבְּטוּלִים הַגְּדוֹלִים וַאֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא אֲנִי בָּטוּחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁעַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ תָּשׁוּב בְּכָל עֵת אֶל הַלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאֶל עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה אַף גַּם יִתּוֹסֵף לְךָ חֵשֶׁק חָדָשׁ בְּכָל פַּעַם אֶל הַתּוֹרָה וְתַהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְהָעִקָּר שֶׁתִּתְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וְתִבְטַח בַּה' כִּי הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, וּבְקֹרוֹב תִּוָּשַׁע בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּתְבַשְּׂרֵנִי מְהֵרָה בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל, אַךְ לְעֵת עַתָּה תַּעֲבִיר הַכֹּל מִדַּעְתְּךָ וְתַעֲבִיר מִדַּעְתְּךָ כָּל הַדְּאָגוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַמַּטְרִידִים וּמְבַלְבְּלִים חַס וְשָׁלוֹם רַק הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָּ וְיוֹשִׁיעַ לְךָ וּלְכָל הַנִּלְוִים אֵלֶיךָ בְּכָל מַה שֶּׁאַתֶּם צְרִיכִים לְהוֹשַׁע. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ:
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב

מכתב כב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ב' דְּבָרִים תקפ"ט.
לִבְנִי יְדִידִי הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר שָׁלוֹם וְכָל טוּב:
מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּשָׂבוּעַ הֶעָבַר. וְהֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתָּ שֶׁדְּבָרַי עָשׂוּ רֹשֶׁם אֶצְלְךָ כִּי זֶה חֶלְקִי כְּשֶׁאֲנִי זוֹכֶה לִשְׁמֹעַ שֶׁדִּבְרֵי הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה פּוֹעֲלִים בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל, וְהִנֵּה כָּעֵת אֵין לִי פְּנַאי כְּלָל וּמוֹסֵר כְּתָב זֶה יְסַפֵּר לְךָ.
גַּם תְּקַבֵּל אֲגֶרֶת הָרְצוּף פֶּה מֵרַבִּי חַיִּים נַחוּם נֵרוֹ יָאִיר כְּדֵי לְהַחֲיוֹת אוֹתְךָ בְּבְשׂוֹרָה טוֹבָה מֵאוֹהֲבֶיךָ, גַּם תִּרְאֶה בָּזֶה יְשׁוּעַת ה' אֵיךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתָנוּ לְעוֹלָם, וְאִם מִתְמַהְמֵהַּ אֵיזֶה דָּבָר יְשׁוּעָה צְרִיכִין לְחַכּוֹת לוֹ כִּי לַכֹּל עֵת וְהַהֶכְרֵחַ לְהַמְתִּין עַל כָּל דָּבָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִין לִסְבֹּל הַרְבֵּה הַרְבֵּה וְהָעִקָּר לְהַמְתִּין וְלִדֹּם לִישׁוּעָתוֹ תָּמִיד וְלִבְלִי לְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, וְסוֹף כָּל סוֹף יוֹשִׁיעַ ה' בְּכָל הַדְּבָרִים, כִּי צְרִיכִין לְקַיֵּם דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁהִזְהִירוּ אוֹתָנוּ לוֹמַר תָּמִיד כָּל מַה דְּעָבֵד רַחֲמָנָא לְטָב עָבֵד, וְהִנֵּךְ רוֹאֶה אֶת אֲשֶׁר עָבַר עַל גִּיסְךָ נֵרוֹ יָאִיר, וְאִם אָמְנָם הָמוּ מֵעַי לוֹ כִּי הָרַחֲמָנוּת עָלָיו עָצוּם מְאֹד אַךְ עַל פִּי כֵן בְּוַדַּאי צַדִּיק ה' וּמִי יֹאמַר לוֹ מַה תַּעֲשֶׂה וּבְוַדַּאי הוּא לְטוֹבָה רַבָּה וּמְאֹד נִפְלָאתִי עָלֶיךָ בְּנִי עַל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִידִידִי רַבִּי לֵיבְלִי חֲתַן רַבִּי רְאוּבֵן שֶׁהִתְחַלְתָּ לְהַרְהֵר בָּזֶה וְכוּ', חָלִילָה לְךָ בְּנִי מִלְּהַתְחִיל לְהַרְהֵר בָּזֶה כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ כְּלָל מַה נַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הַכֹּל שֶׁאָסוּר לְהַתְחִיל לְכַנֵּס בְּאֵלּוּ הַהִרְהוּרִים וְהַחֲקִירוֹת כְּלָל רַק לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כִּי צַדִּיק ה' וְיָשָׁר מִשְׁפָּטָיו וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, וּבְוַדַּאי יֵשׁ בְּחִירָה לְכָל אֶחָד וְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל הָאָדָם הֵן לְטוֹב הֵן לְהֶפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם הַכֹּל הוּא רְמָזִים וּכְרוּזִים שֶׁיָּשׁוּב אֵלָיו וּבִפְרָט לְהַרְהֵר עַל אָדָם אַחֵר שֶׁאֵין אַתָּה יוֹדֵעַ כְּלָל מַה נַּעֲשֶׂה עִמּוֹ, אַךְ אֲפִלּוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אִם לִפְעָמִים אֵינְךָ יָכוֹל לְהָבִין הָרְמָזִים וְהַכְּרוּזִים אַתָּה צָרִיךְ לְהַאֲמִין וְעַל יְדֵי זֶה יַעְזֹר לְךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיָאִיר עֵינֶיךָ

אֵיךְ לָשׁוּב אֵלָיו וְלִבְרֹחַ וְלָנוּס אֵלָיו תָּמִיד מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְעַל יְדֵי זֶה יַעְזֹר לְךָ וְיוֹשִׁיעַ לְךָ תָּמִיד וְיַקַּיֵּם וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים שֶׁיִּהְיֶה הָרַחֲמָנוּת בְּיָדֵינוּ וְכוּ':

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַטָּרוּד מְאד וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב וְשָׁלוֹם לְבֶן אֲחוֹתִי יְדִידִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַיְיזִיק נֵרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי וְאִם עֵינֵי אֱמֶת לְךָ גַּם מִזֶּה רָאוּי לְךָ לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלָנוּס אֵלָיו תָּמִיד, כִּי הִנְךָ רוֹאֶה גֹּדֶל הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר בָּאתָ בְּגִבּוּלֵנוּ, וְעַל כָּל הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמְּךָ עַל יָדִי, עַל הַכֹּל עוֹלֶה הַטּוֹבָה וְהַחֶסֶד הַזֶּה אֲשֶׁר הוֹדַעְתִּי לְךָ שֶׁאֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ מִפְּנֵי עוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, מִי יִתֵּן שֶׁתִּזְכֶּה לֵילֵךְ בְּזֶה תָּמִיד, כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא מִכֶּם כִּי הִיא חַיֵּיכֶם. וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בְּזֶה הַרְבֵּה אַךְ זְמַן הַמְּנֻחָה הִגִּיעַ. וּבְנֵי הַנְּעוּרִים עוֹסְקִים עַתָּה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה לְהַשְׁלִיךְ רֶפֶשׁ וְטִיט שֶׁנָּפַל לְבֵיתִי מֵחֲמַת הַגַּשְׁמִים וְגַם זֶה לְטוֹבָה, מִלְּבַד עֲסָקִים גְּדוֹלִים מְאד שֶׁמְּנֻחִים עַתָּה בְּמַחֲשַׁבְתִּי אַךְ אַף עַל פִּי כֵן הַהֶכְרֵחַ לְהָשִׁיב לָכֶם גַּם כֵּן לְכָל אֶחָד וְאֶחָד תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה, כֵּלֵי הַאי וְאוּלַי יְהִי ה' עִמָּנוּ בְּכחוֹ הַגָּדוֹל לְזַכֵּנוּ תָּמִיד לִשְׁא עֵינֵינוּ לַמָּרוֹם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ עֲדֵי נִזְכֶּה לָשׁוּב אֵלָיו בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ:

דִּבְרֵי דּוֹדְךָ וְרֵעֲךָ חָפֵץ טוֹבַתְכֶם וְהַצְלָחַתְכֶם בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח נָתָן הַנַּ"ל:

מכתב כג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ה' עֶקֶב תקפ"ט. רַב שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. יָנוּחוּ בְּרָכוֹת עַל רֹאשְׁךָ בְּנֵי חֲבִיבֵי כִּי שִׂמַּחְתַּנִי בִּישׁוּעָתְךָ אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתַּנִי בְּמִכְתָּבְךָ אֲשֶׁר קִבַּלְתִּי הַיּוֹם מִי יִתֵּן וְאָזְכֶּה לִשְׁמֹעַ תָּמִיד בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת מֵאִתְּךָ וּמִכָּל הַנִּלְוִים אֵלֵינוּ וּמִכָּל יִשְׂרָאֵל. וְהִנֵּה אַתָּה רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ מַה נֶּאֱמְנוּ דְּבָרֵינוּ אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ הָרְבֵּה בָּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁצְּרִיכִין רַק לְהַמְתִּין לִישׁוּעַת ה'. וְהִנֵּה אָנוּ רוֹאִים יְשׁוּעַת ה' בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת. וְגַם בְּבִנְיַן הַבַּיִת אֲנִי רוֹאֶה יְשׁוּעוֹת ה' בְּכָל יוֹם, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן צְרִיכִין לְהַמְתִּין תָּמִיד בְּכָל דָּבָר בְּכָלָל וּבִפְרָט וְהָעִקָּר בְּהַיְשׁוּעָה הָעִקָּרִית לִזְכּוֹת לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת. אַף עַל פִּי שֶׁצְּרִיכִין לְמַהֵר לְהַזְדָּרֵז הָרְבֵּה בָּזֶה אַף עַל פִּי כֵן גַּם צְרִיכִין לְהַמְתִּין הָרְבֵּה. וְכַמְבֹאָר בְּדִבְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן ו) מֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא לח: לט.) הַבָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִין לוֹ אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן. וְהִנֵּה אָנכִי בְּעָנְיִי כְּבָר הִמְתַּנְתִּי הַרְבֵּה הַרְבֵּה, וְעֵינֵינוּ כְּלוֹת כָּל הַיּוֹם, לִישׁוּעָתוֹ הָאֲמִתִּיּוֹת. וּכְבָר רָאִיתִי יְשׁוּעוֹת ה' הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן בַּמֶּה שֶׁעֲדַיִן לֹא נוֹשַׁעְתִּי אֲנִי מַמְתִּין עֲדַיִן עֲדַיִן, עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא ה' מִשָּׁמַיִם. חֲזַק בְּנִי וַחֲזַק וּזְכֹר הֵיטֵב וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו, וְלֹה' הַיְשׁוּעָה לַעֲזֹר וּלְהוֹשִׁיעַ

לְךָ יְשׁוּעָה שְׁלֵמָה אֱמִתִּית וְנִצָּחִית, וְיִרְאוּ שׂוֹנְאֵינוּ וְיֵבוֹשׁוּ וְכוּ'. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַכּוֹתֵב מִתּוֹךְ טִרְדָּא וּמְצַפָּה לִישׁוּעָה.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב כד

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ה' כִּי תָבא לְאוּמַאן. תקפ"ט.
לִבְנִי חֲבִיבִי כְּנַפְשִׁי הַמַּפְלִג הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר חַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוּב.
הֲלֹא לְמַרְאֵה עֵינֶיךָ יִהְיֶה הַמִּכְתָּב לְחוֹתֵנְךָ. וְאֵין צָרִךְ לְכָפֵל הַדְּבָרִים. וְתַאֲמִין לִי כִּי לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי אֶתְמוֹל לְהָשִׁיבוֹ מִיָּד בְּפָרְט דִּבּוּרִים כָּאֵלֶּה. אַךְ גַּם זאת מֵאֵת ה' צְבָאוֹת יָצָא, הַמַּפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ בְּכָל עֵת בִּדְרָכִים נִפְלָאִים מְאד, חָזַק וֶאֱמַץ בְּנִי בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל, כִּי יֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ, וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו אֲשֶׁר כִּבֵּר גָּמַל עִמְּךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנֶצַח, קַוֵּה קַוֵּיתִי לַה' שֶׁיּוֹסִיף חַסְדּוֹ עִמְּךָ לְהֵיטִיב אַחֲרִיתְךָ מֵרֵאשִׁיתְךָ, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ.
וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר כִּי כְּבָר הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, וְאַתָּה יָדַעְתָּ עֶצֶם תְּשׁוּקָתֵנוּ לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם כַּאֲשֶׁר הִזְהִירָנוּ הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שִׂיחוֹת הָר"ן לא). נָא בְּנִי שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ בָּזֶה, מִי יִתֵּן שֶׁתִּזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם תְּפִלַּת הַוָּתִיקִין אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לְךָ, כִּי כְּשֶׁמִּתְפַּלְּלִין בַּבֹּקֶר הַשְׁכֵּם יֵשׁ פָּנַאי וְחֵרוּת כָּל הַיּוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ עַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל מִמַּעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה, כִּי גַּם הַנְּהָגָה הַזּאת הַנַּ"ל הוּא יָסוֹד גָּדוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִשְׁמחַ בְּךָ לָנֶצַח.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב כה

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' בְּהַעֲלוֹתְךָ תק"צ.
אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, הֵאִירוּ מוּל עֵבֶר פָּנַי דְּבָרֶיךָ הַנְּעִימִים הַיּוֹם בְּעֵת תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, שָׁאז הִגִּיעַנִי מִכְתָּבְךָ הַיָּקָר, בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי עוֹמֵד בִּבְרַכַּת אַהֲבַת עוֹלָם בְּתֹבַת אָבִינוּ אָב הָרַחֲמָן הַמְרֻחֵם רַחֵם נָא עָלֵינוּ, וְאַחַר הַתְּפִלָּה רָאִיתִי בּוֹ וְהָיוּ דְּבָרֶיךָ מֵעִנְיָנָא, לְצַעֵק בְּכָל עֵת לְרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים, וּמַה מְּאד מָתְקוּ דְּבָרֶיךָ אֵלַי, הֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ בְּנִי יְדִידִי וַחֲבִיבִי. שִׂישׂוּ מֵעַי בְּרְאוֹתִי שֶׁתּוֹדָה לְאֵל דִּבְרֵי רַבֵּנוּ הַנִּשְׁגָּב זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, עוֹשִׂים רֹשֶׁם בְּלִבְּכֶם. כִּי דְּבָרָיו חַיִּים וְקַיָּמִים וְנֶחֱמָדִים לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים, כִּי אִם אָמְנָם הֵם דִּבְרֵי פְּשִׁיטוּת וּתְמִימוּת, אֲבָל כָּבֵד וְקָשֶׁה מְאד לְקַבְּלָם מֵרִבּוּי הַמְסָכִים הַמַּבְדִּילִים וּבִלְבּוּלֵי הַדֵּעוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד וְהַשְׁטוּתִים שֶׁל כָּל אֶחָד הַנִּקְרָאִים אֵצֶל הָעוֹלָם חָכְמוֹת. שֶׁהֵם מְסַבְּבִים וּמְעַקְּמִים הַלֵּב מְאד בְּכַמָּה דְּרָכִים נְבוֹכִים. וְהָעִקָּר בַּמָּה שֶׁמַּחֲלִישׁ דַּעַת הָאָדָם וְעוֹשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִישׁ אֱמֶת. עַד שֶׁרַבִּים מֵחָכְמִים כָּאֵלֶּה אוֹמְרִים בְּלִבָּם מַה יּוֹעִילוּ לִי דְּבָרִים כָּאֵלֶּה. הֲלֹא אַף עַל פִּי כֵן

אֲנִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי הָאֱמֶת מַה שֶּׁאֲנִי עוֹשֶׂה וּמַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמִּי וְכוּ' וְכוּ', עַד שֶׁמַּתְחִיל לְרַחֵק עַצְמוֹ מִצְּעָקָה וְתַחֲנוּנִים, וּכְתִיב יוֹם תַּעַזְבֵנִי יוֹמַיִם אֶעֱזָבֵךְ, עַד שֶׁחוֹלְפִים חַס וְשָׁלוֹם יָמִים אוֹ שָׁנִים שֶׁמִּתְרַחֵק מְאד, אַשְׁרֵי אָדָם שׁוֹמֵעַ לוֹ לִשְׁקד עַל דַּלְתֵי תּוֹרָתוֹ וְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים יוֹם יוֹם לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ לְהִשְׁתּוֹקֵק וְלִכְסֹף בְּכִסּוּפִין וּרְצוֹנוֹת חֲדָשִׁים דְּקְדֻשָּׁה, וּלְהוֹצִיא הַכִּסּוּפִין בְּפִיו בְּדִבְרֵי שִׂיחוֹת וְתַחֲנוּנִים וּצְעָקוֹת וְשַׁוְעוֹת וּגְנִיחוֹת וַאֲנָחוֹת וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בְּכָל יוֹם כְּבֵן לִפְנֵי אָבִיו, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יוּכַל לְדַבֵּר כְּלָל, יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ, וְיָכִין אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם לִצְעק וּלְהִתְחַנֵּן אֵיךְ שֶׁיּוּכַל אֵיךְ שֶׁיּוּכַל, כִּי שׁוּם צְעָקָה וְדִבּוּר אֵינוֹ נֶאֱבָד, וַאֲפִלּוּ רָצוֹן בְּעָלְמָא אֵינוֹ נֶאֱבָד, כִּי לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבֵד, אַשְׁרֶיךָ בְּנִי אִם תְּחַזֵּק עַצְמְךָ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ שֶׁכָּתַבְתִּי, אַךְ בְּיוֹתֵר אַתָּה צָרִיךְ לְזָרֵז עַצְמְךָ וּלְחַזֵּק עַצְמְךָ לִהְיוֹת רב הַיּוֹם כֻּלּוֹ בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה, לְחַזֵּק עַצְמְךָ לְפַקֵּחַ דַּעְתְּךָ לְשַׂמֵּחַ עַצְמְךָ בְּכָל הַדְּרָכִים שֶׁשָּׂמַעְתָּ מִמֶּנִּי, הֵן בְּהַנְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, הֵן בַּמֶּה שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע מֵאוֹר כָּזֶה, וּבַמֶּה שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי, וְהָעִקָּר בְּמִלֵּי דִּשְׂטוּתָא וּבְדִיחוּתָא, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה כִּי כְּבָר שְׁמַעְתֶּם בָּזֶה הַרְבֵּה, אַךְ לְמַעַן הַשֵּׁם אַל תִּשְׁכְּחוּ דָּבָר אֶחָד מִמִּשְׁנָתְכֶם, כִּי כֻּלָּם צְרִיכִים לָכֶם מְאד, וְגַם מְאד הֶחֱיִיתַנִי בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתָּ שֶׁאַתָּה חוֹטֵף בַּחֲלִישׁוּתְךָ מְעַט מְעַט לְמוּד בְּכָל יוֹם, כָּךְ הוּא הַמִּדָּה, וְכָךְ יָפֶה לְךָ לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לִבְלִי לִפְטר עַצְמְךָ מִדִּבְרֵי תּוֹרָה חַס וְשָׁלוֹם, אֲפִלּוּ בְּעֵת הַחֲלִישׁוּת וְהַטִּרְדָּא, וּבְכָל מִינֵי בִּלְבּוּלִים חַס וְשָׁלוֹם, כִּי תָּמִיד יְכוֹלִין לְחָטף אֵיזֶה טוֹב עַל פִּי הַדְּרָכִים שֶׁשָּׂמַעְתָּ מִמֶּנִּי, וּתְקַיֵּם מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דִּבְרֵי תּוֹרָה לֹא יִהְיֶה עָלֶיךָ חוֹבָה, וְאֵין לְךָ רְשׁוּת לִפְטר מֵהֶם, חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי, וְעֵינַי אֶל ה' שֶׁיְקַיֵּם בְּךָ, אִם חָכַם בְּנִי יִשְׂמַח לִבִּי גַּם אֲנִי אֶמֶן.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה שֶׁתְּשׁוּב מְהֵרָה לְאֵיתָנְךָ בִּשְׁלֵמוּת וּמַעְתִּיר בַּעֲדָכֶם.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ב' וָאֶתְחַנַּן תק"צ. אַדַּעס.

לְאָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי הָרַבָּנִי הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה. חַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוֹב בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

בְּיוֹם ו' כָּתַבְתִּי לְךָ שֶׁבָּאתִי הֵנָּה לְשָׁלוֹם. וְתוֹדָה לָאֵל הָיִיתִי בְּכָאן בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר וְהָיָה הַכֹּל עַל נְכוֹן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהָיוּ אֶצְלִי הַרְבֵּה אֲנָשִׁים אוֹרְחִים וּקְצָת בְּנֵי הָעִיר, וְדִבַּרְתִּי קְצָת דִּבְרֵי אֱמֶת אֲשֶׁר קִבַּלְנוּ מֵהַמָּעְיָן הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה', מִי יִתֵּן שֶׁיִּכָּנְסוּ בְּלֵב יִשְׂרָאֵל וְיַעֲשׂוּ פְּעֻלָּתָם.

וְהִנֵּה כְּשֶׁמִּסְתַּכְּלִים הֵיטֵב בֶּאֱמֶת יְכוֹלִים לִרְאוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה, וּכְמוֹ שֶׁאָנוּ מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה, וְכֵן בִּתְחִלַּת הַתְּפִלָּה אוֹמְרִים מַצְמִיחַ יְשׁוּעָה, וְכֵן בְּבִרְכַּת הַמְּאוֹרוֹת מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת, וּבְוַדַּאי צְרִיכִים לְהַאֲמִין בָּזֶה בְּלֵב שָׁלֵם, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וּקְצָת יְכוֹלִים לִרְאוֹת מֵרָחוֹק מִי שֶׁמֵּשִׂים לֵב לָזֶה, וְאַף עַל פִּי שֶׁעֶצֶם הַיְשׁוּעָה בִּשְׁלֵמוּת עֲדַיִן רָחוֹקָה מֵאִתָּנוּ מְאד מְאד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב לִישׁוּעָה רָחֲקָה מִמֶּנּוּ, אַף עַל פִּי כֵן הָרְבֵּה הָרְבֵּה יְכוֹלִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמָם וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמָם עַל יְדֵי זֶה שֶׁדִּבַּרְנוּ, עַל יְדֵי שֶׁמַּאֲמִינִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת, שִׂים לִבְּךָ בְּנִי הֵיטֵב לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ מֵרָחוֹק מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מְרִירוּת דִּמְרִירוּת. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו יְמַתֵּיקֵם וִיבַטְּלֵם מִמְּךָ מְהֵרָה אַךְ מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ כִּי הָרְבֵּה הָרְבֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ יְשׁוּעָתוֹ אֵלֶיךָ בְּכָל עֵת, וַאֲנִי מְקַוֶּה וּמְיַחֵל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף תִּצְמַח יְשׁוּעָתְךָ בִּשְׁלֵמוּת, וְתִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת לְזָכוֹת לִתְשׁוּבָה שֶׁל שַׁבָּת, לְקַבֵּעַ עַצְמְךָ עַל הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ, מְאד מְאד בְּלִי שִׁעוּר וְעֵרֶךְ. וְאַל תַּשְׁגִּיחַ עַל שׁוּם חֲלִישׁוּת הַדַּעַת שֶׁנִּכְנָס בְּלִבְּךָ, וְאַל תִּשְׁמַע לְדִבְרֵי מוּסָר שֶׁל הַבַּעַל דְּבָר וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא, הָאוֹמְרִים מוּסָר בַּלֵּב בְּשִׁבְיל לְהַחֲלִישׁ הַלֵּב וּלְרַחֵק מִמַּעֲט הַטּוֹב שֶׁרוֹצִים לְתָפֵס בּוֹ, לֹא תֹאבֶה וְלֹא תִּשְׁמַע לָהֶם, כִּי אֵין שׁוֹמְעִין דִּבְרֵי תּוֹכָחָה וּמוּסָר כִּי אִם לְקֶרֶב וְלֹא לְרַחֵק חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר כְּבָר דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ הַרְבֵּה בָּזֶה (עַיֵּן לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה הֲלָכָה ד אוֹת כז) שֶׁכָּל כַּוָּנַת ה"רֵאשִׁית חָכְמָה" וּשְׁאָר סִפְרֵי מוּסָר שֶׁמּוֹכִיחִים וּמְבַזִּים הָרְבֵּה אֶת הָאָדָם, אֵין כַּוָּנָתָם לְהִתְרַחֵק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי אִם לְקָרֵב. וְיוֹתֵר מִזֶּה צְרִיכִין לָשׂוּם לֵב בְּכָל עֵת לְהָבִין בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יַגִּיעַ חַס וְשָׁלוֹם שׁוּם הִתְרַחֲקוּת וְהִתְרַשְּׁלוּת עַל יְדֵי הַתּוֹכָחָה וּמוּסָר שֶׁנִּכְנָס בַּלֵּב, כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת, שֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַתּוֹכָחָה וּמוּסָר שֶׁבָּא עַל הַלֵּב הוּא מֵהַקְּדֻשָּׁה מֵהַכְּרוּז הַיּוֹצֵא בְּכָל יוֹם, אֲבָל הַבַּעַל דָּבָר אוֹרֵב תָּמִיד עַל הָאָדָם, וּבְכָל הַמַּחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם יֵשׁ בָּהֶם שְׁנֵי בְּחִינוֹת דְּהַיְנוּ סַם חַיִּים וְסַם מָוֶת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וְשִׂמְתֶּם זְכָה וְכוּ', עַל כֵּן עַל פִּי הָרֹב מְהַפֵּךְ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, וְרוֹצֶה דַּיְקָא עַל יְדֵי זֶה לְרַחֵק וּלְרַשֵּׁל לֵב הָאָדָם חַס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן צְרִיכִין לָשׂוּם לֵב לָזֶה הֵיטֵב, וּכְבָר מְבאָר אֶצְלֵנוּ כַּמָּה עֵצוֹת אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִמֶּנּוּ וּלְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ, וּבִפְרָט עַל יְדֵי הַדֶּרֶךְ הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא וְהַנִּשְׁגָּב שֶׁגִּלָּה אוֹר הָאוֹרוֹת עַל פָּסוּק אֲמַרְתָּ לֵאלקֵי בְּעוֹדִי (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן רפ"ב). הֲפֹךְ בָּהּ וַהֲפֹךְ בָּהּ וְסִיב וּבְלֵהּ בָּהּ, וּמִמֶּנָּה לֹא תָּזוּעַ, שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מִמֶּנּוּ, וּבְכָל יוֹם וָיוֹם יִהְיֶה הַדֶּרֶךְ הַזֶּה בְּעֵינֶיךָ כְּחָדָשׁ, לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם כְּאִלּוּ הוּא רָחוֹק בְּתַכְלִית הָרְחוּק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ דַּיְקָא יְחַיֶּה וְיַשְׂמַח אֶת עַצְמוֹ שֶׁבְּעֶצֶם רְחוּקוֹ כָּזֶה, אַף עַל פִּי

כֵּן עֲדַיִן יֵשׁ בִּי מְעַט שְׁאֵינִי רָשָׁע, אַף גַּם יֵשׁ בִּי כַּמָּה וְכַמָּה נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת מִכַּמָּה מִצְוֹות נוֹרָאוֹת שֶׁאָנוּ מְקַיְמִין בְּכָל יוֹם, אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ, אִלְמָלֵא לָא אָתֵינָא לְעָלְמָא אֶלָּא לְמַשְׁמַע דָּא דַיֵּינוּ, אִלּוּ פִּינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וְכוּ' וְכוּ'. אֵין אָנוּ מַסְפִּיקִין לְהוֹדוֹת וְלוֹמַר דַּיֵּינוּ עַל שֶׁזְּכִינוּ לִשְׁמעַ הַחִדּוּשׁ הַנִּשְׁגָּב הַזֶּה. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁשָּׁמַעְנוּ עוֹד כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה, עַד כֹּה הִגִּיעוּ דְּבָרֵי הַמְעַטִּים הַמַּחֲזִיקִים הָרַבֵּה, יֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עַתָּה.

דִּבְרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה בְּכָל עֵת.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה. וּבְפָרָט לְבֶן אֲחוֹתִי יְדִידִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב אַיְיזִיק נֵרוֹ יָאִיר הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהַבְךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָּ, וְאַל תִּכְעַס וְאַל תֶּחֱטָא כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת כט:), הָרִגֵּל עַצְמְךָ מְאד בְּמִדַּת אֲרִיכַת אַפַּיִם, זְכר הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת כָּל הַחֲסָדִים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כֵּן יוֹסִיף ה' עִמְּךָ אֶלֶף פְּעָמִים, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ מְאד לְקַבֵּל טוֹבוֹתָיו וַחֲסָדָיו בְּכָל עֵת, וְתַאֲמִין שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, הַכֹּל לְטוֹבָתְכֶם, מַלְּאוּ יְדֵכֶם הַיּוֹם לַה' לְהַרְגִּיל עַצְמְכֶם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכָל יוֹם אֲפִלּוּ בְּיוֹם שֶׁטִּרְדָּתוֹ מְרֻבָּה מִכָּל שֶׁכֵּן בִּשְׁאָר הַיָּמִים כִּי אֵין נִשְׁאָר מֵהָאָדָם כִּי אִם מַה שֶּׁחוֹטְפִין לְעַצְמָן בְּכָל יוֹם כַּאֲשֶׁר אַתֶּם יוֹדְעִים בְּעַצְמְכֶם הָאֱמֶת.

דִּבְרֵי דּוֹדְךָ אוֹהֲבְךָ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח.

נָתָן הַנַּ"ל. אֲהוּבִי בְּנִי הָאֲגֶרֶת הַמֻּכְרָךְ פֹּה תִּרְאֶה לְחָתְמוֹ וּלְשָׁלְחוֹ מִיָּד לְיַד אָחִיךָ הוּא בְּנִי רַבִּי שַׁכְנָא נֵרוֹ יָאִיר, כִּי לֹא חָתַמְתִּי אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְקָרוֹתוֹ, כִּי יָדַעְתִּי עַצְמְךָ תְּשׁוּקָתְךָ לִשְׁמעַ הָרַבֵּה דִּבְרֵי אֱמֶת מִפִּי, וְכָךְ יָפֶה לְךָ. כִּי צְרִיכִין דִּבּוּרִים הַרְבֵּה הָרַבֵּה, כֻּלָּא הַאי וְאוּלַי נִזְכֶּה לָבוֹא לְמַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִין לָבוֹא בָּזֶה הָעוֹלָם אֲשֶׁר לְכָךְ נוֹצַרְנוּ. נָתָן הַנַּ"ל.

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹר לְיוֹם ב' דְּסִלְיחוֹת, תק"צ.

אֲהוּבֵי בְּנֵי מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי וּכְבָר הָיִיתִי מוּכָן הַיּוֹם לִנְסֹעַ, וְהַבַּעַל עֲגָלָה רִמַּנִי כִּי הִשְׂכִּיר עֲגָלָה שֶׁלּוֹ הַיּוֹם לְדֶרֶךְ קָרוֹב. וְאָמַר בְּכָל שָׁעָה שֶׁיָּבוֹא עַד שֶׁנִּתְעַכַּבְתִּי כָּל הַיּוֹם. וְכָל מַה דְּיָעֵבד רַחֲמָנָא לְטָב עֲבֵד. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְבִינִים הַטּוֹבָה מִיָּד. כְּעֵת כְּפִי הַנִּרְאֶה לֹא אֶסַּע עוֹד דֶּרֶךְ טוּלְטְשִׁין. מָבְטָחַנִי בְּחַסְדֵי ד' שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, גַּם אַל תִּשְׁכַּח לְהָבִיא עִמְּךָ לְאוּמַאן עַל כָּל פָּנִים הַמָּעוֹת שֶׁהִבְטִיחַ רַבִּי שִׁמְשׁוֹן, גַּם מֵרַבִּי ח"ש אִם אֶפְשָׁר. וְאִם תּוּכַל לְזָרְזוֹ שֶׁיִּסַּע בְּעַצְמוֹ לְאוּמַאן אַשְׁרֶיךָ וְאַשְׁרֵי לוֹ, כִּי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלָּנוּ גָּדוֹל מְאד מְאד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, יוֹתֵר מִזֶּה שָׁלוֹם וְחַיִּים וּכְתִיבָה וַחֲתִימָה טוֹבָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב כו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת לֶךְ תקצ"א.

שָׁלוֹם וְחַיִּים וְכָל טוּב לַאֲהוּבִי בְּנִי וַחֲבִיבִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

הִנֵּה בְּוַדַּאי שָׁמַעְתָּ שֶׁיְּשַׁבְּנוּ בַּכְּפָר שׁוּרִיוָוּעץ כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנִי רַחֲמָיו וְכוּ' וְגַם עַד זְקֻנָה וְשֵׂיבָה אַל יַעַזְבוּנִי עַד אֲשֶׁר נִזְכֶּה לִרְאוֹת שֶׁתִּצְמַח וְתִתְגַּלֶּה יְשׁוּעָתוֹ בְּקֶרוֹב לְעֵינֵינוּ. וּכְבָר כָּתַבְתִּי לְךָ שֶׁאָנוּ רוֹאִים צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּכָל עֵת. אַךְ עֲדַיִן אָנוּ צְרִיכִין לִישׁוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים מְאד מְאד בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה עַד אֲשֶׁר נִזְכֶּה לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וְאָנוּ מְחַיְּבִים תָּמִיד לִהְיוֹת מוֹדִים עַל הֶעָבָר עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר כְּבָר הִפְלִיא לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכַמָּה וְכַמָּה אֲפָנִים בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת. אִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם וְכוּ' וְכוּ' וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לָנוּ כֹּחַ לִצְעק עַל לְהַבָּא שֶׁיְּרַחֵם עָלֵינוּ בְּרַחֲמָיו הַגְּדוֹלִים וְיוֹשִׁיעֵנוּ לָצֵאת מִמְּצוּקוֹת יָם מִיֵּון מְצוּקָה וְאֵין מַעֲמָד אֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט בְּזֶה הָעוֹלָם בִּפְרָט בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ וְאַף עַל פִּי כֵן אָנוּ רוֹאִין נִפְלְאוֹתָיו בִּמְצוּקָה כָּזֹאת. כִּי כְּבָר הִרְבָּה וְהִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ עַד אֵין סוֹף. עַל כֵּן צְרִיכִין לֵילֵךְ בְּכָל עֵת בַּדֶּרֶךְ הַנַּ"ל לִהְיוֹת מוֹדֶה עַל הֶעָבָר וְצוֹעֵק לֶעָתִיד לָבוֹא כַּאֲשֶׁר כְּבָר שָׁמַעְתָּ מִפִּי הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה. חֲזַק בְּנִי וַחֲזַק וְשַׁמַּח נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל לְבָטֵחַ בַּה' כִּי לֹא יַעֲזֹב אוֹתָךְ. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שָׁלוֹם. לְכֻלָּם נֶאֱמְרוּ דְּבָרִים הָאֵלֶּה חִזְקוּ וְיֵאֱמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה:

מכתב כז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' חַיֵּי שָׂרָה תקצ"א. שָׁלוֹם כַּנַּהוּג.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי פַּעֲמַיִם. אֶחָד בְּסוֹף יוֹם ד' בַּאֲרִיכוּת גָּדוֹל וּבְחַסְדֵי ה' כְּבָר הִקְדַּמְתִּי לְהָשִׁיב לוֹ תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה אוֹר לְיוֹם ד' אֲשֶׁר שָׁלַח ה' תַּחַת קָלְמוֹסִי לְחַזְּקְךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד עַל שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי וְכוּ'. לְדַעְתִּי בְּוַדַּאי הֶחֱיָה אוֹתְךָ הָאַגֶּרֶת מְאד, אַךְ כְּפִי הַנִּרְאֶה לֹא הִגִּיעַ לְךָ זֶה הַמִּכְתָּב עַד יוֹם ו' הַסָּמוּךְ לְכְנִיסַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ, תְּשִׁיב לִי אִם קִבַּלְתָּ. וּבְיוֹם ו' הִגִּיעַנִי עוֹד הַפַּעַם מִכְתָּבְךָ וּמְאד נִפְלֵאתִי עָלֶיךָ עַל שֶׁעוֹלֶה עַל לִבְּךָ פַּחַד מֵעִנְיַן הָאַטְשְׁעֶרעד כִּי הוּא רַק מָרָה שְׁחוֹרָה בְּחִנָּם. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו יָחוּס עַל עַמּוֹ וְיַצִּילֵם מֵעַתָּה מִגְּזֵרָה הַמָּרָה הַזֹּאת. אֲבָל חָלִילָה לְךָ לְהִתְפַּחֵד בְּחִנָּם וּלְבַלְבֵּל עַצְמְךָ מִמַּעַט עִסְקְךָ בַּעֲבוֹדַת ה'. אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהִשְׁתַּתֵּף בְּצָרוֹת יִשְׂרָאֵל בְּוַדַּאי יָפֶה לְךָ לְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעק מָרָה עַל גְּזֵרָה זֹאת אֲבָל הַכֹּל עַל פִּי דְּרָכִים שֶׁלִּמְּדָנוּ מוֹרֵנוּ הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. דְּהַיְנוּ לְיַחֵד שָׁעָה בְּיוֹם לִצְעק עַל צָרוֹת נַפְשׁוֹ וְאָז יִכְלֹל בְּתוֹכוֹ גַּם צְעָקָה הַזֹּאת אֲשֶׁר בְּיָמֵינוּ נִגְזְרָה גְּזֵרָה מָרָה

כְּזֹאת אוּלַי יָחוּשׁ אוּלַי יְרַחֵם, אֲבָל גַּם עַתָּה צְרִיכִין לְחַזֵּק עַצְמוֹ לִהְיוֹת כָּל הַיּוֹם בְּשִׂמְחָה עַל כָּל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁנִּמְצָאִים בָּנוּ עֲדַיִן, הֶקִיצוֹתִי וְעוֹדִי עִמְּךָ, נָא בְּנִי חֲבִיבִי אַל תַּמְשִׁיךְ עָלֶיךָ חַס וְשָׁלוֹם מָרָה שְׁחוֹרָה בְּחִנָּם וְחָלִילָה לְךָ לָזוּז מִמְּקוֹמְךָ מֵחֲמַת זֶה, שָׁלוֹם לְךָ אַל תִּירָא, וּכְמוֹ כֵן שְׁאָרֵי הַדְּאָגוֹת וּמָרָה שְׁחוֹרָה שֶׁלְּךָ כֻּלָּם בְּחִנָּם וְאֵינָם מוֹעִילִים כְּלָל וּמַזִּיקִים הַרְבֵּה רַחֲמָנָא לִצְלַן. וְהִנֵּה בִּתְחִלָּה הָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מִמִּכְתָּבְךָ מִיּוֹם ג' שֶׁהֵאֲרַכְתָּ בְּצַעַרְךָ, אַךְ מָצָאתִי גַּם שָׁם אֶת שֶׁאֲהֻבָה נַפְשִׁי שֶׁהֵם הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁלְּךָ שֶׁאַתָּה מְחַיֶּה עַצְמְךָ בְּדִבְרֵי אֱדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּמַעֲט הִתְבּוֹדְדוּת וּצְעָקָה. זֹאת נֶחָמָתִי בְּעָנְיִי זֶה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי מַה שֶּׁכְּבָר הִכְנַסְתִּי בָּכֶם מְעַט אֲמָתַת עֲצוֹתַיו וּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּמִי יִתֵּן שֶׁתְּקַבְּלוּ הַכֹּל וְתַלְכוּ בְּכָל דְּרָכָיו וְהָעִקָּר לִשְׁמֹעַ הֵיטֵב בְּקוֹל הִתְחַזְּקוּתוֹ מַה שֶּׁמְּחַזֵּק וּמְזָרֵז וּמַזְהִיר בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמֵנוּ בְּכָל עֵת וָעֵת יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם יֵשׁ לָנוּ בַּמֶּה לִשְׂמֹחַ עַל שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע מֵאוֹר כָּזֶה אוֹר הָאוֹרוֹת אוֹר צַח וּמְצֻחְצָח דְּלָא יָדִיעַ וְלָא אִיתְיַדַּע וְלָא אִית מָאן דְּקַיְמָא בֵּהּ וְכוּ'. אַשְׁרֵי הַחוֹסֶה בְּצִלּוֹ, אַשְׁרֵי הַבָּא עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ שֶׁלּוֹ וּמְקַיֵּם דְּבָרָיו לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְלַאךְ תְּהִלִּים, וְהוּא בְּוַדַּאי יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ לְקַיֵּם הַבְטָחָתוֹ וְכוּ'. רְאֵה בְּנִי חֲבִיבִי נִפְלְאוֹת תְּמִים דֵּעִים שֶׁנָּתַן זִכָּרוֹן וְשִׂכְחָה בְּלֵב הָאָדָם, כִּי הֲלֹא זֶה כַּמָּה פְּעָמִים שֶׁחִזַּקְתִּיךָ בִּדְבָרֵי לִשְׁמֹחַ בְּעָנְיָן הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְלַאךְ תְּהִלִּים, כִּי הַכֹּל עֲשֵׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ שֶׁיּוּכַל כֹּחַ הַשִּׂכְחָה לְהַשְׁכִּיחַ אֶת הָאָדָם דְּבָר הָרָגִיל בּוֹ, וְהַכֹּל לְטוֹבָה גְּדוֹלָה כִּי מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו אַךְ נָתַן לָנוּ הַבְּחִירָה וְעָלֵינוּ לְהַזְכִּיר עַצְמֵנוּ בְּכָל פַּעַם אֶת כָּל הַטּוֹב אֲשֶׁר גָּמַל עִמָּנוּ בְּעִנְיָן הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב הַזֶּה שֶׁזָּכִינוּ לְהִסְתּוֹפֵף בְּצֵל קָדוֹשׁ וְנוֹרָא וְנִשְׂגָּב כָּזֶה. וְהִנֵּה רְצוֹנִי לִכְתֹּב לְךָ אֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁדִּבַּרְתִּי אֶתְמוֹל בְּסֵעֻדָה שְׁלִישִׁית וְהָיָה נִצְרָךְ לְךָ. אַךְ תְּפִלַּת שַׁחֲרִית הִגִּיעַ. וְגַם זֶה שֶׁכָּתַבְתִּי הָיָה מֵרִבּוּי הָאַהֲבָה הַמְקַלְקֶלֶת הַשּׁוּרָה, וְעוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמִּתְנַעְגֵּעַ לִידִידֻתְךָ וּמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ מִפְּךָ דִּבְרֵי שִׂמְחָה וְחֶדְוָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. אֲהוּבִי בְּנִי בְּקַשְׁתִּי שֶׁתִּשְׁתַּלַּח לִי שִׁלְשָׁה רוּבֵּל חָדָשׁ בְּהַלְוָאָה וּבְקֵרוֹב תְּקַבְּלֵם מֵרַבִּי שִׁמְשׁוֹן. נָא לְקַיֵּם דְּבָרַי כְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר כִּי דְּחִיקָא לִי שַׁעֲתָא טוּבָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם, וְגַם מִזֶּה אַל יִהְיֶה לְךָ מָרָה שְׁחוֹרָה רַק תַּהֲפֹךְ לְשִׂמְחָה שֶׁאַף עַל פִּי כֵן תּוֹדָה לְאֵל הָיָה לִי כַּמָּה אוֹרְחִים עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְכֻלָּם אָכְלוּ קוּגְיל וְקוֹלִיטְשׁ וְגַם דִּבַּרְנוּ דִּבְרֵי תוֹרָה דִּבְרֵי אֱמֶת וְיִצִּיב וְכוּ':

מכתב כח

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שַׁחֲרִית יוֹם ד' חַיֵּי שָׂרָה תקצ"א. בְּרֶסְלֶב. שָׁלוֹם כַּנָּהוּג. מִכְתָּבוֹ קִבַּלְתִּי. גַּם שִׁלְשָׁה רוּבֵּל חָדָשׁ, תְּשׁוּאַת חֵן חֵן לוֹ עַל זֶה. וְהִנֵּה מִכְתָּבְךָ הָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל

כִּי אֲנִי רוֹאֶה שֶׁמִּכְתָּבַי עוֹשִׂים רֹשֶׁם טוֹב אֶצְלְךָ, וּבֶאֱמֶת כֻּלָּם נִכְתְּבוּ בְּתִשׁוּעַת ה' עַל יְדֵי גְּדֶל תְּשׁוּקַת הָרְצוֹנוֹת וְהַכִּסּוּפִין שֶׁלָּנוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. נָא בְּנִי חֲזַק וֶאֱמַץ וְתַתְמִיד בְּלִמּוּדְךָ הֵיטֵב לִלְמֹד כַּמָּה שָׁעוֹת בְּכָל יוֹם וְגַם לוֹמַר תְּהִלִּים וּתְפִלּוֹת בְּכָל יוֹם וְגַם לְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ בְּכָל יוֹם וּלְרַחֵם עַל עַצְמְךָ בְּכָל יוֹם. וְאִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן, וְאִם לָאו לָאו. עָלֵינוּ לַעֲמֹד כְּרֹשׁ וְאֶבְיוֹן לְבַקֵּשׁ מַתָּנַת חִנָּם לְהַצִּיל נַפְשֵׁנוּ, אוּלַי יְרַחֵם. וְלֹא אוּכַל לְהִתְאַפֵּק מֵעַצְמִי אַהֲבָתְךָ מְלַכְתֵּב לְךָ מְעַט מִמַּה שֶׁאָמַרְתִּי בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר. וְתַמְצִית הָעִנְיָן מְרֻמָּז בַּפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית י"ח): וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם. יוֹשֵׁב לְשׁוֹן הַמְתָּנָה וְעַכָּבָה זְמַן רַב, כְּמוֹ: וַתֵּשְׁבוּ בְקָדֵשׁ יָמִים רַבִּים, הַיְנוּ שֶׁאֵין הָאָדָם זוֹכֶה לְהִתְגַּלּוּת אֱלֹהוּת בְּחִינַת וַיֵּרָא אֵלָיו ה' כִּי אִם עַל יְדֵי שֶׁיּוֹשֵׁב וּמַמְתִּין וּמְתַעֵכֵּב אֵצֶל פֶּתַח אֹהֶל הַקְּדֻשָּׁה זְמַן רַב. וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּתוֹךְ כָּךְ עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר. וַחֲמִימוּת הַיּוֹם שֶׁהֵם כְּלַל הַתַּאֲוּוֹת בּוֹעֵר אוֹתוֹ הַרְבֵּה אַף עַל פִּי כֵן הוּא אֵינוֹ מַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ חַס וְשָׁלוֹם רַק הוּא יוֹשֵׁב וּמַמְתִּין וּמְתַעֵכֵּב אֵצֶל הַפֶּתַח יָמִים וּזְמַנִּים רַבִּים בְּחִינַת וְהוּא יוֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כְּחֹם הַיּוֹם וְהָבֵן הֵיטֵב, כִּי אִיתָא בְּדִבָּרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' מח) שֶׁלִּפְעָמִים הָאָדָם אֵצֶל הַפֶּתַח וְהוּא שָׁב לְאָחוֹר אוֹ שֶׁמִּשְׁתַּטֵּחַ וּמִתְפַּשֵּׁט אָז כְּנֶגְדּוֹ הַבַּעַל דָּבָר וְכוּ' אֲבָל מִי שֶׁחוֹשֵׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי בֶּאֱמֶת וְחַס עַל חַיָּיו בֶּאֱמֶת אֵינוֹ שָׁב לְאָחוֹר וְאֵינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ חַס וְשָׁלוֹם בְּשׁוּם אֹפֶן רַק הוּא יוֹשֵׁב וּמַמְתִּין אֵצֶל פֶּתַח אֹהֶל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהוּא אֹהֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְאֹהֶל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים אַף עַל פִּי שֶׁחֹם הַיּוֹם בּוֹעֵר חַס וְשָׁלוֹם וְעַל יְדֵי זֶה וַיֵּרָא אֵלָיו ה' וְכוּ'. וְיֶתֶר מִזֶּה מְבאָר אֶצְלִי בַּאֲרִיכוּת יוֹתֵר. וּבְיָמִים הַלָּלוּ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי אוֹ מַה שֶּׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ מִפִּךְ וְכֵיוֹצֵא בְּךָ אֲנִי נִזְכָּר בְּכָל פַּעַם וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל וְכוּ' כַּנַּ"ל. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַכְּלָיוֹן עֵינַיִם קָשֶׁה מְאד אַף עַל פִּי כֵן צְרִיכִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה בְּכָל עֵת עַל פִּי הַדְּרָכִים שֶׁהִזְהִירָנוּ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּבִפְרָט שֶׁבְּתוֹךְ כָּךְ עוֹסְקִים קְצָת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמִצְוֹות אֲשֶׁר הֵם חַיֵּינוּ וְשִׂמְחָתֵנוּ, יֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כִּי הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית לוֹמַר בְּשִׂמְחָה אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב וְכוּ' וּלְהַנִּיחַ טַלִּית וּתְפִלִּין וְכוּ'. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעוֹת חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת שֶׁיִּתְקַיֵּם מְהֵרָה (יְשַׁעְיָה יב) וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה כְּתַרְגּוּמוֹ וּתְקַבְּלוּן אוּלְפַּן חֲדַת וְכוּ'. מִבְּחִירֵי צַדִּיקֶיָא.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב כְּבוֹד אָבִי נֵרוֹ יָאִיר הוּא אֶצְלִי מִיּוֹם א' עַד הַיּוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לְקַיֵּם כִּבּוּד אָב בֶּאֱמֶת כָּרָאוּי וּבְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה:

מכתב כט

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ג' וַיִּשְׁלַח תקצ"א:

שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְּנֵי וְהָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.
מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם ה' וְתֵכֶף בְּיוֹם ו' בַּבֹּקֶר הַשָּׁכֵם רָצִיתִי לִשְׁלֹחַ עֶגְלָה עֲבוּרְךָ וְלֹא אִיסְתַּיַּיע מִלְּתָא. גַּם הָיִיתִי מִתְרַשֵּׁל קְצָת מֵחֲמַת שֶׁלֹּא סִלְקוּ אָז הַנְּקְרָאטִין, וְגֶדֶל הַפַּחַד שֶׁהָיָה בַּשָּׁבוּעַ הֶעָבַר יָדוּעַ לְךָ בְּוַדַּאי, אַף עַל פִּי שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁעָלֶיךָ אֵין שׁוּם פַּחַד בָּרוּךְ הַשֵּׁם אַף עַל פִּי כֵן לֹא הָיָה נַיָּחָא לִי שֶׁתִּהְיֶה פֹּה בָּעֵת הַהוּא. אַחַר כָּךְ, בְּעֶרֶב שַׁבָּת, סָמוּךְ לִכְנִיסַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ, הִגִּיעַנִי שׁוּב מִכְתָּבְךָ, וְעָמַדְתִּי מַרְעִיד, וּכְבָר קִדֵּשׁ הַיּוֹם וְתֵכֶף בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת שְׁלַחְתִּי לְךָ אַגֶּרֶת שֶׁתָּבוֹא תֵּכֶף לְפֹה וְשָׁלַחְתִּי הָאַגֶּרֶת לְיַד רַבִּי פִּנְחָס נֶעֱמָן וְהָיִיתִי מְצַפֶּה כָּל יוֹם א' וְיוֹם ב' לְהַשִּׂיג תְּשׁוּבָה מֵאִתְּךָ וְאֵין קוֹל וְאֵין עוֹנֶה, אֶתְמוֹל לְעֵת עֶרֶב פָּגַעְתִּי אֶת רַבִּי פִּנְחָס הַנַּ"ל וְשָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ מַה זֶּה הֵשִׁיב לִי שֶׁגַּם מִכְתְּבִי שֶׁשָּׁלַחְתִּי לְךָ עֲדַיִן בְּיָדוֹ כִּי לֹא שָׁלְחוּ שׁוּם אַגֶּרֶת בְּיוֹם א' וְנִבְהַלְתִּי מְאֹד וְרָאִיתִי כִּי מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת, כְּעֵת אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל לָתֵת עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי כִּי יֵשׁ פֹּה חִלּוּקֵי דֵּעוֹת הַרְבֵּה בָּעִנְיָן הַנִּשְׁמָע מִקְּהִלַּתְכֶם, קְצָת שׁוֹחֲקִים מִזֶּה וּקְצָת אוֹמְרִים לְהֵפֶךְ, עַל כֵּן אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, אַךְ אֵיךְ שֶׁהוּא אַתָּה תִּרְאֶה לָבוֹא לְפֹה תֵּכֶף וּמִיָּד, בְּלִי אִחוּר וְעִכּוּב כְּלָל, וְאִם זוֹגָתְךָ תִּחְיֶה וּבְנְךָ שֶׁיִּחְיֶה רוֹצִים גַּם כֵּן לָבוֹא לְפֹה, הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם עֲשׂוּ, כִּי אֲנִי אֵינִי יָכוֹל לְגַלּוֹת דַּעְתִּי בָּזֶה, מֵחֲמַת שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשֶׂה בְּקְהִלַּתְכֶם בְּאֵלּוּ הַיָּמִים, אַךְ אֵיךְ שֶׁהוּא עַל כָּל פָּנִים תָּבוֹא אַתָּה מִיָּד, יֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ, וְה' יַצִּילְכֶם מִכָּל רַע, וְיִשְׁמֹר צֵאתְכֶם וּבוֹאֲכֶם לְחַיִּים וּלְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל וִיבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְיַשְׁמִיעֵנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב: (עִנְיַן חוֹלַאַת הַנִּזְכָּר כָּאן הוּא כִּי בְּאוֹתוֹ הַשָּׁנָה הָיָה הַפַּעַם הָרִאשׁוֹן הַחוֹלַאַת שֶׁקָּרְאוּ אַחַר כָּךְ בְּשֵׁם חֶלֶירָע רַחֲמָנָא לִיצְלָן):

מכתב ל

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' וַיֵּשֶׁב תקצ"א.
שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְּנֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה. וּבְנוֹ שֶׁיִּחְיֶה.
יָדַעְתִּי כִּי בְּוַדַּאי יִהְיֶה נִשְׁמַע אֶצְלְכֶם כִּי גַּם פֹּה הִגִּיעַ הַחוֹלַאַת לְכַמָּה אֲנָשִׁים רַחֲמָנָא לִצְלַן. עַל כֵּן אֲנִי מֻכְרָח לְהוֹדִיעַ צַעֲרֵנוּ, הֱיוֹת בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ נֶחֱלַשׁ בְּבֵיתִי מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב שְׁמוּאֵל בֶּן מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲקֹב מִנֶּעמִרוֹב וְחָלְיוֹ כָּבֵד עָלָיו מְאֹד, וְהוּא מְסֻכָּן מְאֹד מְאֹד, וְגַם בְּבֵית רַבִּי יוֹנָה מְלַמֵּד הַסָּמוּךְ לְבֵיתִי נִפְטְרָה יַלְדָּה אַחַת אֶתְמוֹל וְהַכֹּל מֵהַחוֹלַאַת הַנִּשְׁמָע כְּעֵת, וְגֶדֶל צַעֲרֵנוּ תָּבִין מַעַצְמְךָ, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן אֲנִי מְחַיֶּה עַצְמִי גַּם עַתָּה בְּמִעוּף צוּקָה הַזֹּאת בְּגֶדֶל חַסְדּוֹ הַנִּפְלָא אֲשֶׁר הִגְדִּיל עָלַי יַחִיד קַדְמוֹן יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, שֶׁהוֹדִיעָנוּ מֵאוֹר כָּזֶה אֲשֶׁר יוֹדֵעַ נִגּוּן כָּזֶה (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב' סִימָן ח') וְכוּ' וְכוּ' וּלְעָתִיד לָבוֹא הַכֹּל יִהְיֶה נִכְלָל בְּהַנִּגּוּן הַזֶּה כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל כָּל אֶחָד. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ שֶׁאָנוּ

זוֹכִים עֲדַיִן שֶׁהָיָה וְשֶׁיֵּשׁ אוֹר כָּזֶה בָּעוֹלָם, לְעוֹלָם לֹא נֵבוֹשׁ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל, גַּם אֲנִי מְחַיֶּה אֶת עַצְמִי עַל אֲשֶׁר סִבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו שֶׁלֹּא בָּאתָם הֵנָּה, מַה מְּאד גָּדְלוּ חַסְדֵי ה', נָא בְּנֵי חֲבִיבֵי אַל תִּצְטַעֵר כְּלָל עַל זֶה, תַּאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה עֲצוּמָה וְנוֹרָאָה, וְהִנֵּה מִגֹּדֶל צַעֲרִי עַד הַנֶּפֶשׁ עֲזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהֶחֱיֵיתִי אֶת עַצְמִי כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאִם לֹא הָיִיתִי מִתְבַּיֵּשׁ מֵהָעוֹלָם הָיִיתִי מְרַקֵּד מֵחֶמֶת שִׂמְחָה, כִּי חַסְדּוֹ גָּבַר עָלֵינוּ וֶאֱמֶת ה' לְעוֹלָם, וּמְגֹדֶל הַנְּחִיצָה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל וְיֹאמַר לַמַּלְאָךְ הָרַף יָדְךָ וְיָשׁוּב אֵלֵינוּ וִירַחֲמֵנוּ בְּקָרוֹב.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב:

מכתב לא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ד' וַיֵּשֶׁב תקצ"א.

הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק, נֵרוֹ יָאִיר.

אֲהוּבִי בְּנִי כְּבָר שָׁמַעְתָּ מִעַט אֲשֶׁר עָבַר עָלֵינוּ בְּאֵלּוּ הַיָּמִים, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל לְטוֹבָה, וְהִנֵּה אָנכִי כְּבָר הִקְדַּמְתִּי עַצְמִי בְּיוֹם א' וְהוֹדַעְתִּיךָ מִזֶּה מֵחֶמַת שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁבְּוַדַּאי יִהְיֶה נִשְׁמָע אֶצְלְכֶם קוֹל הָרַעַשׁ הַזֶּה, אַף בָּעִתִּים הַלָּלוּ מִתְעַכְּבִים הַמִּכְתָּבִים בְּבֵית רַבִּי פִּנְחָס וּבְשָׁעָה זאת הָיִיתִי בְּעַצְמִי בְּבֵית רַבִּי פִּנְחָס אוֹדוֹת עִנְיָן אַחֵר, וּבְתוֹךְ זֶה שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ אוֹדוֹת הָאִגֶּרֶת מִמֶּנִּי אֵלֶיךָ, וּמֵאִתְּךָ אֵלַי, וְהֵשִׁיב שֶׁגַּם הָאִגֶּרֶת שֶׁשָּׁלַחְתִּי לְבֵיתִי בְּיוֹם א' עֲדַיִן בְּיָדוֹ. וְעָמַדְתִּי מִשְׁתּוֹמֵם, וְכֵן הָיָה בְּשָׁבוּעַ הֶעָבַר כַּאֲשֶׁר כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ. וְהִנֵּה הַכֹּל לְטוֹבָה כַּאֲשֶׁר אַתָּה רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ הוּא חֶסֶד גָּדוֹל שֶׁנִּתְעַכְּבוּ הָאִגְּרוֹת בְּשָׁבוּעַ הֶעָבַר וְלֹא בָּאתֶם הֵנָּה, וְעַתָּה תִּשְׁעַר בְּדַעְתְּךָ גֹּדֶל הַצַּעַר וְהַפַּחַד וְהַיִּסּוּרִים שֶׁהָיָה לָנוּ אִם הֱיִיתֶם אַתֶּם גַּם כֵּן בְּכָאן, וּבִפְרָט שֶׁהַכֹּל הָיוּ אוֹמְרִים שֶׁנִּתְגַּלְגֵּל עַל יָדְכֶם חַס וְשָׁלוֹם, בָּרוּךְ הָעוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ שֶׁסִּבֵּב בְּרַחֲמָיו שֶׁנִּתְעַכְּבוּ בְּבֵיתְכֶם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמָרְכֶם לָעַד.

וְדַע בְּנִי כִּי בָּרוּךְ דַּיָּן הָאֱמֶת שׁוֹפֵט בְּצֶדֶק לוֹקֵחַ נְפָשׁוֹת בְּמִשְׁפָּט, כִּי בְּיוֹם ב' בְּעֶת מִנְחָה נִפְטַר רַבִּי שְׁמוּאֵל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְשָׁבַק לוֹ חַיִּים, מֵעַי מֵעַי אוֹחִילָה, הוֹי אָחִי, הָרַחֲמָן הוּא יְגַדֵּר פִּרְצוֹת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְיִתֵּן לָנוּ חַיִּים טוֹבִים וַאֲרֻכִּים, זאת נֶחָמָתִי בְּעָנְיִי כִּי תּוֹדָה לָאֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ [שֶׁ]כַּוָּנָתִי רְצוּיָה לַשָּׁמַיִם בְּכָל הָעִסָּק הַזֶּה, כִּי לֹא הָיָה לִי שׁוּם עֵסֶק שֶׁל מַשָּׂא וּמַתָּן מֵעִסְקֵי הָעוֹלָם עִמּוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, כִּי אִם מַה שֶּׁהָיָה בְּבֵיתִי הַכֹּל הָיָה בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי שֶׁיַּעֲמד לוֹ לָנֶצַח שֶׁיִּזְכֶּה לִשְׁמעַ אֶצְלֵנוּ דְּבָרַי עַל יְדֵי וְכוּ' וְכוּ', וְגַם כָּל כַּוָּנָתוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה רַק בִּשְׁבִיל זֶה, וּבְוַדַּאי הוּא לוֹ לְטוֹבָה נִצְחִית כָּל מַה שֶּׁקִּבֵּל מִמֶּנִּי דִּבְרֵי אֱמֶת שֶׁקִּבַּלְתִּי מִפִּי הַסָּבָא דְּסָבִין נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה ז"ל, וּכְבָר

כְּתַבְתִּי לְךָ בְּמִכְתָּבִי הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּגִדֶל הַצָּרָה וְהַפַּחַד הָיִיתִי מִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה וְכוּ', בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲזָרָנִי עַד כֹּה וְנָתַן לָנוּ כֹּחַ לְסִבֹּל כָּל זֶה. וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין גֹּדֶל הַפַּחַד שֶׁהָיָה בְּכָאן, כִּי הַדִּאקְטִיר הָיָה בְּכָאן בְּיוֹם א' אַף שֶׁלֹּא קָרִיתִי אוֹתוֹ וְרָצוּ לִסְגֹּר בֵּיתִי חַס וְשָׁלוֹם, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו חָמַל עָלַי, כִּי רַבִּים מֵאוֹהֲבַי אָמְרוּ שֶׁהָיָה רָאוּי לִסְגֹּר חַס וְשָׁלוֹם רַק מֵחֲמַת שֶׁגַּם אֵצֶל שְׁכֵנַי רַבִּי יוֹנָה נִפְטַר בִּתּוֹ הַקְּטַנָּה וְלֹא סָגְרוּ אֶת בֵּיתוֹ, עַל כֵּן חָמְלוּ עָלַי גַּם כֵּן, וּמֵאֵלָיו תָּבִין שֶׁבְּוַדַּאי הָיָה יִסּוּרִים גְּדוֹלִים וּפְחָדִים עֲצוּמִים בָּזֶה, אַךְ הַכֹּל הָיָה בְּחֶסֶד, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו לֹא הִנִּיחַ לְצַעַר אוֹתִי הַרְבֵּה, כִּי חַסְדּוֹ גָּדוֹל עָלַי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אֵין לְשַׁעֵר, וְהִנֵּה תּוֹדָה לָאֵל בְּבֵיתִי חַיִּים וְשָׁלוֹם, הַשֵּׁם יִשְׁמְרֵנוּ תָּמִיד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, כָּעֵת מֵאֵלֶיךָ תָּבִין שֶׁאַף עַל פִּי כֵן אֵין מֵהָרְאוּי שֶׁתָּבוֹא תֵּכֶף לְפֹה, וּכְפִי הַנִּרְאֶה הַנָּכוֹן שֶׁתָּבוֹא לְכָאן אַחַר שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וּבִלְבַד שֶׁתַּחֲקֹר תְּחִלָּה אִם מַנִּיחִין לְכָנס לְפֹה אַנְשֵׁי טוּלְטְשִׁין, כִּי אֵינִי רוֹצֶה שֶׁיִּהְיֶה לִי יִסּוּרִין מִזֶּה חַס וְשָׁלוֹם חַס וְשָׁלוֹם. וְהִנֵּה אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי מֵאַהֲבָתְךָ הוֹדַעְתִּיךָ הַכֹּל בַּאֲרִיכוּת, וְהִנֵּה מִכָּל זֶה יוּכַל הַמַּשְׂכִּיל לְהִתְעוֹרֵר מְאֹד לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, כִּי אָנוּ רוֹאִין בְּעֵינֵינוּ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּהַצֵּל הָעוֹבֵר הַזֶּה, וְהִנֵּה בִּטְנִי מָלֵא מִלִּים אַךְ אֵין הַפָּנַאי מַסְכִּים לְהַאֲרִיךְ, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כַּאֲשֶׁר תִּהְיֶה פֹּה אֲסַפֵּר לְךָ הַכֹּל בַּאֲרִיכוּת. אוּלַי תִּשְׁמַע וְתָבִין חַסְדֵי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו אֲפִלּוּ בְּעֵת צָרָה רַחֲמָנָא לִצְלַן. שֶׁהוּא עִנְיַן בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי, שֶׁבְּתוֹךְ הַצָּרָה עָצְמָה יֵשׁ כַּמָּה הַרְחָבוֹת, וּכְבָר דִּבַּרְתִּי בָּזֶה הַרְבֵּה, וּבָעִתִּים הַלָּלוּ הֶחֱיֵיתִי עַצְמִי בָּזֶה הַרְבֵּה, בָּרוּךְ הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנִי, וַאֲנִי חָזָק עַתָּה בְּדַעְתִּי תּוֹדָה לָאֵל שֶׁכָּל הָעוֹלָם צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לִשְׁמֹעַ וּלְקַבֵּל דְּבָרֵינוּ שֶׁקִּבַּלְנוּ, אַשְׁרֵי מִי שֶׁיְּזָכֶה לָזֶה, וַאֲנִי כָּל יְמֵי חָלְדִּי אֲיַחֵל לְהוֹדִיעַ וּלְהַשְׁמִיעַ לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה לִשְׁמֹעַ אֶת כָּל טוּב גְּנָזֵי אוֹצְרֵי אוֹצָרוֹת שֶׁל חַיִּים נִצְחִיִּים אוֹצְרֵי יִרְאַת שָׁמַיִם אֲשֶׁר הִצְפִּין אֶצְלִי עֶצֶם הַיִּרְאָה עֶצֶם הַחַיִּים עֶצֶם הַטּוֹב הוּא אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע וְכוּ', כִּי מִלְּבַד מַה שֶּׁאָנוּ מַאֲמִינִים בְּהֶאֱמֶת אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ, שֶׁכַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ קִצּוֹ שֶׁל הָאָדָם, כַּמָּה וְכַמָּה הִצְלִיחַ בְּכָל שָׁעָה וּבְכָל רֶגַע שֶׁהָלַךְ בְּדַרְכֵי הָאֱמֶת שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּבִפְרָט בַּמָּה שֶׁזָּכָה כָּל אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ הִתְבּוֹדְדוּת וּבַמָּה שֶׁהָיָה עַל צִיּוּן שֶׁלּוֹ הַקָּדוֹשׁ. וְהִנֵּה זֶה רַבִּי שְׁמוּאֵל זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁנִּפְטַר בְּוַדַּאי אַתָּה יָדַעְתָּ אוֹתוֹ הֵיטֵב, וְתֵדַע שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יָצְאָה בְּטָהֳרָה, וְדִבֵּר דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה בְּכָל עֵת עַד שֶׁיָּצְתָה נִשְׁמָתוֹ תְּהֵא נִשְׁמָתוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. מַה גָּדְלוּ חַסְדֵי ה' שֶׁזִּכִּיתִי אוֹתוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כָּל פַּעַם הִתְבּוֹדְדוּת בַּשָּׂדֶה בֵּין הָרִים וּמְחִלּוֹת עָפָר, וְהָלַךְ בְּדַרְכּוֹ הַיָּשָׁר בְּדַרְכּוֹ הַתּוֹרָה כָּל יָמָיו וְנִפְטַר בְּשֵׁם טוֹב, וְקִוִּיתִי לַה' שֶׁבְּוַדַּאי יְקָרְבוֹ שָׁם הַבַּעַל הַשָּׂדֶה, כַּאֲשֶׁר אָמַר בְּעַצְמוֹ קֹדֶם הִסְתַּלְּקוּתוֹ הַקָּדוֹשׁ לְמַעְלָה לְמַעְלָה: "מַה לָּכֶם לְהִתְיָרֵא מֵאַחַר

שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם וּמָה אִם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתִי" וְכוּ' כַּאֲשֶׁר כְּבָר שָׁמַעְתָּ כָּל זֶה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַאֲרִיךְ יְמֵיכֶם וּשְׁנוֹתֵיכֶם וִימֵי כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וִימֵי כָּל יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיִּזְכּוּ לֵידַע וּלְהַכִּיר מִי הָיָה בָּעוֹלָם בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ אֲשֶׁר הִנִּיחַ אַחֲרָיו תּוֹרוֹת וְשִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים וּמַעֲשִׂיּוֹת כָּאֵלֶּה וּבִפְרָט הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַז' בֶּעטָלִירש. אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וְכוּ', וְהָיָה זֶה שָׁלוֹם וְחַיִּים. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ בְּקָרוֹב. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן הַהֶכְרֵחַ לְהַמְתִּין אֵיזֶה יָמִים וְלַחֲקֹר וְלִדְרֹשׁ בָּזֶה כַּנַּ"ל. וּמֵהַסְּתָם אֶכְתֹּב לְךָ עוֹד בָּזֶה. וּמֵה' מִצְעָדֵי גֶּבֶר כּוֹנָנוּ וְכִרְצוֹנוֹ נַעֲשֶׂה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. בֵּיתִי פָּתוּחַ לִרְוָחָה תּוֹדָה לָאֵל. וְאוֹדוֹת הַנָּגִיד רַבִּי שִׁמְשׁוֹן נֵרוֹ יָאִיר אֵין לִי דִּבּוּרִים עַתָּה כְּלָל לְדַבֵּר וְלִכְתֹּב בָּזֶה. כִּי מֵאֵלֶיךָ תִּבִין שֶׁעֲדַיִן אֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה אַחֲרֵי אֲשֶׁר עָבַר עָלַי עִנְיָן כָּזֶה, אִם תִּרְצֶה תְּדַבֵּר בְּעַצְמְךָ וְאִם תִּרְצֶה לְהַרְאוֹת לוֹ מִכְתָּבִי אֵלֶּה כִּרְצוֹנְךָ תַּעֲשֶׂה, כִּי לְפָנָיו אֵינָם סוֹד אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה עֲדַיִן. נַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשֵׁנוּ. וְהִנֵּה יֵשׁ לִי הַרְבֵּה לְדַבֵּר עִם רַבִּי שִׁמְשׁוֹן שֶׁיִּחְיֶה אַךְ מֵחֲמַת שֶׁאֵין אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא מִמֶּנּוּ כִּי כְּפִי הַנִּרְאֶה הָיָה פֹּה בָּעִתִּים הַלָּלוּ וְלֹא הִתְרָאָה פָּנִים עִמִּי עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר לִי לְדַבֵּר וְלִכְתֹּב לוֹ כָּל מַה שֶּׁבִּלְבִּי, וַה' הַטּוֹב יְזַכִּירֵהוּ הָאֱמֶת וְיִחַדֵּשׁ יָמָיו לְטוֹבָה וְלֹא יִהְיֶה נִפְרָד מֵאִתָּנוּ חַס וְשָׁלוֹם רַק יִהְיֶה נִמְנֶה עִמָּנוּ תָּמִיד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים אָמֵן:

הַשֶּׁמֶן זַיִת קִבַּלְתִּי גַּם כֵּן, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לְקַיֵּם מִצְוַת הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה בִּשְׁלֵמוּת לְאַמְשָׁכָא מְשַׁח רְבוּת קֻדְשָׁא וּלְאַדְלָקָא בּוּצִינָא, אִם יִהְיוּ כָּל הַיָּמִים דַּיּוֹ וְכוּ' אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר פֵּרוּשׁ דְּבָרִים אֵלֶּה שֶׁהִזְכַּרְתִּי עַתָּה:

מכתב לב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א', וַיִּגַּשׁ תקצ"א.

שָׁלוֹם לִבְנֵי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

בְּיוֹם ה' שָׁלַחְתִּי לְךָ מִכְתָּב וּמֵהַסְּתָם הִגִּיעַ לְיָדְךָ, וּבְוַדַּאי כְּבָר נִשְׁמַע לְךָ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָבַר פֹּה יֵיטִיב ה' לְהַבָּא. וּמוֹסֵר כְּתָב זֶה יְסַפֵּר לְךָ הַכֹּל, הַמָּקוֹם יְרַחֵם הַמָּקוֹם יְרַחֵם, וְתוֹדָה לָאֵל אִתָּנוּ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם ה' יִשְׁמְרֵנוּ תָּמִיד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם, הַכֹּל כִּי עֵת צָרָה גְּדוֹלָה הִיא עַל מִי לָנוּ לְהִשָּׁעֵן כִּי אִם עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. עַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה לֹא הָיָה לָנוּ שׁוּם אוֹרְחִים כִּי אִם רַבִּי חַיִּים נַחוּם שֶׁיִּחְיֶה. רַבִּי אַייזִיק מִלַּאדִיזִין וְרַבִּי יַעֲקֹב חֲתַן רַבִּי בָּעֶר מִלַּאדִיזִין נִסְעוּ בְּבֶהָלָה מִפֹּה בְּיוֹם ה' הֶעָבַר מִגֹּדֶל הַפַּחַד, וְכָל מַה דְּעָבֵד רַחֲמָנָא לְטָב עָבֵד, וְאַף עַל פִּי כֵן הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעָזְרֵנוּ וְדִבַּרְנוּ דִּבְרֵי תוֹרָה אָתְמוֹל בְּהַשָּׁלֹשׁ סְעֻדּוֹת דְּבָרִים חֲדָשִׁים וְנִפְלָאִים מְאֹד, בְּוַדַּאי הָיָה כְּדַאי לָבוֹא בִּשְׁבִיל זֶה אֲלָפִים נְפָשׁוֹת לְפֹה,

אַךְ מִי יוֹדֵעַ גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית אֵיךְ הוּא מִתְנַהֵג בְּחַסְדּוֹ כָּל דּוֹר וּבְפָרָט בַּדּוֹר הַזֶּה מַה שֶּׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ שֶׁזְּכִינוּ לְאוֹצָרוֹת כָּאֵלֶּה וְהַמְּנִיעוֹת מִשְׁתַּטְּחִים כָּל כָּךְ כָּל כָּךְ. וּבְוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה וְסוֹף כָּל סוֹף יִגְמֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְגַם עַתָּה הוּא גּוֹמֵר תָּמִיד כִּרְצוֹנוֹ. אַךְ מִי יוֹדֵעַ דַּרְכֵי חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו בְּכָל עֵת. עָלֵינוּ לְחַכּוֹת וּלְצַפּוֹת לִישׁוּעָתוֹ תָּמִיד, וּלְהִתְנַעְנֵעַ וְלִכְסֹף לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן וְלִצְעֹק לְפָנָיו בְּכָל עֵת בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא ה' מִשָּׁמַיִם, וְהִנֵּךְ רוֹאֶה אֲהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי מַה שֶּׁיְּכוֹל לַעֲבֹר עַל הָאָדָם וּבַזְּמַנִּים הַקּוֹדְמִים נִדְמֶה שֶׁאֵין צָרוֹת וּמְנִיעוֹת גְּדוֹלִים מֵהֶם, וְעַתָּה רוֹאִים מַה שֶּׁיְּכוֹל לַעֲבֹר רַחֲמָנָא לִצְלַן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַצִּיל בְּרַחֲמָיו אַךְ בֶּאֱמֶת הַכֹּל לְטוֹבָה, וְהֶחְכָּם עֵינָיו בְּראשׁוֹ לָדַעַת וּלְחַזֵּק לְבָבוֹ לֵילֵךְ עִם דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁכְּבָר הִזְהִיר אוֹתָנוּ לָשׁוּם לֵב לְכָל הַמַּחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמְּצֵם אֶת עַצְמוֹ בָּהֶם כִּבְיָכוֹל וּמְרַמֵּז רְמָזִים לְכָל אָדָם כְּפִי הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן וְכוּ' וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה וַיְהִי מִקֵּץ זְכָרוֹן סִימָן נ"ד. אַשְׁרֵי שֶׁיֵּלֵךְ בָּזֶה תָּמִיד. כִּי אֵין שׁוּם פְּטוֹר בָּעוֹלָם. וְחָלִילָה לִפְטֹר אֶת עַצְמוֹ עַתָּה מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּמְצָאִים הַטּוֹעִים בָּזֶה, לֹא בְּאֵלֶּה חֻלְקֵנוּ כִּי אַף עַל פִּי שֶׁנִּמְצָאִים עַתָּה בְּטוּלִים הַרְבֵּה מֵחֲמַת הַצָּרוֹת רַחֲמָנָא לִצְלַן אַף עַל פִּי כֵן לְעֻמַּת זֶה צְרִיכִים עַתָּה לְהִתְעוֹרֵר בְּיוֹתֵר בְּהִתְגַּבְּרוּת יוֹתֵר מֵאַחַר שֶׁרוֹאִים בְּעֵינֵינוּ מַה שֶּׁרוֹאִים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם. וְהִנֵּה מֵחֲמַת נְחִיצוּת מוֹסֵר כְּתָב זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר וְדַי בְּהֶעָרָה זאת, וּמֵאֵלֶיךָ תְּבִין הַכֹּל כִּי כְּבָר דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה בָּזֶה שֶׁהָעִקָּר הוּא הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ הַיּוֹם דַּיְקָא יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְחַזֵּק לְבַבְכֶם בֶּאֱמֶתּ דַּרְכֵי הִתְקָרְבוּת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא וִירַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְיָסִיר מַחֲלָה מִקִּרְבֵּנוּ וְיָשׁוּב אֵלֵינוּ וִירַחֲמֵנוּ:

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב לג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ה' ראשׁ חֹדֶשׁ טֵבֵת תקצ"א. שָׁלוֹם כַּנָּהוּג.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בִּרְאוֹתִי שֶׁדְּבָרַי עוֹשִׂים רֹשֶׁם אֶצְלְךָ, וְהֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ הַרְבֵּה עַד שֶׁהוֹעִילוּ גַּם כֵּן לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲזָרָנִי עַד כֹּה, כָּעֵת אֵין אֲנִי יוֹדֵעַ מַה לִכְתֹּב לְךָ כִּי הָיִיתִי מְצַפֶּה שֶׁתָּבוֹא עַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה וְכָעֵת אֵינִי יוֹדֵעַ אִם תּוּכַל לָבוֹא כְּפִי הַנִּשְׁמָע וְגַם פֹּה אֵינוֹ יָפֶה כְּלָל כָּעֵת. וּבְוַדַּאי נִשְׁמָע אֶצְלְכֶם כִּי הַיּוֹם נֶעְדְּרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים יֵיטִיב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַבָּא הַמָּקוֹם יְרַחֵם, וְכָעֵת אֵין לִי פְּנַאי כְּלָל לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר וְגַם אֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל אִם יַגִּיעַ אִגֶּרֶת לְיָדְךָ כִּי מֵעֵצֶם

תְּשׁוּקָתְךָ אֲנִי מֻכְרָח לִכְתֹּב לְךָ שׁוּרוֹתַיִם אֵלּוּ וְתוֹדָה לָאֵל אִתָּנוּ פֹּה הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם. וְגַם בֵּית הַצַּדֶּקֶת מָרַת אָדִיל תִּחְיֶה וּבֵית בְּנֵי שַׂכְנָא וּבֵית הָרַב שֶׁיִּחְיֶה וְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ תּוֹדָה לָאֵל בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמֹר אוֹתָנוּ לָנֶצַח וְאֶת כָּל הָעִיר וְאֶת כָּל יִשְׂרָאֵל. נָא בְּנִי חֲבִיבִי חֲזַק וֶאֱמַץ גַּם עַתָּה לִזְכֹּר בְּכָל עֵת בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְחַסְדּוֹ וּבְטוּבוֹ שֶׁאֵינוֹ נִפְסָק לְעוֹלָם, וּבְוַדַּאי צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו, וּבְרַחֲמָיו יִגְדֹּר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם וְיֹאמַר לַמַּלְאָךְ הָרַף יָדְךָ, וּכְבָר כָּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה וְכָעֵת אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ, וְאַל תְּבַלְבֵּל דַּעְתְּךָ לְצַפּוֹת בְּכָל עֵת עַל מִכְּתָב כִּי מֵאֵלֶיךָ תָּבִין שֶׁכָּעֵת קָשֶׁה מְאד שֶׁיְּגִיעוּ לְךָ מִכְתָּבֶיךָ, אַף עַל פִּי כֵן אֶרְאֶה לַחֲקר עַל זֶה, וְגַם אַתָּה תְּזָרֵז עַצְמְךָ בָּזֶה שֶׁיְּגִיעוּ אֵלַי מִכְתָּבֶיךָ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר, אַךְ לֹא יִהְיֶה לְךָ כְּלָיוֹן עֵינַיִם עַל זֶה רַק תְּקַיֵּם כָּלְתָה עֵינַי לִישׁוּעָתְךָ וְגַם תְּחַזֵּק עַצְמְךָ בְּשִׂמְחָה, כִּי הַכֹּל מוֹדִים שֶׁדַּיְקָא כָּעֵת צָרִיכִין לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה הַרְבֵּה, וְתוֹדָה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ לִשְׂמֹחַ גַּם עַתָּה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ יַמְתִּיק דִּינִים מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל יִשְׂרָאֵל בִּזְכוּת הַצַּדִּיקִים קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה אֲשֶׁר בִּזְכוּתָם אָנוּ חַיִּים וְקַיָּמִים. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ בִּשְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ

מכתב לד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' וַיְחִי תקצ"א.

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי הָיִיתִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה לִרְאוֹת מִכְתָּבְךָ, כָּלוּ עֵינַי כָּל הַיּוֹם מֵחֲמַת שֶׁלֹּא רָאִיתִי מִכְתָּבְךָ זֶה כַּמָּה יָמִים, וְהִנֵּה בְּיוֹם אֶתְמוֹל בִּשְׁרוּנִי בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁיֵּשׁ מִכְתָּב מֵאִתְּךָ, וְשַׂשְׂתִּי כְּעַל כָּל הוֹן, וּבָאתִי לְבֵיתִי וּפָתַחְתִּי אוֹתוֹ וְעָמַדְתִּי מַרְעִיד, כִּי לֹא שָׁמַעְתִּי מִקֹּדֶם כְּלָל שְׁמוּעָה לֹא טוֹבָה כָּזֹאת מֵחֲמוֹתְךָ זְכרוֹנָהּ לִבְרָכָה, צַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְכוּ'. וּבְוַדַּאי אֲנִי מֵבִין מֵרָחוֹק עִצָּם צַעֲרְךָ וּבִלְבּוּל דַּעְתְּךָ, אַךְ גַּם אַתָּה רָאוּי לְךָ לְהָבִין צַעֲרֵנוּ וּבִלְבּוּל דַּעְתֵּנוּ, כִּי כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ מַה שֶּׁהָיָה בְּבֵיתִי בְּעֵת שֶׁנִּפְטַר רַבִּי שְׁמוּאֵל זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמָּקוֹם יַצִּילֵנוּ מֵעַתָּה. וְהִנֵּה זֶה יוֹתֵר מִשְּׁנֵי שָׁבוּעוֹת אֲשֶׁר בָּעָרָה אֵשׁ ה' בְּכַמָּה וְכַמָּה נְפָשׁוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁנֶּעְדְּרוּ הַרְבֵּה בְּאֵלּוּ הַיָּמִים הַמְּעָטִים, הַמָּקוֹם יְרַחֵם וְיֹאמַר לַמַּלְאָךְ הָרַף יָדְךָ, רְאֵה בְּנִי וַחֲכָם מַה שֶּׁעּוֹבֵר עַל הָאָדָם בִּימֵי חַיֵּי הֶבְלוֹ וְהַכֹּל לְטוֹבָה, בְּנִי רְאֵה גַּם רְאֵה הֶבֶל הָעוֹלָם הֶבֶל הֲבָלִים, הֶבֶל הֲבָלִים וְאִם קוֹהֶלֶת אָמַר שִׁבְעָה הֲבָלִים רְאוּי לָנוּ לוֹמַר אַלְפֵּי אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת הֲבָלִים, רְאֵה בְּנִי מַה שֶּׁעּוֹבֵר עַל הָאָדָם בִּימֵי חַיָּיו, וְכָכָה וְכָכָה עָבְרוּ עַל יְמֵי אֲבוֹתֵינוּ כַּמּוּבָא בַּסְּפָרִים כַּמָּה מִינֵי דֶּבֶר וְחֶרֶב רַחֲמָנָא לְצַלַּן עָבְרוּ בְּכָל הַדּוֹרוֹת, לִפְעָמִים בַּמְּדִינָה זאת וְלִפְעָמִים בִּמְדִינָה זאת. וְהַכֹּל בִּשְׁבִיל הַנִּסָּיוֹן וְהַבְּחִירָה, לְמַעַן הַשֵּׁם לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁנִּתְחַזֵּק וְנַעֲתִיר לַה' שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל לְטוֹבָה, בִּבְחִינַת

(מִשְׁלֵי יט) יִרְאַת ה' לְחַיִּים וְלֹא לָמָוֶת, הַיְנוּ שֶׁעַל יְדֵי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר נִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִזְכֹּר בְּהַתַּכְלִית הָאֱמֶת שֶׁהַכֹּל הֶבֶל הֲבָלִים הֶבֶל נִדָּף. אֲהוּבִי בְּנֵי יֵשׁ בְּלִבִּי הַרְבֵּה לְדַבֵּר אַף גָּבַהּ טוּרָא בֵּינָן, לְמַעַן הַשֵּׁם חֲזַק וְהִתְחַזֵּק וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ בְּכָל עֵת בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעָקּוּ חַס וְשָׁלוֹם חַס וְשָׁלוֹם, וְקַיָּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים נו) בַּה' אֲהַלֵּל דָּבָר בֵּאלקִים אֲהַלֵּל דָּבָר. כִּי כָּל הַמְּאֹרָעוֹת הַכֹּל לְטוֹבָתֵנוּ, וְזֶה מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא וכו' כַּמְבאָר בְּסִימָן ד', רְאֵה גַּם רְאֵה כַּמָּה הִפְלִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַסְדּוֹ הַגָּדוֹל עִמָּנוּ שֶׁהִקְדִּים רְפוּאוֹת נִפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה לְמַכּוֹתֵינוּ הָאֲנוּשׁוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁהוֹדִיעָנוּ בְּרַחֲמָיו תּוֹרוֹת נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת וְנִשְׂגָּבוֹת כָּאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם שֶׁנּוּכַל לְהַחֲיוֹת נַפְשׁוֹתֵינוּ בָּהֶם גַּם בָּעִתִּים הַלָּלוּ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר עָלֵינוּ נִבְּאוּ כָּל קַדְמוֹנֵינוּ הַצַּדִּיקִים וְהַנְּבִיאִים הָאֱמִתִּיִּים, לְמַעַן הַשֵּׁם חֲזַק וְנִתְחַזֵּק וְאַל תִּשְׁכַּח בְּכָל עֵת מִי הָיָה בָּעוֹלָם וּמִי מְקַיֵּם הָעוֹלָם עַתָּה, בַּה' בָּטַחְנוּ לֹא נִמְעַד, חֲטַף וְאֱכל חֲטַף וְאֱכל בְּנִי גַּם עַתָּה תּוֹרָה וּמִצְוֹות וּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת כָּל מַה שֶּׁתּוּכַל, כִּי גַּם יָמִים אֵלּוּ הֵם יָמִים וְנֶחֱשָׁבִים בִּימֵי חַיֵּינוּ, וְגַם עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ הַיּוֹם דַּיְקָא, וְאָז טוֹב לְךָ וּלְבֵיתְךָ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים וְשָׁנִים אָמֵן. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַכּוֹתֵב בְּחִפָּזוֹן וּמְצַפֶּה לִישׁוּעַת ה' מְהֵרָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב לה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ג' וַיְחִי תקצ"א.

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, בְּיוֹם אֶתְמוֹל שָׁלַחְתִּי לְךָ מִכְתָּבִי עַל יְדֵי רַבִּי מָרְדְּכַי בֶּן רַבִּי יַעֲקֹב בַּאֲרִיכוּת קְצָת, כָּעֵת אֵין בִּלְשׁוֹנִי מִלָּה מִגְדָּל הַצָּרוֹת וְהַטְּרָדוֹת. יֵיטִיב ה' לְהַבָּא, רַק אֲנִי מוֹדִיעֲךָ שֶׁאֲנַחְנוּ תּוֹדָה לָאֵל בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם, ה' יִשְׁמְרֵנוּ תָּמִיד בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח, וּכְבָר הוֹדַעְתִּיךָ שֶׁקִּבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְנַחֵם אֶתְכֶם מְהֵרָה וְיַבְטֵל מֵעֲלֵיכֶם וּמִכָּל יִשְׂרָאֵל כָּל הַדִּינִים וְכָל הַגְּזֵרוֹת, וְיִשְׁמַח נַפְשְׁכֶם וְיַבְשְׂרֵנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת זֶה מִזֶּה תָּמִיד אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן, וּכְבָר הֶחֱזַקְתִּיךָ הַרְבֵּה לַחֲטף כָּל מַה שֶּׁתּוּכַל גַּם עַתָּה כִּי הִיא חַיֶּיךָ וכו', וְכָעֵת אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כְּלָל.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. לְזוּגָתְךָ הִיא כַּלָּתִי הַצְּנוּעָה מָרַת חַנָּה תִּחְיֶה וּלְבָנֶךָ דָּוִד צְבִי נֵרוֹ יָאִיר, לְמַעַן הַשֵּׁם שְׁלָאנְט אַרוֹיס דֶּעם צַעַר פּוּן אַייךְ גְּלוֹיבְט וָואס הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טִיט אִיז אַלְץ לְטוֹבָה וָעהט אַז אַ מֶענְטְש בַּדאַרף נָאר טְרַאכְטִין אוֹיף דֶּעם תַּכְלִית אִין זַייט נִיט בַּייז אִין זָארְגְט נִיט הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָאל אַייךְ טְרַייסְטִין מִיט אַלִּים גוּטִין בְּתוֹךְ כָּל יִשְׂרָאֵל:

מכתב לו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ב' שְׁמוֹת תקצ"א.

שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמָרְכֶם מִכָּל רַע וְיָסִיר מַחֲלָה מִקִּרְבְּכֶם וְיִתֵּן לָכֶם חַיִּים טוֹבִים וַאֲרֻכִּים אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

לִיבֶּע קִינֶדֶער, אִיר קֶענְט אַלַיין פַּאר שְׁטֵין דֶעם צַעַר פִּין אַייעֶרע בְּרִיף וָואס אִיךְ הָאב גִיהֶערְט דִי בְּשׂוֹרוֹת פִּין אַייעֶר שְׁטוּב, אַייְנס נָאךְ דָאס אַנֶדֶערע, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָאל שׁוֹין רַחֲמָנוּת הָאבִּין, נָאר וָואס קֶען הַייְנְט וֶוער הֶעלְפֶּן, נָאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַלַיין, אִין מִיר קֶאנְין מֶער נִיט נָאר בֶּעטִין אִם תָּמִיד אוּלַי יְרַחֵם. מִן הַסְּתָם הָאט אִיר גִיהֶערְט וָואס סִיא טִיט זִיךְ. פִּיל זָאגִין אַז פּה אִיז חַס וְשָׁלוֹם עֶרגִיר גִיוֶוען אַייְדֶער אִין טוּלְטְשִׁין סָע זָענִין זַייעֶר פִּיל מֶענְטְשִׁין נָעֶדֶר גִיוָוארִין, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זָאל שׁוֹין רַחֲמָנוּת הָאבִּין. הַייְנְט וָואס פַּאר אַיין עֵצָה קֶאן אִיךְ גֶעבִּין, מֶען הֶערְט אַלֶע טָאג אַז מֶען וֶוועט חַס וְשָׁלוֹם הִיא שְׁפַּרִין. גַּם בְּבֵיתִי אֵיז נִיט גִיזוּנְט בַּת אִשְׁתִּי חַיָּה תִּחְיֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁלַח לָהּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּקֶרוֹב, דֶעם צַעַר מִיט דִי יִסּוּרִים מִיט דִיא פְּחָדִים וָואס אִיטְלִיכֶיר הָאט דִי צַייטִין פַּאר שְׁטֵייט אִיר אַלַיין. קֵיין עֵצָה קֶאן מֶען הַייְנְט נָאר נִיט גִיבִּין מֶען קֶאן נִיט הֶעלְפִין נָאר בֶּעטִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים אוּלַי יָחוּס אוּלַי יְרַחֵם.

לְעֵת עַתָּה קוּק אִיךְ אַרוֹיס בְּכָל שָׁעָה צוּ הֶערִין פִּין דִיא קִינֶדֶער וָואס זָענִין שְׁלַאף בַּייא אַייְךְ וָואס זַיי טוּהִין. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁלַח לָהֶם רְפוּאָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם בְּקֶרוֹב וְיִשְׁמֹר אֶת כֻּלְּכֶם מֵעַתָּה וִישַׁמַּח נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַטּוֹבוֹת מְהֵרָה. לִיבֶּע קִינֶדֶער לְמַעַן הַשֵּׁם שְׁטַארְקְט אַייְךְ אִין לָאזְט אַייְךְ נִיט אָפּ הָאט בְּטָחוֹן אִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֶר וֶוועט אַייְךְ נִיט אָפּ לָאזִין חַס וְשָׁלוֹם אַךְ לא בָּעי יִשְׁלַח יָד עֶר וֶוועט אַייְךְ שׁוֹין הֶעלְפִין אִין וֶוועט אַייְךְ טְרַייסְטִין מִיט אַלִירְלֵיי נֶחָמוֹת וִישׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת. וָואס סָע אִיז גִיוֶוען אִיז בְּוַדַּאי אַלֶץ לְטוֹבָה, וַוייְטֶער וֶוועט עֶר אַייְךְ שׁוֹין אָפּ הִיטִין, וּכְאָב אֶת בֵּן יְרָצֶה וִיחַבֵּב אֶתְכֶם וְיוֹשִׁיעַ לָכֶם בְּכָל טוּב וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וַוייְטֶער קֶאן אִיךְ פִּיל נִיט שְׁרַייבִּין מֶחֱמַת גְּרוֹיס צַעַר פּוּן אַייְךְ וּמִכָּל הַצְּדָדִים. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְיאמַר לַמַּלְאָךְ הֶרֶף יָדֶךְ וְיָשׁוּב אֵלֵינוּ וִירַחֲמֵנוּ.

דִּבְרֵי אֲבִיכֶם הַמְצַפֶּה בְּכָל רֶגַע לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב מִכֶּם. נָא לְזָרֵז לְהוֹדִיעֵנִי מִיָּד מִבֵּיתְכֶם וּמִשְׁלוֹם כָּל אֶחָד בְּיִחוּד, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם וְיַשְׁמִיעֵנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת זֶה מִזֶּה תָּמִיד. דִּבְרֵי הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. תּוֹדִיעֵנוּ גַּם מִשְׁלוֹם בֶּן אֲחוֹתִי רַבִּי אַיְזִיק נֵרוֹ יָאִיר וּמִשְׁלוֹם כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ וְאוֹהֲבֵינוּ וְרֵעֵינוּ יְרַחֵם ה' בְּרַחֲמָיו הַמְּרֻבִּים מֵעַתָּה עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי עֵת

צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשֵׁעַ. אֱהוּבִי בְּנֵי מִי יִתֵּן לִי אֵבֶר כַּיּוֹנָה אָעוּפָה אֵלֶיךָ לִרְאוֹת עִמְּךָ פָּנִים אֶל פָּנִים אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת כִּי גָּבַהּ טוּרָא בֵּינָן וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם. לְמַעַן הַשֵּׁם חַזַק וֶאֱמַץ עַתָּה וְאַל תִּהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר כָּל כָּךְ חַס וְשָׁלוֹם כִּי ה' אִתְּךָ אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת, בְּטַח בַּה' כִּי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, אָנוּ מְחֻיָּבִים לְהַפְקִיד רוּחֵנוּ וְנִשְׁמוֹתֵינוּ בְּיָדוֹ יִתְבָּרַךְ וְהַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ, עַתָּה יוֹדְעִים הַכֹּל כִּי אֵין עֵצָה וְתַחְבּוּלָה כִּי אִם לְהַשְׁלִיךְ עַצְמוֹ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זְכֹר עַתָּה כַּמָּה הֻחֱיֵית עַצְמְךָ בַּפְּסוּק (תְּהִלִּים נה) הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ וְכוּ' בַּקֵּיץ הַזֶּה. עַתָּה הִגִּיעַ הָעֵת שֶׁתִּחַיֶּה עַצְמְךָ בְּפָסוּק זֶה בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר וַה' יוֹשִׁיעַ לְךָ, וְכָעֵת אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר עַד שֶׁיַּגִּיעַ לִי אִגֶּרֶת מִמְּךָ מְהֵרָה וְלֵה' הַיְשׁוּעָה. הַחֲצִי רוּבֵּל חָדָשׁ קִבַּלְתִּי וְעָשִׂיתִי מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלַי לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֶרֶב שַׁבָּת סָמוּךְ לְקַבָּלַת שַׁבָּת וְאָמַרְתִּי הַתְּפִלָּה שֶׁל הַכ"ד [וַעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה] מִינֵי פִּדְיוֹנוֹת וְכוּ'. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְעוֹרֵר לֵב הַצַּדִּיק שֶׁיָּכוֹל לַעֲשׂוֹת זֶה הַפִּדְיוֹן, וִיבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת קָשׁוֹת מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, בָּרוּךְ אֱלֹקֵינוּ אֲשֶׁר עֲזָרָנוּ עַד כֹּה שֶׁאָנוּ יוֹדְעִין גַּם עוֹד עַתָּה מִדְּבָרִים נִשְׂגָּבִים כָּאֵלֶּה, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כֹּחַ לְהַחֲיוֹתֵנוּ גַּם עַתָּה וּלְשַׁמֵּחַ נַפְשׁוֹתֵינוּ תָּמִיד אִם נִרְצֶה לְחַזֵּק עַצְמֵנוּ וְלָשׂוּם לִבֵּנוּ הֵיטֵב לְכָל הַחֲסָדִים וְהַטּוֹבוֹת נִצְחִיּוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת אֲשֶׁר גָּמַל עָלֵינוּ בְּרַחֲמָיו וְרֹב חֲסָדָיו: (עַד הֵנָּה נִמְשְׁכָה הַחוֹלָאַת הַנַּ"ל. מִכָּאן וְאֵילָךְ הִתְחִיל לְהִיוֹת שֹׁקֵט עַד עֶרֶךְ שָׁבוּעַ אֶחָד אוֹ יוֹתֵר וְאָז שָׁקְטָה הָאָרֶץ תּוֹדָה לָאֵל):

לז) יוֹם ב' יִתְרוֹ תקצ"א.

אֲהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי וְכוּ'. דַּע בְּנִי כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאד, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בָּזֶה כְּלָל אֲפִלּוּ מַה שֶּׁמִּתְנוֹצֵץ בְּלִבִּי, וְקִוִּינוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ וּזְכֹר הֵיטֵב הֵיטֵב מַה שֶּׁאָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה', זְכֹר זֹאת הֵיטֵב עַתָּה בְּכָל יוֹם, וּבְפָרָט בַּזְּמַנִּים הַבָּאִים לְשָׁלוֹם, כִּי יִצְטָרֵךְ לְךָ מְאד מְאד, כִּי עֲדַיִן אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶּׁיָּכוֹל לַעֲבר עַל הָאָדָם, וַאֲפִלּוּ אַתֶּם צְרִיכִים לִהְיוֹת עַקְשָׁנִים גְּדוֹלִים בִּמְעַט מְעַט עֲבוֹדַתְכֶם, וְגַם בְּהָרְצוֹן וְהַהִשְׁתּוֹקְקוּת וְהַכְּסוּפִין צְרִיכִין לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל, לַחֲפֹץ וּלְהִשְׁתּוֹקֵק בְּרָצוֹן חָזָק תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כַּמְבאָר אֶצְלִי בַּאֲרִיכוּת, וַיַּעֲבר עָלַי מַה אֲנִי חָפֵץ אַף עַל פִּי כֵן הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ שֶׁהוּא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ שֶׁהוּא עֶצֶם הָאֱמֶת. וְזֶהוּ מַה תָּעִירוּ וּמַה תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ, כַּאֲשֶׁר כְּבָר דִּבַּרְנוּ בָּזֶה. יֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ כִּי מֵהַסְּתָם תִּהְיֶה בְּקִרְוּב פֹּה בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם: דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹת בְּטוּבְךָ הָאֱמִתִּי לָנֶצַח.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. לח) יוֹם ג' פְּקוּדֵי תקצ"א פֹּה אוּמַאן.

שָׁלוֹם וְחַיִּים לַאֲהוּבִי חֲבִיבִי כְּנַפְשִׁי הָרַבָּנִי הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים נַחוּם נֵרוֹ יָאִיר לָנֶצַח.

בְּשָׁעָה זוֹ שָׁמַעְתִּי שֶׁהִגִּיעַ מִכְתָּב מֵאִתְּךָ שֶׁחוֹתֵנְךָ נִפְטַר תְּהֵא נִשְׁמָתוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים הַמָּקוֹם יְנַחֵם אֶתְכֶם. וּמֵאַהֲבָתְךָ זַרְזְתִּי עַצְמִי לִכְתֹּב לְךָ שׁוּרוֹתַיִם אֵלּוּ שֶׁתּוֹדָה לָאֵל בָּאתִי לְשָׁלוֹם לְפֹה אֶתְמוֹל, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל שָׁלוֹם, אַךְ הֵיטֵב חָרָה לִי עָלֶיךָ עַל שֶׁהִשְׁלַכְתָּ אֶת אֲחוֹתְךָ עַל הַצַּדֶּקֶת מָרַת אָדֶל תִּחְיֶה וּפָקַדְתָּ עָלֶיהָ בְּאַזְהָרָה לְבַל תִּנָּשֵׂא לְאִישׁ פָּשׁוּט עַד שֶׁיְּזַדְּמֵן לָהּ לַמְּדָן דַּיְקָא. הֲיִתָּכֵן לַעֲשׂוֹת כֵּן, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַשִּׂיאָהּ לְתַלְמִיד חָכָם דַּיְקָא תִּקְחֶנָּה לְבֵיתְךָ וְתִהְיֶה מֻטָּל עָלֶיךָ וְתוּכַל לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנְךָ, וְאֵיךְ אַתָּה רוֹצֶה לְהַעֲמִיס הָעֹל עַל אָדֶל תִּחְיֶה שֶׁתִּהְיֶה בְּבֵיתָהּ, אֲשֶׁר הַשָּׁעָה דְּחוּקָה לָהּ מְאד כַּיָּדוּעַ לְךָ, וְתִהְיֶה צְרוּרָה מִלְּהִנָּשֵׂא עַד שֶׁיְּזַדְּמֵן לָהּ תַּלְמִיד חָכָם דַּיְקָא, וּמִי יוֹדֵעַ אִם הַתַּלְמִיד חָכָם יִרְצֶה לִשָּׂאֲנָה עַל תְּנַאי שֶׁיִּחְיֶה עַל הַפִּתְחִים עִמָּהּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ עִמָּהּ, אֲפִלּוּ אִם אֲחוֹתְךָ תִּתְרַצֶּה לָזֶה, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁבֶּאֱמֶת גַּם אֲחוֹתְךָ אֵינָהּ מְרֻצָּה לָזֶה כְּלָל. וְאִם אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים מט) לְעוֹלָם יִמְכֹּר אָדָם וְכוּ' וְיַשִּׂיא בִּתּוֹ לְתַלְמִיד חָכָם, אֲבָל אַתָּה לֹא מָכַרְתָּ כְּלָל, וְאֵין לְךָ מַה לִּמְכֹּר. מַדּוּעַ לֹא תִּזְכֹּר דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים קיג) בְּתֹךְ בָּגְרָה שַׁחֲרֵר עַבְדְּךָ וְכוּ'. מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁהִשְׁלַכְתָּ אוֹתָהּ בְּלִי רְשׁוּת בְּבֵית הַצַּדֶּקֶת אָדֶל תִּחְיֶה וְאַתָּה מַזְהִיר עָלֶיהָ כָּאֵלֶּה. הִסְכַּלְתָּ עֶשׂוֹ אָחִי חֲבִיבִי, כִּי נִזְדַּמֵּן לָהּ שִׁדּוּךְ הָגוּן לְדַעְתִּי וּמֵחֲמַת דְּבָרֶיךָ נִתְבַּלְבֵּל, אַף עַל פִּי שֶׁאֲחוֹתְךָ נִתְרַצִּית, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן נִתְבַּלְבֵּל הַדָּבָר עַל יָדְךָ, כַּאֲשֶׁר אֶסַּפֵּר לְךָ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, עַל כֵּן תִּרְאֶה לְתַקֵּן זֹאת, וְתִכְתֹּב לָהּ תֵּכֶף שֶׁלֹּא תִּדְקְדֵּק דַּיְקָא עַל זֶה, רַק תִּסְמֹךְ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּנְחֶה אוֹתָהּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, יֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה. חֲזַק וֶאֱמַץ אָחִי וְתַלְמִידִי חֲבִיבִי, הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָּ, וְאַל תִּדְאַג דַּאֲגַת מָחָר, וְיִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלֶּה בְּכָל יוֹם כַּחֲדָשִׁים, לִבְלִי לַחֲשֹׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, רַק כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְתִזְהֵר מֵעַתָּה לֵילֵךְ עִם מַה שֶּׁכָּתַב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הַיּוֹם אִם בְּקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ, הַיּוֹם דַּיְקָא, וְאַף עַל פִּי שֶׁגַּם הַיּוֹם הַזֶּה לְבַד קָשֶׁה לָצֵאת חוֹבַת הַיּוֹם, תְּצָרֵף לָזֶה שְׁאָר שִׂיחוֹת וְהַתּוֹרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מֵהַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה שֶׁהֵם מְלֵאִים עֵצוֹת עֲמֻקּוֹת מְאד, בִּפְרָט הַדֶּרֶךְ הַתֹּם וְהַיָּשָׁר עַל פָּסוּק אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי וְכוּ', וְדַי בָּזֶה כְּעֵת. דִּבְרֵי אוֹהֲבְךָ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח:
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב לט

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ג' צַו תקצ"א בְּרֶסְלֶב:
שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי מַחְמַד נַפְשִׁי הָרַבָּנִי הַוָתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי, וְאֶתְמוֹל בָּאתִי לְבֵיתִי בְּשָׁלוֹם תּוֹדָה לָאֵל, וְהָיָה לִי כַּמָּה הַרְפַּתְקָאוֹת בַּדֶּרֶךְ, מֵחֲמַת קִלְקוּל הַדֶּרֶךְ וְהַפְּשָׁרַת שְׁלָגִים, וְהָיִיתִי בְּאוּמַאן מִיּוֹם ב' פְּקוּדֵי עַד יוֹם ב' וַיִּקָּרֵא, שֶׁהוּא עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן, וּבְשַׁבַּת קֹדֶשׁ הָעֲבַר הָיִיתִי בְּלַאדִיזִין.

וְהִנֵּה אִם אָמְנָם הוֹמָה עָלַי לִבִּי מִמִּכְתָּבְךָ אֲשֶׁר אַתָּה צוֹעֵק בְּכָל פַּעַם בְּקוֹל מַר עַל שֶׁטֶף מַיִם רַבִּים הָעוֹבְרִים עָלֶיךָ בְּכָל עֵת. הַמָּקוֹם יְרַחֵם עָלֶיךָ מֵעַתָּה, אַף עַל פִּי כֵן חֶדְוָה תְּקוּעָה בְּלִבִּי מִסְּטָרָא חָדָא, מִמַּה שֶּׁאֲנִי רוֹאֶה חִזֵּק לִבְּךָ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מַה שֶּׁאַתָּה חָזָק בְּרָצוֹן וְכִסּוּפִין גְּדוֹלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ, אֲשֶׁר הַמָּה יְקָרִים מְאד מְאד. מִי יִתֵּן, וְהָיָה לְבָבְךָ זֶה כָּל הַיָּמִים לְכִסּוֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק בְּכָל עֵת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים, כִּי רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִין דִּקְדֻשָּׁה יְקָרִים מְאד מְאד אֲצִלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדַע בְּנִי וּזְכֹר הֵיטֵב כִּי הָאָדָם לֹא בָּא לָזֶה הָעוֹלָם כִּי אִם לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה נִבְרָא הָאָדָם וְכָל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ הַתְּלוּיִים בּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג) וְכָל מַעֲשֵׂהוּ בֶּאֱמוּנָה, וְצָרִיךְ הָאָדָם לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּתִשְׁוּקַת הָאֱמוּנָה בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהָאֱמוּנָה יְרוּשָׁה הִיא לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, וְזֶה עִקַּר הָאֱמוּנָה לִסְמךְ עַל אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים. וְלֵילֵךְ בְּדַרְכֵיהֶם. אַף עַל פִּי כֵן צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל יוֹם וְיוֹם מֵחָדָשׁ, וּלְהַכְנִיס כָּל לִבּוֹ וְנַפְשׁוֹ, וּלְהַגְדִּיל דַּעְתּוֹ בְּזֶה בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפָרָשַׁת שְׁמַע אֲשֶׁר אָנכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבֶךָ, וְדָרַשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּחֲדָשִׁים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כִּדְיוּטָגְמָא יְשָׁנָה, שֶׁאֵין הָאָדָם סוֹפְנָהּ אֶלָּא כַּחֲדָשָׁה, וְזֶה נֶאֱמַר בְּפָרָשַׁת קְרִיאַת שְׁמַע דַּיְקָא כִּי עִקַּר עִנְיַן זֶה נֶאֱמַר עַל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהוּא כְּלַל וְיסוֹד כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ. וְהִנֵּה בְּאֵלּוּ הַיָּמִים שָׁלַח ה' בְּלִבִּי שֶׁזֹּהוּ מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּקִבָּלַת אֱמוּנַת יְחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ אוֹמְרִים תְּחִלָּה אֵלּוּ הַשְּׁנֵי תֵּבוֹת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וְלִכְאוֹרָה הָיָה דַּי לוֹמַר הָעִקָּר הַיְחוּד שֶׁהוּא ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד. וְלָמָּה לָנוּ לְהַתְחִיל מִקֹּדֶם בְּאֵלּוּ הַשְּׁנֵי תֵּבוֹת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַךְ אֵלּוּ הַשְּׁנֵי תֵּבוֹת בָּאִים לְעוֹרֵר לֵב הָאָדָם שֶׁיַּטֶּה אָזְנוֹ וְלִבּוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב, לְמַה שֶּׁהוּא אוֹמֵר, וְשָׁיְהֶיהָ בְּעֵינָיו חָדָשׁ לְנַמְרֵי בְּכָל עֵת, וְעַל כֵּן אוֹמְרִים תְּחִלָּה שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, כִּי כְּשֶׁמַּשְׁמִיעִין דָּבָר חָדָשׁ אוֹמְרִים תְּחִלָּה שְׁמַע הֵיטֵב מַה שֶּׁאֲסַפֵּר לְךָ, וְזֶהוּ בְּחִינַת אֵלּוּ הַשְּׁנֵי תֵּבוֹת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁאוֹמְרִים קֹדֶם אֱמוּנַת הַיְחוּד לְעוֹרֵר לֵב יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּטּוּ אָזְנָם וְלִבָּם הֵיטֵב לִשְׁמעַ מַה שֶּׁאוֹמְרִים שֶׁיְּהֶיהָ בְּעֵינֵיהֶם כַּחֲדָשִׁים דַּיְקָא, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת יג) עַל פָּסוּק זֶה שְׁמַע הַשְׁמַע לְאָזְנֶיךָ מַה שֶּׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ, הֵינוּ הַטֵּה אָזְנֶיךָ וּשְׁמַע הֵיטֵב הֵיטֵב מַה שֶּׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ, וְלֹא יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּדָבָר יָשָׁן חַס וְשָׁלוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁיְּסוֹד הָאֱמוּנָה יָשָׁנָה מִכְּבָר מֵאֲבוֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְזֶה עִקַּר הָאֱמוּנָה, אַף עַל פִּי כֵן אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁמעַ וּלְקַבֵּל בְּלִבְּךָ הָאֱמוּנָה בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, וְעִנְיַן זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר לֹא

בְּכְתָב וְלֹא בְּעַל פֶּה, כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מַה דִּמְשַׁעֵר בְּלִבֵּהּ, יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּא וְלִזְחֹל וְלִרְעֹד מֵהִתְנוֹצְצוּת אֱמִתַּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל עֵת מֵחָדָשׁ, אֲשֶׁר אָנוּ זוֹכִין לְהַאֲמִין בְּחַי הַחַיִּים בְּהַיָּחִיד נִצְחִי הַקָּדְמוֹן הַבּוֹרֵא הַכֹּל בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה שְׁמוֹ לָנֶצַח, וּבָזֶה יָכוֹל כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה שֶׁהוּא, כִּי מַלְכוּתוֹ בַּכֹּל מָשָׁלָה, וּבִפְרָטִיּוּת אַתָּה בְּנִי חֲבִיבִי אֲשֶׁר אֲנִי יְדַעְתִּיךָ, וּכְבָר סִפַּרְתִּ לִי הַרְבֵּה בְּמִכְתָּבְךָ, אַךְ אֵיךְ שֶׁהוּא חֲזַק וַחֲזַק לְקַבֵּל דִּבְרֵי אֱלֹה לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ וּלְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשְׁךָ בְּכָל עֵת בְּהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר זָכִינוּ לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וּלְהַאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וּבְצַדִּיקָיו הָאֱמִתִּים, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לִשְׂמֹחַ בָּזֶה בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת מֵחָדָשׁ, וְתַכְנִיס בְּלִבְּךָ הֵיטֵב וְתִזְכֹּר הֵיטֵב מַה שֶּׁאָנוּ אוֹמְרִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ וּמַה יָּפָה יְרוּשָּׁתֵנוּ אַשְׁרֵינוּ וְכוּ', כִּי כַּמָּה אֲנָשִׁים אוֹמְרִים זֹאת בְּכָל יוֹם, וְאֵינָם יוֹדְעִים מֵחַיֵּיהֶם וּמִשְּׂמְחָתָם הַגְּדוֹלָה, וְאַף עַל פִּי כֵן הֵם גַּם הֵם חַיִּים רַק מִזֶּה, כִּי רַק זֹאת חַיֵּינוּ וְקִיּוּמֵנוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְאֹרֶךְ יָמֵינוּ, אַךְ מַה טּוֹב וְיָפֶה מִי שֶׁמִּשְׂתַּדֵּל עַל כָּל פָּנִים לֵידַע מֵחַיָּיו, שֶׁיֵּדַע שֶׁאֵינוֹ שׁוּם חַיּוּת וְטוֹב אֱמֹתִי כִּי אִם הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁזָּכִינוּ כֻּלָּנוּ מִקָּטָן וְעַד גָּדוֹל, וּבֵין שֶׁיִּהְיֶה מָמוֹן וּבֵין לָאו, סוֹף כָּל סוֹף הַזְּמַן וְהַיָּמִים עוֹבְרִים כְּצֵל עוֹבֵר, וְלֹא יִשָּׁאֵר כִּי אִם חַיּוּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁזֶּה הַחַיּוּת יִתְקַיֵּם לָעַד וְלָנֶצַח, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמַלְכוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ לָעַד קַיֶּמֶת וְכוּ', וּבְכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן בֵּין טוֹב וְכוּ' צָרִיךְ לֵידַע שֶׁמְּלֻבָּשׁ שָׁם חַיּוּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁמְּקַיֶּמֶת הַכֹּל, וְצָרִיךְ לְהַטּוֹת לִבּוֹ הֵיטֵב לָזֶה, וְצָרִיךְ לְקַיֵּם וּלְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּכָל עֵת פָּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שֶׁפֵּרוּשׁוֹ שְׁמַע הֵיטֵב בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁמְּלֻבָּשׁ שָׁם אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְמוֹ שֶׁמְּפָרֵשׁ אַחַר כָּךְ בְּפָרָשָׁה זֹאת וְאָהַבְתָּ וְכוּ' בְּכָל לְבָבְךָ וְכוּ' בְּשִׁבְתְּךָ וְכוּ' וּבְלֶכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ וְכוּ', דְּהַיְנוּ בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ הֵיטֵב מִשָּׁם אֱמוּנַת יִחוּדוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם יְכוֹלִין לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, יֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ, וְגַם כִּי הִגִּיעַ זְמַן הַמִּנְחָה וַה' בְּרַחֲמָיו יְחַזֵּק לְבָבְךָ שֶׁתִּזְכֶּה לַחֲטֹף תּוֹרָה וּתְפִלָּה הַרְבֵּה וּצְדָקָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מֵהַצַּל הָעוֹבֵר הַזֶּה, לְמַעַן יֵיטִיב לְךָ לָנֶצַח. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ לָנֶצַח:

מכתב מ

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מוֹצָאֵי שַׁבָּת הַגָּדוֹל תקצ"א:

אָהוּבִי בְּנִי, בְּעֶרֶב שַׁבָּת שָׁלַחְתִּי לְךָ מִכְתָּבִי בַּאֲרִיכוּת, וּבְוַדַּאי הָיָה לְךָ לְנַחַת, וְתוֹדָה לָאֵל כְּבָר הוֹעִיל לִי הַרְבֵּה הַמִּכְתָּב שֶׁכָּתַבְתִּי לְךָ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְיֶעֱרַב לְךָ לָנֶצַח, כְּעֵת אֵין לְחַדֵּשׁ דָּבָר, וְיֶעֱרַב לָכֶם שִׂמְחַת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ

לְטוֹבָה, וְתִזְכֶּה לְהִתְחַדֵּשׁ מֵעַתָּה לְגַמְרֵי לָצֵאת מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת עוֹלָם מֵחָמֵץ לְמַצָּה שֶׁלֹּא תַּחְמִיץ עוֹד אֶת מַחֲךְ חַס וְשָׁלוֹם בְּשׁוּם מַחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנִיּוֹת. מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּשׁוּם תַּאֲוָה וְהִרְהוּר חַס וְשָׁלוֹם, וּתְקַיֵּם גְּעַר חַיַּת קָנֶה כַּמְבאָר בְּסִימָן ה' עַיֵּן שָׁם וְעַל יְדֵי זֶה תִּזְכֶּה לְשִׂמְחָה וְכוּ' אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. דִּבְרֵי אָבִיךְ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מא

בְּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' מְצוֹרָע תקצ"א.

אָהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי, בְּיוֹם ה' אִסְרוּ חַג שָׂלַחְתִּי לְךָ מִכְתָּבִי, מֵהַסְתַּם הִגִּיעַ לְיָדְךָ, וְכָעֵת הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית, וַאֲנִי מוּכָן לֵעָמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל, אַךְ מֵאַהֲבָתְךָ אֲנִי מוֹדִיעֲךָ, שֶׁתּוֹדָה לָאֵל אִתָּנוּ הַחַיִּים וְהַשָּׁלוֹם, וּתְקַבֵּל אִגֶּרֶת מִידִידֵנוּ רַבִּי חַיִּים נַחוּם נֵרוֹ יָאִיר, כִּי הֶחֱיָה אוֹתִי בַּמֶּה שֶׁהִזְכִּיר אוֹתִי מֵעִנְיַן בִּטּוּל הַזְּמַן, כִּי צְרִיכִין לֵילֵךְ בָּזֶה, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל, וּבְקָרֵב אֶרְאֶה לִכְתֹּב לְךָ בַּאֲרִיכוּת יוֹתֵר:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מב

בְּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' קְדוֹשִׁים.

שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי הַוּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּשָׁבוּעַ הֶעָבַר, וְכָעֵת אֲנִי מִתְיָרֵא פֶּן יַקְדִּים מוֹסֵר כְּתָב זֶה יְדִידִי רַבִּי חַיִּים וְיִסַּע מִיָּד, עַל כֵּן אֲנִי כּוֹתֵב בְּחִפָּזוֹן בְּאֶמְצַע הַתְּפִלָּה קֹדֶם אַשְׁרֵי וּבָא לְצִיּוֹן, וְאֵינִי יוֹדֵעַ כְּלָל מַה לִכְתֹּב לְךָ, וְהִנֵּה בְּוַדַּאי כְּבָר שָׁמַעְתָּ שֶׁמְּאוֹר עֵינֵינוּ הַנָּחְמָד רַבִּי אַבְרָהָם בָּעֶר בֶּן אָדָל שֶׁיִּחְיֶה נֶחֱלַשׁ זֶה יוֹתֵר מִשָּׁבוּעַ, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הָיָה לוֹ שִׁנּוּי לְטוֹבָה; ה' יִסְעָדֶנּוּ, שֶׁיִּשּׁוּב לְאֵיתָנוֹ בְּשֶׁלֵּמוּת מְהֵרָה. וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין גְּדֶל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לָנוּ, עַל כֵּן לֹא יָכֹלְתִּי לַחֲקֹר אַחַר עוֹבֵר וְשָׁב בְּשָׁבוּעַ הֶעָבַר לִכְתֹּב לְךָ מְאוּמָה: הַנֶּעֱקָרֶעטִין מְנֶעמְרוֹב סִלְקוּ שְׁמוֹנָה, וְנִשְׁאָר חַיִל אֶחָד, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עַל עַמּוֹ מְהֵרָה, מַר וּמָרוֹר וְאַח וַאֲבוֹי לְדַבֵּר וְלִכְתֹּב מִזֶּה. הַמָּקוֹם יְרַחֵם עַל פְּלֵטַת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְיִתֵּן בְּלֵב כָּל אֶחָד שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הֵיטֵב מַה נַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם צָרוֹת צְרוּרוֹת תְּכוּפוֹת, וַעֲדַיִן הוּא מְרַקֵּד בֵּינָן, לֹא יִתְּנֵנוּ הַשֵּׁב רוּחֵנוּ לְיַשֵּׁב דַּיְּתֵנוּ לַחֲשֹׁב עַל סוֹפֵנוּ וְאַחֲרִיתֵנוּ, מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר מַה נֹּאמַר מַה נִּצְטַדָּק, אַךְ חִשַּׁבְתִּי דְּרָכַי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדָתֶיךָ, אֵין לָנוּ אֶל מִי לִבְרֹחַ, כִּי אִם אֶל הַתּוֹרָה וְאֶל הַתְּפִלָּה עַל פִּי דִּרְכֵי אֱמֶת וְיֹשֶׁר, אֲשֶׁר שָׁאַבְנוּ מִמַּעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה, וְגַם עַתָּה אָנוּ צְרִיכִין לְנַחֵם עַצְמֵנוּ וּלְשַׂמֵּחַ נַפְשֵׁנוּ בְּגֹדֶל נִפְלְאוֹת הַיְשׁוּעוֹת, אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ בַּעַל הָרַחֲמִים, לְהַקְדִּים לָנוּ רְפוּאוֹת כָּאֵלֶּה, קֹדֶם לַמַּכּוֹת הָאֵלֶּה, לוּלֵי ה' שֶׁהָיָה לָנוּ כִּמְעַט כִּמְעַט אָבְדָה תִּקְוָתֵנוּ

חֲלִילָה, עַל כֵּן עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לָאֲדוֹן הַכֹּל וְכוּ' בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וּלְשַׁמֵּחַ נַפְשֵׁנוּ בָּזֶה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא לְפָרֵשׁ שִׂיחָתֵנוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּבֵן הַמִּתְחַטֵּא לִפְנֵי אָבִיו, כִּי כְּבָר קֵרְבָנוּ בְּרַחֲמָיו כְּבָנִים חֲבִיבִים וִיקָרִים, וְהֵרְאָה לָנוּ אוֹצְרֵי אוֹצָרוֹת טוֹבִים וִיקָרִים כָּאֵלֶּה, סְגֻלּוֹת נִפְלָאוֹת וַחֲמוּדוֹת וְנוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה.

וּתְקַבֵּל אִגֶּרֶת הָרָצוּף פֹּה, מִידִידֵינוּ רַבִּי אַיְזִיק מִלַּאדִיזִין, לְמַעַן תִּרְאֶה עַצְמְךָ תְּשׁוּקַת אֲנָשֵׁינוּ אֶל הָאֱמֶת, לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ', וּכְבָר הֵשַׁבְתִּי לוֹ תְּשׁוּבָה נָאָה עַל זֶה, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אִם תִּהְיֶה בְּלַאדִיזִין תְּבַקְּשׁוּ שֶׁיִּרָאֶה לְךָ מִכְתָּבִי, וְתַצְנִיעַ הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת, כִּי קִוִּיתִי לַה' שֶׁמִּכְתָּבֵינוּ יִהְיוּ יְקָרִים בַּיָּמִים הַבָּאִים בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כֻּלָּם סוֹבְבִים עַל מֶרְכָּז נְקֻדַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, לְהִשְׁתּוֹקֵק וְלִכְסֹף לַה' וּתְלוֹרָתוֹ וְלַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וּלְדַרְכֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, אַשְׁרֵינוּ שֶׁזָּכִינוּ לָזֶה, יְהִי כֵּן ה' עִמָּנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לִגְמֹר וּלְהוֹצִיא מַחֲשַׁבְתֵּנוּ הַטּוֹבָה אֶל הַפֹּעַל מְהֵרָה, לְמַעַן לֹא נֵבוֹשׁ וְכוּ' לְעוֹלָם וָעֶד. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מג

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ד' בְּחֻקֹּתַי תקצ"א, שָׁלוֹם כַּנָּהוּג:

אֶתְמוֹל בָּאתִי לְבֵיתִי בְּשָׁלוֹם, כָּעֵת תִּרְאֶה לִשְׁלֹחַ לְהוֹדִיעַ לְרַבִּי מָרְדְּכַי שֶׁאָבִיו רַבִּי שְׁמוּאֵל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נִפְטַר לְעוֹלְמוֹ בְּטֶעפְּלִיק בְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר תְּהֵא נִשְׁמָתוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים, כִּדֵּי שֶׁיֹּאמַר קַדִּישׁ, הַמָּקוֹם יְנַחֵם אוֹתוֹ מְהֵרָה, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי עַתָּה לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזְרֵךְ לְהָבִין הָרְמָזִים מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם, אֵיךְ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כְּפִי הָאָדָם וּכְפִי הַמָּקוֹם וּכְפִי הַשָּׁעָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁעָבַר בָּעוֹלָם הֵן לְמָוֶת, הֵן לְחַיִּים, הֵן לְיֵקֶר, הֵן לְזוֹל, הֵן לְעָנִי, הֵן לְעֹשֶׁר, וְכָל שְׁאָרֵי מִינֵי הַרְפַּתְקָאוֹת וְסִבּוּבִים שֶׁעוֹבְרִים בָּעוֹלָם, בִּכְלַל הָעוֹלָם אוֹ הַמְּדִינָה, אוֹ הָעִיר, אוֹ בִּפְרָטִיּוּת עַל כָּל אָדָם וְאָדָם, הַכֹּל הוּא רַק בִּשְׁבִיל זֶה לְבַד, כְּדֵי לִזְכֹּר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב כָּל הַסִּבּוֹת בְּחָכְמָתוֹ וְרַחֲמָנוּתוֹ, הַכֹּל לְטוֹבָה הַנִּצָּחִית, כְּדֵי לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי זֶה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי הוּא גּוֹמֵר וְיִגְמֹר הַכֹּל כִּרְצוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ"ב) וְאַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם ה' כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד בְּאַהֲבָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' שַׁחֲרִית תקצ"א. אַרְבָּעִים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

אֱהוּבִי בְּנִי, זְמַן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית הִגִּיעַ, אַךְ מֵאַהֲבָתְךָ אֲנִי כּוֹתֵב לְךָ עַתָּה, שֶׁקִּבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ, וְיֵשׁ לִי צַעַר גָּדוֹל מִצַּעַרְךָ וּמָרָה שְׁחוֹרָה שֶׁלְּךָ שֶׁאַתָּה כּוֹתֵב לִי בְּכָל פַּעַם, וַהֲלֹא כְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה הַרְבֵּה, מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי לְנַחֵם וּלְשַׂמֵּחַ עַצְמְךָ בְּכָל עֵת בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְכִי לְחִנָּם אֲנִי דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ אֱלָפִים פְּעָמִים שֶׁכָּל אָדָם מָלֵא יִסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (אִיּוֹב ב) אָדָם לְעָמָל יוּלָּד וְכוּ', וְאֵין שׁוּם נֶחָמָה וְשִׂמְחָה וְחַיּוּת כִּי אִם בְּכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁאָנוּ זוֹכִים לַחְטֹף בְּכָל יוֹם, כִּי אָנוּ מַנִּיחִין טַלִּית וּתְפִלִּין וְלוֹמְדִין מְעַט אוֹ הַרְבֵּה, וּמִתְפַּלְּלִין, וְעוֹשִׂין כַּמָּה מִצְווֹת וְכוּ', וּבְפָרָט שֶׁאָנוּ יוֹדְעִין מְאוֹר כֻּזָּה וְכוּ'. נָא בְּנִי חֲבִיבִי, זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח כָּל זֶה, וְכוֹר תִּזְכֹּר בְּכָל עֵת אֶת כָּל הַחֲסָדִים הַגְּדוֹלִים וְהַנּוֹרָאִים שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ, שֶׁקֵּרְבָנוּ לְאוֹר כָּזֶה אֲשֶׁר שְׁמוֹ נִקְרָא עָלֵינוּ תּוֹדָה לָאֵל, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ מְאֹד לֵילֵךְ עִם הַדֶּרֶךְ שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמְּךָ כְּבָר לִהְיוֹת בְּכָל פַּעַם מוֹדֶה עַל הֶעָבָר וְצוֹעֵק לֶעָתִיד לָבוֹא, וּתְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם וָיוֹם חֹק וְלֹא יַעֲבֹר, לְמַעַן הַשֵּׁם לְמַעַן הַשֵּׁם חֲטֹף וְאֱכֹל חֲטֹף וְאֱכֹל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְהִתְבּוֹדְדוּת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וְאַל תַּשְׁגִּיחַ כְּלָל וּכְלַל בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּבָזֶה טוֹב מְאֹד מִדַּת הַשִּׂכְחָה לְהַשְׁכִּיחַ מִדַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי בְּכָל עֵת כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַד הֵנָּה, וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה אֵינְךָ יוֹדֵעַ כְּלָל, וּבְפָרָט בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה תִּהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּחָדָשׁ מַמָּשׁ, וּכְאִלּוּ אֵין לְךָ רַק הַשָּׁעָה הַזֹּאת לְבַד וְלֹא תִּסְתַּכֵּל עַל הֶעָבָר וְעַל הֶעָתִיד כְּלָל, אֲפִלּוּ בְּדִבָּרִים הַנּוֹגְעִים אֶל הַנְּשָׁמָה, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּדִבְרֵי הַגּוּף וְהַמָּמוֹן, וְאִם תַּרְגִּיל עַצְמְךָ בָּזֶה, אָז טוֹב לְךָ, וְתוּכַל לְהִתְפַּלֵּל עַל יְדֵי זֶה וְלַחְטֹף הַרְבֵּה טוֹב בְּכָל יוֹם, לְמַעַן הַשֵּׁם חֲזַק וֶאֱמַץ וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ בְּכָל הַדְּרָכִים שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִפִּי, קַוֵּה לַה' וְיוֹשַׁע לְךָ, כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם ה' חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ וְכוּ'.

דִּבְרֵי אָבִיךָ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ה' בַּמִּדְבָּר תקצ"א.

אֱהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁיִּחְיֶה, הַיּוֹם קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל מַה שֶּׁזָּכִיתִי לְקַבֵּל מִכְתָּבְךָ, כִּי הָיָה לִי גַּעְגּוּעִים גְּדוֹלִים וְיִגְיעָה רַבָּה מִיּוֹם א' עַד אֶתְמוֹל, עַד שֶׁמָּצָאתִי לִשְׁלֹחַ לְךָ מִכְתָּבִי הַנַּ"ל, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ שֶׁיִּעָשׂוּ דְּבָרֵי רֹשֶׁם בִּלְבָבְכֶם, כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא, כִּי נוֹבְעִים מִמָּקוֹר עֶלְיוֹן וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד עָצוּם וְנִשְׂגָּב, עַתָּה בִּקַּשְׁתִּי שֶׁתְּשִׁיבֵנִי מִיָּד בַּאֲרִיכוּת קְצָת, לְבָאֵר לִי מַה שֶּׁתּוּכַל לְבָאֵר בַּמִּכְתָּב, וּקְצָת מִצַּוָּאַת חוֹתֵנְךָ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, אִם הִנִּיחַ אֵיזֶה חֵלֶק בִּשְׁבִילְךָ גַּם כֵּן, יֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ.

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְחַזֵּק לְבָבְךָ לָצֵאת חוֹבַת הַיּוֹם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ בְּכֹחֲךָ לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְלִבְלִי לְהַנִּיחַ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, כַּאֲשֶׁר כְּבָר דִּבַּרְנוּ בָּזֶה הָרְבֵּה, וַעֲדַיִן צְרִיכִין תְּפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת הָרְבֵּה לִזְכּוֹת לִישׁוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים לְקַיֵּם זאת בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד בְּאַהֲבָה וּמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ מְהֵרָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לִידִידִי רַבִּי מָרְדְּכַי, מָה אמַר לְךָ לְנַחֲמְךָ, מֵאֵלֶיךָ תָּבִין שֶׁכָּל הַדְּבָרִים שֶׁאֲנִי כּוֹתֵב לִבְנִי שֶׁיִּחְיֶה נֶאֱמָרִים גַּם אֵלֶיךָ, וּלְכֻלְּכֶם, וְתִשְׁמְרוּ מִכְתָּבַי הֵיטֵב, כִּי אֶצְלִי בְּעַצְמִי הֵם דְּבָרִים יְקָרִים מְאד, וּמִתְחַדְּשִׁים בְּכָל פַּעַם מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל, וְהֵן הֵן נֶחָמָתְךָ עַל כָּל הַצָּרוֹת, כִּי עִקַּר הַנֶּחָמָה הוּא הַדַּעַת הָאֱמֶת, שֶׁנּוֹכַל עַל יָדוֹ לְהַמְשִׁיךְ עֵצוֹת אֲמִתִּיּוֹת לְהִשָּׁאֵר קַיָּם בְּעַבְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לָנֶצַח:

הַנַּ"ל. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לְהַיְרְאָה וְהַשְׂמְחָה וְהַקְּדֻשָּׁה וְהַטָּהֳרָה שֶׁל חַג הַנּוֹרָא הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, אִם נִזְכּר נָקְדָּה אַחַת מֵעִצָּם הַיִּרְאָה הַנִּמְשֶׁכֶת בְּשָׁבוּעוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב גַּם כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ חָל מִפָּנֶיךָ וְכוּ', בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים וְכוּ', רָאוּי לְהִזָּדְעְזֵעַ מֵעַתָּה בְּלִי שִׁעוּר, וְאִם עֲדַיִן אֵין אָנוּ זוֹכִין לָזֶה, עַל כָּל פָּנִים מֵעַתָּה רָאוּי לִשְׁפֹּךְ שִׂיחָנוּ הָרְבֵּה כַּמַּיִם נוֹכַח פְּנֵי ה', הֵיכָן אֲנַחְנוּ בָּעוֹלָם שֶׁכְּבָר סָפַרְנוּ יוֹתֵר מִשִּׁשָּׁה שָׁבוּעוֹת, וַעֲדַיִן לא נִטְהַרְנוּ לְהַרְגִּישׁ הַיִּרְאָה שֶׁל שָׁבוּעוֹת, ה' הַטּוֹב יְכַפֵּר וְיָגֵן עָלֵינוּ וְיַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ בְּרַחֲמָיו יִרְאָתוֹ הַגְּדוֹלָה, שֶׁיְּקַיֵּם בָּנוּ (שְׁמוֹת כ) וּלְבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל יְדֵי זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ב) וְגִילוּ בִּרְעָדָה, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה כְּשֶׁזּוֹכִין עַל יְדֵהּ לְשִׂמְחָה, וּכְבָר כָּתַבְנוּ וְדִבַּרְנוּ הָרְבֵּה בָּזֶה, שֶׁאֲפִלּוּ עַל יְדֵי יִרְאַת הָעֹנֶשׁ זוֹכִין לְשִׂמְחָה עַל פִּי הַדְּרָכִים שֶׁקִּבַּלְנוּ לְשַׂמֵּחַ נַפְשֵׁנוּ בְּכָל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת וְכוּ':

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. אַחַר כּוֹתְבִי הָאִגֶּרֶת הַמְסֻגָּר פֹּה, הִגִּיעַנִי מִכְתָּבוֹ שֵׁנִית מִיּוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְנִפְלֵאתִי בְּנִי, אֵיךְ לא הֵבַנְתָּ מֵעַצְמְךָ שֶׁאֵינִי מַקְפִּיד עַל דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, וּמָה אִכְפַּת לִי אִם תֹּאמַר כַּמָּה קַדִּישִׁים בְּכָל יוֹם בְּכַוָּנָה, שֶׁהוּא שָׁבַח גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאד, דְּתָבַר כָּל גְּזֵירִין דְּפַרְזְלָא, אַךְ אִם תֹּאמַר קַדִּישׁ יְהֵיֶה בְּדַעְתְּךָ שֶׁהוּא גַּם בִּשְׁבִיל אָדוֹנִי אָבִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהוּא זְקֵנְךָ, וְזֶהוּ כְּבוֹדִי שֶׁתְּכַבְּדֵנִי בְּעוּבְדִין טָבִין, בַּמֶּה שֶׁתּוּכַל, אַךְ לא תְּבַלְבֵּל דַּעְתְּךָ בִּשְׁעַת הָאֱמִירָה בָּזֶה, רַק קֹדֶם תּוּכַל לַחֲשֹׁב כַּנַּ"ל:

אָהוּבִי בְּנִי, כְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ שֶׁלֹּא נָסְעוּ מִפֹּה לְטוּלְטְשִׁין מַחֲמַת הַפְּחָדִים, עַל כֵּן נִתְעַכֵּב הָאִגֶּרֶת עַד הֵנָּה, וְהַיּוֹם יוֹם ב' אַחַר חֲצוֹת הִגִּיעַנִי שְׁלִישִׁית מִכְתָּבְךָ, בְּקוֹל זְעָקָה גְּדוֹלָה וּמָרָה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לִּכְתּב לְךָ עוֹד, כִּי כְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה, וּכְבָר הַשַּׁבְתִּיךָ בַּמִּכְתָּב

הָרִאשׁוֹן, וְהִזְכַּרְתִּיךְ שֶׁכְּבָר הוֹדַעְתִּיךְ מִקֹּדֶם כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁהַהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבר עַל כָּל אָדָם כַּמָּה וְכַמָּה הַרְפַּתְקָאוֹת שׁוֹנוֹת, הַמָּקוֹם יְרַחֵם שֶׁיִּהְיֶה בְּחֶסֶד גָּדוֹל.

מָה אמַר לְךָ בְּנִי, הֲלֹא אַתָּה רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת הֶבֶל הָעוֹלָם, אֵיךְ הַכֹּל הֶבֶל, וְאֶת כָּל הֶעָמָל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּכְבָר צָעֲקוּ כָּל הַצַּדִּיקִים הַקְּדָמוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, וּבִפְרָט אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהָעוֹלָם מַטְעֶה אוֹתָנוּ לְגַמְרֵי וְכוּ', וְאִם אָנוּ יוֹדְעִים כָּל זֶה, וְאַף עַל פִּי כֵן רוֹצִים לְהַטְעוֹת אוֹתָנוּ חַס וְשָׁלוֹם בְּעַל כָּרְחֵנוּ, כִּי הַשְּׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה מְעַכֵּב, וּמִשְׁתַּטֵּחַ וּמִתְפַּשֵּׁט נֶגֶד כָּל אֶחָד כַּאֲשֶׁר מִתְפַּשֵּׁט, אַף עַל פִּי כֵן הָאֱמֶת הוּא אֱמֶת, כִּי אֱמֶת הוּא אֶחָד, וְאִי אֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹת הָאֱמֶת בְּשׁוּם אפֶן מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת, וְעַל זֶה טוֹב לָנוּ לְהוֹדוֹת לַה' בְּכָל עֵת מַה שֶּׁעַל כָּל פָּנִים אָנוּ יוֹדְעִין הָאֱמֶת בְּבֵרוּר יוֹתֵר מִשְּׁאָר הָעוֹלָם, אֲפִלּוּ מֵהַחֲסִידִים שֶׁל עַכְשָׁיו, וְאִם אַף עַל פִּי כֵן אֵין מַעֲשֶׂיךָ עוֹלִים יָפֶה, אַף עַל פִּי כֵן טוֹב וְיָקָר מְאד מְאד מַה שֶּׁאַתָּה יוֹדֵעַ הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, אַךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא מַעֲלָה גְּדוֹלָה מַה שֶּׁאַתָּה מִשְׁתּוֹקֵק כָּל כָּךְ אֶל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי, כְּמוֹ כֵן יֵשׁ בּוֹ חִסָּרוֹן גָּדוֹל מַה שֶּׁאַתָּה בּוֹעֵר וְצוֹעֵק יוֹתֵר מִדַּאי. כִּי יוֹתֵר מִדַּאי הוּא חַס וְשָׁלוֹם בְּחִינַת הֲרִיסָה, וַהֲלֹא כְּבָר דִּבַּרְנוּ עַד קָצֶה הָאַחֲרוֹן, שֶׁצְּרִיכִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ בִּנְקֻדָּה בְּעֶלְמָא שֶׁל דַּת יַהֲדוּתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁאָנוּ אוֹחֲזִין בָּהֶם בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל, וְאֵין לְךָ לְהִסְתַּכֵּל כְּלָל עַל שְׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם מְחַיִּין עַצְמָן בָּזֶה, אֲפִלּוּ הֵם טוֹבִים מִמְּךָ הַרְבֵּה וְאַף עַל פִּי כֵן הֵם בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת, וַאֲפִלּוּ אִם הֵם מַאֲנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, כִּי אֵין לְךָ לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם בְּעִנְיָן זֶה כְּלָל, רַק שֶׁתִּשְׁתַּמֵּעַ לִדְבָרַי, שֶׁהֵם נוֹבְעִים מִדִּבְרֵיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, לְהַחֲיוֹת עַצְמְךָ בְּכָל עֵת וּבְכָל יוֹם בַּמֶּה שֶׁאַתָּה מְזֻרָע יִשְׂרָאֵל וְלֹא עַשְׂנֵי גּוֹי, וְאָנוּ זוֹכִין לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, וּבִפְרָט וּבִפְרָט בְּגֹדֶל הַחֶסֶד הַנִּפְלָא הַנּוֹרָא שֶׁאָנוּ אֲחוּזִים וּדְבוּקִים בִּשְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאִם לֹא הָיִינוּ שׁוֹמְעִים מִמֶּנּוּ כִּי אִם הַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי דַּיֵּנוּ, כִּי יֵשׁ בּוֹ דַּי לְהַחֲיוֹת עַצְמֵנוּ עַל יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, וְלִזְכּוֹת עַל יְדֵי זֶה לְחַיֵּי עוֹלָם לָנֶצַח, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁשָּׁמַעְנוּ גַּם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל רַבִּי אֶלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְכִסְלּוֹ וַחֲנָכָה, וַחֲלִיפוֹת, וְיוֹבֵל, דְּרֵי מַעְלָה וְדֶרֶי מַטָּה, מַקִּיפִים לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, תְּקוּפַת הַיָּמִים תְּקוּפַת הַשָּׁנִים וְכוּ' וְכוּ', וְכֵן שָׁמַעְנוּ עוֹד נוֹרָאוֹת וְנִפְלָאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם, מָה אֲדַבֵּר.

דַּע בְּנִי חֲבִיבִי כִּי רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנִּשְׂגָּב וְהַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה יָדַע כָּל מַה שֶּׁיַּעֲבר עָלֶיךָ עַד הַסּוֹף, וּכְבָר הִקְדִּים רְפוּאוֹת נוֹרָאוֹת לְמַכּוֹתֵינוּ הָאֲנוּשׁוֹת, עַל יְדֵי כָּל הַתּוֹרוֹת וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת וְהַשִּׂיחוֹת וְהַהִתְגַּלּוּת אֱלֹקוּת שֶׁהֵאִיר בְּדַעְתֵּנוּ, חֲזַק בְּנִי חֲזַק, וְהָעִקָּר שֶׁתֵּלֵךְ בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתִּי לְךָ כְּבָר, שֶׁבְּכָל עֵת תַּעֲשֶׂה עַצְמְךָ כְּשׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי, וּבָזֶה תֵּצֵא לְחֵרוּת

בְּכָל פַּעַם מִגְלוּת אִשְׁתְּךָ שֶׁמַּנָּח עָלֶיךָ וּמִשְׁאָר מִינֵי גָּלֻיּוֹת וְשִׁעְבּוּד שֶׁמַּנָּחִין עַל מוֹחֲךָ כְּאִלּוּ אוֹחֲזִים אוֹתְךָ בְּיָדָם חַס וְשָׁלוֹם. וּבֶאֱמֶת הַבְּחִירָה חָפְשִׁית וְהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ, וְהָעִקָּר לִבְלִי לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב כְּלָל, רַק כְּאִלּוּ עַתָּה נוֹלַדְתָּ, וּכְאִלּוּ אֵינְךָ יוֹדֵעַ כְּלָל מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה, וּבְאוֹתוֹ הַשָּׁעָה תְּשַׁמַּח עַצְמְךָ בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל, הֵן הַנְקֻדּוֹת טוֹבוֹת וְכוּ' כַּנַּ"ל הֵן בְּמִלֵּי דִּשְׁטוּתָא וּבְדִיחוּתָא וְכַיּוֹצֵא, וְאִם מִתּוֹךְ כָּךְ תּוּכַל לַחֲטֹף עַצְמְךָ לְתוֹךְ תּוֹרָה וּתְפִלָּה מַה טּוֹב, וְאִם לָאו אַף עַל פִּי כֵן תִּשְׂמַח בַּה' וּבְתוֹרָתוֹ וּבְצַדִּיקָיו הָאֲמִתִּיִּים עַל פִּי הַדְּרָכִים הַנַּ"ל, וְתַמְתִּין עַד בּוֹא הָעֵת הַטּוֹבָה שֶׁתּוּכַל לַחֲטֹף טוֹב וֶאֱמֶת מַה שֶּׁתַּחֲטֹף בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל עַל יְדֵי יְגִיעָה קְצָת, כִּי בְּלֹא יְגִיעָה כְּלָל אִי אֶפְשָׁר, כִּי אֲפִלּוּ הַיְגִיעָה וְהַטִּרְחָא בַּעֲבוֹדַת ה' יְכוֹלִין לְקַבֵּל וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יוֹתֵר עַל יְדֵי שִׂמְחָה וְחֶרוּת, וְיֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ בִּכְתָב וּמֻבְטָחַנִי שֶׁתְּבִין מֵעַצְמְךָ אֵיךְ לְהַכְנִיס דְּבָרֵי אֱלֶה בְּלִבְּךָ בְּאֹפֶן שֶׁתְּנַחֵם וּתְשַׂמַּח עַצְמְךָ וַאֲחֵרִים וְתִזְכֶּה לְקַיֵּם דִּבְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְלֵילֵךְ בְּדָרְכָיו הַקְּדוֹשִׁים לְמַעַן יִיטַב לְךָ לָנֶצַח.

דִּבְרֵי אָבִיךָ נָתָן הַנַּ"ל.

*

בָּרוּךְ הַשֵּׁם, יוֹם א', תקצ"א, פָּרָשַׁת קֹרַח.

אֲהוּבֵי בְּנֵי. הֵיטֵב חָרָה לִי עָלֶיךָ עַל אֲשֶׁר בְּכָל שָׁבוּעַ הֶעָבַר לֹא רָאִיתִי כְּתִיבַת יָדְךָ כְּלָל, וְגַם מִקֹּדֶם לֹא כָּתַבְתָּ לִי תְּשׁוּבָה הֲגוּנָה כְּדַרְכְּךָ, לֹא יָדַעְתִּי מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה, וְאֵיךְ אַתָּה מַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ טְרָדוֹת כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאֵין לְךָ פָּנַאי בְּכָל הַשָּׁבוּעַ אֲפִלּוּ לִכְתֹּב אִגֶּרֶת אֵלַי, וְגַם מֵעַי הָמוּ לִי עַל זֶה לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת מִי יוֹדֵעַ מַה נַּעֲשָׂה שָׁם, וְעִקַּר צַעֲרִי שֶׁאֲנִי מֵבִין מִזֶּה שֶׁאֵין אַתָּה שׁוֹקֵד מִתּוֹךְ הַטִּרְדָּא עַל דַּלְתֵי הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה כַּאֲשֶׁר הוֹרִיתִיךָ, וְעַד מָתַי וְעַד מָתַי יִהְיֶה טִרְדָּתְךָ קָשָׁה כָּל כָּךְ, וּכְבָר הִזְהַרְתִּיךָ הַרְבֵּה שֶׁחְלִילָה וְאָסוּר לְדָחוֹת עַל יוֹם מָחָר, כִּי הָעִקָּר לַחֲטֹף בְּכָל יוֹם וְיוֹם מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לַחֲטֹף טוֹב, וּכְבָר דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ וְכָתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה הַרְבֵּה בָּזֶה, וְאֵיךְ לֹא יְכֹלְתָּ לַחֲטֹף שָׁעָה לִכְתֹּב לִי אִגֶּרֶת כָּרָאוּי, כָּעֵת תִּרְאֶה לַהֲשִׁיבֵנִי מִיָּד כָּרָאוּי, וְאָז אֶרְאֶה לִכְתֹּב לְךָ בַּאֲרִיכוּת יוֹתֵר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ, כִּי הִגִּיעַ זְמַן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה שֶׁתַּחֲזֹר לִקְבֹּעַ עִתִּים עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַתְּפִלָּה בֶּאֱמֶת וּמַעֲתִיר בַּעֲדְכֶם.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' חֻקַּת תקצ"א.

שָׁלוֹם וְחַיִּים לַאֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי קֹדֶם שַׁבָּת, וְהִנֵּה בְּוַדַּאי כְּבָר שָׁמַעְתָּ שֶׁבְּבֵיתִי הָיוּ הַיְלָדִים חוֹלִים מֵחֲלִי הַמַּאזְלִין [אַדֶמֶת], וְהָיוּ בְּסַכָּנָה גְּדוֹלָה, וּבְחַסְדֵי ה' שָׁבוּ לִבְרִיאוּתָם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַךְ בְּנִי יוֹסֵף שֶׁיִּחְיֶה הוּא מוּטָל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי, ה' יִסְעָדֵהוּ מְהֵרָה, גַּם בְּבֵית בְּנִי רַבִּי שַׁכְנָא שֶׁיִּחְיֶה הָיוּ שְׁנֵי יְלָדִים חוֹלִים מֵחֲלִי הַנַּ"ל, וְתוֹדָה לָאֵל הֵם חוֹזְרִים לְאֵיתָנָם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַתָּה עֵינַי כְּלוֹת כָּל הַיּוֹם לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב מִבִּנְךָ שֶׁיִּחְיֶה, נָא מְאד לְהוֹדִיעֵנִי מְהֵרָה מִשְּׁלוֹמוֹ הַטּוֹב, וּתְפִלָּה לְאֵל חַי שֶׁאֲזָכֶה מְהֵרָה לִשְׁמֹעַ בְּשׂוֹרָה טוֹבָה מֵאִתּוֹ. שֶׁחָזַר לִבְרִיאוּתוֹ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַאֲרִיךְ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו, וְתִזְכּוּ לְגַדְּלוֹ לְתוֹרָה לְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים אָמֵן.

וְהִנֵּה כְּבָר יָדַעְנוּ שֶׁבְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם אֵין לָנוּ בַּיִת מָנוֹס כִּי אִם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְכָל כַּוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁמֵּבִיא עַל הָאָדָם, הַכֹּל כְּדֵי שֶׁיִּזְכֹּר בּוֹ וְיִתְפַּלֵּל אֵלָיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נ) וּקְרָאֵנִי בְּיוֹם צָרָה אֲחַלֶּצְךָ וּתְכַבְּדָנִי, וְעַתָּה בְּנִי קַבֵּל עָלֶיךָ עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּכָל עֵת, וְתִתְפַּלֵּל אֵלָיו בְּכָל עֵת עַל כָּל דָּבָר, וְקַוֵּה לַה' וְיוֹשִׁעַ לָךְ, וּמֵחֲמַת הַנִּחְיָצָה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד בְּאַהֲבָה וּמַעְתִּיר בַּעַדְכֶם וּמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב מֵאִתְּכֶם תָּמִיד.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מז

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ג' חֻקַּת תקצ"א.

שָׁלוֹם וְחַיִּים לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי הַוּתִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה.

נָא בְּנִי חֲבִיבִי, לְהוֹדִיעֵנִי מִיָּד עַל יְדֵי מוֹסֵר כְּתָב זֶה מִשְּׁלוֹמְךָ וּמִשְּׁלוֹם בִּנְךָ שֶׁיִּחְיֶה, כִּי עֵינַי כָּלוֹת כָּל הַיּוֹם לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב מֵאִתּוֹ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִסְעָדֵהוּ וְיֹשִׁיבֵהוּ לְאֵיתָנוֹ בְּקָרוֹב. וְהִנֵּה לְסַפֵּר לְךָ חַסְדֵי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי בְּאֵלּוּ הַיָּמִים תִּקְצַר הַיְרִיעָה, כִּי שְׁנֵי בָּנַי שֶׁיִּחְיוּ הָיוּ חוֹלִים מֵחֲלִי הַמַּאזְלִין, וְגַם שְׁנֵי בָּנֶיהָ שֶׁל זוּגָתִי, וְכֻלָּם הָיוּ מְסֻכָּנִים מְאד, וּקְצָתָם הָיוּ אֲצִלִי לְאַחַר יֵאוּשׁ כִּמְעַט רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּבְגַדְּל נִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ וַחֲסָדָיו הָעֲצוּמִים שָׁבוּ לְאֵיתָנָם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק בְּנִי יוֹסֵף יוֹנָה שֶׁיִּחְיֶה עֲדַיִן לֹא שָׁב לְכחוֹ מֵחֲמַת שֶׁבְּיוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ וּבְיוֹם א' בְּשָׁבוּעַ זאת הָיָה מְסֻכָּן מְאד מְאד, וְזֶה סְמוּךְ הֶחֱלִימָהוּ וְהֶחֱיָהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הַגְּדוֹלִים בְּלִי שׁוּם רְפוּאוֹת וּבְלִי שׁוּם עֲשִׂיָּה וְתַחְבּוּלָה כְּלָל, כְּדַרְכֵּנוּ, כַּיָּדוּעַ לְךָ, ה' יְשִׁיבֵהוּ לְאֵיתָנוֹ בְּקָרוֹב, וְעַתָּה עֵינַי צוֹפִיּוֹת לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב מִבִּנְךָ שֶׁיִּחְיֶה, נָא לְהוֹדִיעֵנִי מִיָּד, יֶתֶר מִזֶּה אֵין בַּלְשׁוֹנִי מִלָּה עַתָּה לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר.

נָא בְּנִי חֲזַק וֶאֱמַץ מְאד, וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל, וּזְכר חַסְדֵי ה' אֲשֶׁר כְּבָר הִפְלִיא עִמָּנוּ לָשׂוּם לָנוּ שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ לְהַחֲיוֹתֵנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה, עַל יְדֵי מַעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה וְכוּ' וְכוּ', כֵּן יוֹסִיף ה' חַסְדּוֹ עִמָּנוּ, וְאַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ לְעוֹלָם:

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד בְּאַהֲבָה וּמַעְתִּיר בַּעַדְכֶם, וּמְצַפֶּה לִתְשׁוּבָתְךָ מְהֵרָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מח

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ד' ח"י תַּמּוּז תקצ"א.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, נִפְלָאתִי עָלֶיךָ עַל אֲשֶׁר לֹא כָּתַבְתָּ לִי דָּבָר, זֶה קָרוֹב לְשָׁבוּעַ בִּפְרָט עַל יְדֵי גִּיסְךָ מוֹסֵר כְּתָב זֶה. עַל כֵּן תִּרְאֶה לְהוֹדִיעֵנוּ מִיָּד מִשְּׁלוֹמְךָ הַטּוֹב, וְגַם מֵרִבִּי שִׁמְשׁוֹן, וְדַעְתְּךָ בִּנְסִיעָתִי אֶצְלְכֶם, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה, כָּעֵת עֲדַיִן אֵינִי יוֹדֵעַ מָתַי אֶסַּע, וְסֵדֶר הַנְּסִיעָה, וְעַל הַכֹּל אֲנִי סוֹמֵךְ עָלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד.

וְנָא בְּנִי חֲזַק וַחֲזַק מְאד מְאד, בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת. כִּי הִנֵּךְ רוֹאֶה מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּבִפְרָט מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְהַכֹּל לְטוֹבָה, כְּדֵי לְהַזְכִּירְךָ עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא אֶת הַתַּכְלִית הָאֲחֲרוֹן, אֲשֶׁר חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל, וְהַסִּימָן שֶׁל עִמָּר שְׁעוֹרִים אַל יַעֲבר מִדַּעְתְּךָ, כִּי עֲדַיִן אַתָּה יָכוֹל לְהִתְגַּבֵּר בְּמַחְשְׁבוֹתֶיךָ בְּכָל עֵת בְּשֵׂב וְאַל תַּעֲשֶׂה, כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ כְּבָר, וַה' יוֹשִׁיעַ לְךָ: דִּבְרֵי אָבִיךָ הֶחָפֵץ לִשְׁמעַ כָּל טוּב מֵאִתְּכֶם תָּמִיד.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב מט

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ד' דְּבָרִים תקצ"א.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, נִפְלֵאתִי עָלֶיךָ עַל אֲשֶׁר אֵינְךָ רָגִיל בָּעִתִּים הַלָּלוּ לִכְתּב לִי בְּכָל פַּעַם כְּמִקֹּדֶם, וְאָז הֶעָתַרְתָּ עָלַי דְּבָרֶיךָ בְּמִכְתָּבֶיךָ יוֹתֵר מִדַּאי, וְעַתָּה אַתָּה מִתְעַצֵּל לְגַמְרֵי לִכְתּב לִי מִשְּׁלוֹמְךָ, וּבִפְרָט מִשְּׁלוֹם תּוֹרָתְךָ וּתְפִלָּתְךָ וְשִׂחָתְךָ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְחַזֵּק לְבָבְךָ לַעֲסֹק בְּכָל יוֹם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, יְהִיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְתִזָּכֶה מֵעַתָּה לִהְיוֹת גִּבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, וְחָכָם הָרוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד, וְעָשִׁיר הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וּבִפְרָט לְהִזָּהֵר מְאד מְאד לִשְׁמר הַמַּחֲשָׁבָה, כַּאֲשֶׁר אַתָּה יוֹדֵעַ מִכְּבָר שֶׁאֵין שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת יְכוֹלִין לִהְיוֹת בְּיַחַד בְּשׁוּם אפֶן, וְהַסִּימָן עִמָּר שְׁעוֹרִים, וְאַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר יָדַעְתָּ זאת וְאַף עַל פִּי כֵן הַמַּחֲשָׁבוֹת רוֹדְפִין בְּמֹחֲךָ וּמְבַלְבְּלִין אוֹתְךָ הַרְבֵּה, הֲלֹא אַדְרַבָּא מִזֶּה תּוּכַל לֵידַע אֲמִתַּת הַדְּבָרִים הַנַּ"ל, שֶׁאַף עַל פִּי כֵן אֵין שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת יַחַד, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַף עַל פִּי כֵן כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים הוֹעִילוּ לְךָ אֵלּוּ הַדְּבָרִים הַנַּ"ל שֶׁאֵין שְׁתֵּי מַחֲשָׁבוֹת יַחַד, וְשֶׁיְּכוֹלִין לִבְרחַ מֵהֶם בְּשֵׂב וְאַל תַּעֲשֶׂה וְכוּ', עַל כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל מְאד מְאד בִּפְרָט בְּעִנְיָן זֶה, וּלְהַתְחִיל

בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּבְכָל עֵת מֻחְדָּשׁ לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ לְעַכֵּב מַחְשְׁבוֹתֶיךָ לְבַל תֵּצֵא לַחוּץ כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית בְּכָל עֵת, וְגַם צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה הַרְבֵּה מְאד, כִּי הַכל [תָּלוּי] בַּמַּחֲשָׁבָה כַּיָּדוּעַ לְךָ בְּעַצְמְךָ, וְהָעִקָּר שֶׁלֹּא לַחֲשֹׁב הַרְבֵּה עַל הֶעָבָר וְעַל לְהַבָּא, רַק לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית בְּאוֹתוֹ הַשָּׁעָה וְלַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁתּוּכַל שֶׁיִּצְלִיחַ לְךָ לָנֶצַח, כִּי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְשִׂיחָה וְכוּ' הַכל הוּא הַצְלָחַת הַנֶּפֶשׁ לָנֶצַח, הַצְלָחָה נִפְלָאָה שֶׁאֵין לְהּ שִׁעוּר עַיִן לֹא רָאָתָה וְכוּ'. וּתְקַיֵּם בְּכָל פַּעַם שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִתָּתְךָ כְּמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתָּ פֵּרוּשׁוֹ מִשְּׁמוֹ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שִׂיחוֹת הָרַ"ן רפח).

וְדַע בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁדִּעְתִּי לִנְסֹעַ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם רְבִיעִי הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, דְּהַיְנוּ תֵּכֶף אַחַר תִּשְׁעָה בְּאָב, וּבְדַעְתִּי לִנְסֹעַ תְּחִלָּה לְטוּלְטְשִׁין בְּיוֹם רְבִיעִי הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, כִּי רְצוֹנִי מְאד לִרְאוֹת עִמְּךָ פָּנִים אֶל פָּנִים קֹדֶם נְסִיעָתִי, וְגַם זֶה קָצַת כַּוָּנָתִי לִהְיוֹת בְּטוּלְטְשִׁין כְּדֵי לִרְאוֹת עִמָּכֶם אוּלַי יָחוּס הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁלַח דִּבּוּרִים שֶׁנּוּכַל לְהַחֲיוֹת עַצְמֵנוּ בָּהֶם לָנֶצַח, הַאֲמָנָם כְּבָר דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה תּוֹדָה לָאֵל אַךְ עוֹד לֵאלֹהַי מִלִּין, וּבִפְרָט שֶׁאָנוּ רוֹאִין שֶׁהַבַּעַל דָּבָר עוֹשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ הָרַחֲמָן יַצִּילֵנוּ, אָנוּ מְחֻיָּבִים לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלָּנוּ, לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה, וּלְדַבֵּר עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְדַבֵּר עִם הָרַב וְכוּ' כְּדֵי לְקַבֵּל מֵהַשֵּׁלשׁ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת כַּמְבֹאָר בַּתּוֹרָה וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי וְכוּ' (בְּסִימָן ל"ד) וּבְעִתִּים הַלָּלוּ תּוֹדָה לָאֵל דִּבַּרְתִּי הַרְבֵּה בְּזֹאת הַתּוֹרָה, וְהָעִקָּר שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאד בְּכָל יוֹם לְקַיֵּם זאת לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הֶאָרַת וּקְדֻשַּׁת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה לְקִשְׁרָהּ בְּכָל לִבּוֹ בְּקֶשֶׁר אֲמִיץ וְחָזָק, עַל יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וּלְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם כָּל יוֹם, וּלְדַבֵּר עִם הָרַב וְכוּ', אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֲזוּ בָּזֶה, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ, וְדַי בָּזֶה כָּעֵת.

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֶּה אֶתְכֶם לְקַיֵּם אֵלֶּה הַדְּבָרִים לְמַעַן יִיטַב לָכֶם לָעַד וְלָנֶצַח, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת, כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב, בְּאֹפֶן שֶׁנּוּכַל לִגְמר מְהֵרָה בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נ

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ ה' עֵקֶב תקצ"א:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּשָׁעָה זוֹ, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, וְהִנֵּה בְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ הַיּוֹם *

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן תִּרְאֶה לְזָרֵז עַצְמְךָ לִשְׁלֹחַ לְבֵיתִי הַסַּךְ אֶחָד רוּבָּל חָדָשׁ וְחֲצִי, כִּי מֻכְרָח מְאד, וְגַם הַסַּךְ שֶׁתּוֹצִיא מִיָּדוֹ עַל הַבַּנְיָן תִּשְׁלַח לְפֹה וְיִשְׁלַח לִי עַל יְדֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁיִּסְעוּ מִפֹּה עַל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, כִּי הַמָּעוֹת שֶׁל הַבִּנְיָן מֻכְרָח לִי

מְאד שָׁם בְּאוּמַאן, וְכָל קֶעְרְבִּיל הוּא עַתָּה בְּעֵינַי יוֹתֵר מֵאֶלֶף, כִּי נִתְחַזֵּק לְבָבִי עַל יְדֵי זֶה לְהַתְחִיל הַתְחָלָה כָּזֹאת שֶׁקָּשָׁה וּכְבֵדָה מְאד מְאד, כַּאֲשֶׁר תָּבִינוּ בְּעַצְמְכֶם, עַל כֵּן תְּבַקְּשׁוּ מְאד מִידִידִי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן נֶרוֹ יָאִיר שֶׁיְקַיֵּם הַבְטָחָתוֹ וְיִשְׁלַח לִי מִיָּד גַּם חֲמִשָּׁה רוּבֶּל חָדָשׁ עַל הַבִּנְיָן, לְמַעַן יִזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּהַהַתְחָלָה שֶׁיְקָרָה מִן הַכֹּל, וְתֵחָשֵׁב לוֹ לִצְדָקָה מְיֻחֶדֶת כָּל שָׁעָה שֶׁיַּקְדִּים, וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין לְזָרְזוֹ, כִּי מֻבְטָחַנִי שֶׁיְקַיֵּם דְּבָרַי מִיָּד, וִישַׁלֵּם ה' פָּעֳלוֹ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתוֹ שְׁלֵמָה מֵאֵת ה', וְיִזְכֶּה לִרְאוֹת בָּנִים וּבְנֵי בָנִים עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת וְכוּ'. וְהִנֵּה מַה מְּאד אֲנִי נוֹתֵן שִׂמְחָה בְּלִבִּי עַל מִכְתָּבְךָ אֲשֶׁר אֲנִי רוֹאֶה עַצְם תְּשׁוּקָתְךָ אֶל הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה, מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְךָ זֶה כָּל הַיָּמִים לְמַעַן יֵיטִיב לְךָ לָעַד, וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין לִי פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ כְּלָל כִּי בְּשָׁעָה זאת שָׂכַרְתִּי עֲגָלָה לִנְסֹעַ הַיּוֹם לְשָׁלוֹם, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנוּ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִשְׁמֹחַ בְּךָ לָנֶצַח:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' כִּי תֵּצֵא תקצ"א בְּרֶסְלֶב:

בָּאתִי לְבֵיתִי בְּשָׁלוֹם בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר, וּמִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּאוּמַאן, וְהָיָה לִי לְנַחַת, עוֹד תּוֹסִיף לְהוֹדִיעֵנוּ מִשְּׁלוֹם רַבִּי מָרְדְּכַי וְתַלְמִידוֹ רַבִּי יַעֲקֹב מֶה עָלְתָה בָּם, וְרַבִּי יַעֲקֹב מַאי עֲבִידְתֵּהּ אִם עוֹדָנוּ מַחֲזִיק בְּתֻמָּתוֹ לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֵי הָאֱמֶת לְהִתְקָרֵב לְאַנְשֵׁי אֱמֶת עַתָּה, וַה' הַטּוֹב יְחַזֵּק לְבָבוֹ וְיִנְחֵהוּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת, כִּי יְמֵי הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הֶבֶל, וּבְוַדַּאי יִהְיֶה אַשְׁרֵי לוֹ בְּזִקְנוּתוֹ, אִם יִבְחַר בָּהָאֱמֶת בִּילֻדוּתוֹ, יֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, בִּפְרָט כִּי טָרִידְנָא טוּבָא, כִּי דְּעוּ בָּנַי וּרְאוּ שֶׁתּוֹדָה לָאֵל בְּחַסְדֵי ה' נִתְחַזְּקוּתִי וּכְבָר קָנִיתִי עֲצֵי יְסוֹדוֹת עַל הַבִּנְיָן (שֶׁקּוֹרִין פּוּדְוָואלִינְיֶס), וּכְבָר הוֹלִיכוּ אוֹתָם עַל הַפְּלַאץ (מָקוֹם), וְלֹא הָיָה שׁוּם פּוֹצֶה וּמְצַפְּצֵף, אַדְרַבָּה הַרְבֵּה מֵהַשְׁכֵנִים יָצְאוּ וּבֵרְכוּ שֶׁנִּזְכֶּה לִגְמֹר הַבִּנְיָן שֶׁל הַמָּקוֹם קָדוֹשׁ וְכוּ' כַּנַּהוּג, לְכוּ חֲזוּ מִפְּעָלוֹת ה', וְתִזְכְּרוּ זאת מְאד, אַךְ עֲדַיִן צְרִיכִין יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים שֶׁנִּזְכֶּה לְהַתְחִיל וְלִגְמֹר בְּקֵרוֹב, וְהִנֵּה חָזַרְתִּי לְבֵיתִי מֻחָמַת שֶׁהַמּוֹכֵר הַפְּלַאץ לֹא הָיָה בְּבֵיתוֹ. וְעַתָּה אֲנִי מוּכָן בְּכָל יוֹם לַחֲזוֹר וְלִנְסֹעַ לְאוּמַאן, וּלְהִתְעַכֵּב שָׁם עַד אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וּלְהַנִּיחַ הַיְסוֹד שָׁם, ה' יַעְזְרֵנוּ בְּרַחֲמָיו לְמַעַן שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, וְהִנֵּה עַתָּה מֵאֵלֶיךָ תָּבִין כַּמָּה וְכַמָּה אַתָּה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְזָרֵז אֶת יְדִידִי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן שֶׁיִּשְׁלַח לִי הַסַּךְ שֶׁהִבְטִיחַ, מִיָּד בְּלִי שׁוּם עִכּוּב כְּלָל, וּמֵאֵלָיו יָבִין גָּדֵל זְכוּת שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כְּשֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בִּיסוֹד שֶׁל בִּנְיָן קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כָּזֶה, וְכָל מַה שֶּׁיְגַדֵּל חֶלְקוֹ יְגַדֵּל שְׂכָרוֹ לָנֶצַח, גַּם יוּכַל לִזְכּוֹת עַל יְדֵי זֶה לִבְנְיַן עוֹלָם עֲדֵי עַד, שֶׁהוּא זֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

יִפְקְדֵהוּ בְּרַחֲמָיו מְהֵרָה, גַּם יְזַהֵר לְקַיֵּם מַה שֶּׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ לִהְיוֹת בְּאוּמַאן בְּסָמוּךְ, כִּי אֵין לוֹ שׁוּם סְמִיכָה טוֹבָה יוֹתֵר מִזֶּה, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, וּבְוַדַּאי הָיִיתִי צָרִיךְ לִכְתֹּב לוֹ הַרְבֵּה הַרְבֵּה בָּזֶה, לְהַזְכִּירוֹ חֶסֶד נְעוּרָיו אֶת גְּדֻלַּ אַהֲבָתוֹ וּתְשׁוּקָתוֹ אֶל הָאֱמֶת אָז, אַךְ מֵאֲלֵיכֶם תָּבִינוּ טָרְדָּתִי עַתָּה, וְעוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

וּתְקַבֵּל אִגֶּרֶת אֲרֻכָּה מֵרַבִּי אַהֲרן בֶּן שְׁמוּאֵל מִטֶּעפְּלִיק, אָחִיו שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי, וְתִמְסְרֵהוּ לְיָדוֹ, וְתִתֵּן לִקְרוֹתוֹ גַּם לְרַבִּי שִׁמְשׁוֹן לְמַעַן תִּרְאוּ כֻּלְּכֶם גְּדֶל הַחֲשִׁיבוּת שֶׁל הַסְּפָרִים שָׁם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁיְּפוּצוּ מַעְיְנוֹתָיו חוּצָה, כִּי בָּהֶם תְּלוּיִים כָּל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל לָנֶצַח, וּתְזָרֵז עַצְמְךָ מְאד לְהַשִּׁיבֵנִי תְּשׁוּבָה בְּרוּרָה מְיָד, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה, ה' יִגְמר בַּעֲדִי וְכוּ', וְעַתָּה בָּנַי וְאַחַי, חִזְקוּ וְאִמְצוּ וְתִתְחַילוּ מֵחָדָשׁ בְּפָרָט בַּחֹדֶשׁ הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב הַזֶּה יְמֵי רָצוֹן שֶׁעָלָה בָּהֶם מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לַמָּרוֹם, וְתִזָּהֲרוּ מְאד לְקַדֵּשׁ מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם מֵעַתָּה עַל כָּל פָּנִים. לְבָלִי לְחַשֵּׁב מַחְשָׁבוֹת חוּץ, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם וְכוּ' כַּאֲשֶׁר כְּבָר שְׁמַעְתֶּם הַרְבֵּה בָּזֶה, וַה' יוֹשִׁיעַ לָכֶם.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד בְּאַהֲבָה וּמְצַפֶּה לִתְשׁוּבָתְךָ מְהֵרָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

*

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' תֵּצֵא תקצ"א:

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי הַיּוֹם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי יֵשׁ לִי צַעַר גָּדוֹל מַה שֶּׁלֹּא הִגִּיעַ לִי מְעוֹת רַבִּי שִׁמְשׁוֹן, לָזאת תְּבַקֵּשׁ עֲבוּרִי מְאד מְאד לִידִידִי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן שֶׁאַל יְעַכְּבֵנִי, וְתֵכֶף יְסַלֵּק לְךָ הַסַּךְ, וְאַתָּה תִּשְׁלְחֵם לְפה.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה בְּעֶזְרְךָ שֶׁתּוּכַל לָבוֹא בִּזְרִיזוּת אֵיזֶה יָמִים קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ, גַּם תְּזָרֵז אֶת רַבִּי שִׁמְשׁוֹן שֶׁיִּסַּע לְאוּמַאן בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה, כַּאֲשֶׁר אָמַר לְפָנַי, וְעַל יְדֵי זֶה יַצְלִיחַ ה' דַּרְכּוֹ בְּנַשְׂמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת. גַּם תְּזָרֵז אֶת בֶּן אֲחוֹתִי יְדִידִי רַבִּי אַיְיזִיק שֶׁיָּבִיא עִמּוֹ מָעוֹת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁיִּתֵּן לִי עַל הַבִּנְיָן, כִּי בְּוַדַּאי הַהֶכְרַח שֶׁיִּהְיֶה לוֹ גַּם כֵּן אֵיזֶה חֵלֶק בְּהַתְחָלַת הַיְסוֹד בְּבִנְיָן קָדוֹשׁ כָּזֶה, גַּם רַבִּי מָרְדְּכַי יִתֵּן אֵיזֶה סַךְ מְעוּט שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה חֵלֶק בְּהַתְחָלָה עַל כָּל פָּנִים, וְאַל יִפְטְרוּ עַצְמָן בְּשׁוּם תֵּרוּץ, כִּי הַהֶכְרַח שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם חֵלֶק גָּדוֹל בַּבִּנְיָן הַנּוֹרָא הַזֶּה בְּהַתְחָלָתוֹ וּבְגָמְרוֹ, וַה' יוֹשִׁיעַ לָכֶם, וְהִנֵּה אֲנִי נוֹסֵעַ עַתָּה בְּלִי מָעוֹת, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה אֶעֱשֶׂה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלַי, וְיִהְיֶה בְּעֶזְרִי לְהַתְחִיל וְלִגְמר, כִּי אֵין מַעֲצוֹר לַה'

לְהוֹשִׁיעַ, וְאֵין לִי עַל מִי לְהִשָּׁעֵן כִּי אִם עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לָכֶם וְלָנוּ כְּתִיבָה וַחֲתִימָה טוֹבָה, דִּבְרֵי אָבִיךָ הַטָּרוּד מְאד, כּוֹתֵב בְּחִפָּזוֹן וּמְצַפֶּה לִתְשׁוּבָתוֹ בְּאוּמַאן:
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נב

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ תקצ"א:
לַאֲהוּבִי בְּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי, בְּזֹאת הַשָּׁעָה, וְאֵין פְּנַאי כְּלָל לְהֵשִׁיבוֹ כָּרָאוּי, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְחַזֵּק לְבָבְךָ וְיעוֹרֶרְךָ בַּיּוֹם הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַבָּא לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם יוֹם אֶחָד בְּשָׁנָה, שֶׁתִּזְכֶּה לְקַבֵּל עָלֶיךָ לְהִתְחַדֵּשׁ מַעֲתָּה בְּכָל יוֹם לְטוֹבָה, וְאַל תְּאַבֵּד יוֹם אֶחָד בְּלִי הִתְבּוֹדְדוּת, וְלַחְשֹׁב עַל תַּכְלִיתְךָ בְּכָל יוֹם, וְתַחֲטֹף בְּכָל יוֹם תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים הַרְבֵּה, כְּפִי מַה שֶּׁתּוּכַל לַחֲטֹף וְלַעֲשֹׂק וְלִגְזֹל מֵהֶבֶל הֲבָלִים הַזֶּה מֵעָנָן כָּלֶה הַזֶּה וְכוּ' וְכוּ', זְכֹר הֵיטֵב כִּי כָּל יָמֵינוּ הֶבֶל, וְיכוֹלִין לַחֲטֹף בָּהֶם חַיֵּי עוֹלָם כָּל אָדָם בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה שֶׁהוּא, יוֹתֵר מִזֶּה אֵין פְּנַאי עַתָּה. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה וּמַעֲתִּיר בַּעַדְכֶם.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נג

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' מְחֻרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים שֵׁם ה' תקצ"ב:
שֵׁם ה' יָגֵן עָלֶיךָ וְיוֹשִׁיעֲךָ וְיַעַזְרְךָ לָבוֹא מְהֵרָה לְכָל מַה שֶּׁבִּקַּשְׁתָּ מֵעוֹדְךָ וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְהִנֵּה מַה מְאד שִׂמַּחְתָּ נַפְשִׁי בְּמִכְתָּבְךָ אֲשֶׁר קִבַּלְתִּי בְּשָׁעָה זאת, הֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ בִּרְאוֹתִי שֶׁתּוֹדָה לָאֵל כְּבָר הִתְחַלְתָּ לִרְאוֹת יְשׁוּעַת ה', אֵיךְ הוּא יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה תָּמִיד. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן אַתָּה צָרִיךְ הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל וְנִפְלָא, בִּפְרָט בָּעֲנַיִן הַשִּׂיחָה בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ, גַּם צְרִיכִין לִזְכֹּר מַה שֶּׁאָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן מֶען טָאר נִיט דֶעם אוֹיְבֶּעְרִשְׁטִין נָאךְ גִיבֶּען, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב קְצָת אָסוּר לְהִסְתַּפֵּק בָּזֶה, רַק לְהִתְחַנֵּן וּלְהִתְנַעְנֵעַ בְּכָל פַּעַם עַל הַשְּׁאָר, מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ עֲדַיִן בַּעֲבוֹדַת ה', בִּפְרָט שֶׁעֲדַיִן חָסֵר לָנוּ הַרְבֵּה הַרְבֵּה, אַךְ אָמַר שֶׁאַף עַל פִּי כֵן אָסוּר לִהְיוֹת בְּעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, רַק לִשְׂמֹחַ מְאד בִּישׁוּעַת ה', בִּפְרָט בְּעֵת שֶׁמַּרְחִיב קְצָת בְּחַסְדּוֹ, וּמַשְׂכִּיל עַל דָּבָר יוּכַל לְהָבִין מְעַט, אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה, לֵידַע תָּמִיד שֶׁעֲדַיִן חָסֵר לוֹ הַרְבֵּה מְאד מְאד, כִּמְעַט בְּלִי שִׁעוּר, וְאַף עַל פִּי כֵן יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, כִּי גַּם בְּעֵת שֶׁצַּר לָאָדָם חַס וְשָׁלוֹם וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פּוֹנֶה אֵלָיו כְּלָל, אַף עַל פִּי כֵן צְרִיכִין לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וְלִמְצֹא תָּמִיד אֵיזֶה הָרְחָבָה אֶפִלּוּ אָז בִּבְחִינַת בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי וְכוּ', וּמִכָּל שֶׁכֵּן בְּעֵת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאִיר פָּנָיו קְצָת, וְכִמְדֻמֶּה לִי שֶׁכְּבָר שָׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי שִׂיחָה זאת, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֲרָהּ בִּכְתָב הֵיטֵב, אַךְ בָּאתִי כְּמַזְכִּיר,

וְאִם תִּזְכֶּה תִּשְׁמַע עוֹד מִמֶּנִּי בָּזֶה, וְגַם שְׁאָרֵי שִׂיחוֹת קְדוֹשׁוֹת הַנּוֹבְעִים מִדְּבָרָיו הַנּוֹרָאִים זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהֵם כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק, מַיִם חַיִּים דְּלָא פַּסְקִין הַמְטַהֲרִין מִכָּל הַטֻּמְאוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, הַמְזַכְּרִים בַּמַּאֲמָר הַקָּדוֹשׁ קָם רַבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאוֹמְרִים קֹדֶם כָּל נִדְרֵי, כִּי מְבָאֵר שָׁם שֶׁהֵם מַיִּין דְּאוֹרַיְתָא וְכוּ' עַיֵּן שָׁם, יוֹתֵר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַשּׁוֹמֵחַ בִּדְבָרֶיךָ וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה מְהֵרָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נד

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ב' לְךָ לְךָ תקצ"ב:

שָׁלוֹם לְאָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ, וּבְקַשְׁתִּי מִמְּךָ שֶׁתִּשְׁלַח לִי תֵּכֶף הַקֻּעְרְבְּלֶיךָ מֵרַבִּי שִׁמְשׁוֹן שֶׁהוּא בָּטוּחַ אֶצְלְךָ, כִּי הַשָּׁעָה דְּחוּקָה לִי עַתָּה מְאד, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְחַזֵּק לְבָבְךָ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְיָסִיר מַחֲלָה מִבֵּיתְךָ, וְתוֹדִיעַ לִי מִזּוּגָתְךָ תִּחְיֶה, כִּי קִוִּיתִי לַה' שֶׁיִּהְיֶה לָהּ רְפוּאָה בְּקָרוֹב בְּלִי רְפוּאוֹת גַּשְׁמִיִּים דַּיְקָא, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם שֶׁתִּשְׁמַע לִדְבָרֵינוּ וְלֹא תָּבוֹא לִידֵי שׁוּם דֶּאקְטִיר אָז טוֹב לְךָ, וְהִנֵּה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה אֶצְלְכֶם, בְּוַדַּאי כְּבָר שָׁמַעְתָּ שֶׁרַבִּי מִשֶּׁה חַיִּים כְּבָר נִתְרַצָּה שֶׁיִּסַּע חֲתָנוֹ כַּאֲשֶׁר כָּתַב לִי הַיּוֹם, וְגַם בָּזֶה יְכוֹלִין לִרְאוֹת וּלְהָבִין יְשׁוּעַת ה' בְּכָל עֵת, שֶׁאֵין שׁוּם מְנִיעָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוּכַל לְשַׁבְּרָהּ, כִּי אֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ עַל הָאָדָם דָּבָר שֶׁלֹּא יוּכַל לִסְבֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן, וְזֶה רָמַז לְכָל אָדָם לְכָל עִנְיְנֵי מְנִיעוֹת וְתַאֲווֹת שֶׁלּוֹ, שֶׁבְּוַדַּאי אִם לֹא הָיָה לוֹ כֹּחַ לְשָׁבְרָם, לֹא הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ עָלָיו דְּבָרִים כָּאֵלֶּה, וּבְוַדַּאי יֵשׁ דֶּרֶךְ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם מִמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה, וְהָבֵן זֶה מְאד מְאד, וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ הָרַבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּחְמֹל עָלָיו בְּכָל עֵת, וְיוֹרֵהוּ הַדֶּרֶךְ אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו מִמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה וּמֵעֲנְיָנִים הָאֵלֶּה שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, וְדַי בָּזֶה כָּעֵת:

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִשְׁמֹחַ בְּךָ לָנֶצַח דּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד בְּאַהֲבָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נה

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' וַיֵּרָא תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, עַתָּה אֲבַשֶּׂרְךָ, שֶׁבְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעֱבַר קִבַּלְתִּי אִגֶּרֶת מִידִידֵנוּ רַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר, שֶׁתּוֹדָה לְאֵל כְּבָר נִמְדַּד הַפְּלַאי [הַמָּקוֹם] בְּאוּמָאן, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עָזְרָנוּ עַד כה, כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ גֹּדֶל הַיִּסּוּרִים, וְכִלְיוֹן עֵינַיִם שֶׁהָיָה לִי עַל זֶה בְּלִי שִׁעוּר. וְעַתָּה עַד הֵנָּה עֲזָרוּנִי רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁכְּבַר הַפְּלַאי בְּחֻזְקָתֵנוּ בְּתֹקֶף גְּדוֹל בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְקָרוֹב שֶׁאֶסַּע לְמָחָר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְאוּמָאן, לְהַנִּיחַ הַיְסוֹד, אַךְ עֲדַיִן יֵשׁ לִי סְפֵקוֹת, אִם

אַמְתִּין עַד שֶׁבּוּעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וַה' יוֹלִיכֵנוּ דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת, בְּאפֶן שֶׁאֶזְכֶּה לְהַתְחִיל וְלִגְמר הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, חִישׁ קַל מְהֵרָה, וּבְחַסְדֵי ה' שָׂמַחְנוּ הַרְבֵּה בְּשַׂבַּת הָעָבַר בְּשִׂמְחָה וְרִקּוּדִין הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הָיוּ לָנוּ אוֹרְחִים הֲגוּנִים, וְגַם נֶכֶד הַקָּדוֹשׁ מוֹהַר"י זַצַ"ל מִקַּאמִינְקָא וּמִצַּד אֶחָד נֶכֶד הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִלִּינְץ, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר לְךָ מוֹסֵר כְּתָב זֶה, תִּשְׁמַע וְתִשְׂמַח עַל יְשׁוּעַת ה', אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ, מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכֶּה לָגִיל וְלָשׂוּשׂ תָּמִיד בִּישׁוּעָתוֹ הַנִּפְלָאָה, אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ, לְהַשְׁמִיעֵנוּ נוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם וְכוּ', יֶתֶר אֵין לְהַאֲרִיךְ כִּי אֲנִי טָרוּד עַתָּה מְאד, וּמוֹסֵר כְּתָב זֶה יְסַפֵּר לְךָ הַכֹּל: וַה' הַטּוֹב יִגְמר בַּעֲדֵנוּ לְטוֹבָה מְהֵרָה יֵרָאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לִבֵּנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמּוֹדֶה עַל הֶעָבָר וּמְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא וְלַה' הַיְשׁוּעָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' וַיִּשְׁלַח תקצ"ב:

שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה. בְּיוֹם אֶתְמוֹל בָּאתִי לְבֵיתִי בְּשָׁלוֹם, וְתוֹדָה לָאֵל עֶזְרֵנוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁהִנַּחֲנוּ יְסוֹד הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ בְּאוּמָאן בְּשָׁלוֹם וְהַשְׁקֵט, מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' מְאד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ, מִי פָּעַל וְעָשָׂה נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה, קוֹרֵא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ וְכוּ': עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ וּלְהוֹדוֹת לַאֲדוֹן כֹּל עַל הֶעָבָר, וּלְבַקֵּשׁ לְהַבָּא, כִּי עֲדַיִן אָנוּ צְרִיכִין יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת וְרַחֲמִים רַבִּים, לִזְכּוֹת לִגְמר הַבִּנְיָן הַנּוֹרָא הַזֶּה, וְעַתָּה עִקַּר הַמְּנִיעָה מֵחֲמַת מָמוֹן וְלַה' הַיְשׁוּעָה, וְהִנֵּה גַּם עַל יְדֵי זֶה רָאוּי לָכֶם לְהִתְחַזֵּק הַרְבֵּה, כִּי הֲלֹא אַתֶּם רוֹאִים שֶׁה' אִתָּנוּ גַּם עַתָּה, וּבְוַדַּאי יֵשׁ לָכֶם כֻּלְּכֶם חֵלֶק בַּבִּנְיָן הַזֶּה, כִּי בִּלְעֲדֵי הָרְצוֹנוֹת הַחֲזָקִים הַטּוֹבִים שֶׁלָּכֶם, לֹא הָיִיתִי יָכֹל לְהָרִים יָדַי וְרַגְלַי בְּבִנְיָן כָּזֶה הַנּוֹגֵעַ לְמָקוֹם שֶׁנּוֹגֵעַ, שִׂמְחוּ בַּה' אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ שַׁוְעַת עֲנִיִּים כָּמוֹנִי הַיּוֹם, בְּעוּקְבָא דְּמשִׁיחָא בְּזִלּוּתָא דְּגָלוּתָא, בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, אֲשֶׁר בְּכָל יוֹם עוֹמְדִים עָלֵינוּ רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְעִקַּר מַה שֶּׁבְּכָל יוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וַה' עֶזְרֵנוּ בְּנִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים עַד אֵין חֵקֶר, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר, וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יָכוֹל לְהָבִין מְעַט, עַד הֵיכָן עָצְמוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ בִּלְי שִׁעוּר, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ, וְאַל תִּפֹּל בְּדַעְתְּךָ לְעוֹלָם, הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וָיוֹם. עַד נִזְכֶּה לָבוֹא לְמַלְּאוֹת רְצוֹן אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, לֹא בְּמַעֲלָלֵינוּ וּבְמַעֲשֵׂינוּ הַטּוֹבִים, כִּי אִם בְּכחוֹ הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא, אֲשֶׁר אֵין דֶּגְמָתוֹ, אַשְׁרֵי אָדָם עז לוֹ לְהִתְחַזֵּק בָּעִתִּים הַלָּלוּ בִּנְקֻדַּת הָאֱמֶת בְּכָל עֵת:

וְשָׁלוֹם לְךָ וּלְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, אַל תִּירָאוּ וְאֶת תַּעַרְצוּ, כִּי ה' עִמָּנוּ, רַבִּים אֲשֶׁר אִתָּנוּ מֵאֲשֶׁר עִמָּהֶם, וּכְבָר שָׁמַעְתִּי בְּלַאדִיזִין אֲשֶׁר חָזַר הַכְּסִיל עַל קִיאוֹ לְהוֹצִיא רוּחַ שְׁטוּת, לְקַלֵּל אֶת עַצְמוֹ, וּכְבָר אָמַר שְׁלמה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם קִלְלַת חִנָּם לֹא תָבֹא וְכוּ', וַה' יַהֲפֹךְ הַקְּלָלָה לִבְרָכָה, וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כִּי כָּל זֶה בִּשְׁבִיל לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ אֶתְכֶם, כִּי הַמְּנִיעָה בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק, וּלְפִי עִצֶּם מַעֲלוֹת הַנֶּחֱשָׁק כֵּן הִתְגַּבְּרוּת וְהִשְׁתַּטְּחוּת הַמְּנִיעוֹת בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק הַגָּדוֹל שֶׁצְּרִיכִין לְנֶחֱשָׁק כְּזֶה (כַּמְבאָר בְּהַתּוֹרָה וַיְהִי נָא פִּי שְׁנַיִם וְכוּ' בְּסִימָן ס"ו) עַיֵּן שָׁם, וְאֵינִי רוֹצֶה לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה, דִּבְרֵי אֲבִיכֶם וְאוֹהֲבְכֶם בֶּאֱמֶת לָנֶצַח.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ה' וַיְחִי תקצ"ב:

שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי הַיּוֹם, וְאֶתְמוֹל הָיָה בְּבֵיתִי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן נֵרוֹ יָאִיר, אַךְ לֹא הָיָה פְּנַאי לְדַבֵּר עִמּוֹ הַרְבֵּה, כִּי בְּתוֹךְ כָּךְ בָּאוּ הַמְחֻתָּנִים לִקְרוֹת אוֹתָנוּ עַל הַחֲתֻנָּה, וְגַם מֵעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת לֹא דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ דָּבָר עֲדַיִן, וּמְהַסְּתָם יִהְיֶה הַיּוֹם אֶצְלִי, וְהִנֵּה מֵעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת לֹא שָׁמַעְתִּי עַד אֶתְמוֹל בָּעֶרֶב, וּלְחַזֵּק אֶתְכֶם אֵין מַהַצָּרֵךְ. כִּי תּוֹדָה לָאֵל כְּבָר אַתֶּם רוֹאִים הָאֱמֶת עַיִן בְּעַיִן, וְהִנֵּה כַּמָּה רָאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ וּלְמַלְאוֹת שְׂחוֹק פִּינוּ עַל שֶׁיּוּכַל הַבַּעַל דָּבָר לְבַלְבֵּל הַדַּעַת בִּשְׁטוּתִים כְּאֵלֶּה, וְלִמְנֹעַ מִלְּרְאוֹת אֱמֶתַּת יִקְרַת הַדְּבָרִים הַיְקָרִים מִפָּז כָּאֵלֶּה, שֶׁהוּא הַכְסִילוּת וְכוּ' שֶׁמָּצָא פֶּגֶם בְּנַפְשׁוֹ עַל שֶׁלֹּא כָּתַבְתִּי לְהַבְדִּיל, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁמֵּבִין קְצָת דַּרְכֵי הַלָּשׁוֹן וְהַמְּלִיצָה, אֵין מֵהָרָאוּי לְהַכְנִיס שָׁם תֵּבַת לְהַבְדִּיל, וְהוּא רַק עֲלִילָה, שֶׁרוֹצֶה לְהַעֲלִיל וּלְהָטִיל פֶּגֶם בַּקְּדֻשִׁים בְּחִנָּם, כְּדֵי לְסַמֵּא אֶת עֵינָיו לִבְלִי לִרְאוֹת נִפְלְאוֹת הִתְגַּלּוּת הַחִדּוּשׁ הַזֶּה, שֶׁמֹּשֶׁה עוֹמֵד וְכוּ', שֶׁהִתְגַּלּוּת כָּזֹאת לֹא נִשְׁמַע מֵעוֹלָם, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת רָאוּי לוֹ שֶׁתִּסְמַר שַׂעֲרוֹת רֹאשׁוֹ וְיַעֲמֹד מַרְעִיד וּמִשְׁתּוֹמֵם מִגְּדֻלַּת נִפְלְאוֹת הִתְגַּלּוּת הַזֹּאת, וְאִלְמָלֵא לֹא בָּאנוּ לְעוֹלָם אֶלָּא לְמִשְׁמַע דָּא דַּיֵּנוּ, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמֹעַ כְּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה וְכוּ', וּבְוַדַּאי רָאוּי לָכֶם לִשְׂמֹחַ בְּכָל עֹז עַל יְדֵי כָּל זֶה, אַחֲרֵי שֶׁאָנוּ רוֹאִין כַּמָּה אֵין הַנִּצָּחוֹן יָכוֹל לִסְבֹּל הָאֱמֶת, וַהֲלֹא הַמִּתְנַגֵּד חוֹתְנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הוּא בְּעַצְמוֹ הוּטְבוּ בְּעֵינָיו תְּחִלָּה סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אַף עַל פִּי שֶׁגַּם אָז לֹא הִסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּעַיִן יָפָה כָּרָאוּי, וְלֹא שָׁם לִבּוֹ לָהֶם הֵיטֵב, וּמֵחֲמַת זֶה גַּם אָז לֹא הִרְגִּישׁ נְעִימַת הַדְּבָרִים, עַל כָּל פָּנִים לֹא הָיָה מִתְנַגֵּד עֲלֵיהֶם, וְעַתָּה בִּשְׁבִיל שֶׁשָּׁקַדְנוּ עַל טוֹבַת בִּתּוֹ שֶׁיִּהְיֶה חָתָנוֹ אִישׁ כָּשֵׁר שֶׁיִּיטַב לוֹ וּלְזַרְעוֹ לָנֶצַח, עַתָּה נִתְהַפֵּךְ לָנוּ לְאוֹיֵב, וְרוֹצֶה לְשַׁלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה, וּגְמוּלוֹ יָשׁוּב בְּרֹאשׁוֹ, כִּי אֶלֶף כְּמוֹתוֹ יאבְדוּ, וְדָבָר אֶחָד מִדִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ אַל יִתְבַּטֵּל, וּמַה מְּאד נִפְלֵאתִי עַל יְדִידִי רַבִּי

יַעֲקֹב חָתָנוּ עַל אֲשֶׁר הוּא חַלָּשׁ בְּדַעְתּוֹ כָּל כָּךְ, הֲלֹא אֵין מְמַצֵּעַ, וּמֵאַחַר שֶׁכְּבָר דִּלֵּג עַל כַּמָּה מְנִיעוֹת וְהָיָה פֹּה שְׁתֵּי פְּעָמִים, וְגַם מַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּדַרְכֵי אֱמֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹחַ וּבְכַוָּנָה וְכוּ' מִדּוּעַ יִקְבֹּל עַל עַצְמוֹ עֲדַיִן מוֹרָא חוֹתְנוֹ, כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה עַז כַּנְּמֵר וְיִתְחַזֵּק בְּעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, וּלְהַשְׁלִיךְ מוֹרָאוֹ מֵעַל פָּנָיו, וִידַבֵּר דַּיְקָא עִם יְדִידֵי רַבִּי מָרְדְּכַי נֵרוֹ יָאִיר, מֵאַחַר שֶׁהוּא קָרֵבוֹ אֶל הָאֱמֶת, וּבְחַסְדֵי ה' יְקָרְבֵהוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר לְעֻמָּתָם נְקֻדַּת הָאֱמֶת אֲשֶׁר יֵיטִיב לוֹ לָעַד, וְיֵשׁ בְּלִבִּי הַרְבֵּה לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר בָּזֶה לְחַזְּקוֹ וּלְאַמְּצוֹ בְּכָל עֹז, אַךְ אִי אֶפְשָׁר עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה וְדַי בָּזֶה כְּעֵת, חִזְקוּ וְאִמְצוּ אַל תִּרְאוּ מִפְּנֵיהֶם, אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם, כִּי ה' עִמָּכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם, כִּי שִׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד, חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה' וְגַם עַל רַבִּי מָרְדְּכַי נִפְלֵאתִי עַל שֶׁהוּא חַלָּשׁ בְּעֵינָיו כָּל כָּךְ, וּבְהֶכְרֵחַ שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה הַרְבֵּה וַה' יוֹשִׁיעַ לוֹ. וְעַתָּה בְּנִי כְּבָר שָׁמַעְתָּ הַרְבֵּה כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִין לְחַזֵּק אֶת עַצְמְךָ בְּשִׂמְחָה, וּבְכָל עִנְיָן הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת שֶׁנַּעֲשָׂה אֶצְלְכֶם רָאוּי לָכֶם לִשְׂמֹחַ מְאֹד מְאֹד עַל שֶׁנִּצַּלְתֶּם בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים וְהַנִּפְלָאִים מִשְּׁטוּתִים וְטָעוּתִים כָּאֵלֶּה, הַמַּסְתִּירִים מִפְּנֵיהֶם אוֹרוֹת נוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה, הִתְגַּלּוּת כָּאֵלֶּה חִדּוּשִׁים כָּאֵלֶּה וְכוּ', לְמַעַן הַשֵּׁם תְּחַזְּקוּ עַצְמְכֶם בְּכָל הַדְּרָכִים שֶׁדִּבַּרְנוּ, וּבִפְרָט בְּמִלֵּי דִּשְׁטוּתָא וּבְדִיחוּתָא, כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם וְיִרְאוּ שׂוֹנְאֵינוּ וְיֵבוֹשׁוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה אֵין רְצוֹנִי שֶׁרַבִּי יַעֲקֹב יְבַזֶּה אֶת חוֹתְנוֹ, רַק יִהְיֶה לוֹ עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, לְבִלִּי לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ מוֹרָאוֹ כְּלָל וְכַנַּ"ל, וְדַעַת לְנָבוֹן נָקֵל לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג עִם הָעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה, לְבִלִּי לְחוּשׁ עַל דְּבָרָיו כְּלָל, וְאַף עַל פִּי כֵן אַל יְבַזֶּהוּ מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּבֵיתוֹ, וְיֶתֶר מִזֶּה תְּבִינוּ מֵעַצְמְכֶם אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה, וְגַם צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֵידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה, כִּי לֹא דָבָר רֵיק הוּא, כִּי הוּא חַיֵּיכֶם, כִּי הַמִּתְנַגְּדִים רוֹצִים לְמָנֹעַ מֵחַיִּים אֲמִתִּיִּים, לְהוֹלִיךְ הָאָדָם חַס וְשָׁלוֹם בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵיהֶם אֲשֶׁר אַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת, כִּי מַה שֶּׁהֵם רוֹצִים לְמָנֹעַ תֵּכֶף מִטּוֹב אֲמִתִּי רוֹאִים בָּעֵינַיִם, כִּי רוֹצִים לְמָנֹעַ מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכוּ', כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ בְּכַמָּה וְכַמָּה תּוֹרָה וּתְפִלָּה מְזַכֶּה אוֹתָנוּ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל יְדֵי דְּבָרָיו וּדְרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים וְכוּ', וְכָל הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ כְּפוֹרֵשׁ מִן הַחַיִּים, אַךְ לֹא זֶה בִּלְבַד כַּוָּנַת הַבַּעַל דָּבָר. כִּי אִם רוֹצֶה לַעֲקֹר חַס וְשָׁלוֹם לְגַמְרֵי אֶת הַפּוֹרֵשׁ מִדְּרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים, כַּאֲשֶׁר רוֹאִים בָּעֵינַיִם עֶצֶם הַהֶפְרֵשׁ וְהַהֶבְדֵּל בֵּין הַנִּשְׁאָרִים עַל עָמְדָם לַאֲשֶׁר פֵּרְשׁוּ מֵאִתָּנוּ, וְהַרְבֵּה מוֹדִים בְּעַצְמָם מַה שֶּׁאִבְּדוּ, אַךְ הוּא אֲבֵדָה שֶׁאֵינָהּ חוֹזֶרֶת, וּמְעָוֶת לֹא יוּכַל לִתְקֹן, וְחִסָּרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֲגִיגָה ט:) זֶה שֶׁנִּמְנוּ חֲבֵרָיו לִדְבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְלֹא נִמְנָה עִמָּהֶם. וּתְדַבְּרוּ הַרְבֵּה עִם הַמְקֻרָבִים מֵחָדָשׁ, שֶׁיְּשַׂמּוּ לִבָּם הֵיטֵב לִדְבָרִים אֵלֶּה, כִּי מֵאַחַר שֶׁכְּבָר רָצוּ לְהִתְחִיל

קָצָת, וּכְבָר סָבְלוּ בְּזִיּוֹנוֹת וְשִׁבְרוּ כַּמָּה מְנִיעוֹת, עַל כֵּן צְרִיכִים לְרַחֵם עֲלֵיהֶם לְחַזְּקָם, שֶׁלֹּא יאבְדוּ עַל עִסְקֵי חִנָּם חַס וְשָׁלוֹם חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים נִצְחִיִּים וְכוּ'.

דִּבְרֵי הַכּוֹתֵב וּמְזָרְזָם לְטוֹבָתָם לָנֶצַח, אוֹהֲבָם בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, אַהֲבָה שֶׁאֵינָהּ תְּלוּיָה בַּדָּבָר, כִּי אִם אַהֲבַת הָאֱמֶת לְמַעֲנוֹ יִתְבָּרַךְ לְזַכּוֹתָם בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לִידִידַי אוֹהֲבֵי נַפְשִׁי חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים לְכָל אֶחָד לְפִי מַעֲלָתוֹ הָרָמָה, חִזְקוּ וְאִמְצוּ, קַוּוּ לַה' וְיוֹשַׁע לָכֶם.

*

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' שְׁמוֹת תקצ"ב:

אֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי, וְלָא אִיסְתַּיַּע מִלְּתָא לַהֲשִׁיבְךָ מִיָּד, כָּעֵת אֲנִי טָרוּד מְאד, אַךְ מִדֵּי דַּבְּרִי עִם רַבִּי אֶפְרִים נִזְכַּרְתִּי בְּעִנְיָנְךָ, וּבִפְרָט בְּעֵסֶק הָאַבְרֶךְ רַבִּי יַעֲקב, וְנִתְעוֹרַרְתִּי לְהָכִין הַמִּכְתָּב הַלָּז, וְהִנֵּה אַתֶּם בְּעַצְמְכֶם מְבִינִים שֶׁאֵין רְצוֹנִי בְּשׁוּם אפֶן שֶׁיְּגֹרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה, שֶׁהַמְזַבֵּחַ מוֹרִיד עַל זֶה דְּמָעוֹת (גִּטִּין צ:), וּמִי יוֹדֵעַ כַּמָּה יִתְעַנֵּן עַד שֶׁיִּשָּׂא הַשֵּׁנִיָּה, וְאִם תִּהְיֶה כְּרְצוֹנוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן הַחוֹתֵן וַחֲמוֹתוֹ וְהָעִיר וְכוּ' אֵיךְ יִהְיֶה, אִם לֹא יִהְיֶה גְּרוּעִים מִזֶּה, וּכְפִי עִסְקֵי הָעוֹלָם שֶׁהָרב אֵינָם מַסְכִּימִים שֶׁחֲתָנָם יִפְרֹק עַל הָעוֹלָם וְיַעֲסֹק רַק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁיִּהְיֶה נִקְרָא חֲתָנָם עַל שְׁמֵנוּ וְכוּ', בִּפְרָט אִשָּׁה, בְּכָל אֵלֶּה לֹא יִמְצָא, שֶׁיִּהְיֶה נִמְלָט מִכָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְהִתְקָרֵב אֵלֵינוּ לָגֶשֶׁת אֶל קְדֻשַּׁת אֱמִתַּת הָאֱמֶת, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׂכֶל מְעַט בְּקָדְקֳדוֹ וּבָקִי מְעַט בְּהִתְנַהֲגוּת הָעוֹלָם עַתָּה, יָכוֹל לְהָבִין כָּל זֶה בְּנָקֵל, עַל כֵּן דַּעְתִּי וּרְצוֹנִי חָזָק מְאד שֶׁיְּדַבְּרוּ עִם בֶּן דּוֹדִי רַבִּי אַיְיזִיק נֶרוֹ יָאִיר שֶׁיַּעֲשֶׂה לְמַעֲנִי וְיַכְנִיס אֶת עַצְמוֹ בַּשָּׁלוֹם שֶׁהוּא מִצְוָה רַבָּה, וְאַפְלוּ אִם לֹא הָיָה מַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ חוֹתְנוֹ כָּל כָּךְ, אֲנִכִי יוֹדֵעַ שֶׁרַבִּי יַעֲקב יוֹכַל לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶׁיִּרְצֶה כְּשֶׁיִּהְיֶה בְּבֵיתוֹ, יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יוּכַל לַעֲשׂוֹת כְּשֶׁיִּהְיֶה בְּבֵית אָבִיו, כִּי הֲבַנְתִּי מִקֹּדֶם שֶׁגַּם אָבִיו כְּשֶׁיָּבוֹא יִכְעַס עָלָיו הַרְבֵּה, וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאָבִיו אֵינוֹ מִתְנַגֵּד כְּלָל, אַף מֵרִבּוּי דִּבּוּרִים שֶׁל הַמְדַבְּרִים עָתָק וְכוּ' הוּא כְּמֻכְרָח לַחֲלֹק עַל בְּנוֹ הָרַבֵּה, וְהַיּוֹם נוֹדַע לִי זֶה, שֶׁכְּבָר בָּא אָבִיו, וְשֶׁיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִים וּמְנִיעוֹת עֲצוּמִים מֵאָבִיו, וְכַאֲשֶׁר הֲבַנְתִּי כֵּן הוּא, עַל כֵּן אִם הוּא רוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת וְלַחְשֹׁב בֶּאֱמֶת עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי אֵין טוֹב לְפָנָיו, כִּי אִם לְתַוֵּךְ הַשָּׁלוֹם, וּבְאֹשֶׁת נְעוּרָיו אַל יִבְגֹּד חָלִילָה, וַה' יַנְחֵהוּ אוֹתוֹ וְאוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת תָּמִיד, וְלֹא נַטְעֶה עַצְמֵנוּ כְּלָל. וְהִנֵּה לְעֵת עַתָּה יַמְתִּין מִלְּבוֹא לְפֹה עַד סְמוּךְ לְשַׁבַּת פָּרָשַׁת וָאֵרָא, כִּי אוֹדִיעֲךָ בְּנִי חֲבִיבִי, שֶׁכְּפִי הַנִּרְאֶה קָרוֹב מְאד שֶׁאֶהְיֶה אֶצְלְכֶם אַחַר שַׁבַּת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

וְהִנֵּה הַהֶכְרֵחַ לְהוֹדִיעֲךָ שְׁמוּעָה לֹא טוֹבָה, כִּי בַּת רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַצַּדֶּקֶת מָרַת שָׂרָה זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה מִקְרוֹמִינְטְשַׁעג שָׁבְקָה לָן חַיִּים בְּעֶרֶב שַׁבַּת חֲנֻכָּה, וּבְיוֹם הַקְדֵּם הִמְלִיטָה זָכָר לְמַזָּל טוֹב, וְנִכְנַס לַבְּרִית אַחַר הִסְתַּלְּקוּתָהּ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְנַחֵם אוֹתָנוּ מְהֵרָה, בְּנֶחָמוֹת צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם אָמֵן, וְהִנֵּה בְּיוֹם אֶתְמוֹל בָּא לְכָאן רַבִּי אֶפְרַיִם בֶּן רַבִּי נַפְתָּלִי וְחַמּוֹתוֹ מִשָּׁם, וְגַם יְדִידֵנוּ רַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר בְּעַצְמוֹ, וְרוֹצִים שֶׁהַצַּדֶּקֶת מָרַת אָדִיל תִּחְיֶה תִּכָּנֵס אֶל אֲהֶל אֲחוֹתָהּ שָׂרָה זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים לְגַדֵּל בְּנֵי אֲחוֹתָהּ, כִּי רַבִּי אִיְזִיק רוֹצֶה לְכָנְסָהּ, וּכְבָר הָוָה מַה דַּהֲוָה, כִּי בְּוַדַּאי בָּכְתָה בְּמַר נֶפֶשׁ שֶׁהָיָה קָשֶׁה לְסִבֵּל, ה' יְנַחֲמָהּ מְהֵרָה, וַעֲדַיִן אֵינָהּ מְשִׁיבָה דָּבָר, אַךְ כְּפִי הַנִּרְאֶה בְּוַדַּאי תִּהְיֶה מֻכְרַחַת לְסַע לְשָׁם, וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁגַּם אֲנִי אֶהְיֶה מֻכְרַח לִסַּע עִמָּהּ, וְאָז אֶרְאֶה מִקֹּדֶם לִסַּע לְקַהִלַּתְכֶם, וַאֲדַבֵּר עִמָּכֶם פָּנִים אֶל פָּנִים הַכֹּל עַל נָכוֹן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמֵאֲלָיו יָבִין לְהִזָּהֵר לְהַעֲלִים הַדָּבָר שֶׁלֹּא יִתְוַדַּע לְהָאַבְרֵךְ רַבִּי נַחְמָן שֶׁיִּחְיֶה נֶכֶד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. וְהִנֵּה אָהוּבִי בְּנִי, לַהֲשִׁיבְךָ עַל דְּבָרֶיךָ יֵשׁ בְּלִבִּי הַרְבֵּה, וְאֵינִי יוֹדֵעַ עַל מָה אַתָּה תּוֹפֵס עַצְמְךָ בְּמֵאֵסַר הָרַעְיוֹן כָּל כָּךְ, הֲלֹא כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיָדְךָ תָּמִיד, וְיָדַעְתִּי שֶׁכְּבָר הוֹעִיל לְךָ הָרְבֵּה, וַעֲדַיִן אַתָּה מַנִּיחַ מַחֲשַׁבְתְּךָ לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל שְׁטוּת כְּאֵלֶּה, וּבִפְרָט מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן, אֲשֶׁר כְּבָר דִּבַּרְנוּ שֶׁאֵין מִי שֶׁיֵּיטִיב לוֹ בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ הַמְּנִיעוֹת שֶׁלְּךָ לֹא יִתְבַּטְּלוּ כְּלָל עַל יְדֵי מָמוֹן, וְאִם אֶפְשָׁר שֶׁתִּתְבַּטֵּל אֵיזֶה מְנִיעָה, יַעֲמְדוּ כְּנֶגְדָּהּ אַלְפֵּים מְנִיעוֹת אֲחֵרִים הַרְבֵּה הַבָּאִים עַל יְדֵי רִבּוּי הַמָּמוֹן דַּיְקָא, וְכָל זֶה אִם הָיָה אֶפְשָׁר לְךָ לְהַשִּׂיג מָמוֹן עַל יְדֵי אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת, אֲבָל הֲלֹא אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאֵינְךָ פּוֹעֵל בָּהֶם כְּלוּם, וְהֵם מַזִּיקִים הַרְבֵּה, לָמָּה לֹא תָּחוּשׂ עָלֶיךָ לְהַשְׁלִיכָם אַחֲרֵי גֵּוְךָ, וּלְהַמְשִׁיךְ הַמַּחֲשָׁבָה לְכִסּוֹף אֶל הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה וְכוּ', הַשְׁלֵךְ עַל ה' יְהָבְךָ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ, כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְךָ כְּבָר, שֶׁצְּרִיכִין לְהַשְׁלִיךְ כָּל יְהָבוֹ וּמַשָּׂאוֹ וְכָל מַה שֶּׁמַּנָּח עַל דַּעְתּוֹ לְהַשְׁלִיךְ הַכֹּל עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּ לִי לְאַדֶּעס שֶׁדִּבּוּרִים הַלָּלוּ נִכְנְסוּ אָז בְּלִבְּךָ הַרְבֵּה מְאד, וּבְעִנְיַן הַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לְךָ מַה שֶּׁמּוֹנַעַת אוֹתְךָ לִנְסֹעַ לְפֹה, מַה לַּעֲשׂוֹת, לְעֵת עַתָּה תְּחַיֶּה עַצְמְךָ מַה שֶּׁעַל כָּל פָּנִים אַתָּה יָכוֹל לִהְיוֹת אָצְלֵנוּ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה לְפָחוֹת, וּכְבָר הָיִיתָ בְּחַסְדֵי ה' עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְעַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה, וּבְעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל חַג הַשָּׁבוּעוֹת תִּהְיֶה גַּם כֵּן, וּמֵהַסְּתָם תִּהְיֶה עוֹד פַּעַם אַחַת אוֹ יוֹתֵר מִקֹּדֶם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִם תִּרְצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר תּוּכַל לִהְיוֹת עַל יְדֵי זֶה אֲפִלּוּ מֻפְלָג בַּחֲסִידוּת אֲמִתִּי, וְגַם עַל יְדֵי רָצוֹן וְכִסּוּפִין אֲמִתִּיִּים תּוּכַל לִזְכּוֹת לִהְיוֹת פֹּה כַּמָּה פְּעָמִים, וְגַם לִהְיוֹת אֵיזֶה פְּעָמִים בְּאוּמַאן, כִּי הַכֹּל יְכוֹלִין לִפְעֹל עַל יְדֵי רְצוֹנוֹת וְכִסּוּפִין, וּלְהַרְגִּיל אֶת עַצְמְךָ לְדַבֵּר הַכִּסּוּפִין וְהָרְצוֹנוֹת בְּפִיו, קוּמוּ נָא, עִמְדוּ נָא, עוֹרְרוּ נָא לְבַבְכֶם הַטּוֹב הֵיטֵב הֵיטֵב לְהַרְגִּיל עַצְמְכֶם לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה, לִכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק

הַרְבֵּה לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת וּלְדַבֵּר הַכְּסוּפִין בְּפִיו, שֶׁעַל יְדֵי זֶה נֶאֱרָגִין עוֹלָמוֹת וְחִדּוּשִׁים נִפְלָאִים, עַל יְדֵי צֵרוּפֵי אוֹתִיּוֹת ברל"א (מָאתַיִם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד) שְׁעָרִים, הַמִּצְטָרְפִין וְנִזְדַּוְּגִין בְּצֵרוּפִין חֲדָשִׁים נִפְלָאִים עַל יְדֵי דִּבּוּרֵי הַכְּסוּפִין לַהּ' וּלְתוֹרָתוֹ וְלִדְרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים. כַּמּוּבָן וּמְבאָר בְּהַתּוֹרָה אִית לָן בֵּירָא בְּדַבְרָא עַיִן שָׁם הֵיטֵב (בְּסִימָן ל"א) כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא מִכֶּם, כִּי הוּא חַיֵּיכֶם וְכוּ', וּמֵחֲמַת שֶׁהַיּוֹם לָמְדְתִּי בְּסִפְרֵי קַבָּלָה מֵעִנְיַן הִתְהַוּוּת וַאֲרִיגַת כָּל הָעוֹלָמוֹת עַל יְדֵי צֵרוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת ברל"א (מָאתַיִם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד) שְׁעָרִים פָּנִים וְאָחוֹר וְכוּ', וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעוֹרַרְתִּי עַתָּה הַרְבֵּה הַרְבֵּה מִדֵּי דַּבְּרִי עִם אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁלָּנוּ, כַּמָּה וְכַמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְהַזּוֹכֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, בִּפְרָט בְּעִנְיַן הָרְצוֹנוֹת וְהַכְּסוּפִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ בְּכָלְלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וּלְדַבְּרָם בַּפֶּה, הֵן בְּדֶרֶךְ כְּלָל שֶׁרְצוֹנוֹ לִהְיוֹת יְהוּדִי בֶּאֱמֶת, הֵן בִּפְרָטִיּוּת מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ בִּפְרָט בְּאוֹתוֹ הָעֵת וְכוּ' וְכוּ', אַשְׁרֵי אַשְׁרֵי שֶׁיֹּאחֲזוּ בָּזֶה, לֵית כָּל מָחָא סָבִיל דָּא מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה וְנֶאֱרָג מִזֶּה בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים, וְנִפְלְאוֹת הַשַּׁעֲשׁוּעִים הָעוֹלִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי זֶה, חִזְקוּ וְאִמְצוּ בְּכָל יוֹם לְקַיֵּם הַנַּהֲגָה זאת בְּכָל עֵת לְמַעַן יִיטִיב לָכֶם לָעַד, וּזְמַן הַמְּנוּחָה הִגִּיעַ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְמַהְמֵהּ עוֹד כְּלָל, וַה' יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קָרְאֵנוּ וְנִזְכֶּה לִפְעֹל בַּקְּשָׁתֵנוּ בְּרַחֲמִים.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב נח

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' בְּשַׁלַּח תקצ"ב:

שָׁלוֹם לִבְנִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי פֹּה, וְהָיָה לִי לְנַחַת, וּמֵחֲמַת שֶׁאֵינִי יוֹדֵעַ מָתַי יָבוֹא מוֹסֵר כְּתָב זֶה לְבֵיתוֹ כִּי מְעַקֵּם הַדֶּרֶךְ, עַל כֵּן לֹא שָׁלַחְתִּי עַל יָדוֹ מִכְתָּבִי מֵיָחֵד אֵלֶיךָ לַהֲשִׁיבְךָ עַל מִכְתָּבְךָ, וְאֶפְשָׁר אֶכְתֹּב לְךָ מִטְּשֶׁעהרין, אַךְ הוּא לְמוֹתָר, כִּי בְּקָרוֹב אָבוֹא לְבֵיתִי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

דִּבְרֵי אֲבִיכֶם הַמְצַפֶּה וּמְחַכֶּה לִשְׁמֹחַ בָּכֶם כְּשֶׁתִּזְכּוּ לַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתְכֶם הַנִּצְחִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֵי הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה בְּכָל יוֹם, כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל כַּיָּדוּעַ לָכֶם, אֲבָל צְרִיכִין לַחֲזֹר זאת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת. כִּי הַזְּמַן הוֹלֵךְ וְהוֹמֶה וְכוּ', וּדְעוּ כִּי בְּכָל מָקוֹם שֶׁנּוֹסְעִים וּבָאִים לְשָׁם, שׁוֹמְעִים קוֹל צְעָקוֹת וַאֲנָחוֹת גְּדוֹלוֹת וּמָרוֹת מִפִּגְעֵי הָעוֹלָם הָעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּבִפְרָט צַעֲקַת לְגִימָא מֵחֶסְרוֹן הַפַּרְנָסָה, וְרוֹאִין בְּחוּשׁ מַה שֶּׁאָמַר אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אִלְמָלֵא מִלְחָא לֹא הֲוֵי עָלְמָא, יְכוֹל לְמִיסְבַּל מְרִירוּתָא, אַשְׁרֵי הַמִּתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם שֶׁיִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִמְּרִירוּתָא דְּהַאי עָלְמָא, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת שֶׁהוּא מְרִירוּת דַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה וְחֶמְדַּת הַמָּמוֹן וְהָעֲשִׁירוּת, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לַעֲשִׁירוּת אֱמִתִּי שֶׁהוּא הַשְּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר טוֹב לִפְנֵי אֱלֹקִים יְמַלֵּט מִמֶּנָּה וְכוּ', וְדַי בְּהֶעָרָה זאת.

דִּבְרֵי אֲבִיכֶם הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְכֶם בְּשִׂמְחָה.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.
וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה לְכֻלָּם נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים אֵלֶּה.

מכתב נט

בְּרוֹךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' יִתְרוֹ תקצ"ב קְרוּמִינְטְשַׁאג.
אֲהוּבֵי בְּנֵי שֶׁיִּחְיֶה, שָׁלוֹם לְךָ וּלְיוֹצְאֵי חֲלָצֶיךָ, ה' עֲלֵיהֶם יִחְיוּ וְיַאֲרִיכוּ יָמִים וְשָׁנִים בְּרֹב טוּב אֱמֶת וְנִצְחִי אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן: מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי פַּעֲמַיִם, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, וְאֵין לִי פְּנַאי כְּלַל לַהֲשִׁיבְךָ עַתָּה, כִּי אֲנִי נָחוּץ לְדַרְכִּי לִנְסֹעַ הַיּוֹם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְטִשְׁעהִרִין, וּכְבָר הָיִיתִי מוּכָן בְּיוֹם ד' בְּשַׁלַּח לִנְסֹעַ מִפֹּה, כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְךָ, וּמֵאֵת הַשָּׁמַיִם הוּא דְּעִכְּבוּנִי עַד הֵנָּה. כָּעֵת אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לִּכְתֹּב לְךָ, אַךְ אַהֲבָתְךָ וּתְשׁוּקָתְךָ הַחֲזָקָה לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרִים אֲמִתִּיִּים מִמִּכְתָּבַי אִלְּצוּנִי וְדַחֲקוּנִי לִכְתֹּב לְךָ אֶת אֲשֶׁר יַזְמִין ה' תַּחַת קֶלְמוֹסִי, וּכְבָר כָּתַבְתִּי לְךָ בַּמִּכְתָּב הַנַּ"ל שֶׁהָעוֹלָם מָלֵא צְעָקוֹת וּגְנִיחוֹת בְּלִי שִׁעוּר, וְכֻלָּם צוֹעֲקִים מָמוֹן, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד צוֹעֵק בְּקוֹלוֹת מְשֻׁנּוֹת, כְּאִלּוּ לוֹ חָסֵר יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם, עַד שֶׁכִּמְעַט יוֹצֵאת נַפְשָׁם מֵעֶמֶק מְרִירוּתָם, וְחַיּוּתָם בְּנֵס עַל יְדֵי חַיּוּת הַנִּמְשָׁךְ בִּדְרָכִים נִפְלָאִים מִבְּרִית מֶלַח עוֹלָם אֲשֶׁר אִלְמָלֵא מִלְחָא לָא הֲוֵי יָכֵל עָלְמָא לְסִבּוֹל, וּצְרִיכִין לִזְכּוֹר זֹאת הַיֵּטֵב, כִּי כָּל מַה שֶּׁזּוֹכְרִים זֹאת יוֹתֵר שֶׁעִקַּר הַחַיּוּת מֵהַצַּדִּיק יְסוֹד עוֹלָם הַמַּמְתִּיק בְּכָל עֵת מְרִירוּתָא דְּעָלְמָא, עַל יְדֵי זֶה מַמְשִׁיכִין עַל עַצְמוֹ חַיּוּת דְּקְדֻשָּׁה בְּיוֹתֵר, וּמַמְתִּיקִים מֵעַצְמוֹ הַמְּרִירוּת בְּהַמְתָּקוֹת יְתֵרוֹת כִּי בְּוַדַּאי כָּל אֶחָד כְּפִי קֵרוּבוֹ לְהַצַּדִּיק וּכְפִי אֱמוּנָתוֹ בּוֹ כְּמוֹ כֵן נִמְתָּק מְרִירוּתוֹ יוֹתֵר, וּבָזֶה אָנוּ צְרִיכִים לְשַׂמֵּחַ נַפְשֵׁנוּ בְּכָל עֵת, וּלְהַשְׁלִיךְ יְהָבֵנוּ עָלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִבְטֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל מַה דְּעָבֵד רַחֲמָנָא לְטָב עָבֵד וְהַכֹּל לְטוֹבָה, חֲזַק בְּנֵי בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכָל עֵת, וְשַׂמֵּח נַפְשֵׁךְ בְּכָל הַדְּרָכִים וְהָעֵצוֹת שֶׁשָּׁמַעְתָּ, הֲפֹךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם וְכוּ', וּמִגְּדֶל טִרְדָּתִי אֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה כְּלָל לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר יוֹתֵר, וַה' יְרַחֵם עָלֶיךָ וַיַּמְתִּיק וִיבַטֵּל מֵעָלֶיךָ וּמִבֵּיתְךָ כָּל הַדִּינִים, וַיַּרְחִיב לְךָ בְּכָל עֵת בְּאֹפֶן שֶׁתּוּכַל לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַרְחָבַת הַלֵּב בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל. דִּבְרֵי אֲבִיךָ חָפֵץ וּמְשְׁתּוֹקֵק לְהַצְלָחָתְךָ הַנִּצְחִית.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה:

מכתב ס

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ ה' תְּצַוֶּה תקצ"ב:
אֲהוּבֵי בְּנֵי שֶׁיִּחְיֶה, תְּקַבֵּל הָאִגֶּרֶת הָרְצוּף פֹּה, וְתִשְׁלְחוֹ מִיָּד עַל הַפָּאשְׁט [דאר] וְתַחְתֹּמוֹ כָּרָאוּי, כִּי לֹא הִנַּחְתִּי הַחוֹתָם בְּעַצְמִי כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְקְרוֹת הָאִגֶּרֶת שֶׁכָּתַבְתִּי לְרַבִּי אֶפְרַיִם, כִּי כָּל דִּבּוּר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ תַּחַת קֶלְמוֹסִי בְּעִנְיְנֵינוּ הוּא נִצְרָךְ מְאֹד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד,

כִּי בְוַדַּאי צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְקַיֵּם מַה שֶּׁהִזְהִיר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, לְחַזֵּק עַצְמוֹ תָּמִיד, וְאָמַר בְּפֵרוּשׁ (שִׂיחוֹת הָרַ"ן שב) שֶׁהָעִקָּר הוּא "מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי". וְכָל אֶחָד נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ כָּל כָּךְ עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ עָלָיו לֹא נֶאֱמַר זֹאת, כְּאִלּוּ יָרַד יוֹתֵר מִבֶּטֶן שְׁאוֹל חַס וְשָׁלוֹם, וּכְאִלּוּ אֵין בְּכֹחוֹ לִצְעֹק עוֹד וּכְאִלּוּ כְּבָר צָעַק הַרְבֵּה מְאד וְאֵינוֹ מוֹעִיל לוֹ, וְעוֹד דְּחִיּוֹת הַרְבֵּה כָּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה, וּבֶאֱמֶת לֹא כֵּן הוּא, כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ הָאֱמֶת שֶׁהוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כֵּוָן בְּכָל דְּבָרָיו גַּם עָלֶיךָ בְּפֵרוּשׁ וְעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְלֹא דַּי שֶׁיְּכוֹלִין לִצְעֹק תָּמִיד אֵיךְ שֶׁהוּא אֵיךְ שֶׁהוּא, גַּם עַל פִּי דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַנִּעִימִים וְהַיְקָרִים וְהַנִּפְלָאִים וְהַתְּמִימִים בְּתַכְלִית אֲמִתַּת עַמְקוּת הַתְּמִימוּת בֶּאֱמֶת יְכוֹלִין גַּם לְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת, וְלַחֲטף הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה לְהָפְכוֹ לְשִׂמְחָה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְחַזֵּק לְבָבְךָ לֵילֵךְ בִּדְרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים תָּמִיד, וְלֹא יָמוּשׁוּ דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה מִפִּינוּ וּמִפִּי זַרְעֵנוּ וְזֶרַע זַרְעֵנוּ עַד עוֹלָם. דִּבְרֵי אָבִיךָ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב סא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת וַיַּקְהֵל תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ וְלֹא נִזְדַּמֵּן אִישׁ לַהֲשִׁיבְךָ, וְעַתָּה אֵין לִי פְּנַאי כְּלָל כִּי הוּא עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְיֵשׁ לִי אוֹרְחִים תּוֹדָה לָאֵל, אַךְ עִכָּם צַעֲקָתְךָ דַּחֲקוּנִי לְקַח לִי מוֹעֵד וּפְנַאי עַתָּה, וּבֶאֱמֶת אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לִּכְתֹּב לְךָ, כִּי כְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה מְאד, וְהַרְבֵּה שָׁמַעְתָּ בְּעַל פֶּה, וּמָה אוֹסִיף לִכְתֹּב לְךָ הֲלֹא כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ וּשְׁמַעְתִּיךָ פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לַעֲבֹר הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי יִסּוּרִים וּדְאָגוֹת וְנִסְיוֹנוֹת וְהִתְגָּרוּת הַבַּעַל דָּבָר וּמְרִירוּת הַרְבֵּה רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי אָדָם לְעָמָל יוּלַּד וכו', וְאֵין לָנוּ בַּמֶּה לְהִתְחַיּוֹת עַצְמֵנוּ כִּי אִם עַל יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי אֵין שׁוּם טוֹב בָּעוֹלָם אֶלָּא הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים קי"ט) לוּלֵא תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר חֶלְקִךְ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִם אֵינְךָ לוֹמֵד כָּרָאוּי בֶּאֱמֶת כַּאֲשֶׁר נִכְסֹף נִכְסַף, כְּבָר דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה שֶׁלְּעֵת עַתָּה צְרִיכִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל תִּבָּה וְתִבָּה שֶׁלּוֹמְדִים בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבְכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה שֶׁחוֹטְפִין אֵיזֶה טוֹב בְּכָל יוֹם, וְלִהְיוֹת מוֹדֶה עַל הֶעָבָר בְּשִׂמְחָה רַבָּה בְּכָל יוֹם, וְלִצְעֹק עַל הֶעָתִיד בְּקוֹל גָּדוֹל עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא ה' מִשָּׁמַיִם. וְגַם הַכְּסוּפִין בְּעַצְמָן טוֹבִים וְיִקָּרִים מְאד, וּבְעִנְיַן רְהִיטַת הַמַּחֲשָׁבוֹת בְּרַעְיוֹנִים רָעִים כְּבָר יָדַעְתָּ שֶׁאֲפִלּוּ אַתָּה שֶׁהֲרַגְלְתָּ מְאד בְּמַחֲשָׁבוֹת מִן הַצַּד אַף עַל פִּי כֵן הַמַּחֲשָׁבָה בְּיִדְךָ תָּמִיד, וְכָל עֵת שֶׁאַתָּה מְנַתֵּק מַחֲשַׁבְתְּךָ מֵרַע לְטוֹב הוּא יָקָר מְאד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, וַהֲלֹא רָאִיתָ אַף עַל פִּי כֵן כַּמָּה וְכַמָּה

פְּעָמִים הִתְגַּבַּרְתָּ עַל מַחְשְׁבוֹתֶיךָ בְּדַרְכֵי עֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, עַל כֵּן רָאוּי לְךָ לְהַתְחִיל בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ לִתְפֹּס מַחֲשַׁבְתְּךָ בְּיָדְךָ, וַאֲפִלּוּ אִם יוֹצֵאת חַס וְשָׁלוֹם לְמָקוֹם שֶׁיּוֹצֵאת, תִּתְפֹּס אוֹתָהּ בְּרֶסֶן וַאֲפָסָר לַהֲשִׁיבָהּ לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, כִּי הִיא בְּיָדְךָ בְּכָל עֵת.

וְהָעִקָּר שֶׁתַּרְגִּיל עַצְמְךָ לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בְּכָל עֹז בְּכָל מִינֵי דְּרָכִים וְעֵצוֹת שֶׁשָּׁמַעְתָּ, בִּפְרָט בְּמִלֵּי דִּשְׁטוּתָא וּבְדִיחוּתָא, וּבְטַח בַּה' וּבְכֹחוֹ הַגָּדוֹל וְהַנִּשְׂגָּב שֶׁאֵיךְ אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אַחֲרִיתְךָ יִהְיֶה טוֹב בְּוַדַּאי בְּלִי סָפֵק, כִּי הוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה גָּמַר וְיָגְמַר בְּוַדַּאי, וּכְבָר זָכִינוּ מַה שֶּׁזָּכִינוּ לֵידַע מֵהִתְגַּלּוּת תּוֹרוֹת וּמַעֲשִׂיּוֹת כְּאִלּוּ שֶׁלֹּא נִשְׁמְעוּ מֵעוֹלָם, וְזֶה יִהְיֶה נִשְׁאָר לָנוּ לָנֶצַח בְּחַסְדֵי ה', וּבָעוֹלָם הַבָּא תֵּדַע נִפְלָאוֹת עִנְג נְעִימַת הַתּוֹרוֹת הָאֵלּוּ, וְאָז נָבִין לְמַפְרֵעַ עִצָּם הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ הוּא יִתְבָּרַךְ, שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל זֶה, וְיֶתֶר אִי אֶפְשָׁר לְהַרְחִיב בָּזֶה עַתָּה, חֲזַק וֶאֱמַץ וְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ מְאֹד, כִּי הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמֵחֲמַת כְּבוֹד שַׁבַּת קֹדֶשׁ אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר.

דִּבְרֵי אָבִיךָ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבִפְרָט לִידִידִי הָאַבְרֵךְ הַמַּפְלָא מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲקֹב נֵרוֹ יָאִיר.

לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק מִלִּכְתֹּב לְךָ מֵעַצְמִי אֲהָבָתִי אֲלֵיכֶם, וְגַדֶּל תְּשׁוּקָתִי לִרְאוֹת בְּהַצְלָחַתְכֶם הַנִּצְחִית, הֱיוֹת גַּם בְּעֵת הֱיוֹתְךָ פֹּה שָׁמַעְתִּי וְהֻבַּנְתִּי שֶׁנִּתְרַפֵּיתָ מֵהִתְמַדַּת הַלִּמּוּד בָּעִתִּים הַלָּלוּ, וְגַם עַתָּה שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ כְּאֵלֶּה, נָא בְּנִי חֲבִיבִי, חֲמֹל עָלֶיךָ, כִּי אִם לֹא עַכְשָׁו אֵימָתַי, וּרְאֵה וְהָבֵן כַּמָּה יְסוּרִים סָבַלְתָּ וְשָׁבַרְתָּ כַּמָּה מְנִיעוֹת כְּדֵי לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת, וְעַתָּה אַחֲרֵי כָּל הַדְּבָרִים וְהָאֱמֶת הָאֵלֶּה שֶׁשָּׁמַעְתָּ וְהֻבַנְתָּ מִפִּינוּ וּמִפִּי סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אֵין נָאֶה לְךָ וְלָנוּ לְהִתְרַפּוֹת מִדִּבְרֵי תּוֹרָה חַס וְשָׁלוֹם אֲשֶׁר הֵם חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָנֶצַח, חוּסָה עָלֶיךָ וְהִתְגַּבֵּר מַעַתָּה כַּאֲרִי וְתַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְהִתְגַּבֵּר לְהַתְמִיד בְּלִמּוּדְךָ בְּכָל יוֹם, וְאַל תַּמְשִׁיךְ עָלֶיךָ מִיָּד מְרִירוּת טִרְדַּת הַמָּמוֹן, בְּטַח בַּה', בִּפְרָט עַתָּה שֶׁעֲדַיִן אֵין נוֹגְשִׁין אוֹתְךָ פַּרְנָסָה, זְכֹר כִּי יְנִקוּתָא כְּלִילָא כְּוָוָרָא אִם זוֹכִין לַעֲסֹק בָּהֶם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כִּי הַזְּמַן רָץ וּפוֹרֵחַ מְאֹד מְאֹד, וְאֵינוֹ עוֹמֵד כְּלָל אֲפִלּוּ רֶגַע אַחַת, כִּי אֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל, וְהַיְלָדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הֶבֶל, הֶבֶל הֲבָלִים הֶבֶל הַבָּלִים, זְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בַּחוּרֹתֶיךָ וְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרֶיךָ וְתֵלֵךְ בְּדַרְכֵי הָאֱמֶת שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאִתָּנוּ וְתַעֲסֹק בַּתּוֹרָה הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, גַּם מִזֶּה אַל תַּנַּח יָדְךָ לְהַרְבּוֹת בִּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וַאֲמִירַת תְּהִלִּים וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם כְּבֵן לִפְנֵי אָבִיו, וְתִהְיֶה הַצְנֵעַ לֶכֶת בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר, וְאִם אַף עַל פִּי כֵן יִתְוַדַּע לְהַמִּתְנַגְּדִים אַל תִּתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים, וְיִהְיֶה מִצְחָךְ חָזָק נֶגֶד עַזּוּתָם הָרַע, וּתְקַיֵּם הֱוֵי עַז כַּנָּמֵר, כִּי

צְרִיכִין עַזּוּת הַרְבֵּה דְּקְדֻשָּׁה לַעֲמד נֶגְדּם וְנֶגֶד כָּל הַמּוֹנְעִים שֶׁיֵּשׁ מֵעַצְמוֹ וּמֵאֲחֵרִים, אַשְׁרֶיךָ אִם תִּשְׁמַע לִדְבָרַי אֵלֶּה, אָז תַּצְלִיחַ וְאָז תַּשְׂכִּיל לָנֶצַח.
דִּבְרֵי אוֹהֲבוֹ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח.
נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב סב

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' צַו תקצ"ב:
אָהוּבִי בְּנִי שֶׁיִּחְיֶה. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּשָׁעָה זאת שֶׁאֲנִי מוּכָן מִיָּד לְהִתְעַטֵּף בְּטַלִּית וּתְפִלִּין וּלְהִתְפַּלֵּל, וְגַם בְּשָׁעָה זוֹ נִזְדַּמֵּן לִי עוֹבֵר וָשָׁב, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְבִתְּךָ וּלְבִנְךָ שֶׁיִּחְיוּ, וּלְמַעַן הַשֵּׁם לְהִזָּהֵר מֵרְפוּאוֹת גַּשְׁמִיּוֹת, רַק לִסְמךְ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הֵן רוֹפְאֵי אֱלִיל כֻּלָּם תֹּהוּ וְכוּ', רוֹפֵא חִנָּם יְרַפֵּא אוֹתְךָ מְהֵרָה בְּתוֹךְ שְׁאָר חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן, וּמֵחֲמַת שֶׁהִגִּיעַ זְמַן הַתְּפִלָּה אִי אֶפְשָׁר לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר כְּלָל, וַה' יִתְבָּרַךְ יִתֵּן בְּלִבְּךָ וּבְלֵב כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁתִּשְׁמַע וְתָבִין הֵיטֵב כָּל מַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ בְּשַׁבָּת הֶעָבַר וְלֵילֵךְ בָּזֶה, לֵידַע וּלְהַאֲמִין תָּמִיד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתְךָ תָּמִיד, וְשׁוּם דִּבּוּר אֵינוֹ נֶאֱבָד, רַק כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר עוֹשֶׂה רשֶׁם גָּדוֹל, וְעַל יְדֵי זֶה יִכָּמְרוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וְיִתְהַפֵּךְ פָּנָיו אֵלֵינוּ וִירַחֲמֵנוּ וְיוֹשִׁיעֵנוּ בְּכָל מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִים לְהוֹשַׁע.
דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִשְׁמעַ כָּל טוּב מֵאִתְּךָ וּמִיּוֹצְאֵי חֲלָצֶיךָ שֶׁיִּחְיוּ וּמִכָּל בֵּיתְךָ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְבָרֵךְ אוֹתְךָ בְּשָׁלוֹם:
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְיִפְרֹס בְּאַהֲבָה בְּשָׁלוֹם יְדִידִי הַמַּפְלִא מוֹרֵנוּ הָרַב נַחְמָן נֶכֶד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁפּוֹת שָׁלוֹם בְּבֵיתוֹ: לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שָׁלוֹם רַב בְּאַהֲבָה רַבָּה וּרְחִימְתָן עֲזִיזָא, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְחַזֵּק לְבַבְכֶם בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה זוֹ תְּפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אָמֵן.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב סג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' שְׁמִינִי תקצ"ב:
שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי, וְהִנֵּה מוֹסֵר כְּתָב זֶה בָּא מִמֶּרְחָק וְהֵבִיא אִגֶּרֶת וִידִיעָה בְּרוּרָה מֵאָחִיו שֶׁל רַבִּי מָרְדְּכַי נֵרוֹ יָאִיר כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ בְּעֵינֵיכֶם, לְכוּ חֲזוּ מִפְּעָלוֹת ה', וּכְבָר מָסַרְתִּי לוֹ מִכְתָּבִי בְּלִי חֲתִימָה מִטַּעַם הַכָּמוּס, גַּם סְפָרִים, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנִי שֶׁיְּפוּצוּ מַעְיְנוֹתָיו חוּצָה לְהֵיטִיב מְטוּבוֹ לְכָל הָעוֹלָם. שֶׁכְּלָם צְרִיכִין לְהַנּוֹת מִתּוֹרָתוֹ אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָמוֹת בִּפְרָט זֶה הָעוֹלָם תְּלוּיִ בּוֹ וְכוּ', וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וִיקָרַיִם תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקב שֶׁיִּתְגַּלֶּה הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, כִּי לֹא דָבָר

רֵיק הוּא כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ עַתָּה בַּדּוֹר הַזֶּה בְּעִנְיַן סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וּלְבָאֵר אֲפִלּוּ מַה שֶּׁבִּלְבִּי בָּזֶה מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מַה שֶּׁנֶּעְלָם מִמֶּנִּי גַּם כֵּן, כִּי מְאד עָמק עָמק הָעֵסֶק הַזֶּה וְכָל עִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה כָּמוֹהוּ מֵעוֹלָם, וַאֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע מַה נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ, וְכָתַבְתִּי זֹאת לְמַעַן תָּבִין מִזֶּה כַּמָּה אַתֶּם צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְעוֹרֵר בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ, אַחֵרֵי אֲשֶׁר זָכִינוּ לֵידַע מְעַט מֵאֲמִתַּת הָאֱמֶת וְכוּ', בָּרוּךְ אֱלֹקֵינוּ אֲשֶׁר עֲזָרָנוּ עַד כֹּה לְהָאִיר עֵינֵינוּ בְּאוֹר הָאוֹרוֹת כָּזֶה, וְאִם לֹא הִגְדִּילָתְ הַשִּׂמְחָה בְּפוּרִים הֶעָבַר כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ, אַף עַל פִּי כֵן תְּשַׂמַּח נַפְשְׁךָ מַעַתָּה בְּכָל יוֹם בְּפָרָט בַּיָּמִים הַלָּלוּ יְמֵי אֲדָר וְנִיסָן שֶׁהֵם יְשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל וְעוֹסְקִים בַּמִּצְווֹת הַרְבֵּה לְהָכִין עַל פֶּסַח הַקָּדוֹשׁ, חֲזַק וְחַזֵּק לַעֲשׂוֹת כָּל הַהֲכָנוֹת לְפֶסַח בְּשִׂמְחָה רַבָּה וַעֲצוּמָה אֲשֶׁר זָכִינוּ לְהָכִין עַצְמֵנוּ לֶאֱכל מַצָּה בְּפֶסַח לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי הוּא חַיֵּינוּ וְכוּ', וּתְזָרֵז עַצְמְךָ לִשְׁלֹחַ לִי צָרְכֵי הַטַּלִּית בִּזְרִיזוּת כִּי הַזְּמַן קָצָר עַד הַפֶּסַח: דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ כָּל טוֹב מֵאִתְּכֶם וּמַעֲתִּיר בַּעַדְכֶם.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב סד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן תקצ"ב פָּרְשַׁת מְצֹרָע.

אָהוּבִי בְּנִי.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּעֵת תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, כִּי הָיָה לִי צַעַר קָצַת עַל שֶׁלֹּא רָאִיתִי מִכְתָּבְךָ זֶה כַּמָּה יָמִים, וְכָל צָרְכֵי הַטַּלִּית קִבַּלְתִּי עַל נָכוֹן, וּתְהִלָּה לְאֵל תֵּכֶף תִּקַּנְתִּי אֶת הַטַּלִּית וְהַטַּלִּיתִי בּוֹ צִיצִית בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְחִדַּשְׁתִּי אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת פָּרָשַׁת פָּרָה הֶעָבַר וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל תְּהִלָּה לָאֵל, הַטִּיבוֹתָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֲשֶׁר זָכִיתָ עַל יְדֵי תְּשׁוּקָתְךָ הַטּוֹבָה שֶׁיִּהְיֶה לְךָ חֵלֶק גָּדוֹל בְּהַטַּלִּית בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, וּזְכוּת כַּנְפֵי הַטַּלִּית יָגֵנוּ עָלֶיךָ כַּנֶּשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ וְכוּ' לְהַצִּילְךָ מִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת יִתֵּרוֹת, רַק לְהַרְגִּיל עַצְמְךָ בְּכָל עֵת לְהַסִּיחַ דַּעְתְּךָ לְגַמְרֵי מִמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁאֵינָם נִצְרָכִים בְּאוֹתוֹ הַשָּׁעָה, וְלֹא תַּתְחִיל לַחֲשֹׁב בָּהֶם כְּלָל, וְזֶה עֵצָה טוֹבָה מְאד, וְלִהְיוֹת כְּשׁוֹכֵחַ לְגַמְרֵי, וְגַם יוֹתֵר מִשִּׁכְחָה וְלַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כְּאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵלּוּ הָרַעְיוֹנִים כְּלָל, וְלַעֲסֹק בַּמֶּה שֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה אוֹ תְּפִלָּה אוֹ מַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא, וַאֲפִלּוּ מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת אִם אֵינָם שַׁיָּכִים בְּעִנְיַן זֶה צְרִיכִים לְסַלֵּק גַּם כֵּן כְּאֵלּוּ אֵינוֹ יוֹדֵעַ עַתָּה מֵהֶם כְּלָל, כְּגוֹן בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה אֵין צְרִיכִין לַחֲשֹׁב שׁוּם דָּבָר, וּבֶאֱמֶת אָז דַּיְקָא מִתְגַּבְּרִים כָּל מִינֵי בִּלְבּוּלִים וְעֵרְבּוּב הַדַּעַת בְּיוֹתֵר, אַךְ צְרִיכִים לְהִתְגַּבֵּר אָז הַרְבֵּה מְאד בָּעֵצָה הַזֹּאת לִבְלִי לְהַתְחִיל לַחֲשֹׁב שׁוּם מַחְשָׁבוֹת חוּץ כְּלָל, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּחַמַּת הַהֶרְגֵּל בְּכָל פַּעַם יוֹצֵאת הַמַּחֲשָׁבָה

לַחוּץ, צְרִיכִים לְתַפְסָה בְּכָל פַּעַם בְּאַפְסָר וּלְהַכְנִיסָהּ לִפְנִים לַחֻשׁב מַה שֶּׁהוּא מְדַבֵּר אָז, וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה כֵּן מֵאָה פְּעָמִים בִּתְפִלָּה אַחַת.

וּבְעִנְיַן כָּל מַה שֶּׁמַּתְבְּתָּ לִי כְּבָר שָׁמַעְתִּי מִפִּיךָ דְּבָרִים כָּאֵלֶּה פְּעָמִים הַרְבֵּה, וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁאֵין לְךָ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת עַצְמְךָ כִּי אִם בְּעִנְיָנִים שֶׁאַתָּה כּוֹתֵב בְּמִכְתָּבְךָ, וְכֵן עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַכֹּל שָׁוִין לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, אֲבָל אַף עַל פִּי כֵן עַל כָּל אֶחָד עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּלִי שִׁעוּר, וּבְוַדַּאי אֵין שׁוּם חַיּוּת וְאֵין שׁוּם מָנוֹס מֵהֶם כִּי אִם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַתּוֹרָה, וּבִפְרָט עַל דֶּרֶךְ הַקְּדוֹשׁ וְהֶחָדָשׁ וְהַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא שֶׁהוּא עִנְיַן הַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ שֶׁאֵין לְמַעְלָה מִזֶּה, טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל מְעַט דְּמְעַט שֶׁכְּבָר זָכִיתָ לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ וּלְקַיֵּם מְעַט בְּעִנְיָן זֶה, מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְךָ זֶה לְיִרְאָה אֶת ה' כָּל הַיָּמִים בְּתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה וּבְרִבּוּי תְּפִלּוֹת וְשִׂיחוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְגַם לְהִזָּהֵר מְאד מְאד לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה עַל כָּל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁזָּכִינוּ וְכוּ'.

וְהִנֵּה בָּעִתִּים הַלָּלוּ אֲנִי עוֹסֵק בְּעִנְיַן כַּוָּנַת אֱלוּל, שֶׁהֵם תִּקּוּן הַבְּרִית, שֶׁהוּא סוֹדוֹת עֲצוּמִים שֶׁגְּלָה שָׁם בְּעִנְיַן וְאִם לֹא תֹאבֶה הָאִשָּׁה וְכוּ', וּבְעִנְיַן הַפֵּרוֹת וּבְעִנְיַן הָאֲבֵדוֹת שֶׁמְּחַפְּשִׂין הַמַּלְאָכִים שֶׁתּוֹקְעִין תְּקִיעָה, תְּרוּעָה תְּקִיעָה וְכוּ' וְכוּ', אַשְׁרֵי הָאָזְנַיִם שֶׁשָּׁמְעוּ מִזֶּה, כִּי לֹא נִשְׁמַע כְּזֹאת מֵעוֹלָם וְכוּ', וְהָעִקָּר הַיּוֹצֵא מִשָּׁם שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאד מְאד אַחַר אֲבֵדוֹתָיו, וְעִקַּר הַבַּקָּשָׁה וְהַחִפּוּשׂ הוּא עַל יְדֵי דַּרְכֵי תּוֹרָה שֶׁגְּלָה עַל פְּסוּק קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּסִימָן ו' כַּמְבֹאָר שָׁם בְּמָקוֹמוֹ, כִּי הַתּוֹרָה הַנַּ"ל הוּא סוֹד כַּוָּנַת אֱלוּל וְכוּ'.

וְעִקַּר הַכַּוָּנוֹת הֵם בְּחִינַת אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אַתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת בָּקִי בְּרִצּוֹא בָּקִי בְּשׁוֹב בָּקִי בְּעֵיל בָּקִי בְּנָפִיק, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַיֵּם אִם אֶסַּק וְכוּ' וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, הוּא מַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּחִינַת סוֹד כַּוָּנַת אֱלוּל, וְיָכוֹל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר אֲבֵדוֹתָיו, כִּי צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה, וּבְוַדַּאי בְּתוֹךְ אוֹתוֹ הַזְּמַן עוֹבֵר עַל הָאָדָם מַה שֶּׁעוֹבֵר בִּפְרָט שֶׁאֲבֵדָתוֹ עַל פִּי רֹב הֵם בִּמְקוֹם מִדְבַּר שְׁמָמָה בִּמְקוֹם תֹּהוּ וָבֹהוּ, שֶׁמֵּחֲמַת זֶה הָאָדָם תּוֹעֶה כְּשֶׁה אוֹבֵד, וְעַל זֶה נֶאֱמַר (תְּהִלִּים ק"ז) תָּעוּ בַמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ וְכוּ' וְכָל הַמִּזְמוֹר, וְעַתָּה הֶבֵן בְּעַצְמְךָ כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִים לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ כְּשֶׁצְּרִיכִין לַעֲבֹר בִּמְקוֹמוֹת כְּאֵלּוּ לְבַקֵּשׁ אַחַר אֲבֵדוֹת שֶׁנֶּאֶבְדוּ מִכַּמָּה שָׁנִים, וְגַם צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ וְלִמְצֹא אֲבֵדוֹת מְגֻלְגּוּלִים הַקּוֹדְמִים שֶׁעָבְרָה נִשְׁמָתוֹ בָּהֶם, וְקָשֶׁה לְהַמְלִיט שֶׁבְּתוֹךְ הַחִפּוּשׂ לֹא יֹאבַד עוֹד יוֹתֵר, וְכַמְּרֻמָּז שָׁם שֶׁאֲפִלּוּ הַצַּדִּיקִים הַחוֹפְרִים אַחַר הָאֲבֵדוֹת לִפְעָמִים הֵם עַצְמָם אוֹבְדִים עוֹד, עַיֵּן שָׁם, מִכָּל שֶׁכֵּן שְׁאָר אֲנָשִׁים, וְעַל יְדֵי זֶה מִתְאָרֵךְ הַגָּלוּת כָּל כָּךְ בִּכְלָלִיּוּת, וְכֵן גָּלוּת הַנֶּפֶשׁ בִּפְרָטִיּוּת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִתְאָרֵךְ כָּל כָּךְ הַכֹּל מֵחֲמַת זֶה, הַמָּקוֹם יְרַחֵם.

עַל כֵּן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל נַפְשׁוֹ, כַּמָּה וְכַמָּה הִתְחַזְּקוּת הוּא צָרִיךְ לִבְלִי לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִן הַבַּקָּשָׁה וְהַחְפּוּשׂ לְעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ אִם נִדְמֶה לוֹ שֶׁאוֹבֵד חַס וְשָׁלוֹם בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר אַף עַל פִּי כֵן הוּא יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ וִיחַפֵּשׂ יוֹתֵר, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא כְּלָל, צָרִיךְ לְהַאֲמִין שֶׁבְּוַדַּאי מוֹצֵא הַרְבֵּה עַל יְדֵי הַבַּקָּשָׁה וְהַחְפּוּשׂ לְבַד, כִּי הַיְגִיעָה אֵינוֹ נֶאֱבֶדֶת כְּלָל כִּי לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבִיד, וְזֶהוּ יָגַעְתִּי וְלֹא מָצָאתִי אַל תַּאֲמִין, יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי תַּאֲמִין, וְקַשֶׁה מַה הוּא לְשׁוֹן תַּאֲמִין הֲלֹא יְכוֹלִין לִרְאוֹת אִם מָצָא אִם לָאו, אַךְ בֶּאֱמֶת יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיָּגַע הַרְבֵּה וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא מָצָא כְּלָל וּמַחֲמַת זֶה הוּא אוֹמֵר יָגַעְתִּי וְלֹא מָצָאתִי, אַף עַל פִּי כֵן אַל תַּאֲמִין לוֹ, רַק יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי תַּאֲמִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּיָדוֹ מְאוּמָה מַה שֶּׁמָּצָא אַף עַל פִּי כֵן תַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁבְּוַדַּאי מָצָא הַרְבֵּה, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה שֶׁאֵין מַרְאִין לוֹ מַה שֶּׁמָּצָא עַד הַסּוֹף, וְגַם אֲפִלּוּ אִם לֹא מָצָא כְּלָל עֲדַיִן, אַף עַל פִּי כֵן מָצָא הַרְבֵּה עַל יְדֵי הַחְפּוּשׂ וְהַיְגִיעָה לְבַד, כִּי הַיְגִיעָה וְהַחְפּוּשׂ לְבַד אֵינוֹ נֶאֱבָד בְּשׁוּם אפֶן, וְעַל כֵּן יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי תַּאֲמִין, תַּאֲמִין דַּיְקָא כַּנַ"ל וְהֶבֵן הֵיטֵב, כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא. וְעַל פִּי דֶּרֶךְ זֶה שֶׁאָנוּ קוֹרְאִין אֶת כָּל הַיְגִיעוֹת וְהָעֲבוֹדוֹת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, בִּפְרָט בְּשִׂיחוֹת לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ הַכֹּל אָנוּ קוֹרְאִין עֲתָה בְּשֵׁם בַּקָּשָׁה וְחִפּוּשׂ, וְכֵן עַל פִּי רב מְבַקְּשִׁין וּמְחַפְּשִׂין עַל יְדֵי רָצוֹן וּתְשׁוּקָה וְנַעֲנוּעִים וְכוּ', עַל יְדֵי זֶה אַתֶּם יְכוֹלִים לְהִתְחַזֵּק הַרְבֵּה בְּכָל עֵת אֵיךְ שֶׁהוּא, כִּי אַתֶּם מְחֻיָּבִים אַף עַל פִּי כֵן לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ יוֹתֵר כְּמוֹ הַמְחַפֵּשׂ אַחַר אֲבֵדוֹת בְּנִשְׁמִיּוּת שֶׁבְּוַדַּאי אֵינוֹ מוֹצֵא בְּפַעַם אֶחָד, בִּפְרָט אֲבֵדוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁצְּרִיכִין לְבַלּוֹת כָּל יָמָיו לְבַקְּשָׁם וּלְחַפְּשָׂם, בִּפְרָט שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים בֶּאֱמֶת שֶׁאֵין הַיְגִיעָה לָרִיק חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מַה שֶּׁמַּרְוִיחִין עַל יְדֵי הַיְגִיעָה וְהַחְפּוּשׂ לְבַד אֲפִלּוּ כָּל זְמַן שֶׁאֵין מוֹצְאִין הוּא רֶוַח בְּלִי שִׁעוּר, יוֹתֵר מִכָּל הוֹן דְּעָלְמָא עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ', מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאָנוּ בְּטוּחִים שֶׁבְּוַדַּאי נִזְכֶּה לִמְצֹא הַכֹּל, סוֹף כָּל סוֹף אִם נִזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק וּלְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ תָּמִיד וְכַנַ"ל. וּבָעִנְיָן הַנַ"ל כְּלוּלִים כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל פֶּסַח וּפָרָשַׁת הַחֹדֶשׁ. וְעַתָּה שׁוֹשׁ תָּשִׂישׂ בַּה' שֶׁזִּכִּינוּ לִשְׁמֹעַ דְּבָרִים נוֹרָאִים כָּאֵלֶּה, וְיֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כַּמָּה אָנוּ צְרִיכִים לִשְׁמֹחַ כְּשֶׁזִּכִּינוּ שֶׁמְּחַיִּין אוֹתָנוּ בְּשִׂבְעָה מְשִׂיבֵי טַעַם כָּאֵלֶּה, וְשָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה תַּשִּׂיג, עַד שֶׁתִּתַּחֲטֵף גַּם הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה לְתוֹךְ הַשִּׂמְחָה בְּעַל כָּרְחָם, כִּי בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכְלוּ לְהַחֲלִישׁ דַּעְתְּךָ בְּאֵיזֶה עֲצָבוּת, חַס וְשָׁלוֹם, תֹּאמַר: אַדְרַבָּה, זֶהוּ שִׂמְחָתִי, שֶׁאִישׁ כָּמוֹנִי אַף עַל פִּי כֵן אֲנִי יוֹדֵעַ מִנִּפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה מִנְּעִימוּת בֵּימֵינוּ נָצַח כָּאֵלֶּה, וְאִם אֲנִי גָּרוּעַ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אַדְרַבָּא רָאוּי לִי לִשְׂמֹחַ עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁאַף עַל פִּי כֵן זָכְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהִשָּׁעֵן עַל צַדִּיק קָדוֹשׁ כָּזֶה, אֲשֶׁר גְּלָלָה נוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה. וַהֲלֹא אִי אֶפְשָׁר לְהַכְחִישׁ שֶׁאַף עַל פִּי כֵן אֲנִי יוֹדֵעַ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ הַתּוֹרָה שֶׁל הַנִּגּוּן מֵע"ב [שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם] נִימִין וְגַם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל הַשִּׁבְעָה בֶּעטֶלִירש וְכוּ' וְכוּ', מַה נְּדַבֵּר

מַה נָּשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלֵינוּ, וּמֵחֲמַת הַטִּרְדָּא גַּם אֲנִי צָרִיךְ לִנְסֹעַ עַל הַחֲתָנָה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּשָׁבוּעַ הַזֹּאת אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר, וְיֵעָרֵב לָכֶם שִׂמְחַת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ וְתִזְכּוּ לְהִזָּהֵר מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת, וּלְהַרְגִּישׁ שִׂמְחַת וְדִבְקוּת הַהַלֵּל הַקָּדוֹשׁ שֶׁל פֶּסַח, וְנִשְׁגָּבוֹת נְעִימַת קְדֻשַּׁת הַסֵּדֶר שֶׁל פֶּסַח נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב סה

בְּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ה' מְצֹרָע תקצ"ב:

אֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי, בְּשָׁעָה זאת בָּאתִי מִנֶּעֱמְרוֹב מִשְׂמְחַת הַנִּשּׂוּאִין תְּהִלָּה לָאֵל, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל עַל נָכוֹן מֵעִם ה', וִימִין ה' רוֹמֶמָה לְעוֹלָם כַּאֲשֶׁר אֲסַפֵּר לְךָ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּבוֹאֲךָ לְפֹה. אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וְאֵין כָּעֵת פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ כְּלָל, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁנִּסְעְתִּי לְפֹה עִם מוֹסֵר כְּתָב זֶה בַּעַל הָעֲגָלָה מִקְּהִלַּתְכֶם, אָמַרְתִּי לֹא אֶמְנַע לִדְרשׁ בִּשְׁלוֹמְךָ הַטּוֹב. כִּי יָדַעְתִּי עַצְמִי תִּשּׁוּקָתְךָ לִרְאוֹת מִכְתָּבֵי תָּמִיד, וְשׁוֹשׁ תָּשִׂישׁ וְתָגֵל בְּשִׂמְחַת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וְתִרְאֶה לְזָרֵז עַצְמְךָ לִשְׁלֹחַ הַיַּיִן וְכוּ' בְּזְרִיזוּת עַל יְדֵי מֻקְדָּם, וְתִכְתֹּב לִי תְּשׁוּבָה בְּרוּרָה עַל כָּל מַה שֶׁכָּתַבְתִּי לְךָ, וְאִם אֶפְשָׁר שֶׁתִּשְׁתַּדֵּל שֶׁיַּגִּיעַ לִי אִגֶּרֶת מֵרַבִּי נַחְמָן נֶכֶד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַה טּוֹב, יֶתֶר מִזֶּה חַיִּים וְשָׁלוֹם וְשָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, כִּי בְּקֶרוֹב נִזְכֶּה לֶאֱכל מִזּוֹנָא דְּנִשְׁמְתָא מָזוֹן שֶׁהַמַּלְאָכִים נִזּוֹנִין מִמֶּנּוּ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ לְבַעֵר הֶחָמֵץ כָּרָאוּי, וְלִזְכּוֹת לְצֵאת מֵחָמֵץ לְמַצָּה מְמָלֵּת לְחַיִּים מֵעַצְבוּת לְשִׂמְחָה וְכוּ'.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב סו

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ה' אַחֲרֵי תקצ"ב:

שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עִם הַיַּיִן גֶּפֶן, יְשַׁלֵּם ה' פָּעֳלְךָ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתְּךָ שְׁלֵמָה מֵאֵת ה', וְתִזְכֶּה לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת הֶחָג וּלְהִזָּהֵר מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת. וּמֵחֲמַת הַטִּרְדָּא אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר וְעוֹד חָזוֹן לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם. וְשָׁלוֹם וְחַיִּים וְשִׂמְחָה, וְתִזְכּר הַדְּבָרִים שֶׁכָּתַבְתִּי כְּבָר וְיֵעָרֵב לְךָ לְעַד.

דִּבְרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה, וְשָׁלוֹם לְהָאַבְרָךְ מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲקֹב, מִכְתָּבוֹ קִבַּלְתִּי. אַף עַל פִּי שֶׁכּוֹתֵב מְרִירוּת לִבּוֹ, עִם כָּל זֶה נֶהֱנֵיתִי מִמִּכְתָּבוֹ אֲשֶׁר תְּהִלָּה לָאֵל כְּבָר נִכְנַס בְּלִבּוֹ כַּמָּה דִּבּוּרִים מִסִּפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה לְבַד כְּדַאי לִסְבֹּל שִׁבְרַת מְנִיעוֹת אֲלָפִים מִשֶּׁהָיָה, קִוִּיתִי לַה' שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יִפְעָלוּ

דִּבְרֵיו הַקְּדוֹשִׁים אֲצָלְכֶם, מַה שֶּׁהֵם צְרִיכִים לִפְעל, רַק חִזְקוּ וְאִמְצוּ מְאד מְאד בְּכָל יוֹם מֵחָדָשׁ וְאַל יְבַהֲלוּ אֶתְכֶם רַעְיוֹנֵיכֶם וְכוּ' כִּי בְּרב חֲלוֹמוֹת וַהֲבָלִים וּדְבָרִים הַרְבֵּה כִּי אֶת הָאֱלֹקִים יְרָא (קֹהֶלֶת ה), עַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשׁ"י שָׁם, דְּהַיְנוּ שֶׁכָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְרַעְיוֹנִים רָעִים הַמַּבְהִילִים אֶת הָאָדָם עַל כָּלָם צְרִיכִים לִזְכר בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְיָרֵא מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כִּי סוֹף כָּל סוֹף מַה יִּהְיֶה מִמֶּנּוּ, וּבַוַּדַּאי כָּל מַה שֶּׁיַּחֲטף מִזֶּה הָעוֹלָם אַיזֶה טוֹב יִהְיֶה לוֹ לְשָׁלֵל גָּדוֹל בַּסּוֹף כִּי יָבוֹא עִתּוֹ, בִּפְרָט שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ כְּתֻבִים רְחָבִים עַל מִי לִסְמךְ, יֵשׁ וַיֵּשׁ בְּעֻזָּרת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק לֶאֱחז עַצְמוֹ בִּשְׁתֵּי יָדַיִם וּבְכָל כּחוֹ בִּנְקֻדַּת הָאֱמֶת, וְדֵי בָּזֶה כָּעֵת. וְשָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ וְלַהֲפךְ כָּל הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה לְשִׂמְחָה, אֲשֶׁר זָכִינוּ בַּדּוֹרוֹת הָאֵלֶּה לְהִתְגַּלּוּת נוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה, שֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת יָכוֹל לְכַפֵּר עֲוֹונוֹת עַל יְדֵי שְׁתִיַּת יַיִן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר י"ד) וַיֹּאמֶר ה' סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶיךָ וְכוּ', וּבְוַדַּאי מִצְוַת שְׁתִיַּת יַיִן שֶׁל אַרְבַּע כּוֹסוֹת בְּפֶסַח נוֹגֵעַ לְעִנְיָן זֶה, יְמַלֵּא פִּי תְּהִלַּת ה' אֲשֶׁר זָכִיתִי לִשְׁמעַ זאת וּלְהַדְפִּיסוֹ עַד שֶׁחָזַר הָאוֹר אֶצְלִי לַחֲזר וּלְקַבֵּל מִתַּלְמִידַי, שֶׁיְּזַכִּירוּנִי נִפְלְאוֹת ה' בְּכָל פַּעַם אֲשֶׁר שָׁמְעָה אָזְנִי וַתֵּבֶן לָהּ כִּי לֹא דָבָר רֵיק הוּא כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁזָּכִינוּ לִשְׁמעַ מִפִּיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַנֶּאֱמָרִים בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, אַשְׁרֵי הַשָּׁם לִבּוֹ עָלֵיהֶם, שִׂימוּ לְבַבְכֶם הֵיטֵב לִדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנִּפְלָאִים וְהַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמַע כָּזאת וְכוּ'.

דִּבְרֵי אוֹהֲבְכֶם בֶּאֱמֶת לָנֶצַח:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב סז

בְּעֻזָּרת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ו' עֶרֶב שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי, אַהֲבָתְךָ אִלְּצַנִי לִכְתב עַתָּה בְּחֹל הַמּוֹעֵד בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּשְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח וְגַם אֵין לִי פְּנַאי כְּלָל מֵחֲמַת כְּבוֹד אוֹרְחִים וּשְׁאָר עִנְיָנִים, וּבְקַשְׁתִּי מִמְּךָ בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁתִּשְׁמַח בְּשִׂמְחַת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר זָכִינוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָשָׂה לָנוּ נִסִּים כָּאֵלֶּה שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם הַכֹּל בִּשְׁבִילֵנוּ, כְּדֵי שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ בַּדּוֹר הַזֶּה שֶׁהוּא אֲנִי וְאַתָּה וְכָל הָאֲנָשִׁים שֶׁבְּטוּלְטוּשִׁין וּפֹה בְּרֶסְלֶב וְשֶׁבְּכָל עָרֵי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹשְׁבוֹתֵיהֶם שֶׁכָּלָנוּ אֵלֶּה אֲנַחְנוּ פֹּה הַיּוֹם חַיִּים, כֻּלָּנוּ הֵם בְּנֵי הַדּוֹר הַזֶּה, וְעָלֵינוּ נָפַל חוֹבַת הַיּוֹם הַזֶּה לִשְׁמַח בְּשִׂמְחַת קְרִיעַת יַם סוּף, אֲשֶׁר אָז נִתְגַּלָּה אֱלֹהוּתוֹ וְאַדְנוּתוֹ וּמֶמְשַׁלְתּוֹ שֶׁל הָאֵין סוֹף בַּעַל הָרְצוֹן יִתְבָּרַךְ בְּהִתְגַּלּוּת נִפְלָא וְנוֹרָא אֲשֶׁר לֹא הָיָה כָּמוֹהוּ עַד אֲשֶׁר רָאֲתָה שִׁפְחָה עַל הַיָּם וְכוּ' וְעוֹלְלִים וְיוֹנְקִים אָמְרוּ זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ.

שְׂמַח בְּנִי בְּשִׂמְחָה זאת, אֲשֶׁר זָכִיתָ לְהַאֲמִין בָּזֶה עַל כָּל פָּנִים וְלִהְיוֹת בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל עַם הַנִּבְחָר אֲשֶׁר בִּשְׁבִילֵנוּ עָשָׂה אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֶּה, וּבְאֹם לֹא הָיָה מְסֻתָּכֵל עַל הַטּוֹב שֶׁבָּנוּ

לא הָיָה עוֹשֶׂה לָנוּ נִסִּים כָּאֵלֶּה, כְּלַל הַדָּבָר חֶזֶק וֶאֱמֶץ לִהְיוֹת אַךְ שִׂמְחַ תְּמִיד בְּכָל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ט) יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׂיו, וּכְתִיב (שָׁם יד) יָגֵל יַעֲקֹב יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט בְּיוֹם טוֹב קֹדֶשׁ יוֹם קְרִיעַת יַם סוּף, כִּי תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ בַּמֶּה לִשְׂמֹחַ בְּפִשְׁיטוּת אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עַם וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל לָשׁוֹן וְכוּ', וּבִפְרָט שֶׁזִּכִּינוּ בַּדּוֹר הַזֶּה שֶׁאֵין אָנוּ מִתְנַגְּדִים עַל בַּעַל הַשִּׂמְחָה הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא מְקוֹר הַשִּׂמְחָה מְקוֹר הַקְּדֻשָּׁה מְקוֹר הָאֱמוּנָה מְקוֹר הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים וְהַנִּצְחִיִּים מְקוֹר הַחָכְמָה, אַשְׁרֵינוּ שֶׁזִּכִּינוּ לָזֶה, עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל עַל כָּל הַטּוֹב הַנִּפְלָא אֲשֶׁר הִפְלִיא לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ, אֲשֶׁר לֹא יְאֻמַּן כִּי יְסֻפַּר שֶׁאֲנַחְנוּ בִּשְׂפָלוּת כָּזֶה נִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ וּלְהָבִין דְּבָרִים נוֹרָאִים כָּאֵלֶּה וְכוּ' וְכוּ', וּבָנוּ נִתְקַיֵּים הַמִּקְרָא שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ, עַל כֵּן אָנוּ מְחֻיָּבִים לִשְׂמֹחַ וּלְרַקֵּד בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בְּיוֹם טוֹב קֹדֶשׁ, וְאַל יִהְיֶה לְךָ צַעַר כְּלָל מַה שֶּׁאֵין אַתָּה זוֹכֶה לִהְיוֹת אֶצְלֵנוּ בְּכָל פַּעַם כִּרְצוֹנְךָ הַטּוֹב, כִּי גַּם זֶה לְטוֹבָה, כִּי יָקָר מְאד אֲלָפִים פְּעָמִים כְּשֶׁאַתָּה אֶצְלֵנוּ פַּעַם אַחַת בְּרֶבַע שָׁנָה בִּשְׁבִירַת מְנִיעוֹת כָּאֵלֶּה, מֵאֲשֶׁר הָיִיתָ אֶצְלִי בְּכָל שָׁבוּעַ בְּלִי מְנִיעוֹת, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר אַתָּה זוֹכֶה עַל כָּל פָּנִים לִהְיוֹת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְגַם בְּתוֹךְ הַשָּׁנָה אָנוּ רוֹאִים פָּנִים בְּפָנִים כַּמֶּה פְּעָמִים, שְׂמַח בְּנִי וְאַל תִּתְעַצֵּב, וְשַׂמֵּח נַפְשְׁךָ בְּכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה, וּבְיוֹתֵר בְּמִלֵּי דְּשִׁטוּתָא כְּיָדוּעַ לְךָ. וְיֶתֶר אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ, וּמְבַטְּחֵנִי בְּךָ שֶׁתְּקַיֵּם דְּבָרַי אֵלֶּה.

וּמִי שֶׁהַשִּׂמְחָה בְּמְעוֹנוֹ יִשְׁלַח עָלֵינוּ שִׂמְחָה שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁמֹחַ בָּרֶגֶל הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, בִּפְרָט שֶׁהוּא שַׁבַּת קֹדֶשׁ וְיוֹם טוֹב קֹדֶשׁ בְּיַחַד נֶגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ אָמֵן:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב סח

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' בְּהַר תקצ"ב.

אָהוּבֵי בְּנֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

דַּע בְּנִי כִּי בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ בַּבֹּקֶר קֹדֶם סְעֻדַּת שַׁחֲרִית הִזְמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵאִישׁ מִמַּאהִלִיב שֶׁהָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל בְּטוּלְטְשִׁין בְּעֵסֶק הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁעָלֵיכֶם, שֶׁרַבִּי ח"ש הִכָּה אֵיזֶה אֲנָשִׁים וְעַתָּה רוֹצִים לְקָנְסוֹ, וְשֶׁאַתָּה וְרַבִּי נַחְמָן מֵהַיְיסִין הֶכְרַחְתֶּם לִנְסֹעַ לִבְרֶסְלֶב, וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין גְּדֶל הַנִּסָּיוֹן שֶׁהָיָה לִי מִזֶּה, וְאַף עַל פִּי כֵן הִתְחַזַּקְתִּי בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא לְבַלְבֵּל שִׂמְחַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ חַס וְשָׁלוֹם, וְהַיּוֹם בַּבֹּקֶר פָּרַשְׁתִּי שִׂיחָתִי עַל הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ וְסִפַּרְתִּי לְפָנָיו זְכִרוֹנוֹ לִבְרָכָה כָּל זֶה לְמַעַן יָחוּשׁ ה' עַל עֲנִיּוּתֵנוּ וּבִזְיוֹנֵנוּ, הָאֵלֹקִים יְבַקֵּשׁ אֶת נִרְדָּפִים כָּמוֹנוּ, וְהִנֵּה יָדַעְתִּי כִּי מֵהַסְּתָם כְּבָר הִנַּחְתָּ אִגֶּרֶת עַל הַפָּאסְט בְּיוֹם ו', וַאֲנִי מְצַפֶּה בְּכָל

עֵת לִרְאוֹתוֹ לֵידַע מַה נַּעֲשֶׂה שָׁם, וּלְעֵת עַתָּה אֱהוּבִי בְּנֵי חֲזַק וֶאֱמַץ אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת כִּי ה' אִתָּנוּ, וְרַבִּים אֲשֶׁר אִתָּנוּ מֵאֲשֶׁר אִתָּם, עִמָּם זְרוֹעַ בָּשָׂר וְעִמָּנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ, אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ, וְנִפְלֵאתִי עָלַיִךְ בְּנִי אִם אֱמֶת שֶׁהֻכְרַחְתְּ לִנְסֹעַ לִבְרֶסְלֶב הָיָה לְךְ לִנְסֹעַ לְפֹה לְאוּמָאן, לְקַיֵּים וּפָרְעָה הִקְרִיב שֶׁהִקְרִיב אֶת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, כִּי כָּל מַה שֶּׁרוֹדְפִין אֶת הָאָדָם הוּא בּוֹרַח בְּיוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כַּמְבאָר בִּדְבָרָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה אַךְ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָלְתָה בְיָדְךְ עֲצָה זאת, עַל כָּל פָּנִים תְּקַיֵּם לִבְרֹחַ שָׁם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי אֵין לָכֶם לְמִי לִבְרֹחַ כִּי אִם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, אֲשֶׁר הוּא נִמְצָא בְּכָל עֵת, וְאִם נִדְמֶה לְךְ שֶׁאַתָּה רָחוֹק מִמֶּנּוּ מְאד, אַף עַל פִּי כֵן בֶּאֱמֶת הוּא קָרוֹב אֵלֶיךְ תָּמִיד, בִּפְרָט עַתָּה שֶׁאַתֶּם נִרְדָּפִים כָּל כָּךְ, הַחוֹמֵל עַל דַּל יַחֲמל עַל דַּלּוּתֵנוּ וְיִרְאֶה בְּעָנְיֵנוּ, וְלֹה' הַיְשׁוּעָה כִּי יֵבוֹשׁוּ הֵמָּה וְאַל נֵבוֹשׁ אֲנַחְנוּ וְיִקַּיֵּם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה, אוֹ'בֶי יָשֻׁבוּ יֵבשׁוּ רָגַע וּבִזְכוּת מִצְוַת סְפִירַת הָעֹמֶר נִזְכֶּה לְהַכְנִיעַ אוֹתָם שֶׁהֵם גְּרוּעִים מִמּוֹסְרִים כִּי הֵם עוֹמְדִים עַל הַנְּפָשׁוֹת, וּבַעַל מִלְחָמוֹת יַשְׁפִּיל וְיַפִּיל אוֹתָם מֵאִגְּרָא רַמָּא לְבִירָא עֲמִיקְתָּא, יָשׁוּבוּ הֵמָּה אֲלֵיכֶם וְאַתֶּם לֹא תְּשׁוּבוּ אֲלֵיהֶם חִזְקוּ וְאִמְצוּ כִּי ה' עִמָּכֶם וְלֹא יַעֲזֹב אֶתְכֶם וְהַכֹּל לְטוֹבַתְכֶם, וְהִזָּהֲרוּ שֶׁתִּהְיוּ כֻּלְּכֶם עִמָּנוּ יַחַד בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ, דִּבְרֵי הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה:
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב סט

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹר לְיוֹם ה' בְּחֻקֹּתַי תקצ"ב, אוּמַאן.
אֱהוּבִי בְּנִי מִכְתָּבְךְ קִבַּלְתִּי עַל יְדֵי הַפָּאשְׁט רֹאשׁוֹן בְּיוֹם ג' בְּהַר, וּמֵאֵלֶיךְ תָּבִין גֹּדֶל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי, אַךְ מֵאֵת ה' הָיְתָה שֶׁנּוֹדַע לִי קְצָת מֵעִנְיָן זֶה בְּשַׁבָּת הֶעָבַר כַּאֲשֶׁר כְּבָר הוֹדַעְתִּיךְ בְּמִכְתָּבִי, וּבְוַדַּאי דִּבַּרְתִּי מִזֶּה הַרְבֵּה עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ וּבָרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר בְּחֶמְלָתוֹ הִגִּיעַנִי מִכְתָּב הַשֵּׁנִי בְּשַׁבּוּעַ זאת מֵאִתְּךְ אֲשֶׁר שָׁם נֶאֱמְרוּ קְצָת הַרְחָבוֹת אֲשֶׁר בַּצַּר הִרְחִיב לָנוּ, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ, אֲבָל עֲדַיִן צְרִיכִין לִישׁוּעָה הַרְבֵּה שֶׁיָּחוּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כְּבוֹדוֹ וּכְבוֹד הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְיָחוּשׁ עַל נִרְדָּפִים כְּמוֹנִי וְיַצִּילֵנוּ מִיַּד אוֹיְבֵינוּ וְרוֹדְפֵינוּ חִנָּם, וְכָל הַקָּמִים עָלֵינוּ לְרָעָה מְהֵרָה יָפִיר עֲצָתָם וִיקַלְקֵל מַחֲשַׁבְתָּם, וִיקַיֵּם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה אוֹיְבֵי יָשֻׁבוּ יֵבשׁוּ רָגַע אָמֵן: עַתָּה בָּאתִי לְבַשֶּׂרְךְ חַסְדֵי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים, שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל קָנִיתִי בְּסַךְ חֲמִשִּׁים רוּבֶּל חָדָשׁ עֵצִים עַל קוֹרוֹת נִפְלָאִים וּמֻבְחָרִים, וּכְבָר הִתְחִילוּ לְסַתֵּת אוֹתָם, וְגַם קָנִיתִי עֵצִים לְעַמּוּדִים שֶׁקּוֹרִין סְלוֹפִּיס, וּבְחַסְדֵי ה' בְּקָרוֹב יַגְבִּיהוּ הַבִּנְיָן בֶּעֶזְרַת ה', וַאֲנִי מוּכָן עַתָּה לִנְסֹעַ בַּבֹּקֶר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְבִיתִי וּבְשַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה אֶשְׁבּוֹת בִּקְהִלָּה קְדוֹשָׁה טֶעפְּלִיק וּבְשַׁבּוּעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה אָבוֹא לְבֵיתִי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמֵעֶצֶם טִרְדָּתִי אִי אֶפְשָׁר עַתָּה לְהַאֲרִיךְ כְּלָל, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כַּאֲשֶׁר תִּהְיֶה אֶצְלִי

בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה נִסְפֵּר נִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר גָּמַל עָלֵינוּ עַד הֵנָּה, בִּפְרָט בְּעִנְיַן הַבְּנְיָן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, וְנוֹדֶה עַל הֶעָבָר וּנְבַקֵּשׁ לְהַבָּא, כֵּן יְהִי ה' עִמָּנוּ לְגָמְרוֹ מְהֵרָה, דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּבִפְרָט לִידִידִי מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְשׁוֹן נֵרוֹ יָאִיר, חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה', אַל תִּירְאוּ וְאַל תֵּחַתּוּ כִּי ה' עִמָּנוּ אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ, יֵבוֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ יַחַד כָּל שׂוֹנְאֵינוּ יֵבוֹשׁוּ הֵמָּה וְלֹא נֵבוֹשׁ אֲנַחְנוּ, בָּרוּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵין לָנוּ לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵיהֶם כְּלָל בְּעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת הַזֶּה, כִּי לֹא עָלֵינוּ תְּלוּנָתָם כִּי אִם עַל ה' וְעַל תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְעַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם אֲשֶׁר כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל נִשְׁעָן עָלָיו, יאחְזוּ הֵם דַּרְכָּם לְהַרְבּוֹת בְּשִׂתְיָה וּבְשִׂכְרוּת וּלְהַרְבּוֹת יְמֵיהֶם בְּחַגִּים, וַאֲנַחְנוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵינוּ נַזְכִּיר לְהַרְבּוֹת בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וַאֲמִירַת תְּהִלִּים וְהִתְבּוֹדְדוּת וְלִשְׁמֹחַ בַּה' וּבְתוֹרָתוֹ וּבְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְנִרְאֶה דְּבַר מִי יָקוּם, אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ שֶׁהֵם רוֹדְפִים אוֹתָנוּ בְּשֶׁבִיל שֶׁאָנוּ נִקְרָאִים עַל שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ, חֲבָלִים נָפְלוּ לִי בַּנְּעִימִים אַף נַחֲלַת שָׁפְרָה עָלֵינוּ:

מכתב ע

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר חֲצוֹת בְּמִדְבַּר תקצ"ב:

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי פְּעָמַיִם וְאֵין זְמַן לַהֲשִׁיבוֹ עַתָּה סְמוּךְ לְשַׁבַּת קֹדֶשׁ, בְּפְרָט כִּי בְּקָרוֹב תִּהְיֶה פֹּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשַׂמַּח נַפְשֵׁיכֶם מְהֵרָה, וְיִרְאוּ שׂוֹנְאֵינוּ וְיֵבוֹשׁוּ. וְקִוִּיתִי לַה', שֶׁיִּהְיֶה מַפָּלָה גְּדוֹלָה מְהֵרָה לְכָל שׂוֹנְאֵיכֶם וְרוֹדְפֵיכֶם, כִּי לֹא יַחֲרִישׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל בִּזְיוֹנוֹת וּרְדִיפוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁרָדְפוּ אֶתְכֶם חִנָּם בִּפְרָט כִּי שָׁלְחוּ יָד בִּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּבִזְיוֹנוֹת כָּאֵלֶּה, וְאִם דַּרְכֵי טוּבוֹ שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב זַכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה הֵם עַד אֵין סוֹף וַאֲרִיכוּת אַפּוֹ בְּלִי שִׁעוּר, וּמֵחֲמַת זֶה עַל פִּי רב אֵין רוֹאִין נִקְמָה תֵּכֶף בְּרוֹדְפָיו וְכוּ', אַף עַל פִּי כֵן בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם וּבִזָּיוֹן כָּזֶה הַנּוֹגֵעַ עַד הַנֶּפֶשׁ אֵין דַּרְכּוֹ לְהַחֲרִישׁ, וּמֵבְטַחֲנִי בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּקֵיִם מְהֵרָה מִשֹּׁד עֲנִיִּים מֵאֲנָקַת אֶבְיוֹנִים עַתָּה אָקוּם יאמַר ה' וְכוּ', יֵבוֹשׁוּ וְיִחְפְּרוּ יַחַד כָּל שׂוֹנְאֵינוּ יִפְּלוּ וְלֹא יָקוּמוּ, וּזְכוּת אֲבוֹתָם יַעֲמד לָהֶם שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם מַפָּלָה גְּדוֹלָה מִיָּד כִּי אִם לָאו חַס וְשָׁלוֹם יִהְיוּ נֶאֱבָדִין וְנֶעֱקָרִין לְגַמְרֵי מִשְּׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא מַה שֶּׁעָשׂוּ, שַׁתּוּ בַשָּׁמַיִם פִּיהֶם וְכוּ', ה' יָרִיב רִיבוֹ, ה' יִלָּחֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה יַשְׁפִּיעַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲצוּת נְכוֹנוֹת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה, שִׁמְחוּ בַה' אֲשֶׁר עֲזָרָנוּ לִהְיוֹת בְּחֶלְקוֹ הַקָּדוֹשׁ, אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וְכוּ'.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה מְהֵרָה בְּכָל הַבְּחִינוֹת וּבְכָל הַדְּבָרִים בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְשָׁלוֹם רַב לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה: נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב א

בְּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' נְשֹׂא תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנִי שֶׁיִּחְיֶה, הַיּוֹם שָׁלַחְתִּי לְךָ מִכְתָּבִי עַל יְדֵי אִישׁ אֶחָד מִטּוּלְטְשִׁין, נָא לְהוֹדִיעֵנִי אִם קִבַּלְתָּ מִכְתָּבִי, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַרְחִיב לִי וּלְכֻלָּנוּ שֶׁלֹּא יְבַלְבֵּל אוֹתָנוּ חַס וְשָׁלוֹם הַפַּרְנָסָה מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְחָזַק וֶאֱמַץ בְּנִי חֲבִיבִי וּבְטַח בַּה' שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד בְּאַהֲבָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. נָא לְהִשְׁתַּדֵּל לַהֲשִׁיבֵנִי מִיָּד, וְאִם אֶפְשָׁר שֶׁתִּשְׁלַח מִיָּד אֵיזֶה סַךְ מִכִּיסְךָ עַל סְמָךְ שֶׁתְּקַבֵּל מֵרַבִּי שִׁמְשׁוֹן, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם מַה טּוֹב, כִּי מֵאֵלֶיךָ תְּבִין שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְהָכִין עַל שַׁבּוּעוֹת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וַאֲנִי צָרִיךְ לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁצְּרִיכִין עַל שַׁבּוּעוֹת הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁבִיל קִבּוּץ קָדוֹשׁ כָּזֶה הַבָּאִים לִשְׁמֹעַ דְּבַר ה', וּבְוַדַּאי רָאוּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי שׁוּם טִרְדָּא מֵהֶכְנָה גַּשְׁמִיּוֹת, וְלַה' הַיְשׁוּעָה שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל עַל נְכוֹן מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ:

מכתב עב

בְּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּהַעֲלֹתְךָ תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַל יְדֵי מוֹסֵר כְּתָב זֶה וְעַל יְדֵי רַבִּי אֱלִיָּהוּ, גַּם חֲצִי רוּבָּל חָדָשׁ עַל פִּדְיוֹן, וְהוֹמָה עָלַי לִבִּי עַל צַעֲרָךְ, אַךְ אַתָּה מַרְעִישׁ עַל הַדָּבָר יוֹתֵר מִדַּאי, כִּי כְּבָר הִקְדַּמְתִּי לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁעַל הָאָדָם עוֹבְרִין בְּהֶכְרֵחַ תְּהוֹמוֹת הָרַבֵּה וְכוּ' בְּוַדַּאי מַה שֶּׁשַּׁלַּחְתָּ לְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹן הֲטִיבוֹתָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ, כִּי אֵין לָנוּ בַּמֶּה לְהִמָּלֵט כִּי אִם בִּתְפִלָּה וּצְדָקָה וְכוּ', אַךְ בְּמִכְתָּבְךָ אַתָּה מַרְעִישׁ עַל הַדָּבָר יוֹתֵר מִדַּאי, הֲאֻמַּת יָדַעְתִּי מַכְאוֹבֵי לִבְּךָ אַף עַל פִּי כֵן הַהֶכְרֵחַ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּכָל עֵת וּלְהָסִיחַ דַּעְתְּךָ מִצַּעַרְךָ וְלִבְלִי לִהְיוֹת כָּרוּךְ אַחַר הַצַּעַר כָּל כְּךָ חַס וְשָׁלוֹם, וְהָעִקָּר לְבַל תַּחֲשֹׁב וְתִדְאַג כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וְאַל יִהְיֶה בְּלִבְּךָ כִּי אִם צַעַר אוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד, וְזֶה יְכוֹלִין לִסְבֹּל, גַּם יְכוֹלִין לְהָסִיחַ דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְכֵן בְּיוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו לֹא תַּחֲשֹׁב רַק אוֹתוֹ הַיּוֹם וּבְתוֹךְ כָּךְ יְרַחֵם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיוֹשִׁיעַ לְךָ מְהֵרָה כִּי לֹא לְעוֹלָם יָרִיב וְכוּ'.

וְהִנֵּה גַּם דַּעְתִּי אֵינָהּ צְלוּלָה עַתָּה מֵרֹב טִרְדוֹתַי, בִּפְרָט בְּעִנְיַן הַבְּנָיָן הַקָּדוֹשׁ בְּאוּמַאן שֶׁמַּנַּח עַל רֹאשִׁי וְקָשֶׁה לִי לְהָסִיחַ דַּעְתִּי מִזֶּה, עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר עַתָּה לְהַאֲרִיךְ כְּלָל, וְתִרְאֶה לְמַעַן הַשֵּׁם לִשְׁלֹחַ לִי בַּשָּׂבוּעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה הַסַּךְ שֶׁהִבְטַחְתָּ עַל הַבְּנָיָן, וַחֲזַק וֶאֱמַץ בְּנִי חֲבִיבִי וּתְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, וְלֹא תַּחֲשֹׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כְּלָל וּתְחַיֶּה אֶת עַצְמְךָ בְּכָל הַדִּבּוּרִים וְהַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי בָּחַג הַקָּדוֹשׁ הֶעָבַר וְכָל מַה

שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִקִּדָּם, כִּי יֵשׁ בָּהֶם בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּכָל עֵת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁלַח מְהֵרָה רְפוּאָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם לְזוּגָתְךָ, וְיַצְלִיחַ אֶתְכֶם בְּפַרְנָסַתְכֶם וְיִהְיֶה שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה בְּבֵיתְכֶם, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב אָמֵן: דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב עג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ה' שְׁלַח לְךָ תקצ"ב:

אֲהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם רִאשׁוֹן וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל בְּשָׁמְעִי שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל הֵחֵל ה' לְהַרְאוֹת חַסְדּוֹ, כֵּן יִגְמר ה' בַּעַדְכֶם שֶׁיִּהְיֶה לָהּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה מְהֵרָה, אָמֵן. וְדַע בְּנִי שֶׁבְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם שֵׁנִי לְאוּמַאן בִּדְבַר הַבִּנְיָן, עַל כֵּן אִם אֶפְשָׁר שֶׁיָּבוֹא בְּקַל אַחַר שַׁבָּת מַה טּוֹב, וְאִם לָאו לְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁיִּרְאֶה לִשְׁלֹחַ לִי הַסַּךְ שֶׁהִבְטִיחוֹ לִי בְּלִי תֵּרוּצִים וְהִתְנַצְּלוּת כְּלָל, כִּי אֵין לְשַׁעֵר גֹּדֶל הַהֶכְרֵחַ עַתָּה לְמָעוֹת, אֲשֶׁר כִּמְעַט כָּל הַבִּנְיָן תָּלוּי בָּזֶה, כִּי כְּבָר מֻנָּח הַכֹּל רַק לְהַגְבִּיהַּ, וּצְרִיכִין לְהַזְדָּרֵז מֵחֲמַת כַּמָּה טְעָמִים וּפְחָדִים כַּיָּדוּעַ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמְרֵנוּ וְיַעְזְרֵנוּ לְהַגְבִּיהַּ וְלִגְמר מְהֵרָה, וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין כַּמָּה אֲנִי צָרִיךְ לְהִזְדָּרֵז עַתָּה וַה' אֱלֹהִים יַעְזר לִי כִּי כָּבֵד עָלַי הַדָּבָר עַתָּה מְאד מְאד, אֲשֶׁר כִּמְעַט כָּשַׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לִי וְיַעֲזר לִי וְעַל זֶה לְבַד תְּמַכְתִּי יְתֵדוֹתַי לַעֲסֹק עוֹד בָּזֶה עַד אֲשֶׁר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו יִגְמר וְיוֹצִיא הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ מִכֹּחַ אֶל הַפּעַל בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּתְהִלָּה לָאֵל עֶזְרֵנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁחִדַּשְׁנוּ בְּעִנְיָן מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפּעַל חִדּוּשִׁים נָאִים הַנִּצְרָכִים לְעֶבְדָּא. וְהָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן וְהַחֵשֶׁק וְכוּ' כַּמְבאָר הֵיטֵב בְּהַתּוֹרָה וְיִהְיֶה נָא פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ וְכוּ' וּכְבָר דִּבַּרְנוּ בָּזֶה בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר, וּכְבָר נִכְתַּב הָעִנְיָן בְּחַסְדּוֹ וִישׁוּעָתוֹ הַגְּדוֹלָה וְהַנִּפְלָאָה. וּכְבָר סִפַּרְתִּי לְךָ שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר אוֹ כּוֹתֵב אֵיזֶה חִדּוּשׁ אֲנִי מִתְגַּעְגֵּעַ מְאד שֶׁאַתָּה תִּרְאֶה אוֹתוֹ הַחִדּוּשׁ וְיִגִּיעַ אֵלֶיךָ, אַךְ מַה נַּעֲשֶׂה כִּי רַבּוּ הַמְנִיעוֹת לָזֶה. אֲבָל כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי יָקָר בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פַּעַם אֶחָד בְּכַמָּה שְׁבוּעוֹת שֶׁאַתָּה בָּא אֵלֵינוּ בִּמְנִיעוֹת כְּאֵלֶּה יוֹתֵר מֵאֲלוּ הָיִיתָ פַּעֲמַיִם בְּכָל שְׁבוּעַ אֶצְלִי בְּלִי מְנִיעוֹת. וְהִנֵּה עַתָּה עֶרֶב שַׁבַּת אַחַר חֲצוֹת הַרְבֵּה וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כְּלָל. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ וְנִזְכֶּה לְקַבֵּל שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּשִׂמְחָה וְטוּב לֵבָב כָּרָאוּי וּלְהַמְשִׁיךְ קְדֻשַּׁת וְשִׂמְחַת שַׁבָּת עַל שִׁשָּׁת יְמֵי הַחוֹל עַד נִזְכֶּה לְיוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וְכוּ'.

דִּבְרֵי אֲבִיכֶם הַמִּשְׁתּוֹקֵק לְטוֹבַתְכֶם וְהַצְלָחָתְכֶם הַנִּצְחִית, כּוֹתֵב בְּדִמְעָה מֵרֹב הִתְשׁוּקָה שֶׁלֹּא תִּהְיֶה טִרְחַתְכֶם וִיגִיעַתְכֶם וִיגִיעָתִי וְטִרְחָתִי בְּחִנָּם חַס וְשָׁלוֹם, אַךְ לַה' הוֹחַלְנוּ כִּי

הוּא יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת שֶׁכָּל כַּוָּנָתִי לְטוֹבָה בֶּאֱמֶת, וְגַם כַּוָּנָתְכֶם לְטוֹבָה בֶּאֱמֶת, וּבְוַדַּאי לֹא נִגַּע לָרִיק חַס וְשָׁלוֹם, אַךְ מִי יִתֵּן שֶׁיִּשְׁלַם רְצוֹן רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה שֶׁנִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הַתַּכְלִית הַטּוֹב שֶׁהוּא רוֹצֶה לַהֲבִיאֵנוּ אֵלָיו וְלַה' הַיְשׁוּעָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם רַב לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּרְחִימְתָן עֲזִיזָא, חִזְקוּ וְאִמְצוּ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה', עֵינֵיכֶם הָרוֹאוֹת שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָאָדָם רוֹצֶה יוֹכַל לִפְעֹל כַּאֲשֶׁר כְּבָר רְאִיתֶם וְהֶבַנְתֶּם הַרְבֵּה, וְעַל יְדֵי זֶה תִּתְחַזְּקוּ כָּל יְמֵיכֶם לַחֲשֹׁק וּלְהִשְׁתּוֹקֵק תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְאַנְשֵׁי אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ עַד תִּזְכּוּ לְשַׁבֵּר גַּם כָּל יֶתֶר הַמְּנִיעוֹת עַד תִּזְכּוּ לַחֲזוֹת בְּנֹעַם ה' וְכוּ', וְאָז תֵּדְעוּ מַה כָּל הָרַעַשׁ הַזֶּה מִמַּה הָיוּ רוֹצִים לִמְנֹעַ אֶתְכֶם חַס וְשָׁלוֹם, אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וְכוּ' וְיִרְאוּ שׂוֹנְאֵינוּ וְיֵבוֹשׁוּ

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

מכתב עד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ג' קְרַח תקצ"ב:

אֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי נֵרוֹ יָאִיר וּכְלָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שָׁלוֹם לָכֶם אַל תִּירָאוּ כִּי ה' עִמָּכֶם, וְהִנֵּה אֲנִי מוּכָן לִנְסֹעַ מִיָּד לְאוּמַאן לְשָׁלוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזְרֵנוּ לִגְמֹר הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ מְהֵרָה, וְהִנֵּה מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עִם הַסַּךְ אַרְבַּע רוּבֶּל חָדָשׁ, וּמְאד הֶחֱיִיתֶם נַפְשִׁי בָּזֶה כִּי גָּדוֹל הַהֶכְרֵחַ עַתָּה אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וְאֵין לְהַעֲרִיךְ, יְשַׁלֵּם ה' פָּעֳלְכֶם וְכוּ', וְתִזְכּוּ שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם חֵלֶק גָּדוֹל בַּבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ וְהַנִּפְלָא שֶׁעוֹסֵק בּוֹ הוּא זְכִרוֹנוֹ לִבְרָכָה זֶה כַּמָּה שֶׁיִּתְרַבּוּ הַבָּתִּים עַל יְדֵי שְׁכֵנִים רַבִּים עַד אֵין מִסְפָּר וְכוּ' עַד שֶׁיַּעֲלֶה שַׁעֲשׁוּעִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא עָלוּ מִימוֹת עוֹלָם, וְהִנֵּה אֲנִי טָרוּד עַתָּה מְאד כַּאֲשֶׁר תָּבִין מֵעַצְמְךָ, אַךְ מֵאַהֲבָתְכֶם הִכְרַחְתִּי אֶת רַבִּי חַיִּים נַחוּם נֵרוֹ יָאִיר עַד שֶׁנָּתַן לִי הַעָתָּקַת כָּל הַתּוֹרָה שֶׁדִּבַּרְנוּ בָּהֶן הַקָּדוֹשׁ הֶעָבֵר וּבְשַׁבַּת קֹדֶשׁ שֶׁלְּפָנָיו, יִרְאוּ עֵינֵיהֶם וְיִשְׂמַח לְבָבָם. וְהֵם שְׁלֹשָׁה בּוֹגְנִין וְחֵצִי כְּתוּבִים מִשְּׁנֵי עֶבְרֵיהֶם, וְאִם יִרְצוּ יַעְתִּיקוּהָ מִיָּד וַיַחֲזִירוּ לִי אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּשֶׁאָבוֹא לְשָׁלוֹם לְבֵיתִי, וּמִגְדָּל הַנִּחִיצָה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כְּלָל. דִּבְרֵי אֲבִיכֶם הֶחָפֵץ בְּטוֹבַתְכֶם וְהַצְלָחַתְכֶם הַנִּצְחִית:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב עה

בָּרוּךְ הַשֵּׁם מוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת חֻקַּת תקצ"ב אוּמַאן.

רַב שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְּנֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר.

בָּאתִי הֵנָּה אוֹר לְיוֹם ו' פָּרָשַׁת קֹרַח הֶעָבֵר, וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם לְעֵת עֶרֶב סָמוּךְ לְכְנִיסַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ עָזְרֵנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּישׁוּעָתוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת שֶׁבָּא הָאָדוֹן הַגַּראדְנִיצְשֶׁע דְּפה

עַל הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ שֶׁלָּנוּ. וְהִסְכִּים בְּפֶה מָלֵא וְנָתַן רְשׁוּת לִבְנוֹתוֹ, וּבֵרֵךְ אוֹתָנוּ שֶׁנִּגְמר אוֹתוֹ בְּקָרוֹב, עַד הֵנָּה עֲזָרָנוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין עִצָּם הַיְשׁוּעָה הַזֹּאת כִּי עַל זֶה הָיִיתִי מְצַפֶּה זְמַן רַב כַּיָּדוּעַ לָךְ, וְעַתָּה טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל הֶעָבָר וּלְבַקֵּשׁ לְהַבָּא, כֵּן יְהִי ה' עִמָּנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְהַגְבִּיהַּ הַבִּנְיָן בַּשָּׁבוּעַ הַזֹּאת וּלְנָמְרוֹ מְהֵרָה וְלַה' הַיְשׁוּעָה, וּמֵחֲמַת אֲפִיסַת כְּלֵי כְּתִיבָה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ, וְגַם עַל יְדֵי הַיְשׁוּעָה הַזֹּאת רָאוּי לָכֶם לְהִתְחַזֵּק בַּה' וְלִבְטחַ בּוֹ תָּמִיד שֶׁבְּוַדַּאי יִגְמר גַּם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת פְּעֻלָּתוֹ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר הִתְחִיל לְהַפְלִיא עִמָּנוּ, וְתִרְאֶה לְהוֹדִיעַ זֹאת לִבְרֶסְלֶב יִשְׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנוּ לִשְׁמֹעַ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת תָּמִיד. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב עו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' בָּלָק תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי שָׁלוֹם לְךָ וּלְבֵיתְךָ.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי הַיּוֹם, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל. וְאֵין לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר מֵאַחַר שֶׁבֵּין הַיּוֹם לְמָחָר תִּהְיֶה פֹּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ, וּמִמּוֹסֵר כְּתָב זֶה תִּשְׁמַע נִפְלְאוֹת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר עֲזָרָנוּ עַד הֵנָּה שֶׁזָּכִינוּ לְהַגְבִּיהַּ בִּנְיַן הַבֵּית הַמִּדְרָשׁ הַקָּדוֹשׁ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, גְּדוֹלִים מַעֲשֶׂה ה'. כֵּן יְהִי עִמָּנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְגָמְרוֹ בִּשְׁלֵמוּת מְהֵרָה וּלְהִתְפַּלֵּל שָׁם בְּכִוָּנָה. בִּפְרָט בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ וְלִפְעל שָׁם מַה שֶּׁצְּרִיכִין לִפְעל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּכְלָל וּבִפְרָט אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן, וְתָגִיל וְתִשְׂמַח בִּישׁוּעַת ה' אֲשֶׁר עֲזָרָנוּ עַד הֵנָּה, וְעַל לְהַבָּא נְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם עַד יֶעְתַּר לָנוּ ה' מִמְּרוֹם בְּרַחֲמָיו וִימַלֵּא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ לְטוֹבָה בְּרַחֲמָיו הָרַבִּים, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתָנוּ לְעוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם, כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ וְכוּ'. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ מְהֵרָה וּמַעְתִּיר בַּעַדְכֶם:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב עז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' י"ז בְּתַמּוּז תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר עַל יְדֵי רַבִּי נַחְמָן מֵהַיְסִין עִם אֶחָד רוּפְּל חָדָשׁ, גַּם מִכְתָּב מֵרַבִּי יַעֲקֹב, וְנִפְלְאֹתֵי עָלֶיךָ מַה שֶּׁלֹּא שְׁלַחְתָּ מִכְתָּבְךָ הַיּוֹם עַל יְדֵי מוֹלִיכֵי הַפָּאסְט בִּפְרָט לְהוֹדִיעֵנִי מֵרַבִּי נַחְמָן נֶכֶד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כַּאֲשֶׁר הִזְהַרְתִּיךָ, וְהִנֵּה אוֹדוֹת הַמָּקוֹם בְּהַקְלוֹיְז אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה לִי גַּם כֵּן קְצָת צַעַר מִזֶּה, אַךְ לֹא הִגְדַּלְתִּי הַיְסוּרִים, כִּי כְּבָר יָדַעְתָּ שֶׁאָנוּ רְחוֹקִים מִכְּבוֹד עוֹלָם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְכַאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ בְּכָל עֵת, וּכְבָר דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה מִזֶּה בְּשָׁבוּעוֹת

הֶעָבַר כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִים לִסְבֹּל בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים כְּדֵי לְהִתְקָרֵב לַנְּקֵדָּה הָעֶלְיוֹנָה וְכוּ', וְכֵן עוֹד בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְבאָר שֶׁעַכְשָׁו הַכָּבוֹד בַּגָּלוּת וְכוּ' וְכָל הַכָּבוֹד אֵצֶל הָעִזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר וְכוּ'. וְאִם קָטָן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה רָחוֹק מְאד מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל יְדֵי מַעֲשֶׂיךָ, אַדְרַבָּא מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁצְּרִיכִים לִסְבֹּל בִּזְיוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים כְּשֶׁרוֹצִים לְהִקָּרֵא עַל שְׁמוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, נָא בְּנִי זכר אַל תִּשְׁכַּח בְּכָל עֵת עִמָּם הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים שֶׁחָמַל עָלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִהְיוֹת נִקְרָא עַל שְׁמוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲשֶׁר לֹא יַסְפִּיקוּ כָּל יְמֵינוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל עַל זֶה וְכוּ' וְכוּ', בִּפְרָט שֶׁאַף עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ עוֹזֵב אוֹתָנוּ, וּבְוַדַּאי יַעְזֹר לְךָ שֶׁיִּהְיֶה לְךָ מָקוֹם לְהִתְפַּלֵּל שָׁם שֶׁלֹּא בְּבִזָּיוֹן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵעַתָּה חֲזַק עַצְמְךָ לִבְלִי לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ מַחֲשָׁבוֹת יְתֵרוֹת, וּתְבַקֵּשׁ וּתְחַפֵּשׂ בְּכָל דָּבָר אֵיזֶה צַד לְטוֹבָה, וְאִם לֹא תּוּכַל לִמְצֹא, תַּאֲמִין בְּחַסְדֵי ה' שֶׁבְּוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי חַיָּב אָדָם לוֹמַר כָּל דְּעֲבֵד רַחֲמָנָא לְטָב עָבֵד.

וְהִנֵּה הוֹדַעְתִּיךָ עַל יְדֵי רַבִּי נַחְמָן מֵעִנְיַן הַמַּעוֹת שֶׁנָּתַן רַבִּי מֹשֶׁה נֵרוֹ יָאִיר בְּאוּמַאן עַל הַבִּנְיָן, וְשֶׁמֵּחֲמַת זֶה בְּדַעְתִּי לִנְסֹעַ בְּשָׁבוּעַ זאת לְאוּמַאן. עַל כֵּן אַל תַּעֲשֶׂה בְּאֹפֶן אַחֵר רַק לִשְׁלֹחַ לִי בְּשָׁבוּעַ זאת, דְּהַיְנוּ בְּיוֹם רְבִיעִי לֹא יְאֻחַר לְפָחוֹת אַרְבָּעָה אוֹ שִׁלְשָׁה רוּבֵּל חָדָשׁ, בָּזֶה יִהְיֶה נְדָבָתְךָ, וְהַמּוֹתָר תִּתֵּן עַל רַבִּי שִׁמְשׁוֹן, כְּדֵי שֶׁאוּכַל לְקַבֵּץ אֵיזֶה מָעוֹת לְצָרֵךְ לַמַּעוֹת הַנַּ"ל וְלַעֲסֹק בְּהַבִּנְיָן, כִּי כְּבָר אֲנִי חַיָּב אַרְבָּעִים רוּבֵּל חָדָשׁ, עַל כֵּן אֵינִי יָכוֹל לַעֲסֹק בְּהַבִּנְיָן כִּי אִם כְּשֶׁאֲצָרֵךְ לַמַּעוֹת הַנַּ"ל עוֹד אֵיזֶה סַךְ, כַּאֲשֶׁר תְּבִין בְּעַצְמְךָ, וְאַל תַּעֲשֶׂה בְּאֹפֶן אַחֵר, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִהְיֶה בְּעֶזְרִי וְיוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם, וַיַּעַזְרֵנוּ לִגְמר הַבִּנְיָן בִּשְׁלֵמוּת מְהֵרָה. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ וּמַעְתִּיר בַּעַדְךָ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לִידִידִי הָאַבְרֵךְ הַמַּפְלָג מוֹרֵנוּ הָרַב יַעֲקב נֵרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי, וְשָׁמַעְתִּי זַעֲקָתְךָ, וְיָדַעְתִּי אֶת מַכְאוֹבֶיךָ, אַךְ אֵין לִי עֵתָּה דִּבּוּרִים כָּרָאוּי לִכְתֹּב לְךָ, וּבְוַדַּאי הָיָה טוֹב לְפָנֶיךָ שֶׁתִּהְיֶה רָגִיל פֹּה, אַךְ רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת, וּבְשָׁבוּעַ זאת אֶסַּע אִם יִרְצֶה לְאוּמַאן, וּכְפִי הַנִּרְאֶה לֹא תּוּכַל לִהְיוֹת פֹּה עַד שַׁבַּת נַחֲמוּ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וּמֵהַסְּתָם תִּהְיוּ אָז פֹּה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וְאֶת אֲשֶׁר יִשְׁלַח ה' בְּפִי אֲדַבֵּר עִמְּךָ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְעֵת עַתָּה חֲזַק וְחַזֵּק בְּנִי, כִּי כְּבָר יָדַעְתָּ וְהֶבַנְתָּ שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבר עַל הָאָדָם, כִּי אָדָם לְעָמָל יוּלָּד, וּפֵרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לַעֲמַל תּוֹרָה, אֲבָל בְּלֹא עָמָל כְּלָל אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל קְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה, כִּי מְצָאתִי וְלֹא יָגַעְתִּי אַל תַּאֲמִין, אֲבָל אֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ עַל הָאָדָם עָמָל וִיגִיעָה שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמד בּוֹ, וּכְבָר יָדוּעַ לָנוּ שֶׁלְּהִתְפַּלֵּל קָשֶׁה מְאד מְאד מֵחֲמַת רִבּוּי הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, וְיֵשׁ בָּזֶה לְדַבֵּר הַרְבֵּה שֶׁלֹּא תַּסְפִּיק הַיְרִיעָה, אַךְ הַכֹּל שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ שֶׁמְּיַגְּעִין עַצְמוֹ וּמַכְרִיחִין אֶת עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ

יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי זֶה בְּעַצְמוֹ יָקָר מְאד מְאד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְנֶחֱשָׁב כְּקָרְבָּנוֹת, בִּבְחִינַת כִּי עָלֶיךָ הרגנו כָּל הַיּוֹם וְכוּ' כַּמְבאָר בִּדְבָרָיו זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה. גַּם זְכר הֵיטֵב שֶׁשְּׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת בְּיַחַד בְּשׁוּם אפֶן, וְגַם זְכר הֵיטֵב הֵיטֵב הַתּוֹרָה שֶׁל אֲזַמְּרָה לֵאלקַי בְּעוֹדִי, וּתְעַיֵּן שָׁם יָפֶה יָפֶה, וְלא תִּהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כִּישָׁנָה, וְתֵלֵךְ עִמָּהּ בְּכָל יוֹם, וְגַם זְכר הַתּוֹרָה עַל פְּסוּק צהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה, וְגַם שָׁם תְּעַיֵּן יָפֶה וְתֵלֵךְ בָּזֶה גַּם כֵּן, וּבְחַסְדֵי ה' תּוּכַל לְהַחֲיוֹת נַפְשְׁךָ בָּהֶם וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, וְהַיְסוּרִים וְהַפְּחָדִים שֶׁיֵּשׁ לְךָ מֵאֲבִיךָ הַמַּגְזִים עָלֶיךָ, בְּטַח בַּה' שֶׁיַּצִּילְךָ מִמֶּנּוּ, כַּאֲשֶׁר כְּבָר הִצִּיל הַרְבֵּה מִמְּנִיעוֹת וּפְחָדִים כְּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה הַרְבֵּה יוֹתֵר, וּבְוַדַּאי אִם תִּהְיֶה נִשְׁאָר עַל עָמְדְךָ לְהִתְקָרֵב לִנְקֻדַּת הָאֱמֶת בְּכָל עֵת תַּעֲשֶׂה נַחַת רוּחַ הַרְבֵּה לְאָבִיךָ בָּזֶה וּבַבָּא הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאִם תְּצַיֵּת אוֹתוֹ חַס וְשָׁלוֹם, וְדַעַת לְנָבוֹן נָקָל לְהָבִין כָּל זֶה, קַוֵּה לַה' וְיוֹשַׁע לָךְ, וּמִגְדָּל טִרְדָּתִי אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ וּלְהַרְחִיב הַדִּבּוּר כָּרָאוּי וְדַי בָּזֶה כָּעֵת.

דִּבְרֵי אוֹהֲבְךָ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח הֶחָפֵץ וּמִתְגַּעְגֵּעַ לְטוֹבָתְכֶם בֶּאֱמֶת לְמַעֲנוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד לֹא בִּשְׁבִיל שׁוּם פְּנִיָּה וְכָבוֹד שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה חַס וְשָׁלוֹם, רַק לְמַעַן הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ לְבַד:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. בְּעִנְיַן הַלִּמּוּד בְּוַדַּאי טוֹב לְפָנֶיךָ בְּכָל הָאֲפָנִים שֶׁתַּתְחִיל כְּסֵדֶר הָאַרח חַיִּים עִם הַמָּגֵנִי אֶרֶץ וְתִקְבַּע לְךָ חֹק קְבוּעַ כַּמָּה דַּפִּין בְּכָל יוֹם עַד שֶׁתִּגְמר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל הָאַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ וְתַחֲזר וְתַתְחִיל וְכוּ' וְכֵן תִּנְהג כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וּבָזֶה יֵיטִיב לְךָ לְעַד:

עח) יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת דְּבָרִים תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּשָׁעָה זאת, וְאוֹדוֹת הַזַּייגֶירִיל [שָׁעוֹן] תֵּדַע שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת מְהֵרָה קְצָת בְּעֶרֶךְ שְׁמוֹנָה מִנּוּטִין [דַּקּוֹת] בְּמֵאָה לְעֵת שֶׁהָיָה רָץ יוֹתֵר מִמִּדַּת יוֹם, עַל כֵּן תִּרְאֶה שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל הָאוּמָן שֶׁיֵּילֵךְ כָּרָאוּי בְּלִי מְרוּצָה וְלֹא לְאַט יוֹתֵר מַהָרָאוּי רַק כ"ד [עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה] שָׁעוֹת בְּמֵאָה לְעֵת, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזְרֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁמר מִדַּת יוֹם וּמִדַּת לַיְלָה לִבְלִי לְאַבֵּד שׁוּם שָׁעָה חַס וְשָׁלוֹם, וּמֵחָמַת כְּנִיסַת שַׁבָּת אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ.

מְרַחֵם צִיּוֹן יְרַחֵם עָלֵינוּ שֶׁנִּזְכֶּה לִפְעל עַל יְדֵי הַקִּינוֹת בַּקָּשַׁת הַשִּׁיבֵנוּ ה' אֵלֶיךָ וְכוּ', שֶׁזֶּה עִקַּר תַּכְלִית אֲמִירַת הַקִּינוֹת שֶׁכֻּלָּם כְּלוּלִים בְּמַגֵּלַת אֵיכָה שֶׁאָמַר יִרְמְיָה הַנָּבִיא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁמְּסַיֵּם בְּסוֹף הֲשִׁיבֵנוּ וְכוּ' וְהָעִקָּר שֶׁנִּזָּקֵק שֶׁפְּכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי ה' עַד שֶׁנִּעוֹרֵר רַחֲמָיו בְּכָל יוֹם וְיָשׁוּב אֵלֵינוּ וִירַחֲמֵנוּ וִינַחֲמֵנוּ וִישַׂמְּחֵנוּ עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וּזְכוּת שַׁבַּת קֹדֶשׁ יָגֵן עָלֵינוּ לְכָל זֶה מְהֵרָה, כִּי לֹא דָבָר רֵיק הוּא מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם בָּעִתִּים הַלָּלוּ בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד,

וּצְרִיכִים אָנוּ לְהַחֲיוֹת עַצְמֵנוּ בְּכָל מִינֵי מַטְעַמִּים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ, וּבְיוֹתֵר בְּקְדֻשַּׁת וְשִׂמְחַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ שֶׁהוּא מֻגָּן עַל הַכֹּל:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

עט) בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' עֵקֶב תקצ"ב:

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי וְהָיָה לִי צַעַר גָּדוֹל מֵעִסְקְךָ, וּבְיוֹתֵר אֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה מִמַּה שֶׁלֹּא קִבַּלְתִּי עֲדַיִן שׁוּם מִכְתָּב מֵאִתְּךָ אִם כְּבָר נִתְתַּקֵּן הַדָּבָר, עַל כֵּן תִּכְתֹּב לִי תֵּכֶף עַל יְדֵי מוֹסֵר כְּתָב זֶה אֵיךְ הַדָּבָר עוֹמֵד כָּעֵת.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזֹר לְךָ שֶׁתִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין בֶּאֱמֶת וְלֹא תִּהְיֶה מְשֻׁעְבָּד לְשׁוּם דָּבָר וְאֵין לְךָ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, לְמַעַן הַשֵּׁם לְמַעַן הַשֵּׁם הִזָּהֵר וְהִזָּהֵר לְבַל תִּשְׁכַּח אֶת עַצְמְךָ וַחֲטֹף וֶאֱכל חֲטֹף וֶאֱכל תּוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכָל יוֹם כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר, וְכַאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ בְּעַצְמְךָ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בְּעֵינֶיךָ מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאָסוּר לוֹמַר לִכְשֶׁאֶפְנֶה אֶשְׁנֶה, זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח מַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ בְּשַׁבַּת הֶעָבַר וּמַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ בְּשִׁבּוּעוֹת וּמַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ מִכְּבָר, וְאַל תַּנִּיחַ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ שֶׁיִּמְשְׁלוּ עָלֶיךָ חְלִילָה, לְחַם עַמָּהֶם וּבְרַח מֵהֶם בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה וּבְכָל הַדְּרָכִים וְהָעֲצוֹת שֶׁשָּׁמַעְתָּ וְהֵבַנְתָּ, וְהָעִקָּר שֶׁעַל כָּל פָּנִים תִּקְבַּע עִתִּים לַתּוֹרָה כַּמָּה שָׁעוֹת בְּכָל יוֹם וּבְעֵת הַטִּרְדָּא עַל כָּל פָּנִים אֵיזֶה שָׁעוֹת קְטַנּוֹת, וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין אֵיךְ לִגְנב וְלִגְזל יָמִים וְשָׁעוֹת מִתּוֹךְ הַבִּלְבּוּל וְהַטִּרְדָּא שֶׁל הֶבֶל לַחֲטֹף בָּהֶם חַיֵּי עוֹלָם חַיֵּי נֶצַח. חַיֵּי אֱמֶת. חַיִּים טוֹבִים וַאֲרֻכִּים. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה, וְלִשְׁמֹעַ טוֹב מֵאִתְּךָ מְהֵרָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב פ

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' רְאֵה תקצ"ב:

אֲהוּבִי בְּנִי. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּעֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּעֵת הַדְלָקַת נֵרוֹת שַׁבָּת, וּקְרָאתִי מִיָּד כֻּלּוֹ מֵאַהֲבָתְךָ, וְנֶהֱנֵיתִי מֵאֲרִיכוּת דְּבָרִים שֶׁלְּךָ מֻחָמַת שֶׁבֵּאַרְתָּ לִי מַאֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ. וְהָעִקָּר מִמַּה שֶּׁרָאִיתִי שֶׁאַתָּה נוֹתֵן לֵב קְצַת שֶׁכָּל זֶה רְמָזִים מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ לְקָרְבְךָ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי זֶה הַיְקִיצָא, וְכָךְ יָפֶה לְךָ וְלָנוּ לָשׁוּם לֵב בְּכָל יוֹם מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ וְלִשְׁמר הַזִּכָּרוֹן הֵיטֵב כִּי הַכֹּל בִּשְׁבִיל תַּכְלִית עוֹלָם הַבָּא. וְאִם אֵין בְּיָדְךָ לְהָבִין בִּפְרָטִיּוּת הָרְמָזִים, אַף עַל פִּי כֵן הָאֱמוּנָה שֶׁמַּאֲמִינִים שֶׁכָּל זֶה רְמָזִים, וּמַה שֶּׁמְּשִׂימִים לֵב לָזֶה לְהַשְׁגִּיחַ עַל זֶה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְבִינִים בִּפְרָטִיּוּת הֵיטֵב, אַף עַל פִּי כֵן זֶה לְבַד טוֹב מְאד מַה שֶּׁמַּאֲמִינִים בָּזֶה כַּנַּ"ל, וּלְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁתַּתְמִיד בְּלִמּוּדְךָ בְּכָל עֵת שֶׁתּוּכַל לַחֲטֹף, וְעַתָּה אַתָּה צָרִיךְ לְהַתְמִיד וּלְהַשְׁגִּיחַ עַל הַזְּמַן יוֹתֵר מִבַּתְּחִילָה, מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בִּטּוּלִים הַרְבֵּה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם

עָלֶיךָ שֶׁתְּקַבֵּל עָלֶיךָ עֹל תּוֹרָה הַיטֵב, וְתִפְרֹק מֵעָלֶיךָ עֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ. וּזְמַן תְּפִלַּת שַׁחֲרִית הִגִּיעַ, וְאֵין פָּנַאי לְהַאֲרִיךְ כְּלָל. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב פא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' רְאֵה תקצ"ב:
רַב שָׁלוֹם לִבְנִי חֲבִיבִי נֵרוֹ יָאִיר.
קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ אוֹר לְיוֹם זֶה, וְנֶהֱנֵיתִי מְאד מְאד, מִמַּה שֶּׁאָנִי רוֹאֶה שֶׁדְּבָרַי הָאֲמִתִּיִּים עוֹשִׂים רֹשֶׁם אֶצְלְךָ תּוֹדָה לָאֵל, וַאֲשֶׁר עַתָּה עוֹסֵק לַחֲזֹר הַזְּכָרוֹן הָאֲמִתִּי. כָּךְ הוּא הַמִּדָּה, וְכָךְ יָפֶה לְךָ לַחֲזֹר הַזְּכָרוֹן הַזֶּה בְּכָל יוֹם אֲלָפִים פְּעָמִים. כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה בָּאנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה לִזְכֹּר תָּמִיד בְּעָלְמָא דְּאָתֵי, כִּי הַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁאֵין שׁוּם קְבִיעוּת בָּזֶה הָעוֹלָם, וּבְהֶכְרֵחַ לָזוּז מִכָּאן בְּהַעֲבָרַת רֶגַע קַלָּה, כִּי כָּל הַזְּמַן אֵינוֹ נֶחֱשָׁב אֲפִלּוּ לְרֶגַע קַלָּה לְמִי שֶׁמַּשִּׂים לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ הֵיטֵב אֶל פְּרִיחַת הַזְּמַן יוֹתֵר מֵעוֹף הַפּוֹרֵחַ, וּצְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר מְאד לִבְלִי לִשְׁכֹּחַ אֶת עַצְמוֹ. וְעַל זֶה הִזְהִירָנוּ בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים ד) רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמר נַפְשְׁךָ מְאד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים וְכוּ', וְהִנֵּה הַיּוֹם הֲיָה ה' בְּעֶזְרִי שֶׁכָּתַבְתִּי אֵיזֶה חִדּוּשִׁים בְּעִנְיָן זֶה. וּבְכָל עֵת שֶׁאֲנִי כּוֹתֵב דְּבָרִים כָּאֵלֶּה בָּא עַל דַּעְתִּי מִי יִתֵּן שֶׁתִּרְאֶה אוֹתָם. כִּי נִדְמֶה לִי בְּכָל פַּעַם שֶׁאֵלּוּ הַדְּבָרִים מֻכְרָחִים לְךָ מְאד כַּאֲשֶׁר כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ מִזֶּה בְּנִי חֲבִיבִי וִידִידִי, וְגַם הַיּוֹם חָשַׁבְתִּי כָּךְ, וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי לְהִתְחַזֵּק לִכְתֹּב לְךָ מִיָּד אֵיזֶה דְּבָרִים. אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן אֵין לִי עוֹבֵר וְשָׁב עִם מִי לְשָׁלְחָם. וְהַכְּלָל שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁמר הַזְּכָרוֹן מְאד מְאד דְּהַיְנוּ לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם בְּעָלְמָא דְּאָתֵי בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת וְכוּ', אַךְ רַבּוּ הַמּוֹנְעִים הַנִּמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הָרַע עַיִן שֶׁמְּטִילִין שִׂכְחָה, וְהֵם מִתְגַּבְּרִים כָּל כָּךְ בְּכַמָּה אֲפָנִים עַד שֶׁמַּכְרִחִים לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת שִׂרְשׁ הַמַּלְכוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת עַד חָטְמֵי וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁמְּבאָר שָׁם, וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה אֵיךְ זוֹכִים לָזֶה, רַק אָנוּ סוֹמְכִים עַל כֹּחוֹ שֶׁל זָקֵן דְּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא לוֹחֵם בַּעֲדֵנוּ מִלְחֲמוֹת ה' וְהוּא יוֹדֵעַ לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינָה הַנַּ"ל כְּדֵי לְהַכְנִיס הַזְּכָרוֹן בָּנוּ. אַךְ הָעֵצָה הַפְּשׁוּטָה לָזֶה לִשְׁמר הַזְּכָרוֹן הוּא עַל יְדֵי הַדִּבּוּר פֶּה, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל מְאד, וְעַל יָדוֹ מְנַצְּחִין כָּל הַמִּלְחָמוֹת, וּכְמוֹ שֶׁלְּעִנְיַן הַזְּכָרוֹן הַפְּשׁוּט כְּגוֹן לִזְכֹּר לְמוּדוֹ צְרִיכִין לַחֲזֹר פְּרָקוֹ בְּפִיו כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים כַּיָּדוּעַ בַּחוּשׁ, כְּמוֹ כֵן לְעִנְיַן הַזְּכָרוֹן הַזֶּה שֶׁהוּא הָעִקָּר, צְרִיכִין לַחֲזֹר בְּפִיו הַזְּכָרוֹן הַזֶּה, הֵן בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ לְדַבֵּר לְעַצְמוֹ דִּבְרֵי מוּסָר בְּכָל יוֹם מַה יִּהְיֶה תַּכְלִיתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא וּמַה יִּהְיֶה סוֹפוֹ לָנֶצַח וְכוּ', וְכֵן לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בָּזֶה, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לְהַזְכִּיר אֶת הָאָדָם, בִּבְחִינַת כִּי מִדֵּי דַּבְּרִי בּוֹ זָכר אֶזְכְּרֶנּוּ כְּמוֹ שֶׁמְּבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, וְעִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה שֶׁל זֶה הָעוֹלָם שֶׁהִיא מִלְחָמָה אֲרֻכָּה מְאד מְאד בְּלִי שִׁעוּר עִקַּר הַנִּצָּחוֹן

הוּא עַל יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁהוּא הַכְלִי זַיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין כֹּחֵנוּ אֶלָּא בַּפֶּה. וְזֶה בְּחִינַת לַמְנַצֵּחַ שֶׁהִתְחִיל דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם רב הַמִּזְמוֹרִים שֶׁבַּתְּהִלִּים, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁעָשָׂה הַמִּזְמוֹר בִּשְׁבִיל הַלְוִיִּים שֶׁיֹּאמְרוּהוּ שֶׁהֵם מְנַצְּחִים בְּשִׁיר וְכוּ', וַאֲנַחְנוּ פֵּרַשְׁנוּ זֶה הַפֵּרוּשׁ גַּם עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וּפֵרוּשׁוֹ בְּפִשְׁיטוּת. לַמְנַצֵּחַ. שֶׁהוּא לְמִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת מְנַצֵּחַ הַמִּלְחָמָה בְּזֶה הָעוֹלָם יֹאמַר זֶה הַמִּזְמוֹר וְזֶה הַמִּזְמוֹר וְכוּ' וְהֶבֵן הֵיטֵב, וּכְמוֹ כֵן הוּא לְעִנְיַן הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁהוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת אֲמִירַת תְּהִלִּים כְּמוֹ שֶׁמְּבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר גַּם דָּוִד אָמַר לַמְנַצֵּחַ זֶה עַל עַצְמוֹ כְּמַנַּשֵּׁא וּמְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְאוֹמֵר לַמְנַצֵּחַ מִזְמוֹר לְדָוִד, הַיְנוּ לְדָוִד שֶׁמְּנַצֵּחַ כָּל הַמִּלְחָמוֹת עַל יְדֵי דִּבּוּרוֹ אוֹמֵר עַתָּה זֶה הַמִּזְמוֹר, וְכֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם אֲפִלּוּ בְּמַדְרֵגָתוֹ הַשְׁפָּלָה לֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁבְּוַדַּאי הוּא מְנַצֵּחַ הַרְבֵּה עַל יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל שִׂיחָה וְהִתְבּוֹדְדוּת וְכוּ' שֶׁאוֹמֵר, כִּי זֶהוּ נִצָּחוֹן נִצְחִי שֶׁנִּשְׁאָר לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וְאִם יִהְיֶה חָזָק בָּזֶה שֶׁעַד שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ מַמָּשׁ יַעֲסֹק בָּזֶה יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה וְיַעֲבר עָלָיו מָה בְּוַדַּאי יְנַצַּח הַמִּלְחָמָה בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל:

וְהִנֵּה סָמַכְתִּי זֶה הָעִנְיָן לְעִנְיַן הַטָּבַת חֲלוֹם שֶׁאֲנִי עוֹסֵק בּוֹ עַתָּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל יְדֵי זֶה רוֹאִין נִפְלָאוֹת תַּקִּיפוּת הַדִּבּוּר בַּמֶּה שֶׁתִּקְּנוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרכוֹת נה:) שֶׁמִּי שֶׁחָלַם לוֹ חֲלוֹם לֹא טוֹב יְטִיבֶנּוּ בְּאַפֵּי תְּלָתָא דְּלֵימְרוּ לֵהּ חֶלְמָא טָבָא חֲזֵית. נִמְצָא שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת חֲלַם לוֹ חֲלוֹם רַע, אַף עַל פִּי כֵן עַל יְדֵי שֶׁהַמְּטִיבִין אוֹמְרִים לוֹ בְּפִיהֶם חֶלְמָא טָבָא חֲזֵית חֶלְמָא טָבָא חֲזֵית כַּמָּה פְּעָמִים, בָּזֶה יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ שֶׁיִּהְיֶה הַחֲלוֹם בֶּאֱמֶת טוֹב וְלַהֲפֹךְ מֵרַע לְטוֹב. בָּזֶה רוֹאִין כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחוֹ שֶׁל הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ שֶׁמְּנַצֵּחַ כָּל הַמִּלְחָמוֹת, וְעוֹד לֶאֱלֹקֵי מִלִּין מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּעִנְיָן זֶה בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל עָלַי. וּמֵאַהֲבָתְךָ וּמֵאַהֲבַת כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁבְּקָהִלָּתְכֶם אָמַרְתִּי לֹא אֶמְנַע הַטּוֹב לְהַעְתִּיק לָכֶם מְעַט הַנּוֹגֵעַ לְהִתְעוֹרְרוּת, וּלְעֻצוֹת, אוּלַי תַּזְכִּירוּ עַצְמְכֶם הֵיטֵב, וְתִשְׁתַּדְּלוּ לְקַיֵּם דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֲשֶׁר הֵם חַיֵּיכֶם לָנֶצַח. וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין לְהַרְאוֹת הָאִגֶּרֶת הַזֶּה לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַחוֹסִים בְּצִלָּנוּ הַקָּדוֹשׁ דְּמְהֵמְנוּתָא. וּבִפְרָט לִידִידִי אוֹהֲבִי בֶּאֱמֶת רַבִּי שִׁמְשׁוֹן נֵרוֹ יָאִיר. כִּי גַּם אֵלָיו שַׁיְכִים הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע הַתְחָלָתָם בְּשַׁבַּת נָחֲמוּ כִּי לֹא זָכָה לִהְיוֹת נִמְנָה עִמָּנוּ לֹא בְּשַׁבּוּעוֹת וְלֹא בְּשַׁבָּת נָחֲמוּ וְלֹא בְּשׁוּם שַׁבָּת וְגַם לֹא בְּחֹל. מֵרַחוֹק הוּא אוֹהֵב אוֹתִי בֶּאֱמֶת, וְגַם אֵינוֹ מוֹנֵעַ מִמֶּנִּי מַתְּנַת יָדוֹ הַטּוֹבָה וְגַם זֶה טוֹב בְּוַדַּאי, יְבָרְכוֹ ה' וְיַצְלִיחוֹ בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן אַדְרַבָּא מֵהֲמַת זֶה בְּעַצְמוֹ אֵינִי יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק מִלְּהוֹכִיחוֹ דַּרְכּוֹ עַל פָּנָיו בְּתוֹכַחַת מְגֻלֶּה מֵהָאַהֲבָה עֲצוּמָה וַחֲזָקָה שֶׁבִּלְבִּי אֵלָיו אַהֲבָה רַבָּה וְאַהֲבַת עוֹלָם, לֹא כָּךְ הוּא הַמִּדָּה וְלֹא כָּךְ יָפֶה לְךָ אָחִי חֲבִיבִי לְהִתְנַהֵג עִמָּנוּ אֲשֶׁר נִתְגַּדַּלְתָּ בֵּינֵינוּ וְאַתָּה יוֹדֵעַ הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, לְהִתְחַזֵּק כָּל כָּךְ מִלְּהִתְוַעֵד עִמָּנוּ

עַל כָּל פָּנִים שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים בְּשָׁנָה, פַּעַם בְּאֵיזֶה שַׁבָּת וּפַעַם בְּחֹל אִם אִי אֶפְשָׁר בְּשַׁבָּת, וַהֲלֹא אַתָּה חָפֵץ שֶׁאֶתֵּן לְךָ בָּנִים, בֶּאֱמֶת אֵין בְּיָדִי מַפְתֵּחַ שֶׁל בָּנִים, אֲבָל הוּא אֵינוֹ גַּם בְּיַד הַשּׁאָר וְדַי לַמֵּבִין, וַאֲנִי חָזָק בְּדִבּוּרִי שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמְּךָ כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים מִמַּה נַּפְשְׁךָ אִם אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ אֵיזֶה חֶסֶד לִתֵּן לְךָ בָּנִים בְּוַדַּאי תּוֹכַל לִפְעֹל פֹּה

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מִבְּכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּבְוַדַּאי אַתָּה צָרִיךְ לִשְׁקֹד עַל דַּלְתוֹתַי יוֹם יוֹם. אוּלַי יִהְיֶה עֵת רָצוֹן בְּאֵיזֶה פַּעַם שֶׁתִּהְיֶה נִפְקָד בִּישׁוּעָה וְרַחֲמִים בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא אָמֵן כֵּן יַעֲשֶׂה ה'. וְאִם לְהֵפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם וְאִי אֶפְשָׁר לִפְעֹל חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לִשְׁקֹד עַל דַּלְתוֹתַינוּ כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְהַזְכִּירְךָ בְּכָל פַּעַם תַּכְלִיתְךָ הַנִּצְחִי, כִּי מַה יִּהְיֶה מִמְּךָ, כִּי מִי שֶׁאֵין לוֹ בָּנִים חַס וְשָׁלוֹם בְּוַדַּאי אֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה לְעוֹלָם הַבָּא כִּי אִם עַל יְדֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹות וּמַעֲשִׂים טוֹבִים הַרְבֵּה וְלַעֲשׂוֹת מִצְוָה שֶׁתִּהְיֶה זְכוּת הָרַבִּים לָנֶצַח, אֲשֶׁר אֶצְלִי תְּהִלָּה לָאֵל תִּמְצָא זְכוּת הָרַבִּים לָנֶצַח הַרְבֵּה, כַּאֲשֶׁר אַתָּה יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין בְּעַצְמְךָ, וּבִפְרָט שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁכְּבָר נִגְזְרָה גְּזֵרָה חֲזָקָה עַל הָאָדָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ בָּנִים חַס וְשָׁלוֹם, וְאַף עַל פִּי כֵן עַל יְדֵי רִבּוּי תְּפִלּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְעַל יְדֵי רִבּוּי הַשְׁקִידָה וְכוּ' יְעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ לַהֲפֹךְ מֵהֵפֶךְ אֶל הֵפֶךְ שֶׁיִּזְכֶּה לְבָנִים שֶׁל קַיָּמָא, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בַּחוּשׁ כַּמָּה פְּעָמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה' וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לָמָּה נִמְשְׁלוּ תְּפִלּוֹת צַדִּיקִים לְעֶתֶר אֶלָּא מָה עֶתֶר מְהַפֵּךְ הַתְּבוּאָה כְּךָ תְּפִלַּת הַצַּדִּיקִים מְהַפְּכִין מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הָרַחֲמִים. וְהֶעָבֵר אַיִן, מַעֲתָּה אִם אַתָּה שׁוֹמֵעַ לִי תִּכִּין לִבְּךָ לְהַקְשִׁיב לַאֲמָרַי הַנֶּאֱמָרִים בֶּאֱמֶת בִּשְׁבִיל אַהֲבָתְךָ לְבַד בִּשְׁבִיל תַּכְלִיתְךָ הַנִּצְחִי. הֶאֱמֶת שֶׁגַּם אַהֲבָתְךָ אֵלַינוּ מֻרְחוֹק יָקָר וְנַעֲלֶה מְאֹד. בִּפְרָט נְדֻבַת לִבְּךָ הַטּוֹב יְחַזֵּק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת לִבְבְךָ וּלְהוֹסִיף בְּכָל פַּעַם, וּלְדַעְתִּי הָיִיתִי מְרֻצֶּה שֶׁיְּרַחֵם עָלֶיךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁבִיל זֶה לְבַד לְפָקְדְךָ תֵּכֶף בְּזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא, אַךְ מִי יוֹכַל לְהָבִין דַּרְכֵי ה' שֶׁהוּא יוֹדֵעַ רָזֵי עוֹלָם וְתַעֲלוּמוֹת סִתְרֵי כָּל חַי, אוּלַי עַל יְדֵי רִבּוּי הַשְׁקִידָה שֶׁהָיִיתָ שׁוֹקֵד אֶצְלֵנוּ הָיִיתָ יָכוֹל לִפְעֹל וְכוּ' וְכַנַּ"ל. דִּבְרֵי אוֹהֲבְכֶם בֶּאֱמֶת הַמְדַבֵּר מִנְּקֻדָּה שֶׁבַּלֵּב וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָה בְּכָל יוֹם.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב פב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' תְּבוֹא תקצ"ב:

אָהוּבִי בְּנִי שֶׁיִּחְיֶה, קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ הַיּוֹם, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, כִּי הָיִיתִי מְצַפֶּה לָזֶה, כִּי נִפְלְאוֹתַי שֶׁבְּכָל שְׁבוּעַ הֶעָבַר לֹא רָאִיתִי כָּל תְּמוּנָה מִכְּתַב יָדְךָ, כְּעֵת הֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ,

בְּפָרָט מַה שֶּׁלָּמַדְתָּ בְּבֵית הַפָּאשָׁט [הַדּאַר] וְכוּ', כִּי בְּאֱלֹהָ חָפַצְתִּי שֶׁתַּחֲטֹף עִתִּים וְיָמִים לַתּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּכָל מִינֵי עֲצוּת וְתַחְבּוּלוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וְכָעֵת כְּבָר שָׂכַרְתִּי לִישׁן עַל כֵּן אֵין בְּפִי מִלָּה לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר בְּפָרָט כִּי בְּקָרוֹב נִתְוַעֵד יַחַד בְּאוּמַאן אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וְיִרְאֶה לִכְתֹּב לִי מִבְּנֵי הַנְּעוּרִים שֶׁבִּקְהִלַּתְכֶם אִם כֻּלָּם נְכוֹנִים לִנְסֹעַ לָבוֹא לְיוֹם הַכֶּסֶא לְאוּמַאן אָז טוֹב לָהֶם, יוֹתֵר מִזֶּה אֵין לְחַדֵּשׁ עַתָּה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְכֶם:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב פג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ד' עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר אַחַר חֲצוֹת לַיְלָה, תקצ"ג לפ"ק.

מֶלֶךְ מוֹחֵל וְסוֹלֵחַ יְזַכֵּנוּ לִפְעֹל בַּקָּשַׁת סְלַח נָא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לַחֲנָכָּה טוֹב לַחֲנָכַּת הַבַּיִת הַמְקֻדָּשׁ שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן תִּנְיָנָא ז), וּלְעֵת עַתָּה נִזְכֶּה לְחַנֵּךְ הַבַּיִת הַמְקֻדָּשׁ מְעַט (יְחֶזְקֵאל י"א למקדש מעט עיין רש"י שם) שֶׁאָנוּ עוֹסְקִין בְּבִנְיָנוֹ שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיֵּגְמַר בַּשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה בְּשִׂלְמוּת וּלְהִתְפַּלֵּל בּוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ הַסָּמוּךְ מִאֹד מִאֹד הַבָּא עָלֵינוּ, כִּי הַשָּׁנָה פּוֹרַחַת מְאֹד, וּבְקָרוֹב יַגִּיעַ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה לְטוֹבָה, מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכֶּה בַּשָּׁנָה הַזֹּאת לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קְדֻשַּׁת רֹאשׁ הַשָּׁנָה הֶעָבַר וְהַבָּא, וְנִזְכֶּה לִשְׁפֹּךְ לִבֵּנוּ כַּמַּיִם נוֹכַח פְּנֵי ה' בְּכָל יוֹם בְּפָרָט בְּיוֹם הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַזֶּה הוּא יוֹם הַכִּפּוּרִים הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה וְנִזְכֶּה לְחָתִימָה טוֹבָה לְנֶצַח:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה הַזֹּאת, וּבְוַדַּאי לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לִכְתֹּב לְךָ עַתָּה דְּבָרִים אֵלֶּה. אַךְ מֵאֵת ה' הָיְתָה שֶׁנּוֹסַף מוֹסֵר כְּתֹב זֶה עַתָּה בְּעֵת חֻפָּזוֹן כָּזֶה אֲשֶׁר מַלְאָכִים יְחֻפְּזוּן וְכוּ', וּמֵחֲמַת הַטָּרְדָּא עַתָּה לֹא רָצִיתִי לִכְתֹּב, אַךְ נִזְכַּרְתִּי אוּלַי זֶה שַׁיָּךְ לְקַבָּלַת יוֹם הַכִּפּוּרִים הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וְעַתָּה אֲנִי רוֹאֶה זאת בְּעֵינַי כִּי הִזְמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַזְכִּירְךָ מֵעִנְיַן בַּקָּשַׁת סְלַח נָא כְּדֵי לִזְכּוֹת לַחֲנָכָּה, וּבְוַדַּאי כְּדַאי וּכְדַאי לִכְתֹּב עַתָּה דָּבָר נִפְלָא וְנוֹרָא כָּזֶה שֶׁזָּכִינוּ בַּחֲסָדָיו הַנִּפְלָאִים שֶׁנִּתְגַּלָּה בְּיָמֵינוּ סוֹד כָּמוּס וְנֶעְלָם וְנִסְתָּר כָּזֶה שֶׁכַּמָּה וְכַמָּה עוֹלָמוֹת קְדוֹשִׁים עֶלְיוֹנִים לֹא יָדְעוּ מִזֶּה, וּבְיָמֵינוּ בְּיָמֵינוּ נִתְגַּלָּה סוֹד חִדּוּשׁ כָּזֶה, וּמִלְּבַד נְעִימוּת קְדֻשַּׁת הִתְגַּלּוּת חָדָשׁ כָּזֶה הוּא נִצְרָךְ לָנוּ מְאֹד מְאֹד לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, בְּפָרָט עַתָּה בְּעֵת הַזֹּאת בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁאָנוּ צְרִיכִים לִזְכֹּר זאת הֵיטֵב לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה הַרְבֵּה סְלַח נָא וְכוּ' עַד שֶׁנִּזְכֶּה לַחֲנָכָּה טוֹב לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ הֶאָרַת בֵּן וְתַלְמִיד, שֶׁנִּזְכֶּה כָּל אֶחָד לֵידַע בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא בְּכָל עֵת וְרֶגַע, כִּי ה' אִתּוֹ וְעִמּוֹ וְקָרוֹב אֵלָיו מְאֹד מְאֹד, כִּי מָלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וְיֶתֶר מִזֶּה תְּעַיֵּן אוֹ תִּזְכֹּר מֵעַצְמְךָ מַה שֶּׁכָּתוּב שָׁם,

וְאִם יֵשׁ לְךָ פְּנַאי טוֹב שֶׁתֹּאמַר סָמוּךְ לְיוֹם הַכִּפּוּרִים אוֹ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים בְּעַצְמוֹ הַתְּפִלָּה שֶׁל הַתּוֹרָה הַנּוֹרָאָה הַזֹּאת, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזָרְנוּ שֶׁדִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה מֵהַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר בְּטָעְפְּלִיק, אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים מֵאוֹצְרוֹת סוֹדוֹת נִשְׂגָּבוֹת כָּאֵלֶּה, שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מְחַיֶּה כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, אֲפִלּוּ הַגְּרוּעִים בְּיוֹתֵר שֶׁאֵין גְּרִיעוּת מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר וְכוּ' וְכוּ', וְכָל מַה שֶּׁכָּתַבְתְּ שֶׁהֶחֱיֵיתְ עַצְמְךָ בְּהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי, שַׁיָּךְ גַּם כֵּן לָזֶה, כַּאֲשֶׁר תְּבִין בְּעַצְמְךָ, מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר, מַה נִּשְׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלֵינוּ שֶׁהֶחֱיָה אוֹתָנוּ בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ בְּמַטְעַמִּים קְדוֹשִׁים כָּאֵלּוּ, בְּשִׁבְעַת מְשִׁיבֵי טַעַם שֶׁיְּכוֹלִים לְהַחֲיוֹת וּלְהָשִׁיב בָּהֶם שֶׁקּוֹרִין דָּעֶר קְוויקִין כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כָּל הַחוֹלִים וְהַחֲלוּשִׁים בָּחֳלִי הַנֶּפֶשׁ מְאד. בְּנִי הֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתְּ שֶׁהֶחֱיֵיתְ עַצְמְךָ בְּהַתּוֹרָה הַזֹּאת, כָּךְ הוּא הַמִּדָּה, וְכָךְ יָפֶה לְךָ, וּמַה שֶּׁכָּתַבְתָּ מֵעִנְיַן צַעֲרְךָ וּבִלְבּוּלֶיךָ אֵין זֶה חָדָשׁ אֶצְלִי, כִּי כְּבָר אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁבְּכָל פַּעַם עוֹבְרִים עַל הָאָדָם דְּבָרִים שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁלֹּא עָבְרוּ עָלָיו מֵעוֹלָם, וּבֶאֱמֶת הוּא כֵּן, שֶׁבְּכָל פַּעַם מִתְחַדֵּשׁ עַל הָאָדָם מְנִיעוֹת וּבִלְבּוּלִים שׁוֹנִים, וּמִזֶּה יוּכַל לְהָבִין כִּי בְּוַדַּאי מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, וּבְוַדַּאי אִם יִתְגַּבֵּר עַל זֶה יַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עַל יְדֵי זֶה דֵּיקָא הִתְחַדְּשׁוּת לְטוֹבָה, לְהִתְחַדֵּשׁ בַּעֲבוֹדָתוֹ. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עַתָּה בָּזֶה וְעוֹד חָזוֹן לַמּוֹעֵד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְאַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. וְהַכֹּל כְּדַאי לִטְרֹחַ בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר כְּדֵי שֶׁיִּצְמַח מִזֶּה לִכְתֹּב לְךָ עַתָּה מֵעִנְיַן הַסְּלִיחָה נָא וְכוּ' הַנַּ"ל, וְאִם נִכְפַּל וְנֹאמַר אַשְׁרֵינוּ וְכוּ' אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת פְּעָמִים עַל זֶה לְבַד לֹא יַסְפִּיק. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַכּוֹתֵב עַתָּה בְּאוֹר הַיּוֹם, וּבַעַל הַחֶסֶד יַשְׁבִּיעֵנוּ בַּבֹּקֶר חַסְדּוֹ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה כָּל יָמֵינוּ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב פד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ מָחֳרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים שֵׁם ה' תקצ"ג לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר אַחַר חֲצוֹת, וְהִגְדַּלְתִּי הַשִּׂמְחָה עַל אֲשֶׁר הֶחֱיֵיתִי אוֹתְךָ בִּדְבָרַי, כִּי מֵאֵת ה' הָיְתָה לִשְׁלֹחַ לְךָ אִגֶּרֶת אֵז, וְאַחַר כָּךְ נִתְעַכֵּב וְלֹא נָסַע רַבִּי בֶּערִישׁ חָתַן ר"ש כַּאֲשֶׁר יִסַּפֵּר לְךָ מוֹסֵר כְּתָב זֶה, וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי מַה זֹּאת אֶפְשָׁר צְרִיכִין לִשְׁלֹחַ אִגֶּרֶת הַזֹּאת אַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים, אַחַר כָּךְ קָדֵם תְּפִלַּת שַׁחֲרִית הוֹדִיעוּ לִי בְּבָהָלָה פִּתְאֹם שֶׁיִּשְׁלְחוּ לְטוּלְטְשִׁין מֵהַנְּגִידִים, וְזָרַזְתִּי עַצְמִי לִשְׁלֹחַ לְךָ הַמַּתָּנָה בִּזְמַנָּהּ, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עָזָרְנוּ עַד כה, כָּעֵת אֵין פְּנַאי כְּלָל, כִּי עֲדַיִן אֲנִי מְעֻטָּף בְּטַלִּית וּתְפִלִּין דְּרַבֵּינוּ תָּם, רַק תִּרְאֶה לַחֲקֹר הֵיטֵב אוֹדוֹת אֶתְרוֹגִים קַרְפֵּירר אִם נִמְצָאִים הַרְבֵּה אֶצְלְכֶם וּבְאֵיזֶה מָקוֹם הֵם וְאִם הֵם כְּשֵׁרִים וְיָפִים וּמְהֻדָּרִים הַכֹּל תּוֹדִיעֵנִי הַיּוֹם אִם אֶפְשָׁר, וְעַל כָּל פָּנִים בְּיוֹם

א' בַּבֹּקֶר, וְאָז אוֹדִיעַ לְךָ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, כִּי הָרַב דְּפָה כְּבָר קָנָה אֶתְרוֹג כָּשֵׁר וְנָאֶה קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים, וַעֲדַיִן לֹא רְאִיתִיו וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לִּכְתֹּב לְךָ עַד שֶׁאֶרְאֶה אוֹתוֹ וַאֲדַבֵּר עִם הָרַב מִזֶּה, לְעֵת עַתָּה מֵאֵלֶיךָ תָּבִין לַחֶקֶר הֵיטֵב בָּזֶה, לְמַעַן תֵּדַע מַה לִּכְתֹּב לִי, וְאָז אֶשִׁיבְךָ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

וּמֵעַתָּה תָּגִיל וְתָשִׂישׂ בִּישׁוּעַת ה' אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה כָּזֹאת מִימֵי קֶדֶם, מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ שֶׁיִּזְכּוּ אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה בַּדּוֹרוֹת הָאֵלֶּה לֵידַע מִנִּפְלָאוֹת נוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁהֵם סוֹדוֹת נוֹרָאוֹת עֲמֻקּוֹת מְאֹד מְאֹד, נִמְשָׁכִים מִמָּקוֹר עֶלְיוֹן נוֹרָא וְקָדוֹשׁ מְאֹד, וְהֵם נְעִימִים וּמְתוּקִים מְאֹד לְאָזֶן שׁוֹמְעוֹת לְאָזֶן מִלִּין תִּבְחַן בָּאֱמֶת, וְעַל כָּל אֵלֶּה הֵם מְחַיִּין וּמְשִׁיבִין וּמַגְבִּיהִין וּמְרִימִין כָּל הַחוֹלִים וְכוּ' כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהַטּוֹת אָזְנוֹ אֲלֵיהֶם בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וּבְתָמִימוּת, מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר, חֲזַק בְּנִי וַחֲזַק, הֲפֹךְ דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנּוֹרָאִים מְאֹד הֲפֹךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם, וְסִיב וּבְלֵה בָּהֶם, וּמֵהֶם לֹא תָּזוּעַ, שֶׁאֵין לְךָ מִדָּה טוֹבָה מֵהֶם, כִּי כְּלוּלִים מִכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל פֶּה, וְאִם אַתֶּם צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בְּכָל יוֹם וְלִצְעֹק הַרְבֵּה וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד נִגְעֵי לִבּוֹ וּמַכְאוֹבָיו מִכְּבָר וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּכָל עֵת בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, אַךְ בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה וְלַהֲפֹךְ כָּל מִינֵי יָגוֹן וַאֲנָחָה לְשִׂמְחָה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁרוֹצִים לְהַחֲלִישׁוֹ וּלְהַשְׁלִיכוֹ חַס וְשָׁלוֹם, עַל יְדֵי רִבּוּי קְלְקוּלָיו צָרִיךְ לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְשִׂמְחָה, כִּי הֲלֹא אַף עַל פִּי כֵן אֵינִי מִתְנַגֵּד עַל הָאֱמֶת עַל הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה, וְגַם אֲנִי יוֹדֵעַ מִדְּבָרָיו וְנִפְלְאוֹתָיו דְּבָרִים קְדוֹשִׁים הַרְבֵּה, שֶׁעַל כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר צְרִיכִין לוֹמַר אִלְמָלֵא לָא אִתֵּינָא לְעָלְמָא אֶלָּא לְמַשְׁמַע דָּא דַּי, וְאַדְרַבָּא כָּל מַה שֶּׁאֲנִי יוֹדֵעַ מִגְּרִעוֹתַי יוֹתֵר גָּדְלָה וְשָׂגְבָה הַשִּׂמְחָה בִּיוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁגְּרוּעַ כָּזֶה יֵדַע מִקְּדֻשָּׁה כָּזוֹ, מִנִּעִימוּת כָּזֶה מִנִּפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה וְכוּ' וְכוּ', כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא, מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִפְלִיא עִמָּנוּ בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, וּבָזֶה אֲנִי רוֹאֶה חַסְדּוֹ וִישׁוּעָתוֹ גַּם עָלַי בְּעַצְמִי פְּחִיתוּתִי, מֵאַחַר שֶׁעֲדַיִן אֲנִי זוֹכֵר שֶׁהַצַּרְוִף חֲנָכָה מֵרֻמָּז בַּפְּסוּק סְלַח נָא, וְשֶׁרַבִּי אֶלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֵם בְּחִינַת בֵּן וְתַלְמִיד וְכוּ' וְכוּ' מִי שָׁמַע כָּזֹאת מִי רָאָה כָּאֵלֶּה, כִּי הֲלֹא הָיָה יָכֹל לִהְיוֹת לְפִי גְּרִיעוּתַי שֶׁגַּם אֲנִכִי הָיִיתִי חַס וְשָׁלוֹם עוֹסֵק לִקְרֹעַ וּלְבַזּוֹת זֶה הַסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ, וְעַתָּה אֲנִי עוֹסֵק לְלַמְּדוֹ וְלֵידַע מִנְּעִימוּת כָּזֹאת הַמְּחַיֶּה גַּם אוֹתִי, בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אֲנִי שָׁם, מָה אָשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלַי, בְּדֶרֶךְ זֶה יְכוֹלִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה חַס וְשָׁלוֹם, וְגַם צְרִיכִין לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ עַל יְדֵי מִלֵּי דְּשִׁטוּתָא, וּכְבָר אָמַרְתִּי שֶׁצְּרִיכִין לְרַקֵּד בְּכָל יוֹם, וּבְוַדַּאי שָׁמַעְתָּ זֹאת, וְעַתָּה חָזַרְתִּי וְדִבַּרְתִּי בָּזֶה, כִּי לְפִי עִנְיַן הַיִּסּוּרִים וְהַבִּלְבּוּלִים וְכוּ' הָעוֹבְרִין עַל כָּל אֶחָד עַתָּה, אֵין עֵצָה

כִּי אִם לְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַנַּ"ל וּלְרַקֵּד בְּכָל יוֹם בְּעֶבְדָּא אוֹ בְּמִלּוּלָא לְדַבֵּר עִם חֲבֵרָיו מִזֶּה, אוֹ עַל כָּל פָּנִים בַּמַּחֲשָׁבָה, אוֹן טַאקִי פָּאוְרט הָאפּ, בִּפְרָט עַתָּה שֶׁנִּמְשָׁכִים חֲסָדִים גְּדוֹלִים, וְהַיָּמִים מְמַשְׁמְשִׁים וּבָאִים זְמַן שִׂמְחָתֵנוּ, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ אָמֵן:

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

וְתִהְיֶה מַרְאֶה אֵלּוּ הָאִגְּרוֹת לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַחֲפֵצִים בָּאֱמֶת, וְתַחֲזֹר וְתַצְנִיעֵם אֶצְלְךָ, כִּי הֵם דְּבָרִים יְקָרִים וּצְרִיכִים לְשָׁמְרָם, כִּי יִהְיוּ נִצְרָכִים בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַחֲיוֹת נְפָשׁוֹת רַבּוֹת בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ:

מכתב פה

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' לְךָ לְךָ תקצ"ג:

שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה, גַּם הַטַּלִּית קָטָן הַיָּשָׁן, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל בְּשָׁמְעִי מֵעֵסֶק תּוֹרָתְךָ, מִי יִתֵּן וְיִתְחַזֵּק ה' אֶת לְבָבְךָ שֶׁתִּתְקַבֵּעַ עַצְמְךָ עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה זוֹ תְּפִלָּה, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם, וְחוּץ מִזֶּה גָּרוּעַ מֵהֶבֶל, וְאֵין לָשׁוֹן בָּעוֹלָם לְכַנּוֹת בּוֹ הֶבֶל הָעוֹלָם הַפּוֹרֵחַ וְרָץ וְשָׁט יוֹתֵר מִצֵּל עוֹבֵר, וְאַף עַל פִּי כֵן יְכוֹלִין לַחְטֹף בּוֹ סְגֻלּוֹת יְקָרוֹת כָּאֵלֶּה נְעִימוּת כְּזֶה נְעִימוֹת נֶצַח שֶׁיְּכוֹלִין לְזִכּוֹת עַל יְדֵי זֶה לִנְעִימוֹת בִּימִינוֹ נֶצַח.

וְזֹאת תִּזְכֹּר מַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ בְּסָמוּךְ מִפָּסוּק (אִיּוֹב ז) לִרְגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ, כִּי כֵן הוּא הָאֱמֶת שֶׁהָאָדָם נִבְחָן בְּנִסְיוֹנוֹת בְּכָל רֶגַע, וְאֵין רֶגַע דּוֹמֶה לַחֲבֵרְתָּהּ, עַל כֵּן בְּכָל רֶגַע יְכוֹלִין לִזְכּוֹת הַרְבֵּה וְלַחֲטֹף טוֹב הַרְבֵּה וּלְבָרֵחַ מֵרַע הַרְבֵּה הַמִּתְגַּבֵּר וּמִתְעוֹרֵר בְּכָל רֶגַע, כִּי אֲנָשִׁים כִּעֲרָכָם הַמִּלְחָמָה הִיא בְּכָל עֵת וְרֶגַע מַמָּשׁ, וּבִפְרָט בְּעִנְיַן הַהִשְׁלְכָה וְהַנְּפִילוֹת רַחֲמָנָא לִצְלַן שֶׁרוֹצֶה לְהַשְׁלִיךְ וּלְהַפִּיל אֶת הָאָדָם בְּכָל עֵת, וּצְרִיכִין הִתְחַזְּקוּת הַרְבֵּה וְהִתְעוֹרְרוּת הַרְבֵּה בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה. וְלִפְעָמִים בְּכָל רֶגַע. וְתֵדַע נֶאֱמָנָה שֶׁבְּכָל רֶגַע נִתְחַדְּשִׁין חִדּוּשִׁים הַרְבֵּה בָּעוֹלָם, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, הַיְנוּ בְּכָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ, כִּי אֵין שָׁעָה דּוֹמָה לַחֲבֵרְתָּהּ, וְאֵין רֶגַע דּוֹמֶה לַחֲבֵרְתָּהּ, כַּאֲשֶׁר מָעְתָּק אֶצְלִי מִכְּתְבֵי הָאַר"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּזְכֹר אַל תִּשְׁכַּח בְּכָל עֵת אֶת הַחֲסָדִים הַנִּפְלָאִים שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בַּעַל הָרַחֲמִים שֶׁיֵּשׁ לָנוּ תּוֹרוֹת כָּאֵלּוּ וּתְפִלּוֹת כָּאֵלּוּ, אֲשֶׁר לֹא הָיָה מֵעוֹלָם, בֶּהֱם עוֹלָם נוֹשָׁע, יֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ וְדַי בָּזֶה כָּעֵת.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה תָּמִיד לִשְׁמֹעַ טוֹב אָמְתִּי מֵאִתְּכֶם וּמַעְתִּיר בַּעַדְכֶם.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. שָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, חִזְקוּ וְאִמְצוּ אַחַי וְרֵעַי, וְשִׂימוּ לְבַבְכֶם לְכָל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים פֹּה וַאֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ כְּבָר בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה, כִּי לֹא דָּבָר רֵק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיֵּיכֶם לָנֶצַח:

אַל תִּשְׁכַּח לְדַבֵּר עִם רַבִּי ח"ש נֶרוֹ יָאִיר. נִמְלַכְתִּי לִשְׁלֹחַ לוֹ מִכְתָּב הָרָצוּף וְאִם תָּבִין שֶׁרָאוּי לְמָסְרוֹ לוֹ כִּרְצוֹנְךָ תַּעֲשֶׂה, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה כִּי אֵין לִי עַל מִי לְהִשָּׁעֵן כִּי אִם עָלָיו יִתְבָּרַךְ:

מכתב פו

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' וַיֵּרָא תקצ"ג:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁיִּחְיֶה. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּשָׁעָה זאת בְּעֵת שֶׁקָּרִיתִי הַמִּכְתָּבִים שֶׁהִגִּיעַ לָנוּ בְּשָׁעָה זאת מִקָּרֶעמִינְטְשׁוּג מֵהַצַּדֶּקֶת מָרַת אָדִיל תְּחִיֶּה, וּמֵרַבִּי מֵאִיר לֵיב וְרַבִּי אַבְרָהָם בֶּעֶר שֶׁיִּחְיוּ, וְכֻלָּם קוֹרְאִים תִּגָּר בְּקוֹל גָּדוֹל מְאד עַל שֶׁלֹּא בָּאתִי עַל הַחֲתֻנָּה, וְכוֹתְבִים שֶׁהַחֲתֻנָּה נִתְעַכְּבָה עַד רֹאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלָו אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וְשֶׁהַהֶכְרֵחַ שֶׁאָבוֹא לְשָׁם עִם כַּמָּה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּלִי שׁוּם תֵּרוּץ, וְכָעֵת יֵשׁ כַּמָּה סְבָרוֹת בְּלִבִּי שֶׁאֶסַּע אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם עַל הַחֲתֻנָּה, וְאֶכְתֹּב לְךָ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵהַסְּתָם לֹא אֶסַּע בְּשָׁבוּעַ זאת רַק אַחַר שַׁבַּת קֹדֶשׁ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וְטוֹב שֶׁתִּהְיֶה פֹּה עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ אוֹ אַחַר כָּךְ מַיָּד, כִּי מִי יוֹדֵעַ אֵיךְ תִּהְיֶה הַנְּחִיצָה שֶׁלִּי כִּי אַחַר שַׁבָּת אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אֵינִי יוֹדֵעַ בְּעַצְמִי מָתַי אֶסַּע לְשָׁלוֹם אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וּכְפִי דַּעְתִּי לֹא אֶסַּע תֵּכֶף אַחַר שַׁבָּת אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן טוֹב שֶׁתִּהְיֶה תֵּכֶף אַחַר שַׁבָּת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אוֹ עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ כַּנַּ"ל, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה, כִּי לְעֵת עַתָּה קָשֶׁה בְּעֵינַי מְאד מְאד הַנְּסִיעָה הַזאת, ה' יִגְמר בַּעֲדִי לְטוֹבָה.

הָאַרְבָּעָה זְהוּבִים קִבַּלְתִּי וּכְבָר הִקְדַּמְתִּי וְצִוִּיתִי לְהָאֻמָּן שֶׁיָּבוֹא אֵלַי לִקַּח הַתְּפִלּוֹת לְכָרְכָם, ה' יִהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ לְבַלּוֹת יָמֵינוּ בְּאֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת הַנּוֹרָאוֹת אֲשֶׁר כְּמוֹהֶם לֹא הָיָה בָּעוֹלָם, וְאִם אָנוּ עַכְשָׁיו בְּדוֹרוֹת כָּאֵלּוּ בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עִם כָּל אֶחָד מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ, נֶגֶד זֶה חָמַל עָלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהִקְדִּים רְפוּאָה לַמַּכָּה מַה שֶּׁשָּׁלַח לָנוּ מִקֹּדֶם מוֹשִׁיעַ וְרַב הָאֻמָּת לְהַצִּילֵנוּ עַל יְדֵי הִתְגַּלּוּת חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשִׁים הַחֲדָשִׁים הַנִּפְלָאִים וְהַנּוֹרָאִים וְכוּ' שֶׁהֵם מַעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה הָאֲמִתִּיִּים, וּבְיוֹתֵר עַל יְדֵי אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב וּבְעַל פֶּה עַד הֵיכָן מַגִּיעִים טוֹבוֹת וַחֲסָדִים שֶׁל אֵלּוּ הַתּוֹרוֹת וְהַתְּפִלּוֹת וְהַמַּעֲשִׂיּוֹת וְהַשִּׂיחוֹת הַקְּדוֹשִׁים וְכוּ' וְכָל קְדֻשַּׁת הַהַשְׁאָרָה שֶׁהִשְׁאִיר בָּזֶה הָעוֹלָם. וְעַל כֻּלָּם גָּדֵל כֹּחוֹ הַקָּדוֹשׁ הָעִזּוּז וְהַגִּבּוֹר וְכוּ' הָעוֹלֶה עַל הַכֹּל אֲשֶׁר הִבְטִיחָנוּ וְהִזְהִירָנוּ לִסְמךְ עַל כֹּחוֹ הַנּוֹרָא, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם יֵשׁ לָנוּ עַל מִי לִסְמךְ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּכְבָר יְדַעְתֶּם מַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ בַּשָּׁמוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַה שֶּׁאָמַר אִם עִמָּכֶם נַעֲשֶׂה כָּךְ, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן מַה נַּעֲשֶׂה עִם שְׁאָר אֲנָשִׁים הַחוֹלְקִים מֵאִתָּנוּ שֶׁאֵינָם שׁוֹקְדִים כְּלָל עַל תִּקּוּנָם וְכוּ' הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם וְיָחוּשׁ עָלֵינוּ וְעַל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמָנוּת הָאֲמִתִּי לְהוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוונוֹת. אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אֵין נָאֶה לָהֶם שׁוּם עָוון כְּלָל לְפִי רוּחָנִיּוּתָם וְכוּ' וְקָשֶׁה עֲלֵיהֶם לִסְבֹּל מַשָּׂאוֹ הַזאת שֶׁל עָוון רַחֲמָנָא לִצְלַן אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

יְרַחֵם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי כְּלָל לְהַאֲרִיךְ כִּי דַּעְתִּי אֵינָהּ צְלוּלָה כְּלָל מֵחֲמַת סְפֵקוֹת הַנִּסְיָעָה שֶׁנִּתְהַוָּה עַתָּה בְּשָׁעָה זאת, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַדְרִיכֵנִי בַּאֲמִתּוֹ וִילַמְּדֵנִי אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת כִּי אֵלָיו לְבַד תִּקְוָתִי, דִּבְרֵי אָבִיךְ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמֵךְ תָּמִיד בְּאַהֲבָה, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ד' אֶרְאֶה לִכְתֹּב לָךְ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּפִי אֲשֶׁר יִשְׁלַח הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּדַעְתִּי אָז לְטוֹבָה בֶּאֱמֶת, הַזְּאקִין לֹא נִגְמְרוּ עֲדַיִן וּבְתִּי תְּחִלָּה עוֹסֶקֶת עַתָּה לְגָמְרָם וּבְקָרוֹב יַגִּיעוּ לוֹ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב פז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' וַיֵּרָא תקצ"ג בְּרֶסְלֶב.

חַיִּים וּבְרָכָה וְשָׁלוֹם וְשִׂמְחָה יַשִּׂיגוּ כְּבוֹד אֲהוּבִי יְדִידִי וַחֲבִיבִי כְּנַפְשִׁי וּלְבָבִי הָרַבָּנִי הַגְּבִיר הַמְפֻרְסָם וְכוּ', מוֹרֵנוּ הָרַב אַיְיזִיק נֵרוֹ יָאִיר עִם שְׁלוֹם זוּגָתוֹ בַּת מָלֵךְ פְּנִימָה הַצַּדֶּקֶת הַיְקָרָה מָרַת הָאדִיל תְּחִלָּה עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֶיהֶם הַיְקָרִים לְכָל אֶחָד בְּיִחוּד שֶׁיִּחְיוּ לְאֹרֶךְ יָמִים אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

אַיֶּיעֶר בְּרִיף הָאבּ אִיךְ אֶתְמוֹל עֶרהַאלְטִין מִיר רַבִּי שִׂמְחָה חֲתַן הָרַב, גַּם אַנֶּעֶרת מֵרַבִּי מֵאִיר לֵיב וּפְרִישַׁת שָׁלוֹם מֵרַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וֶוייסְט אַז אִיךְ הָאבּ זַייעֶר גִּיוָואלְט פָּארִין, נָאר מַיְינֶע מְנִיעוֹת קָאן אִיךְ נִיט שְׂרַייבֶּען, עֶס אִיז הַיינְט בַּיי מִיר אוֹיךְ זַייעֶר שְׁוֶוער דָּאס פָּרִין, אַזוֹי וִוי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִיז יוֹדֵעַ מַיין הָארְץ, נָאר וִוי אִיךְ זָעה אַז אִיר שְׂרַיט אַזוֹי, טְרַאכְט אִיךְ אֶפְשֶׁר הַייסְט אַזוֹי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִיךְ זָאל פָּאטְ פָּארִין, עַל כֵּן אִיז הַיינְט בְּדַעְתִּי צוּ פָּארִין אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם" אַחַר שַׁבָּת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה כְּדֵי אִיךְ זָאל אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אָן קוּמֶען עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלֵו לִקְרֶעמִינְטְשׁוּג בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו יוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם, נָאר רְצוֹנִי אִיז אַז דִּי חֲתֻנָּה זָאל דַּיְקָא זַיין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלֵו אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם נִיט שְׁפֶּעטֶער, כְּדֵי אִיךְ זָאל קֶענֶען אוּם קֶערִין לְבֵיתִי עַל חֲנֻכָּה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וָוארִין אִיר וֶוייסְט וִויפִיל קוּקִין אַרוֹיס אִיךְ זָאל זַיין בְּבֵיתִי עַל שַׁבַּת חֲנֻכָּה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וַה' יִגְמֹר בַּעֲדִי הַכֹּל לְטוֹבָה כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן רַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה:

עִם הָרַב דְּפֹה הָאבּ אִיךְ נָאךְ נִיט גֶּעשְׁמוּסְט מִכֹּחַ דֶּעם, נָאר כְּפִי הַנִּשְׁמַע מֵרַבִּי שִׂמְחָה קֶען עֶר נִיט פָּארִין מַחֲמַת זַיין מַשָּׂא וּמַתָּן, וַוייטֶער קֶיין צַייט נִיט מַאֲרִיךְ צוּ זַיין, וָוארִין דִּי פָּאטְשְׁט גֶייט בַּאלְד אַוֶועק. זַייט גִּיזוּנְט אוּן פְּרַיילִיךְ, כְּנַפְשְׁכֶם וְנֶפֶשׁ אוֹהֲבֵיכֶם בֶּאֱמֶת, וּמַעְתִּיר בַּעֲדְכֶם, בִּפְרָט אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם עַל צִיּוּן הַקְּדוֹשׁ בְּוַדַּאי יִהְיוּ נִזְכָּרִים לְטוֹבָה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַע תְּפִלֹּתֵינוּ תָּמִיד.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לִידִידִי כְּנַפְשִׁי, מַחְמַד עֵינֵינוּ, הַוָּתִיק הַנֶּחְמָד הַמֻּפְלָג מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם בֶּער שֶׁיִּחְיֶה, נָאר אִיךְ פַארְשְׁטֵייא נִיט וָואס דִּיא מֵיינְטְ, וָואס דִּיא הָאסְט נִיט גִּישְׁרִיבִּין קֵיין שׁוּם גְּרִיס לְזוּנָתְךָ תִּחְיֶה וְלַחֲמוֹתְךָ וּלְחָמִיךָ שֶׁיִּחְיוּ, סֶע נִיט קֵיין יֹשֶׁר וְכוּ'. וּמֻבְטָחַנִי שֶׁבְּוַדַּאי תְּצַיֵּת לְדְבָרַי, כִּי כָּל אֵלּוּ הַקְּפִידוֹת הֶבֵל הֲבָלִים, וְהָעִקָּר שֶׁתֵּלֵךְ בְּדַרְכֵי זַקְנְךָ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הוּא אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, שֶׁתַּתְמִיד בְּהִתְבּוֹדְדוּת בְּכָל יוֹם, וּבִלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְאַל תִּשְׁגִּיחַ עַל אֵלּוּ הַהֲבָלִים כְּלָל, כִּי הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הֶבֶל. וְעוֹד מְעַט יִהְיֶה לְךָ עִנְיָנֵי קְפִידוֹת כְּאֵלּוּ מִבְּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ שֶׁיִּרְבּוּ לְךָ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, כַּאֲשֶׁר הוֹדַעְתִּי לְאִמְּךָ תִּחְיֶה זֶה כַּמָּה שָׁנִים שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ, אַךְ עֲצָתִי שֶׁלֹּא תַּקְפִּיד עַל עִנְיָנִים כָּאֵלֶּה כְּשֶׁיִּהְיֶה לְךָ מִבְּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ שֶׁיִּחְיוּ. מִכָּל שֶׁכֵּן עַתָּה עַל עַצְמְךָ לְבַד. אֵין לְךָ פְּנַאי לַחֲשֹׁב זֹאת כְּלָל, רַק לַחֲשֹׁב בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחָתְךָ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם, מָתַי יַגִּיעוּ מַעֲשֶׂיךָ לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֶיךָ וְכוּ', יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ. דִּבְרֵי אוֹהֲבְךָ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח, הַמְיַעֲצְךָ לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית.

נָתָן הַנַּ"ל.

נִפְלֵאתִי מְאד עַל שֶׁלֹּא הָיָה לִי שׁוּם פְּרִישַׁת שָׁלוֹם מִידִידִי רַבִּי אֶפְרַיִם נֵרוֹ יָאִיר, וְאַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהֶגֶן, אָשִׁיב לוֹ כַּהֶגֶן, וַאֲנִי פּוֹרֵס בִּשְׁלוֹמוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבְשָׁלוֹם חוֹתְנוֹ יְדִידִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב שְׁמוּאֵל נֵרוֹ יָאִיר עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֵיהֶם שֶׁיִּחְיוּ. אֲהוּבִי רַבִּי אֶפְרַיִם זְכֹר אֶת בּוֹרְאֲךָ גַּם בְּתוֹךְ הַחֲנוּת, וַאֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַלְּאוּוקֵי בִּלְשׁוֹן רוּסְיָה, וְאַל יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כִּישְׁנִים דִּבְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאָמַר (לִקּוּטֵי מוֹהַ"ר ן לח) שֶׁבְּכָל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים יֵשׁ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה וְכוּ', כִּי טַ"ט בְּכַתְפֵּי שְׁתַּיִם וְכוּ', וּמִשָּׁם אַתָּה יָכוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמְךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא בָּאתָ לְמִדָּה זוֹ, שֶׁתֵּשֵׁב בַּחֲנוּת כָּל הַיּוֹם, כִּי אִם כְּדֵי שֶׁתִּזְכֹּר זֹאת הֵיטֵב בְּכָל יוֹם, כִּי אִישׁ גַּם שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה כְּלוּם, בְּוַדַּאי אֵינוֹ חוֹשֵׁב זֹאת, וְיוֹשְׁבֵי אֹהֶל בֵּית הַמִּדְרָשׁ כָּל הַיּוֹם, אֵינָם צְרִיכִים לָזֶה כָּל כָּךְ בְּזֶה הָאֹפֶן, וּמֵאַחַר שֶׁאַתָּה בָּרוּךְ הַשֵּׁם מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאַתָּה מֻכְרָח לָצֵאת לַחוּץ בְּכָל יוֹם, עַל כָּל פָּנִים תְּקַיֵּם שִׂמַּח זְבֻלוּן בְּצֵאתֶךָ, וּלְרַקֵּד בְּכָל יוֹם בְּמַחֲשָׁבָה אוֹ בְּמַעֲשֶׂה, עַל יְדֵי שֶׁתִּזְכֹּר בַּדְּבָרִים הַנַּ"ל כָּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה וְכוּ' וְכוּ'. וְאָז טוֹב לְךָ לָנֶצַח. דִּבְרֵי אוֹהֲבְךָ בֶּאֱמֶת.

נָתָן הַנַּ"ל. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּרְחִימְתָן עֲזִיזָא, וּבִפְרָט לְזֶרַע קֹדֶשׁ שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּיִחוּד שֶׁיִּחְיוּ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָאִיר עֵינֵיהֶם שֶׁיִּזְכּוּ לֵידַע מִי הוּא זְקֵנָם הַקָּדוֹשׁ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה:

מכתב פח

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' וַיֵּרָא תקצ"ג לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה, וְכָעֵת אֵינִי יוֹדֵעַ עֲדַיִן מָתַי אֶסַּע אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם. כִּי לֹא שָׂכַרְתִּי עֲגָלָה עֲדַיִן, אַךְ כְּפִי הַנִּרְאֶה אֶסַּע לְשָׁלוֹם אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ב' אַחַר שַׁבָּת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וּמַה שֶּׁלֹּא תָּבוֹא עַל שַׁבַּת קָדֶשׁ אֵין קְפִידָא, כִּי גַּם אָצְלִי אֵין נַיְחָא כָּל כָּךְ שֶׁיִּהְיוּ אוֹרְחִים עַל שַׁבָּת זֶה, כִּי דַּעְתִּי אֵין צְלוּלָה כָּל כָּךְ מֵחֲמַת הַדֶּרֶךְ הַזֶּה, וְטוֹב שֶׁתָּבוֹא אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם א', דְּהַיְנוּ אַחַר קַבָּלַת הַפָּאסְט [הַדּאַר] וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה.

וּבְעִנְיַן דִּבְרֵי אֱמֶת וְהִתְחַזְּקוּת, כְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְטוֹב שֶׁתִּסְתַּכֵּל לְפָעָמִים בָּאִגְּרוֹת הַמְּנָחוֹת אֶצְלְךָ מִכְּבָר. וְקִוִּיתִי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּחַיְּוּ אוֹתְךָ הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָעֵת אֵין לִי פְּנַאי כְּלָל לְהַאֲרִיךְ כִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה נָחוּץ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשַׂמַּח אוֹתְךָ וְאוֹתָנוּ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר. וּבְגִדֻלָּתוֹ הַנּוֹרָאָה שֶׁשָּׁם עַנְוָתָנוּתוֹ יְכוֹלִין לִשְׂמֹחַ לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ אֵיךְ שֶׁהוּא. אֵיךְ שֶׁהוּא. וּכְבָר רָאִינוּ הַרְבֵּה הַרְבֵּה טוּבוֹ וְחַסְדּוֹ, עַד אֵין שִׁעוּר בַּדּוֹרוֹת הָאַלֶּה, שֶׁגִּלָּה לָנוּ חֲסָדִים כָּאֵלֶּה, שֶׁהֵם חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, שֶׁכֻּלָּם הֵם חֲסָדִים נִפְלָאִים עַד אֵין חֵקֶר וְהֵם הֵם שִׂבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם לְהַחַיּוֹת עַם רַב, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כָּל מִי שֶׁנּוֹגֵעַ בִּמְעַט דִּמְעַט, אֲפִלּוּ בִּנְגִיעָה בְּעָלְמָא בַּחֲסָדִים הַנִּפְלָאִים הָאֵלֶּה, יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ לָנֶצַח. כִּי הֵם אֹרַח חַיִּים שִׂבַע שְׂמָחוֹת וְכוּ'.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב פט

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

אָהוּבִי בְּנֵי חֲבִיבִי. אֵין בִּלְשׁוֹנִי מִלָּה עַתָּה לִכְתֹּב לְךָ דָּבָר. גַּם אֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן מִלֵּאתִי רְצוֹנְךָ לִכְתֹּב לְךָ עַל כָּל פָּנִים אִגֶּרֶת שָׁלוֹם, וּכְבָר כָּתַבְתִּי לְךָ, וּמָה אוֹסִיף לְדַבֵּר לְךָ בְּנִי, וְגַם לְפִי דְּבָרֶיךָ תִּהְיֶה פֹּה בְּסָמוּךְ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם. וּפֶה אֶל פֶּה נְדַבֵּר אֶת אֲשֶׁר יִשְׁלַח ה' בְּפִינוּ, וַה' יָאִיר עֵינֶיךָ בְּכָל יוֹם לִמְצֹא עֵצוֹת אֲמִתִּיּוֹת, כְּפִי אוֹתוֹ הַיּוֹם וְהַשָּׁעָה, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל עֹז, וְהָעִקָּר לְשַׂמֵּחַ נַפְשׁוֹ בְּכָל פַּעַם בִּגְדֶל יְשׁוּעָתוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ הָעֲצוּמִים, אֲשֶׁר זָכִינוּ לִבְלִי לְהִתְנַגֵּד עַל סְפָרִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלֶּה. אֲשֶׁר אֵין עָרוֹךְ אֲלֵיהֶם. הָפֹךְ בָּהֶם וַהֲפֹךְ בָּהֶם וְסִיב וּבְלֵה בָּהֶם וְכוּ', וְתַחֲטֹף בְּכָל יוֹם לְמוּד שֻׁלְחָן עָרוּךְ וּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וּתְהִלִּים, וּתְפִלּוֹת, וּקְצָת שִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, וְאַל יִתְיַשְּׁנוּ בְּעֵינֶיךָ כָּל דְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁדִּבַּרְנוּ מִזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים, רַק בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּחֲדָשִׁים, וּבֶאֱמֶת מִי שֶׁיֵּשׁ

לוֹ לֵב יִשְׂרָאֵלִי, וּמִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת, הֵם בֶּאֱמֶת חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם, כִּי בְּכָל יוֹם וָיוֹם נַעֲשֶׂה חֲדָשׁוֹת לְגַמְרֵי. וּקְצָת רוֹאִין בַּחוּשׁ, וּבְכָל יוֹם נַעֲשֶׂה מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה. חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים, הַכֹּל בְּעִנְיַן הָרֹאשׁ בַּיִת אֵיךְ לְהַכְנִיס אוֹר קְדֻשָּׁתוֹ וַאֲמִתָּתוֹ בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וּבְטוּבוֹ מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית. בְּרֵאשִׁית הוּא רֹאשׁ בַּיִת כַּיָּדוּעַ. הַיְנוּ בְּכָל יוֹם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ מַעֲשֵׂה הַנָּהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן. שֶׁהוּא יְסוֹד הַפְּשׁוּט שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהָרֹאשׁ בַּיִת, וְהֶבֶן דְּבָרִים אֵלּוּ הֵיטֵב, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֳרָם עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, וּכְבָר דִּבַּרְתִּי בְּדֶרֶךְ מְעַט מִזֶּה, כַּאֲשֶׁר תִּשְׁמַע מִפִּי רַבִּי נַחְמָן. וַה' יָאִיר עֵינֵינוּ בַּאֲמִתַּת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. וְנִזְכֶּה לֵילֵךְ בִּדְרָכָיו וְעֵצוֹתָיו בְּכָל יוֹם, עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא ה' מִשָּׁמַיִם וְיקָרְבֵנוּ בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת כָּל יָמֵינוּ לְעוֹלָם. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. צ) (אָמַר הַמַּעְתִּיק תְּחִילַת הַמִּכְתָּב הַלָּזוֹ לֹא מָצָאתִי רַק מְעַט מִסּוֹפוֹ, וְאָמַרְתִּי גַּם זֶה לְהַעְתִּיקוֹ. כִּי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַבִּיט בּוֹ וּבְכָל הַמִּכְתָּבִים בְּעֵינָא פְּקִיחָא יִרְאֶה בְּעֵינֵי חוּשִׁיוֹת שֶׁכָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מֻשְׁרָשׁ בּוֹ רְפוּאוֹת תַּעֲלַת נַפְשֵׁנוּ לְרַפְּאוֹתָהּ מֵחֳלָאֵת זֶהֲמָתֵנוּ וּלְהַדְבִּיקָהּ בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱלֹקִים חַיִּים. מֵעִמְקֵי שְׁאוֹל וּמִתַּחְתִּית וּמִתַּחְתִּיו, כִּי הֵם נוֹבְעִים וְיוֹצְאִים מִמַּאֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת מְזֻקָּק שִׁבְעָתַיִם שֶׁל רַבֵּנוּ מוֹהַר"ן זָכָר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהֶם כֹּחַ וְחִיּוּת לְהַחֲיוֹת וּלְהַשִּׁיב נֶפֶשׁ כָּל חַי, בִּבְחִינַת וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, וּבִבְחִינַת (יְשַׁעְיָה כז) וּבָאוּ הָאוֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר וְהַנִּדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן בִּמְהֵרָה בִּמְהֵרָה, עַל כֵּן טָרַחְתִּי

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַעְתִּיק כְּמַעַט כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר. כִּי מֵהֶם תּוֹצְאוֹת חַיִּים.

הַדִּיוֹ וְהַנִּיָּר כְּפִי הַנִּרְאֶה הֵם עוֹלִים יָפֶה, שֶׁמָּן זַיִת אֵין לִי שׁוּם מַרְאֶה מָקוֹם שֶׁיַּגִּיעַ לִי. וְתִשְׁלַח בִּזְרִיזוּת, אוֹ בְּיוֹם ד' עַל יְדֵי הַפָּאטְשְׁט. אוֹ בְּיוֹם ה' עַל כָּל פָּנִים בְּלִי שׁוּם אִחוּר, כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶצְטָרֵךְ לַחֲשֹׁב עַל זֶה כְּלָל בְּיוֹם ו' אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, לְעֵת עַתָּה הָרְוָחָתִ הֲרֻבֵּה עַל יְדֵי הַנִּיָּר וְהַדְּיוֹ כָּל הָאֲגֶרֶת הַזֶּה הָרָצוּף פֹּה, שֶׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתִּי לְהַאֲרִיךְ כָּל כָּךְ, אַךְ רְצוֹנְךָ הֶחָזָק הוֹעִיל, וְהַדְּיוֹ נִמְשְׁכָה אַחַר הַקֻּלְמוֹס עַל נְיָר יָפֶה מְאֹד. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲזָרָנוּ עַד כֹּה, וְגַם זֶה הוּא אֶחָד מֵהַיְשׁוּעוֹת וְהָרַחֲבוֹת הַנַּ"ל, בְּחִינַת בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי, וּבֶאֱמֶת הוּא הַרְחָבָה וִישׁוּעָה נִפְלָאָה. כִּי אִגֶּרֶת שֶׁלָּנוּ הֵם רְפוּאוֹת יְקָרוֹת. כִּי כֻּלָּם נוֹבְעִים מִמַּעְיָן הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה', אֲשֶׁר כָּל פִּרְיוֹ לְמַאֲכָל וְעָלֵיהוּ לִתְרוּפָה. "עָלֵיהוּ", הַיְנוּ הַנִּיָּר, שֶׁהֵם עָלִין וְדַפִּין, שֶׁעֲלֵיהֶם אָנוּ כּוֹתְבִין כָּל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. אֲשֶׁר הֵם רְפוּאָתֵנוּ וְחַיֵּינוּ לָנֶצַח.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב צא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' וַיְחִי תקצ"ג בְּרֶסְלֶב.

רַב שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה עִם הַמִּכְתָּב לִטְשֶׁעְרִין, הֲטִיבוֹתָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֲשֶׁר פָּעֲלְתָּ הַמִּכְתָּב הַזֶּה לִטְשֶׁעְרִין, תְּהִלָּה לְאֵל זְכִיתִי אוֹתְךָ בְּמִצְוָה רַבָּה שֶׁאֵין לָהּ שִׁעוּר, שֶׁיִּהְיֶה לְךָ חֵלֶק כָּזֶה בְּשָׁלוֹם כָּזֶה שֶׁבֵּין זוּוג כָּזֶה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכְּךָ שֶׁתאכַל פֵּרוֹתֶיהָן בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁתִּזְכֶּה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת, וְהַקָּרֶן יִהְיֶה קַיָּם לָעַד. וְהִנֵּה קָרִיתִי מִכְתָּבְךָ. וְחֶדְוָה תָּקוּעַ בְּלִבִּי מִסִּטְרָא חָדָא מִמִּכְתָּבְךָ. וְצַעַר מִסִּטְרָא חָדָא אֲשֶׁר עֲדַיִן אֵינְךָ מִתְחַזֵּק לְהַשְׁלִיךְ הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, בִּפְרָט הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל מָמוֹן. וְהָלֹא כְּבָר שָׁמַעְתָּ כָּל כָּךְ שִׂיחוֹת וְתוֹרוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ. וְשֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אפֶן, שֶׁיִּהְיֶה שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד וְכוּ', וְעוֹד שִׂיחוֹת הַרְבֵּה כָּהֵנָּה, שֶׁיְּכוֹלִין לְהֵנָּצֵל מֵהֶם בְּשֵׂב וְאַל תַּעֲשֶׂה, וּבִפְרָט מַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ בְּשַׁבַּת חֲנֻכָּה הַזֶּה. עַל דְּרֵי כְּרוּכְיָא דְּקַנְיָא אִיתְפַּח. וּמַדּוּעַ לֹא תַּחְגֹּר מָתְנֶיךָ לְגָרְשָׁם מֵעָלֶיךָ עַל יְדֵי עֲצוֹת קְדוֹשׁוֹת כָּאֵלּוּ. יָדַעְתִּי בְּנִי יָדַעְתִּי. אֵיךְ וְאֵיךְ הֵם מִתְגַּבְּרִין מְאד אַף עַל פִּי כֵן אַף עַל פִּי כֵן. אַךְ כְּבָר יָדַעְתָּ וְשָׁמַעְתָּ, שֶׁהָעִקָּר שֶׁאַתָּה תִּהְיֶה בְּשֵׂב וְאַל תַּעֲשֶׂה, וּמַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמְּךָ אַל תָּחוּשׁ עַל זֶה, כִּי יָקָר מְאד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כָּל הַמְּשָׁכָה וְהַמְשָׁכָה שֶׁאַתָּה מַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ מֵהֶם וְכוּ', כַּמְבאָר בִּדְבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן חֵלֶק ב ח'). וּבָזֶה רָאוּי לְךָ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּכָל עֵת. וְעַל יְדֵי זֶה תִּתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם בְּעֶזְרָתוֹ הַגְּדוֹלָה יִתְבָּרַךְ. לְמַעַן הַשֵּׁם חֲזַק וֶאֱמַץ, וּבָרַח בְּכָל עֵת מִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת. עַל יְדֵי שֵׂב וְאַל תַּעֲשֶׂה, וְאַל תִּסְתַּכֵּל אִם יִתְגַּבְּרוּ עָלֶיךָ אֶלֶף פְּעָמִים בְּכָל יוֹם חַס וְשָׁלוֹם, אַתָּה תַּעֲשֶׂה אֶת שֶׁלְּךָ לִבְרֹחַ מֵהֶם בְּכָל פַּעַם. אִם תִּבְרַח מִקֹּדֶם שֶׁיִּכְרְכוּ בְּמַחֲשַׁבְתְּךָ מַה טּוֹב, וְאַפְלוּ אִם חַס וְשָׁלוֹם נִתְרַשֵּׁל עַד אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה חַס וְשָׁלוֹם כְּרוּכְיָא דְּקַנְיָא, תַּעֲמד פִּתְאם וּתְבַטֵּל עַצְמְךָ, וְתִזְכּר בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא הַתַּכְלִית. וְזֶה הָעִנְיָן אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּפְרָטִיּוּת. כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשְׁעַר בְּלִבֵּהּ. עַל כָּל פָּנִים יָכוֹל כָּל אֶחָד. וְאַתָּה גַּם אַתָּה לְבַטֵּל אֶת עַצְמְךָ בְּכָל פַּעַם. וְאָז יִתְהַפֵּךְ הִתְגַּבְּרוּת הַמַּחֲשָׁבוֹת לְטוֹבָה, כְּדֵי שֶׁתִּתְעוֹרֵר עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא לְבְחִינַת בְּטוּל אֶל הָאוֹר אֵין סוֹף, שֶׁהוּא יָקָר מְאד מְאד, וְכָל אָדָם בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא. אֲפִלּוּ בְּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לָזֶה, לַאֲתָר דְּכָל רְעוּתִין תְּקוּעִין תַּמָּן. וְזֶה עִקַּר בְּחִינַת וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, שֶׁגַּם בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת יְכוֹלִין לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ אֶל הָאוֹר אֵין סוֹף, שֶׁזֶּה עִקַּר תַּכְלִית הָעֲבוֹדָה, וְזֶה וּפַרְעֹה הִקְרִיב אֶת לִבָּן לַאֲבִיהֶן שֶׁבַּשָּׁמַיִם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. שֶׁדִּיְקָא עַל יְדֵי הִתְגַּבְּרוּת הַסִּטְרָא אַחֲרָא מְבַטְּלִין אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי. וּלְמַעַן הַשֵּׁם שֶׁתֵּדַע וְתַאֲמִין.

שֶׁאֵינִי כּוֹתֵב לְךָ חִדּוּשִׁים וּדְרוּשִׁים בְּעָלְמָא. אַף עַל פִּי שֶׁבְּוַדַּאי גַּם זֶה יָקָר מְאד. אֲבָל אֵין כַּוָּנָתִי לָזֶה. רַק שֶׁתִּתַּלֵּךְ עִם כָּל זֶה. וְתִשְׁתַּדֵּל וְתִתְגַּבֵּר לְקַיֵּם כָּל זֶה. כִּי תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ בְּיָדְךָ לְקַיֵּם כָּל זֶה, וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל. וּבָרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁכָּתַבְתָּ בְּמִכְתָּבְךָ הָרִבֵּה דִּבְרֵי אֱמֶת, מַה שֶּׁאַתָּה מְחַיֶּה עַצְמְךָ בְּכָל עֲבָדָא דִּקְדֻשָּׁה, וְכֵן הוּא הַמִּדָּה, וְכָךְ יָפֶה לְךָ, אֲבָל עֲדַיִן אַתָּה צָרִיךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ יוֹתֵר בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה טוֹבָה, וּלְהַאֲמִין שֶׁכָּל הַמְשָׂכָה וְהִתְגַּבְּרוּת שֶׁאַתָּה מִתְגַּבֵּר לְהַמְשִׁיךְ אֶת עַצְמְךָ מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, יָקָר מְאד מְאד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְחַזֵּק בָּזֶה לְבָרֵחַ מֵעַתָּה מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, כִּי עִקַּר הַהִתְגַּבְּרוּת עַל יְדֵי הַהִתְחַזְּקוּת וְהַשִּׂמְחָה, וּבִפְרָט שֶׁיֵּשׁ לָנוּ תְּהִלָּה לָאֵל לִשְׁמֹחַ בְּהַעִקָּר, בַּמֶּה שֶׁזִּכִּינוּ לֵידַע מֵאוֹר הָאוֹרוֹת כָּזֶה אֲשֶׁר הוּא חַיֵּינוּ וְכוּ', אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, בְּוַדַּאי יִהְיֶה סוֹפְךָ טוֹב בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיֵשׁ תִּקָּוָה לְאַחֲרִיתְךָ תְּהִלָּה לָאֵל, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ מְהֵרָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה. חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם, כָּל הַמְיַחֲלִים לַה'.

מכתב צב

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' שְׁמוֹת תקצ"ג:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי נֵרוֹ יָאִיר מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְקָרִיתִי אוֹתוֹ, וְהֵבַנְתִּי מֵרָחוֹק צַעֲקָתְךָ, וְיָדַעְתִּי אֶת מַכְאוֹבֶיךָ, ה' יְרַחֵם שֶׁתִּזְכֹּר מֵעַתָּה לְהִתְעוֹרֵר, שֶׁתֵּדַע מִכֹּחַךָ, וְתִתְגַּבֵּר עַל הַמַּחֲשָׁבוֹת, כִּי זֶה כְּלַל אֱמֶת וְיַצִּיב שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ, וְהֶהָכְרֵחַ שֶׁתִּתְגַּבֵּר בְּעַצְמְךָ עַל פִּי כָּל דִּבְרֵי אֱמֶת אֲשֶׁר יָדַעְתָּ וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי וּמִפִּי סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וַה' יוֹשִׁיעַ לְךָ. וְדַע בְּנִי חֲבִיבִי, שֶׁמִּכְתָּבְךָ פָּעַל בִּי הַרְבֵּה, בְּפִרְט בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתָּ בַּסּוֹף אֵיךְ לֹא עָשִׂיתָ פַּעַם אַחַת אֵיזֶה גְּנִיחָה טוֹבָה וְכוּ', וְגַם מִפִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה וְכֵיוֹצֵא, שֶׁמַּעְתִּי כְּעֵין זֶה, מִגְדָּל צָרַת נַפְשָׁם, אֲשֶׁר מִתְגַּבֵּר בְּכָל פַּעַם, עַל יְדֵי כָּל זֶה נִתְעוֹרַרְתִּי הַרְבֵּה, וְנִזְכַּרְתִּי מֵחָדָשׁ בְּהַתּוֹרָה אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי, וְאָמַרְתִּי בְּלִבִּי מַה טּוֹב הָיָה לְחַדְּשָׁה לְגַמְרֵי בְּכָל יוֹם, וְיֵשׁ בְּלִבִּי הַרְבֵּה בָּזֶה, מַה שֶּׁקָּשֶׁה לְבָאֵר בִּכְתָב, וְתוֹדָה לָאֵל עָשָׂה רֹשֶׁם לְטוֹבָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה עָזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְחַדֵּשׁ הָרִבֵּה עַל פִּי הַתּוֹרָה הַזֹּאת, וּכְבָר דִּבַּרְתִּי מָזֶּה בְּסָעֲדָה שְׁלִישִׁית הֶעָבַר אֶתְמוֹל בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ, בְּחַסְדֵּי ה' הַזְּמִין לִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת, וְלֹא הַמִּדְרָשׁ עִקַּר וְכוּ'. בְּנִי בְּנִי. אַתָּה וְכָל הַשּׁוֹמְעִים לְקוֹל הָאֱמֶת. הַטּוּ אָזְנֵיכֶם וְלִבְּכֶם מֵחָדָשׁ בְּכָל עֵת אֶל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, שִׁמְעוּ וּתְחִי לְבַבְכֶם. כִּי נִפְלָאוֹת עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ, אֲשֶׁר שָׁלַח לָנוּ הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה זְכוּתוֹ יָגֵן עָלֵינוּ, לְהַשְׁמִיעֵנִי כָּל אֵלֶּה לַהֲשִׁיבֵנִי בְּשִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם כָּאֵלֶּה, וְהִנֵּה בְּדַעְתִּי הָיָה לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר בָּזֶה

יוֹתֵר, אַךְ רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת וְכוּ', כִּי סָמוּךְ לְמִנְחָה, וְהַהֶכְרֵחַ לְקַצֵּר, וְדַי בָּזֶה לְהַזְכִּיר אוֹתְךָ שֶׁתְּחַפֵּשׂ אֶצְלְךָ בְּכָל יוֹם הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁבְּךָ, וּלְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בָּהֶם בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְעַל יְדֵי זֶה בְּעַצְמְךָ תְּצַמְצֵם וְתַמְשִׁיךְ מַחֲשָׁבוֹתֶיךָ לְתוֹךְ תְּמִימוּת אֱמֶת, לִבְלִי לָצֵאת חַס וְשָׁלוֹם כְּלָל חוּץ לַגְּבוּל. וַאֲפִלּוּ מַה שֶּׁמְּחַמַּת רב הַהֶרְגֵּל הַמַּחֲשָׁבָה רְגִילָה לְהֵחָלֵק וּלְהִמָּעֵד חַס וְשָׁלוֹם, וְלָצֵאת וְלִפְרֹחַ לַחוּץ הַרְבֵּה, תֵּכֶף תִּזְכֹּר לְתַפְסָהּ בְּזְרִיזוּת כְּמוֹ שֶׁתּוֹפְסִים סוּס בְּאַפְסָר לְהַטּוֹתָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, וְהַכֹּל בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת, וְלִבְלִי לִפֹּל בְּדַעְתְּךָ בְּשׁוּם אפֶן, וְתִזְכֹּר הֵיטֵב מַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ כַּמָּה פְּעָמִים כִּי לְגַדֶּלְתּוֹ אֵין חֵקֶר וְהַכֹּל מִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, בִּפְרָט עַל יְדֵי אֵיזֶה הַמְשָׁכָה כָּל שֶׁהוּא, אֶל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁזֶּה יָקָר מְאד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה מִנְחָה וּמַעֲרִיב וְשַׁחֲרִית, וְחַזַּק וַחֲזַק, וְשִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב, לְדִבְרֵי הַתְּפִלָּה הַקְּדוֹשָׁה, וְאִם אָמְנָם תְּפִלָּה הִיא עֲבוֹדָה קָשָׁה מְאד, בְּיוֹתֵר מֵהַכֹּל, עִם כָּל זֶה תּוּכַל לַחֲטף מְעַט בְּכָל יוֹם, אִם תָּשִׂים כָּל לִבְּךָ עָלֶיךָ, כִּי ה' יַעְזֹר לְךָ.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַכּוֹתֵב דִּבְרֵי אֱמֶת הַנּוֹבְעִים מִמְּקוֹר הָאֱמֶת.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. אִגֶּרֶת זֶה כָּתַבְתִּי בַּחֲדַר הָעֲלִיָּה שֶׁלִּי תֵּכֶף אַחַר שֶׁקַּמְתִּי מִשְּׁנָתִי, וַעֲדַיִן לֹא מָסְרוּ לִי מִכְתָּבְךָ שֶׁהִגִּיעַ אָז, וְאַחַר כָּךְ בָּאתִי לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה, סִפֵּר לִי רַבִּי בֶּערִישׁ חֶתֶן ר"שׁ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עִמְּךָ, וְעָמַדְתִּי מַרְעִיד וּמְשׁתּוֹמֵם, וְשָׁלַחְתִּי תֵּכֶף אַחַר מִכְתָּבְךָ וּקְרִיתִיו, עַתָּה מַה נָּשִׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלֵינוּ, וְהִנֵּה מֵאֵת ה' הָיְתָה שֶׁהִקְדַּמְתִּי לִכְתֹּב לְךָ, בִּפְרָט שֶׁכְּפִי מִכְתָּבְךָ אַתָּה רוֹצֶה לִהְיוֹת פֹּה בְּקֹרוֹב, וְגַם אֵינִי יוֹדֵעַ עִם מִי לִשְׁלֹחַ הָאִגֶּרֶת הַזֶּה, כִּי רַבִּי נַחְמָן אֵין רְצוֹנוֹ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ תֵּכֶף, אַךְ לְעֵת עַתָּה אַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד וְאַל תֵּחַת כִּי ה' אִתְּךָ, וְתִהְיֶה מוֹדֶה עַל הֶעָבָר אֲשֶׁר גְּמָלְךָ כָּל טוּב. וּתְבַקֵּשׁ לְהַבָּא שֶׁיִּגְמָלְךָ כָּל טוּב סֶלָה, שֶׁתִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִכָּל צָרָה בְּגוּף וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, וְתִזְכֶּה לְהַכִּיר חֶסְדָּיו וְנִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם נוֹדֶה לְךָ וְכוּ' עַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עֶרֶב וָבֹקֶר וְצָהֳרַיִם וְכוּ'. וְהָעִקָּר מַה שֶּׁבְּרַחֲמָיו הוּא יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב סִבּוֹת לְטוֹבָה, לְהַחֲיוֹתֵנוּ בִּנְקֻדּוֹת טוֹבוֹת. שֶׁנִּזְכֶּה בָּהֶם לְחַיִּים נִצְחִיִּים. שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁבְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וּמְעַט קָצַת יְכוֹלִין לִרְאוֹת וּלְהָבִין מֵרָחוֹק נִפְלְאוֹת חֶסְדָּיו הַנּוֹרָאִים בְּעִנְיָן זֶה, וְיוֹתֵר מִזֶּה צְרִיכִין לְהַאֲמִין כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת בִּשְׁבִילֵנוּ, רַק בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִי, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב כָּל זֶה, חֲזַק וֶאֱמַץ בְּנִי, וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ בִּישׁוּעַת ד', וּבְטַח בַּה', כִּי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, כִּי הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, וּבְרַח מֵהַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְהָעַצְבוּת בְּכָל כֹּחֲךָ בְּכָל מִינֵי

עֲצוֹת וּדְרָכִים שֶׁשָּׂמַעְתָּ מֵאִתָּנוּ, וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ לָנוּ בַּמֶּה לִשְׁמֹחַ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ וְיֵשׁ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע מֵאוֹר כָּזֶה וְכוּ'.
דִּבְרֵי אָבִיךָ נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב צג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' בא תקצ"ג:
אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי, מִכְתָּבֶיךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם א' וְהַיּוֹם, וְצַעֲרֵי גְּדוֹל מְאד עַל כְּאֵבְךָ, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַפְּאֵךְ מְהֵרָה, וְהִנֵּה גַּם אָנכִי חוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנַּי בָּעִתִּים הַלָּלוּ לִפְרָקִים, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָסִיר מֵעָלֵינוּ וּמֵעַל כָּל יִשְׂרָאֵל כָּל הַמַּכְאוֹבִים וְהַמַּחוּשִׁים בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת, וְנִזְכֶּה לְשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי כָּל הַכְּרוּזִים וְהָרְמָזִים שֶׁהוּא מְרַמֵּז לָנוּ בְּכָל עֵת בֵּין בְּטִיבוֹ בֵּין בְּעָקְבוֹ רַחֲמָנָא לִצְלַן, כִּי הַזְּמַן הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר, הוֹלֵךְ וְהוֹמֶה, וּמְשֻׁבְּרֵי וְגַלֵּי הַיָּם הוֹמִים וּמַרְעִישִׁים וּמִתְנַשְּׂאִים עַל כָּל אֶחָד בְּכָל יוֹם. וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת. לוּלֵא ה' עֶזְרָתָה לָנוּ אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ מַה שֶּׁשָּׁמַעְנוּ שֶׁיְּכוֹלִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמֵנוּ בָּהֶם תָּמִיד. חֲזַק וְהִתְחַזֵּק בְּנֵי חֲבִיבִי, כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ בְּמִכְתָּבְךָ הָרִאשׁוֹן, אַז דִּיא הָאסְט זִיךְ צוּ גִישְׁפַּארְט לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דּוּרְךְ דִּי יִסּוּרִים. וּכְבָר יָדַעְתָּ מֵהַתּוֹרָה וַיֹּאמֶר בִּעַז אֶל רוּת (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן סה), שֶׁעַל יְדֵי הַיִּסּוּרִים מְבַטְּלִין עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכַאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי בְּעַל פֶּה בְּעִנְיָן זֶה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֶיךָ. וּמֵעַתָּה יָסִיר מִמְּךָ כָּל חֹלִי וְכָל מַדְוֶה וְכָל מֻחוּשׁ בָּעוֹלָם, וְתִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי רְמָזִים שֶׁל טוֹבָה וְהַצָּלָחָה, וִיקָרִים וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים, לָכֶם דַּיְקָא וְכוּ'.
וְתִכְתֹּב לִי עוֹד מִשְּׁלוֹם רַבִּי מָרְדְּכַי נֵרוֹ יָאִיר, אִם כְּבָר אֵין עָלָיו שׁוּם חֶשְׁשׁ מַהֶעֱסֶק שֶׁלּוֹ, גַּם תּוֹדִיעַ לוֹ שֶׁכְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁהוּא מֵעַצְמוֹ יָדַע מִזֶּה, הֵיטֵב חָרָה לִי עָלָיו, וְצָרִיךְ שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא יוֹסִף לַעֲלוֹת עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ לַעֲסֹק בִּדְבָרִים כָּאֵלֶּה, כִּי זֶה עִקַּר פְּגַם תַּאֲוַת מָמוֹן, וְגַם בָּעוֹלָם הַזֶּה אֵין אַחֲרִית טוֹב לְהַלָּהוּטִים כָּל כָּךְ אַחַר הַבָּצַע וְכוּ', וְאֵין צָרִךְ לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה, וְצָרִיךְ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיִּזְכֶּה לְקַבֵּל מֶלַח לְהַמְתִּיק מְרִירוּתָא וְכוּ', וְיִזְכֶּה לְאַנְפִּין נְהוֹרִין, אֱמוּנָה וְכוּ'.
דִּבְרֵי אָבִיכֶם הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְכֶם בְּאַהֲבָה נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וְיוֹדִיעֵנִי מִשְּׁלוֹם רַבִּי יַעֲקֹב נֵרוֹ יָאִיר.

מכתב צד

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' בְּשַׁלַּח תקצ"ג:
אָהוּבֵי בְּנֵי מַחֲמַד עֵינַי, נִצְמָד בְּקִירוֹת לִבָּבִי. שָׁלוֹם לְךָ אַל תִּירָא חֲזַק וֶאֱמַץ! דַּע בְּנֵי חֲבִיבִי, כִּי עֲדַיִן לֹא קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ הַיּוֹם, וְגַם הַיּוֹם יוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת אֲשֶׁר אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי אֲנִי חָלוּשׁ, וְאֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה כַּיָּדוּעַ לְךָ, אַךְ אַהֲבָתְךָ אִלְּצַנִי לִכְתֹּב לְךָ עַתָּה קֹדֶם הַסְּעֻדָּה, כִּי

מֵאֵת ה' הָיְתָה כִּי עָסַקְתִּי בִּכְתִיבַת תּוֹרָה בְּעִנְיַן הַלִּמּוּד הַקָּדוֹשׁ שֶׁל אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי, אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי מִזֶּה אֶתְמוֹל בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, שֶׁהוּא בְּחִינַת קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה. שֶׁבָּזֶה תְּלוּיָה הַגְּאֻלָּה, בְּחִינַת כַּחֲצוֹת לַיְלָה אֲנִי יוֹצֵא וְכוּ', וּמִדֵּי כָּתְבִי נִזְכַּרְתִּי בְּאַהֲבָתְךָ, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁאַתָּה צָרִיךְ מְאד לְדִבּוּרִים אֵלּוּ, בִּפְרָט שֶׁכָּל הַחִדּוּשִׁים שֶׁחִדַּשְׁתִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּעִתִּים הַלָּלוּ, חִדּוּשִׁים נִפְלָאִים בִּישׁוּעָתוֹ הַגְּדוֹלָה הַכֹּל נִתְגַּלְגֵּל עַל יָדְךָ, עַל יְדֵי הַמִּכְתָּב שֶׁהִגִּיעַ לִי מֵאִתְּךָ בְּעֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ סָמוּךְ לָעֶרֶב עַל יְדֵי יְדִידִי רַבִּי נַחְמָן הַייסִינֶיר, כַּאֲשֶׁר סִפַּרְתִּי לְךָ קְצָת מִזֶּה בְּהָיוֹתְךָ פֹּה, עַל כֵּן אֲמַרְתִּי וִיהִי מָה אֶרְוֹצֶה דְּבָרַי אֵלֶּה אֲלֵיךָ. אוּלַי אֶזְכֶּה לְעוֹרֵרְךָ מִשְּׁנָתְךָ, לְהַחֲיוֹתְךָ וּלְחַזְּקְךָ, הָקִיצָה בְּנִי הָקִיצָה, אַל יְבַהֲלוּךָ רַעְיוֹנֶיךָ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, דַּע וְהַאֱמֵן שֶׁכָּל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁלְּךָ יְקָרִים מְאד מְאד אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאַתָּה יָכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בָּהֶם תָּמִיד. וְלָכְנס לְכַף זְכוּת בֶּאֱמֶת, בִּבְחִינַת וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְכוּ', זְכר זְכר הֵיטֵב דִּבּוּרִים נוֹרָאִים אֵלּוּ, וְאַל יִהְיוּ יְשָׁנִים אֶצְלְךָ חַס וְשָׁלוֹם, רַק חֲזר חֲזר אוֹתָם הֵיטֵב הֵיטֵב. וּבְכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים. וְנִכְסַפְתִּי מְאד לִכְתֹּב וּלְהַעְתִּיק לְךָ קְצָת מִמָּה שֶׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה, אַךְ הוּא מֻהַנְמָנָע, כִּי אֵין הַזְּמַן מַסְפִּיק, אַךְ קִוִּיתִי לַה', כְּשֶׁתִּהְיֶה פֹּה עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, נְדַבֵּר מִזֶּה, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּתוֹסֶפֶת שְׁאָר שִׂיחוֹת קְדוֹשׁוֹת, שֶׁיְּזַמִּין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְתוֹךְ פִּינוּ, הַנּוֹבְעִים מִמְּקוֹר חָכְמָה הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאד מְאד, וְתוֹדִיעֵנִי מְיֻדָּ אִם תִּהְיֶה פֹּה עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, כִּי נִכְסַפְתִּי מְאד שֶׁתִּהְיֶה פֹּה עַל שַׁבָּת זֶה, רַק אִם יֵשׁ לְךָ עִכּוּב מֵחֲמַת הַחֲתֻנָּה שֶׁל גִּיסְךָ, בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְךָ לָבוֹא, וְאָנָס רַחֲמָנָא פְּטָרֵיהּ וְתָבוֹא אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּאֵיזֶה שַׁבָּת אַחֵר אַךְ אִם לֹא תִּהְיֶה הַחֲתֻנָּה מְיֻדָּ, מֵהָרָאוּי שֶׁתָּבוֹא לְשָׁלוֹם כַּנַ"ל. וְתִכְתֹּב לִי דַּעְתְּךָ בָּזֶה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה רַבָּה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה. גַּם אֲלֵיהֶם נֶאֱמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים הַנַּ"ל, חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה':

וְהִנֵּה עַתָּה כְּבָר קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ, וְהָיָה לִי לְנַחַת. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִמִּכְתָּבְךָ לֹא תּוּכַל לִהְיוֹת פֹּה עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. וּבְוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזְרְךָ שֶׁתִּשְׂמַח שָׁם בְּבֵיתְךָ וְעַל הַחֲתֻנָּה, כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְכֶם. וְכָל כַּוָּנָתִי בְּמִכְתָּב זֶה כְּדֵי לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁכֶם בִּישׁוּעָתוֹ הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר הוּא עוֹזֵר לָנוּ בְּכָל עֵת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים נה) הִנֵּה אֱלֹקִים עוֹזֵר לִי וְכוּ', וִיבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִבְטַח בּוֹ, שֶׁכַּאֲשֶׁר הֵחֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַרְאוֹת חַסְדּוֹ עִמּוֹ כֵּן יִגְמֹר בַּעֲדוֹ, כִּי הָיָה לוֹ נֵס גָּדוֹל וִישׁוּעָה נִפְלָאָה. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּהוּ שֶׁיְּבִין עַל יְדֵי זֶה רְמָזִים גְּדוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת, מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, וּמֵחֲמַת אִישׁוֹן לַיְלָה אֵין לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשַׂמַּח נַפְשְׁכֶם לָנֶצַח.

נָתָן הַנַּ"ל. צה) אוֹר לְיוֹם א' תְּרוּמָה תקצ"ג:
אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, אֵין בִּלְשׁוֹנִי מִלָּה לִכְתֹּב לְךָ עַתָּה, כִּי הַיּוֹם יָצָאתִי מִבֵּיתִי וְלֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לִכְתֹּב לְךָ עַתָּה, אַךְ מִדֵּי כָּתְבִי אֵיזֶה דִּבּוּרִים מְעַטִּים לָבֶן אֲחוֹתִי רַבִּי אֱיֶזִיק נֵרוֹ יָאִיר, נִזְכַּרְתִּי בְּעִצָּם תְּשׁוּקָתְךָ לִרְאוֹת מִכְתָּבַי, אָמַרְתִּי לִכְתֹּב לְךָ פְּרִיסַת שָׁלוֹם.
וְהִנֵּה צַעֲרִי גָּדוֹל מְאד מִמַּה שֶּׁלֹּא הָיִיתָ בְּשִׂמְחָה בִּהְיוֹתְךָ בְּבֵיתִי, וְלִבְּךָ הָיָה נִשְׁבָּר בְּיוֹתֵר, אֲשֶׁר הָיָה קָשֶׁה לִי לִסְבֹּל, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן אֲנִי יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין כִּי עֲדַיִן רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלַי וְעָלֶיךָ וְעַל כָּלָּנוּ, וּבְוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ לְעוֹלָם, וְאֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, יִהְיֶה אַחֲרִיתְךָ לְטוֹב בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ, כִּי יֵשׁ לָנוּ עַל מִי לִסְמךְ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל כֹּחוֹ שֶׁל זָקֵן דְּקְדוּשָׁה עַתִּיק דְּעַתִּיק סָבָא דְּסָבִין, וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי לַאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אוֹתְךָ, וּתְשַׁמַּח עַצְמְךָ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר, בִּפְרָט כִּי יְמֵי אֲדָר נִכְנָסִין, שֶׁצְּרִיכִין לְהַרְבּוֹת בְּשִׂמְחָה, וְגַם מוֹסֵר כְּתָב רַבִּי נַחְמָן וְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, כֻּלָּם חוֹבָה מֻטֶּלֶת עֲלֵיהֶם לְהַרְגִּיל בְּשִׂמְחָה, עַל יְדֵי כָּל מִינֵי מִלֵּי דִּשְׁטוּתָא, וּבִפְרָט בְּפוּרִים בְּעַצְמוֹ תִּהְיֶה אַךְ שָׂמֵחַ. אוּן טַאקֶע פָּארְט הָאפּ. פָּארְט אוּן פָּארְט אוּן פָּארְט:
דִּבְרֵי אָבִיךָ.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב צו

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ב' פְּקוּדֵי תקצ"ג:
אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ קֹדֶם הַקִּדּוּשׁ, גַּם הָאִגֶּרֶת מִידִידִי רַבִּי הֶערָא נֵרוֹ יָאִיר, וְהָיָה לִי לְנַחַת, וְעַתָּה אֵין לְחַדֵּשׁ דָּבָר וְכוּ', וְהִנֵּה לְהַחֲיוֹת אוֹתְךָ בְּדִבְרֵי אֱמֶת אֵין הַפְּנַאי מַסְכִּים עַתָּה, וּכְבָר שָׁמַעְתָּ הַרְבֵּה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם דַּי לְהַחֲיוֹת וּלְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בְּכָל עֵת, אֵיךְ שֶׁהוּא אֵיךְ שֶׁהוּא, כִּי כָּל מַה שֶּׁדִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה שֶׁצְּרִיכִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה, וּבְיוֹתֵר בַּמֶּה וְכוּ' וְשֶׁהִצִּילָנוּ מֵהִתְנַגְּדוּת עַל עֶצֶם הָאֱמֶת וְכוּ', הַכֹּל אֵינָם דְּבָרִים בְּעָלְמָא חַס וְשָׁלוֹם, רַק הָעִקָּר לֵילֵךְ בָּהֶם וּלְקַיְּמָם, וְהָעִקָּר בְּעֵת שֶׁצַּר לְהָאָדָם בְּדַעְתּוֹ בֶּאֱמֶת מֵחֲמַת קְלִקּוּלָיו חַס וְשָׁלוֹם וְכַיּוֹצֵא, אָז צָרִיךְ בְּיוֹתֵר לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל זֶה, וְלֵהָפֵךְ הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה לְשִׂמְחָה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה, וְרוֹצֶה לְהַפִּיל עָלָיו עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה מֵחֲמַת שֶׁעָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה, יַהֲפךְ הַכֹּל לְשִׂמְחָה. וְיאמַר בְּלִבּוֹ, אַדְרַבָּא הֲלֹא אַף עַל פִּי כֵן זָכִיתִי וְאַף עַל פִּי כֵן אֵיני מִתְנַגֵּד כְּלָל, וְאִם שְׁחוֹרָה אֲנִי בְּמַעֲשַׂי, נָאוָה אֲנִי בְּמַעֲשֵׂי רַבֵּנוּ הַנּוֹרָא זָכֹר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְגַם בְּמַעֲשַׂי יֵשׁ בָּהֶם נָאִים, וּכְעֵין שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ"י שָׁם בְּמָקוֹמוֹ עַל פָּסוּק זֶה (שִׁיר הַשִּׁירִים א), וּכְבָר דִּבַּרְתִּי תְּהִלָּה לְאֵל הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה, בַּשַּׁבָּתִים הַסְּמוּכִים שֶׁעָבְרוּ. נָא בְּנִי חֲבִיבִי, לֵךְ בְּדַרְכְּךָ זֶה לְהַחֲיוֹת

וּלְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בְּכָל עֵת, וְלַהֲפֹךְ הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה דַּיְקָא לְשִׂמְחָה, וְעַל יְדֵי זֶה תּוּכַל עֲדַיִן לְחַזֵּק עַצְמְךָ לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּשִׂמְחָה, וְלַה' הַיְשׁוּעָה שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה. וְכָל הָעֲוונוֹת יִתְהַפְּכוּ לִזְכֻיּוֹת הַכֹּל בִּזְכוּתוֹ וְכֹחוֹ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא מְאד, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּפֵרוּשׁ. וְדֵי בָּזֶה כָּעֵת.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה וּמְחַכֶּה לְהַחֲיוֹתְךָ וּלְשַׂמֶּחֲךָ בִּישׁוּעַת ה', אֲשֶׁר זָכִינוּ לִשְׁאב מַיִם חַיִּים כְּאֵלֶּה מִמַּעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבְפָרָט לִידִידִי בֶּן אֲחוֹתִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַיְיזִיק נֵרוֹ יָאִיר. חֲזַק וֶאֱמַץ, וּבְטַח בַּה' שֶׁיִּשְׁלַח לְךָ רְפוּאָה שְׁלֵמָה מְהֵרָה, וְאַל תַּעֲסֹק בִּרְפוּאוֹת, אַף גַּם לְהַעֲמִיד עֲלוּקוֹת תְּצַוֶּה לְהַעֲמִידָם לְשׁוֹנְאֶיךָ וּלְאוֹיְבֶיךָ, וְאַתָּה תְּקַבֵּל רְפוּאָה מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם, וּתְחַזֵּק עַצְמְךָ מֵעַתָּה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם מְעַט אוֹ הַרְבֵּה, עַל כָּל פָּנִים לֹא יַעֲבֹר עָלֶיךָ יוֹם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ בְּלִי עֵסֶק הַתּוֹרָה חַס וְשָׁלוֹם, וְהָעִקָּר לִלְמד פּוֹסֵק בְּכָל יוֹם וָיוֹם, חֹק וְלֹא יַעֲבר, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וְגַם לְרַבּוֹת לַעֲסֹק בִּתְפִלּוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְלִתֵּן צְדָקָה כְּפִי כֹּחֶךָ, וּמְעַט יוֹתֵר מִכֹּחֶךָ, וְאָז טוֹב לְךָ בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח, כִּי יְמֵי חַיֵּינוּ הֶבֶל כְּצֵל עוֹבֵר וְכוּ', וְלֹא יִשָּׁאֵר מֵאִתָּנוּ כִּי אִם מְעַט הַטּוֹב שֶׁנִּחְטַף בִּימֵי הֶבֶל הָאֵלֶּה, וְיִהְיֶה לָנוּ לְשֶׂלֶל גָּדוֹל אַחַר כָּךְ כִּי יָבוֹא קִצֵּנוּ, טוֹב לָגֶבֶר לְשִׂים כָּל מְגַמָּתוֹ רַק עַל זֶה וּלְשַׂמֵּחַ נַפְשׁוֹ בָּזֶה כָּל יָמָיו, וְאָז יִהְיֶה אַחֲרִיתוֹ טוֹב לָנֶצַח.

נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב צז

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ד' צַו תקצ"ג:

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי. דַּע שֶׁבָּאתִי לְשָׁלוֹם בְּיוֹם ב', וּתְהִלָּה לָאֵל הַכֹּל עַל נָכוֹן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם פָּעַלְתִּי קְצָת שָׁם לְצָרְךָ נִשּׂוּאֵי בִּתִּי תִּחְיֶה, אַךְ עֲדַיִן חָסֵר לִי הַרְבֵּה כַּאֲשֶׁר תָּבִין מֵעַצְמְךָ, וְלַה' הַיְשׁוּעָה שֶׁיְּמַלֵּא כָּל מַחְסוֹרֵנוּ לְטוֹבָה מְהֵרָה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. וַאֲנִי מְעֻטָּף בְּטַלִּית וּתְפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, וְאֵינִי יָכוֹל לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר כְּלָל, וַה' יְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ וִיחַזֵּק לְבָבְךָ בְּכָל עֵז וְתַעֲצוּמוֹת שֶׁתּוּכָה לְהָבִין מֵרָחוֹק גְּדֻלַּת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ וְכוּ' זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, עַד שֶׁלֹּא יִבָּלְבֶּלְךָ כָּל מַה שֶׁעּוֹבֵר עָלֶיךָ, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה כִּי הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כִּי גָּדוֹל אֲדוֹנֵנוּ וְרַב כֹּחַ וְכוּ'. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְחַכֶּה לְקַבֵּל קְדֻשַּׁת נִיסָן רֹאשׁ חֳדָשִׁים עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְגָאֳלָה שְׁלֵמָה שֶׁתִּהְיֶה בְּנִיסָן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יא.). וְאָז נָשִׁיר שִׁיר חָדָשׁ וְכוּ', וְגַם עַתָּה רְאוּי לָנוּ לִשְׂמֹחַ בַּתִּקְוָה הַזֹּאת, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב צח

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ג' י"ג נִיסָן תקצ"ג:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּשָׁעָה זאת, וְהִנֵּה עַתָּה הַכֹּל טָרוּדִים, וְגַם אֵינִי יוֹדֵעַ עִם מִי אֶשְׁלַח הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת, אַךְ אֲמַרְתִּי, מֵאַהֲבָתְךָ וּתְשׁוּקָתְךָ הָעֲצוּמָה לְמִכְתָּבַי לַהֲכִינוֹ מִיָּד, וַאֲצַוֶּה לַחֲקֹר אַחַר עוֹבֵר וְשָׁב לְשָׁלְחוֹ הַיּוֹם אוֹ לְמָחָר אוֹ בְּחֹל הַמּוֹעֵד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה, כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה נִפְלָאָה.

וּבְשַׁבַּת הֶעָבַר דִּבַּרְנוּ מֵעִנְיַן הַהַשְׁגָּחָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה עִקַּר תִּקֶּף כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת, בִּפְרָט גְּאֻלָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁהָיְתָה בְּפֶסַח. עַל פִּי הַתּוֹרָה (לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן ר"ן) בְּשָׁעָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת בָּנָיו וְכוּ'. וּבִשְׁבִיל זֶה קוֹרִין שַׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו שַׁבָּת הַגָּדוֹל, עַל שֵׁם הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין מִקֵּץ הָאַחֲרוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת, בְּבְחִינַת קֵץ בָּא הַקֵּץ, כַּמְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן נִקְרָא שַׁבָּת הַגָּדוֹל, בְּבְחִינַת סַפְּרָה לִי אֶת הַגְּדֻלּוֹת שֶׁעָשָׂה אֱלִישָׁע וְכוּ', שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת וּמוֹרִיד שְׁנֵי דְּמָעוֹת לַיָּם הַגָּדוֹל וְכוּ' עַיֵּן שָׁם. וְאַחַר כָּךְ עֶזְרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הַנִּפְלָאִים שֶׁרִקַּדְתִּי בְּעַצְמִי הַרְבֵּה פִּתְאֹם, מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתִּי לְרַקֵּד אָז, וְהַכֹּל בִּישׁוּעָתוֹ וְהַשְׁגָּחָתוֹ הַנִּפְלָאָה, כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָט עִמְּךָ וְעִמִּי, וּמְשִׁיחַ יְסַפֵּר לְכָל אֶחָד מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם, וּצְרִיכִין לִזְכֹּר זאת הֵיטֵב הֵיטֵב בְּכָל יוֹם, אַךְ בָּרוּךְ הַשֵּׁם תִּהְלָה לְאֵל חַי כְּבָר הִקְדִּים לָנוּ רְפוּאָה לַמַּכָּה, מַה שֶּׁאָנוּ יוֹדְעִים מֵאוֹר הָאוֹרוֹת וְכוּ' נִפְלָא כֵּן אֲשֶׁר לֹא הָיָה לְעוֹלָמִים וְכוּ' וְכוּ'. זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח אֶת כָּל הַחֶסְדִּים שֶׁעָשָׂה ה' יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ בְּעִנְיַן זֶה, שֶׁהוּא תֵּרוּץ וְנֶחָמָה וּרְפוּאָה עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם, רַק הִשָּׁמֵר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ שִׂכְלְךָ, וַאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אָזְנֶיךָ מִיּוֹם שֶׁעָמַדְתָּ עַל דַּעְתְּךָ בְּעִנְיַן זֶה עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְטוֹב לְהוֹדוֹת לַה' אֲשֶׁר עֲזָרָנוּ עַד כֹּה לִכְתֹּב לְךָ עַתָּה גַּם עַתָּה דְּבָרִים כָּאֵלֶּה, וּבָזֶה רָאוּי לְךָ לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בֶּחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה זְמַן חֵרוּתֵנוּ, חֲזַק וֶאֱמַץ לְשַׂמֵּחַ עַצְמְךָ וּבִפְרָט בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב בְּכָל דַּרְכֵי הַשִּׂמְחָה, וְהִזָּהֵר וְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה מִזֶּה בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵינְךָ שָׂמֵחַ כָּרָאוּי, וְלֹא תִּהְיֶה עָלֶיךָ שִׂמְחַת יוֹם טוֹב לְמַשָּׂאוֹי, רַק תַּרְגִּיל עַצְמְךָ לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין, כִּי תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ מִי שֶׁעוֹשֶׂה בַּעֲדֵנוּ כָּל הַתִּקּוּנִים שֶׁצְּרִיכִים בְּכָל עֵת, וְעָלֵינוּ לְשַׂבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל בְּשִׂמְחָה שֶׁזָּכִינוּ לֵידַע מֵהָעוֹסֵק בְּתִקּוּן נַפְשׁוֹתֵינוּ לָנֶצַח, וּכְבָר שָׁמַעְתָּ הַרְבֵּה עֵצוֹת לְהַרְחִיק הָעַצְבוּת וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה, וַה' יוֹשִׁיעַ לְךָ וְלָנוּ לִזְכוֹת לְשִׂמְחַת יוֹם טוֹב בֶּאֱמֶת, וּלְהַתְחִיל מֵעַתָּה הַתְחָלָה גְּמוּרָה בֶּאֱמֶת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַכּוֹתֵב בְּחִפָּזוֹן שֶׁל פֶּסַח.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב צט

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מוֹצָאֵי שַׁבָּת ל"א לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תקצ"ג:

אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבַי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם ד' לְעֵת עֶרֶב, וְהָיָה לִי צַעַר וְחֶדְוָה וְנִכְסַפְתִּי מְיֻד לַהֲשִׁיבְךָ וְלֹא נִזְדַּמֵּן לִי עוֹבֵר וְשָׁב עַד הֵנָּה וְגַם עַתָּה אֲנִי טָרוּד מְאד, וּבְזאת הַשָּׁעָה הָלַכְתִּי מֵהַשֻּׁלְחָן שֶׁל סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית, וְזֹרְזְתִּי עַצְמִי כְּדֵי לְמַלְאוֹת רְצוֹנְךָ לַהֲשִׁיבְךָ, אַף עַל פִּי שֶׁבְּקִרְוב תִּהְיֶה פֹּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהִנֵּה כְּעֵת אֵין עִמִּי דְּבָרִים כִּי טָרִידְנָא טוּבָא בְּעִנְיַן הַחֲתָנָה וּבִשְׁאָרֵי דְּבָרִים, וּבִפְרָט בְּעִנְיַן בְּנִין הַקְּלוֹיז בְּאוּמַאן שֶׁאֲנִי נִכְסָף וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאד מְאד שֶׁנִּזְכֶּה עַל כָּל פָּנִים לְהִתְפַּלֵּל בּוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַסָּמוּךְ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וּמַה מְאד עָצְמוּ נִפְלְאוֹתָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁדַּיְקָא עַתָּה בְּרִבּוּי טִרְדוֹתַי נִרְאֶה לִי צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה שֶׁיֵּשׁ תִּקְוָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה, וַאֲנִי חָזָק עַתָּה בְּהָרָצוֹן וְהִשְׁתּוֹקְקוּת, וְקִוִּיתִי לַה' שֶׁבְּעֶצֶם נִפְלְאוֹתָיו יַעֲזֹרֵנוּ לְמַעַן שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל מְהֵרָה, יְרְאוּ יְשָׁרִים וְיִשְׂמָחוּ וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ, וּלְדַעְתִּי בְּזֶה בְּעֶצְמוֹ רָאוּי לְךָ לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ עַתָּה, כִּי לֹא דָּבָר קָטָן הוּא מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְךָ עַתָּה, כִּי הוּא נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כַּאֲשֶׁר תִּהְיֶה פֹּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲסַפֵּר לְךָ מְעַט נִפְלְאוֹת ה' בְּעִנְיָן זֶה, וְהָיָה כִּי יְבַצַּע ה' אֶת כָּל מַעֲשֵׂהוּ נְסַפֵּר תְּהִלּוֹת ה' וְעֻזּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ לְחַיּוֹתֵנוּ לָנֶצַח לֹא לְמַעֲנֵנוּ כִּי אִם לְמַעֲנוֹ.

וְהִנֵּה עֵינַי מְצַפּוֹת עַתָּה בְּכָל עֵת לִרְאוֹתְךָ מְהֵרָה בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם, וּפֶה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בְּךָ. אִם אֶפְשָׁר שֶׁתָּבוֹא מְיֻד מַה טּוֹב, יֶתֶר מִזֶּה מֵהַנִּמְנָע עַתָּה לְהַאֲרִיךְ בִּדְבָרִים, חֲזַק וֶאֱמַץ וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ בְּכָל עֵת, וּבְטַח בַּה', כִּי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ, כִּי הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב

מכתב ק

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' בְּמִדְבַּר תקצ"ג:

אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבַי מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי הַיּוֹם וְהָיָה לִי לְנַחַת, בִּפְרָט מַה שֶּׁכָּתַבְתָּ שֶׁאַתָּה מִתְחַזֵּק בְּמַעַט טוֹב שֶׁאַתָּה חוֹטֵף בְּכָל יוֹם, יְהִי ה' עִמְּךָ וְיַחֲזֵק אֶת לְבָבְךָ לְהוֹסִיף בְּכָל יוֹם אוֹר קָדֻשָּׁה וָדַעַת, כִּי חוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל, וּמַה שֶּׁאַתָּה כּוֹתֵב בְּכָל אִגֶּרֶת שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמְּךָ הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לִי יִסּוּרִים מִזֶּה מִצַּד אֶחָד, אֲבָל זאת נֶחָמָתִי כִּי יָדַעְתִּי שֶׁעִם כָּל אָדָם בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו כָּל זֶה, וַאֲנִי שָׂמֵחַ בְּהַצַּד לְטוֹבָה מַה שֶּׁאֲנִי רוֹאֶה מִכְּתָלֶי דְּבָרֶיךָ שֶׁאַתָּה מִתְחַזֵּק בִּדְבָרָיו וְעֵצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, חֲזַק בְּנִי וַחֲזַק, וְהִזָּהֵר לִזְכֹּר בְּכָל עֵת שֶׁהָעִקָּר הוּא הַשָּׁעָה הַזאת, וְשֶׁיֵּשׁ כְּתֵפַיִם רְחָבִים בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִסְמךְ עֲלֵיהֶם, וּמִמְּךָ

תִּרְאֶה וְתָבִין מֶה הָיִיתָ עוֹשֶׂה אִם לֹא הָיָה לְךָ כֹּחַ כָּזֶה וְעֵצוֹת כָּאֵלּוּ אֵיךְ הָיָה בִּלְתִּי אֶפְשָׁר לִסְבֹּל מְרִירוּתָא דְעָלְמָא, וּזְכֹר הֵיטֵב הַלָּשׁוֹן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁגָּלָה הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בִּלְשׁוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁחָמְדַת הַמָּמוֹן הוּא מְרִירוּתָא דְעָלְמָא, מַר מִמָּוֶת, וְהוּא נִמְשָׁךְ מִפֶּגֶם הַבְּרִית, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּיקוֹ כִּי אִם עַל יְדֵי בְּרִית מֶלַח עוֹלָם שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. תֵּדַע וְתַאֲמִין שֶׁכָּל הָעוֹלָם מָלֵא מְרִירוּת יוֹתֵר מַאֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֶיךָ, מַה נָּשִׂיב לַה' אֲשֶׁר אָנוּ זוֹכִים לֵידַע מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת יְסוֹד הָעוֹלָם, שֶׁהוּא מַמְתִּיק הַמְּרִירוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, וּבְוַדַּאי הַחוֹסִים בְּצִלּוֹ וּמִתְקָרְבִים אֵלָיו נִמְתָּק מֵהֶם הַמְּרִירוּת הָרִבְּה יוֹתֵר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁזּוֹכִים בְּכָל יוֹם לַחֲטף טוֹב וְעֵצוֹת עַל פִּי דְּרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים, אַשְׁרֵינוּ מַה טּוֹב חֶלְקֵנוּ שֶׁזִּכִּינוּ לָזֶה, וּבָזֶה תָּגִיל וְתָשִׂישׂ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וְתִבְרַח מִכָּל הָרַעְיוֹן וְתִמָּהוֹן לֵבָב שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ אֶל מַחְשְׁבוֹת תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְשִׂמְחָה וּבִטָּחוֹן וְהִתְחַזְּקוּת בְּחַסְדֵי ה' וּבְהֶמְלָתוֹ הַגְּדוֹלָה לָנֶצַח, וְהִנֵּה מוֹסֵר כְּתָב זֶה נָחוּץ מְאד וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר.

וַאֲנִי מְצַפֶּה בְּכָל עֵת לִישׁוּעָתוֹ שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּהַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ שֶׁלָּנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ הַסָּמוּךְ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ, וְתִפְרֹס בְּשָׁלוֹם יְדִידִי הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר נֶכֶד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְתִרְבֶּה לְדַבֵּר עִמּוֹ כִּרְצוֹנוֹ שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ:

הָרַב הֶחָסִיד וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי יוּדִיל נֵרוֹ יָאִיר מִמֶּעְדֶוֶוועדוּבְקָא בָּא לְפֹה עַל שַׁבָּת, וְיִסַּע מִפֹּה מָחָר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם הַכֹּל עַל נָכוֹן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְרוּךְ הַשֵּׁם חָתְנִי שֶׁיְּחָיֶה מוֹצֵא חֵן וְכוּ' בְּעֵינֵי אֱלֹקִים וְאָדָם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזְרֵנוּ וְיִגְמֹר חַסְדּוֹ עִמָּנוּ לְטוֹבָה בְּכָל הָעִנְיָנִים, וְגַם בָּזֶה רוֹאִים כַּמָּה גָּדוֹל חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכַמָּה גָּדוֹל כֹּחַ הַתְּפִלָּה, כִּי אֶחָד מֵהַמִּתְנַגְּדִים הוֹדָה בֶּאֱמֶת שֶׁזֶּה נַעֲשָׂה רַק עַל יְדֵי תְּפִלָּה:

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ בְּכָל עֵת.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קא

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' בְּהַעֲלֹתְךָ תקצ"ג:

שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי נֵרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה, וְהָיָה לִי לְנַחַת, בְּרַאוֹתִי שֶׁנִּכְנְסוּ דִּבְרֵי אֱמֶת בְּלִבְּךָ, וְכָל מַה שֶּׁאַתָּה כּוֹתֵב מִמְּרִירוּת לִבְּךָ אֵין כָּל זֶה חָדָשׁ בְּעֵינַי, כִּי כְּבָר אֲנִי יוֹדֵעַ וְשָׁמַעְתִּי הַרְבֵּה הַרְבֵּה בְּפֵרוּשׁ וּבְרָמְז מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ, אֲשֶׁר כְּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה הַהֶכְרֵחַ שֶׁיִּעֲבֹר עַל כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לִגַּע וּלְהָרִיחַ בְּרֵיחַ יִרְאַת ה', כַּמְבֹאָר מִזֶּה הַרְבֵּה בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּבִפְרָט בְּהַשִּׂיחָה הַנִּדְפֶּסֶת בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן נ"א (מ"ח) הַמַּתְחִיל כְּשֶׁאָדָם נִכְנָס בַּעֲבוֹדַת ה' וְכוּ', עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב כָּל דִּבּוּר

וְדִבּוּר וּבַסִּימָנִים הַסְּמוּכִים נ"ב נ"ג נ"ד וכו, גַּם בְּלִקּוּטֵי א' בְּסִימָן ע"ב וּבְשְׁאָרֵי מְקוֹמוֹת וּבִפְרָט בַּמֶּה שֶׁעָזַרְנִי ה' לְחַדֵּשׁ בְּהַסְּפָרִים הַנִּכְתָּבִים וּבְכָל הָאִגְּרוֹת שֶׁכָּתַבְתִּי לְךָ עַד הֵנָּה, וְכָל מַה שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִפִּי, מִכֻּלָּם תּוֹכַל לְהָבִין, שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה גְּדוֹלָה עֲמֻקָּה וְנוֹרָאָה מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִם הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעִם כָּל אֶחָד נַעֲשֶׂה מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה, אֲשֶׁר אֶפְלוּ שְׁלֹמה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמד עַל הַדְּבָרִים מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִם הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קֹהֶלֶת ג) מִבְּלִי אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים וְכוּ'. וּכְתִיב (שָׁם) בִּשְׁבִיל אֲשֶׁר יַעֲמל הָאָדָם לְבַקֵּשׁ וְלֹא יִמְצָא, וְגַם אִם יאמַר הֶחָכָם לְדַעַת לֹא יוּכַל לִמְצא. וְכָל זֶה כְּלוּל וּמְרֻמָּז בַּמֶּה שֶׁהִזְכַּרְנוּ בְּשָׁבוּעוֹת הַקָּדוֹשׁ הֶעָבַר בְּעִנְיַן דַּרְכֵי הַמִּשְׁפָּט שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַשִּׂיגָם, כִּי אִם מִי שֶׁהִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לְעַבְדוּת גָּמוּר, בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת וְכוּ' שֶׁהִשִּׂיג דַּרְכֵי ה' וְכוּ', וְיוֹתֵר עֲזָרְנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְדַבֵּר בְּסִעֻדָּה שְׁלִישִׁית שֶׁל אֶתְמוֹל דְּבָרִים נִפְלָאִים עֲמֻקִּים וּתְמִימִים מְאד, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר לְךָ מְעַט דְּמְעַט מֵהֶם מוֹסֵר כְּתָב זֶה רַבִּי נַחְמָן מֵהַיְסִין, וּמְאד הֲמוּ מֵעַי לִי אֲשֶׁר לֹא זָכִינוּ שֶׁתִּשְׁמַע בְּעַצְמְךָ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אַךְ זאת נֶחְמַתֵּנוּ כָּל מַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ עַד הֵנָּה בִּפְרָט בְּשָׁבוּעוֹת הָעָבַר, עַד הֵנָּה עֲזָרְנוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָנוּ מְחַכִּים שֶׁיּוֹסִיף נִפְלְאוֹתָיו וַחֲסָדָיו עִמָּנוּ בְּיֶתֶר שְׁאֵת עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְאַחֲרִית טוֹב בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי חַסְדֵי ה' לֹא תָמוּ וְלֹא כָלוּ רַחֲמָיו לְעוֹלָם, וְהִנֵּה מַה מְּאד הֶחֱיִיתִי נַפְשִׁי בְּעֵת שֶׁהָיָה יְדִידִי ר"ש נֵרוֹ יָאִיר בְּבֵיתִי, וְסִפֵּר שֶׁשָּׁמַע מֵאִתְּךָ כַּמָּה דִּבּוּרֵי תּוֹרָה מֵחַג הַשָּׁבוּעוֹת הֶעָבַר, כְּמוֹ חֵלֶב וְדֶשֶׁן שָׂבְעָה נַפְשִׁי מְזֶּה, כִּי בְּאֵלֶּה חָפַצְתִּי שֶׁתִּזְכּר וְתָשִׂיחַ בְּדִבְרֵי תּוֹרַת אֱמֶת, שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ מֵאִתִּי, תַּעֲלוּמָה כִּלְיוֹתַי בְּדַבֵּר שְׂפָתֶיךָ מֵישָׁרִים. וּתְהִלָּה לְאֵל עָשׂוּ רֹשֶׁם גָּדוֹל בְּלֵב ר"ש הַנַּ"ל. וּכְבָר סִפֵּר מֵהֶם עִם אֲחֵרִים, וְכָל זֶה הוּא רְצוֹנוֹ הַקָּדוֹשׁ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם וכוּ', לְכָל מִי שֶׁחָפֵץ לִשְׁמַע בֶּאֱמֶת, וְתִרְאֶה לִשְׁלֹחַ לִי מִיָּד מְעוֹת נִדְבַת לִבְּךָ הַטּוֹב עַל הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ, גַּם אִם אֶפְשָׁר שֶׁתְּקַבֵּל מֵאֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ רַב אוֹ מְעַט עַל הַבִּנְיָן מַה טּוֹב, כִּי אֲנִי צָרִיךְ עַתָּה הוֹצָאוֹת רַבּוֹת לְגָמר הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ וְלַה' הַיְשׁוּעָה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה וּמַעְתִּיר בַּעַדְכֶם. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' בָּלָק תקצ"ג.

שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי נֵרוֹ יָאִיר שָׁלוֹם לְךָ וּלְבֵיתְךָ וּלְיוֹצְאֵי חֲלָצֶיךָ שֶׁיִּחְיוּ.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם ו' הֶעָבַר, גַּם בְּאוּמַאן קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ שְׁלַח, עַתָּה אוֹדִיעֲךָ יְשׁוּעַת ה' וְעֶזּוּזוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ, כִּי תְּהִלָּה לְאֵל נָמַרְנוּ הַרְבֵּה בְּהַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ, וּכְבָר נִגְמְרָה הַתִּקְרָה (שֶׁהוּא הַסְּטֶעְלְיָא) וּבְסָמוּךְ תִּהְיֶה מְכֻסֶּה

בְּטשֶׁעריפֶּיס, וְגַם עוֹסְקִים בְּהַטִּיחָה שֶׁל הַכְּתָלִים, וְגַם כְּבָר הִנַּחְתִּי מָעוֹת עַל תִּשְׁעָה חַלּוֹנוֹת וּכְבָר קָנִיתִי דֶּלֶת נָאָה, וּכְבָר מִלְּאוּ עָפָר לְהַשָּׁוּוֹת הַגּוּמוֹת, וְהַכֹּל הָיָה בִּישׁוּעַת ה' וְנוֹרָאוֹתָיו הַגְּדוֹלִים. וּבְחַסְדֵי ה' נִתְפַּלֵּל שָׁם אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הַסָּמוּךְ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, יִרְאוּ עֵינֵינוּ וְיִשְׂמַח לִבֵּנוּ וְכוּ', וּלְבָאֵר לְךָ בִּפְרָטִיּוּת מַעֲשֵׂה ה' הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ בָּזֶה, אֵין הַזְּמַן מַסְפִּיק עַתָּה, עַד הֵנָּה עֲזָרָנוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, כֵּן יֹגְמַר בַּעֲדֵנוּ לְגָמוֹר גַּם כָּל בִּנְיַן הַבַּיִת הַשַּׁיָּךְ לָזֶה בְּסָמוּךְ מְהֵרָה, וְהָעִקָּר שֶׁיִּגְמַר ה' בַּעֲדֵנוּ הַבִּנְיָן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּחָנִיּוּת, הַנִּבְנֶה עַל יְדֵי קִבּוּץ נְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל הַחֲפֵצִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו בֶּאֱמֶת. שֶׁיִּתְרַבּוּ הַבָּתִּים עַד אֵין מִסְפָּר, עַל יְדֵי תּוֹסֶפֶת שְׁכֵנִים הָרְבֵּה דְּקֻדֻּשָּׁה, וְנִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לִכְנס מְחוּץ לִפְנִים וְלֶאֱסֹף הַבַּיְתָה כָּל הַנְּפָשׁוֹת הַנִּדָּחִים הַנִּשְׁפָּכִים בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת, בַּעַל הַחֶמְלָה יָחוּס וְיָחֹמל עָלֵינוּ וְעַלֵּיהֶם לֶאֱסֹף נִדָּחֵינוּ וּלְקַבֵּץ פְּזוּרֵינוּ, וְלַהֲבִיאֵנוּ חֲדָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְנִשְׂבְּעָה מִטּוּב בֵּיתוֹ וְכוּ', וּמֵחֲמַת הַנְּחִיצָה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קג

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' מַטּוֹת וּמַסְעֵי תקצ"ג.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי שָׁלוֹם לְךָ וּלְבֵיתְךָ, יְצִוֹ ה' אִתְּךָ אֶת הַבְּרָכָה חַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוּב בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח אָמֵן, כֵּן יְהִי רָצוֹן:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי הַיּוֹם עִם חֲצִי רוּבֶּל חָדָשׁ וְהָיָה לִי לְנַחַת, הֲטִיבוֹתָ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ הַיּוֹם כִּי הִגִּיעַ בְּמוֹעֲדוֹ וּבִזְמַנּוֹ בְּעֵת שֶׁהָיָה מֻכְרָח לִי מְאד, יְשַׁלֵּם ה' פָּעֳלְךָ וַתְּהִי מַשְׂכֻּרְתְּךָ שְׁלֵמָה מֵאֵת ה' שֶׁתִּזְכֶּה לִשְׁקד עַל דַּלְתֵי הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה יוֹם יוֹם עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְתַכְלִית הַטּוֹב שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁנִּבְרָא בִּשְׁבִילוֹ, שֶׁהוּא לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וּמַה שֶּׁאַתָּה מִצְטַעֵר וּמִתְגַּעְגֵּעַ לִהְיוֹת רָגִיל אֶצְלִי עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ גַּם אֲנִי נִכְסָף מְאד לָזֶה. אַךְ כְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ שֶׁטּוֹב יוֹתֵר כְּשֶׁמְּשַׁבְּרִים מְנִיעוֹת וּבָאִים לִפְרָקִים מִלְּבא בְּכָל יוֹם בְּלִי מְנִיעוֹת, כִּי עִקַּר הָאָדָם בָּא לָעוֹלָם לְשַׁבֵּר מְנִיעוֹת לַעֲמד כְּנֶגֶד דַּלְתוֹת נְחשֶׁת וּבְרִיחֵי בַּרְזֶל, וְהַכֹּל אִי אֶפְשָׁר לְשַׁבֵּר כִּי אִם עַל יְדֵי הָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין וְהַחֵשֶׁק הַנִּמְרָץ כַּמּוּבָא אֶצְלֵנוּ הַרְבֵּה מִזֶּה. וְהִנֵּה תִּשְׁמַע מִפִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה גְּדֶל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי בָּעִתִּים הַלָּלוּ, וְגֹדֶל בִּלְבּוּל הַדַּעַת שֶׁהָיָה לִי מִזֶּה, אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר, וּמֵעֵט תּוּכַל לְהָבִין בְּעַצְמְךָ, וְלֹא הָיָה לִי מָקוֹם לְהַחֲבֵא עַצְמִי מִגֹּדֶל הַצַּעַר, וּבְתוֹךְ כָּךְ בָּאוּ אֵלַי עַל שַׁבָּת זֶה דַּיְקָא יְדִיד נַפְשִׁי רַבִּי נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר נֶכֶד נֵזֶר רֹאשֵׁנוּ זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה עִם עוֹד אוֹרְחִים חֲשׁוּבִים מִקְּהִלָּתָכֶם וּמִנֶּעֱמְרוֹב, וְרָאִיתִי נִפְלְאוֹת ה', וּבַה' בָּטַחְתִּי שֶׁבְּנִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים יַעְזֹר עַתָּה דַּיְקָא לְמַעַן שְׁמוֹ הַגָּדוֹל לְכַבֵּד אֶת הַשַּׁבָּת כָּרָאוּי, בְּדִבְרֵי אֱמֶת הַנּוֹבְעִים מִמַּעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה וְכוּ', וַה' עָזַר

לָנוּ הָרִבֵּה בְּנוֹרָאוֹתָיו הַגְּדוֹלִים כַּאֲשֶׁר תִּשְׁמַע מִעַט מִפִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה, וְיֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל מַה שֶׁעָבַר בָּזֶה, וְאֵיךְ אָנוּ מְחֻיָּבִים לְהוֹדוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ עַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת וְכוּ', וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֵינוּ בִּכְלָל וּבִפְרָט עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְיִרְאֶה בְּעָנְיֵנוּ וַעֲמָלֵנוּ וִיבַקֵּשׁ נִרְדָּפִים כְּמוֹנוּ בְּחִנָּם. וְיַצִּילֵנוּ מִיַּד כָּל אוֹיְבֵינוּ וְרוֹדְפֵינוּ בְּנַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, וְהָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶא בְּעֶזְרֵנוּ שֶׁנִּזְכֶּה מֵעַתָּה עַל כָּל פָּנִים לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וּמִגְּדֶל הַטִּרְדָּא אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר.
דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה בְּכָל עֵת. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קד

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' דִּבָרִים תקצ"ג:
אָהוּבִי בְנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה בְּעֵת הַשֵּׁנָה, וְאֵין לִי פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ, וְהִנֵּה דַּיְתִי נוֹחָה מְאד מִמַּה שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בִּכְתִיבַת הַמַּפְתְּחוֹת, כִּי הוּא הַצְּלָחָה נִפְלָאָה נִצְחִית כְּשֶׁאָנוּ זוֹכִין לַעֲסֹק בְּסִפְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בִּפְרָט לַעֲשׂוֹת בָּהֶם אֵיזֶה תִּקּוּנִים שֶׁהֵם זְכוּת הָרַבִּים לְדוֹרוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר גֹּדֶל הָעֵסֶק הַזֶּה, טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' אֲשֶׁר עֲזָרָנוּ עַד כֹּה, וּבָזֶה רָאוּי לְךָ לְהַחֲיוֹת נַפְשְׁךָ בְּכָל עֵת אֲשֶׁר גַּם עַתָּה שֶׁאֵינְךָ יָכוֹל לְהַתְמִיד כָּרָאוּי, עִם כָּל זֶה אַתָּה זוֹכֶה לַעֲסֹק בְּעֵסֶק קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כָּזֶה, כֵּן יִהְיֶה ה' עִמְּךָ שֶׁתִּזְכֶּה לַחֲזֹר אֶל אהֶל תּוֹרָה בִּקְבִיעוּת, וְתִהְיֶה תּוֹרָתְךָ קֶבַע וּמְלַאכְתְּךָ עֲרַאי, וְעָלֶיךָ לִכְסֹף לָזֶה בְּכָל עֵת וְלַחֲטף לְעֵת עַתָּה כָּל מַה שֶׁתּוּכַל וּלְשַׁמֵּחַ נַפְשְׁךָ בְּכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה, וְלִהְיוֹת מוֹדֶה עַל הֶעָבַר וּלְבַקֵּשׁ בְּכָל יוֹם לְהוֹסִיף לְהַבָּא בְּכָל עֵת קְדֻשָּׁה וְדַעַת וְכוּ', שֶׁזֶּהוּ עִקַּר אֲרִיכַת יָמִים בֶּאֱמֶת, כַּמְבֹאָר בִּדְבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה.
דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְכֶם. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לִידִידִי כְּנַפְשִׁי הַוָּתִיק הַיָּקָר מוֹרֵנוּ הָרַב נַחְמָן נרו"ו יָאִיר נֶכֶד גְּאוֹן עֲזֵנוּ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, הָיָה לִי נַחַת גָּדוֹל מִמַּה שֶׁכָּתַבְתָּ שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל שָׁלוֹם בְּבֵיתוֹ, כֵּן יְהִי ה' עִמָּכֶם שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּבֵיתְכֶם תָּמִיד, וְתִזְכּוּ שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בְּעַצְמְכֶם, וְלֹא יִהְיֶה לִבְּכֶם חָלוּק כְּלָל, עַד שֶׁתִּזְכּוּ לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּכֹחַ וְהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל עַד תִּזְכּוּ לְשָׁלוֹם הַכְּלָלִי אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן: וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה:

מכתב קה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' אַחַר חֲצוֹת. וְאֶתְחַנַּן תקצ"ג:
אָהוּבִי בְנִי חֲבִיבִי שָׁלוֹם לְךָ וּלְבֵיתְךָ.
מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה, וְאֵין לִי פְּנַאי לְהַשִּׁיבְךָ, אַךְ מִגֹּדֶל תְּשׁוּקָתְךָ הַהֶכְרֵחַ לְמַלְאוֹת רְצוֹנְךָ לְהַשִּׁיבְךָ אֵיזֶה דָּבָר עַל כָּל פָּנִים.

וְהִנֵּה צַעֲרִי גָּדוֹל מְאד מֵעִנְיַן הַיִּסּוּרִים שֶׁלְּךָ מֵחֶלְשַׁת זוּגָתְךָ תִּחְיֶה, וּמֵעִנְיַן אַדֶּעס, אַךְ כְּבָר יָדַעְתִּי הֵיטֵב בְּבֵרוּר גָּדוֹל שֶׁכָּל הָעוֹלָם מָלֵא יִסּוּרִים וְכוּ' כַּנִּדְבָּר בֵּינֵינוּ הַרְבֵּה בָּזֶה, וּכְבָר שָׁמַעְתִּי מִפִּנּוּ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁכָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁלּוֹ הוּא יוֹדֵעַ אוֹתָם מִקֶּדֶם וְכוּ' וְלוּלֵא זאת הָיָה קָשֶׁה לוֹ לְקַבְּלָם וְכוּ', וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָמַר כִּי אֲנִי לְצֶלַע נָכוֹן וְכוּ' חוּשָׁה לְעֶזְרָתִי וְכוּ'. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן צְרִיכִין לֵידַע שֶׁמִּדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, וְחֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם. וְאִלְמָלֵא הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים הַנִּפְלָאִים שֶׁמַּמְשִׁיכִין גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים. וּבִפְרָט צַדִּיקֵי שׁוֹכְנֵי עָפָר שֶׁהֵם מִתְפַּלְּלִין עַל הָעוֹלָם, וְלוּלֵא הַיְשׁוּעוֹת וְהַחֲסָדִים וְהַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין בְּכָל יוֹם עַל יְדֵי תְּפִלָּתָם הַנּוֹרָאָה, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לָאָדָם לְהִתְקַיֵּם, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב לְהָבִין יוּכַל לִרְאוֹת זאת כְּמַעַט בְּכָל יוֹם עַל יְדֵי הַדְּבָרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו וְעַל כָּל אָדָם בְּכָל יוֹם מַה שֶּׁרוֹאֶה קְצָת וּמַה שֶּׁשּׁוֹמֵעַ קְצָת, מִלֵּבַד רִבּוּי הַדְּבָרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת הַנַּעֲשִׂים בָּעוֹלָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם בְּכָל עִיר וְעִיר וְכוּ' וְעִם כָּל אָדָם בִּפְרָטִיּוּת מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בַּמֹּחַ, רַק הֶחָכָם יָבִין מִדַּעְתּוֹ מִמַּה שֶּׁרוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ קְצָת, לְהָבִין מִזֶּה, בִּשְׁאָר מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם מַה נַּעֲשֶׂה בְּכָל יוֹם, וּמִכָּל זֶה יוּכַל לְהָבִין רְמָזִים לְבַל יְבַהֲלוּהוּ רַעְיוֹנָיו מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, הֵן בְּפַרְנָסָה, הֵן בִּבְרִיאוּת, וּשְׁאָר דְּבָרִים, רַק מִכֻּלָּם יִזְכּר בַּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא אִיךְ שֶׁהוּא, כִּי גַּם בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת יְכוֹלִין לִהְיוֹת סְמוּךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִזְכּר אֶת עַצְמוֹ בַּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת, בִּפְרָט עַל יְדֵי הַשְּׁנוּיִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת הָעוֹבְרִים עָלָיו, שֶׁכֻּלָּם הֵם רַק בִּשְׁבִיל לְרַמֵּז לוֹ וְכוּ' כַּיָּדוּעַ לָנוּ, כַּאֲשֶׁר כְּבָר דִּבַּרְנוּ בָּזֶה הַרְבֵּה, וְאֵיךְ שֶׁהוּא תְּפִלָּה וּצְעָקָה מוֹעִיל לְכָל דָּבָר, אַךְ קָשֶׁה לִצְעק וּלְהִתְפַּלֵּל כִּי אִם עַל יְדֵי דֶּרֶךְ הַנַּ"ל כְּשֶׁאֵינָם מִתְבַּהֲלִים כָּל כָּךְ רַק יוֹדְעִים שֶׁכָּךְ מַנְהִיג הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָעוֹלָם, וְכָךְ הוּא הַנִּסָּיוֹן שֶׁל כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁיַּעֲבר עָלָיו מַה שֶּׁיַּעֲבר בְּכָל יוֹם, וְהַכֹּל לְפִי הָאָדָם וְהַזְּמַן. זֶה מְנַסִּין בַּעֲנִיּוּת גָּדוֹל וְזֶה בַּעֲשִׁירוּת מֻפְלָג וְזֶה בְּפַרְנָסָה כְּזאת וְזֶה בְּפַרְנָסָה כְּזאת וְכוּ' וְכוּ', וְכָל הַשְּׁנוּיִים שֶׁנַּעֲשִׂין בָּאָדָם וּבַזְּמַן, בְּכָל יוֹם וּבְכָל אָדָם אֲשֶׁר עִצְמוֹ מְסֻפָּר, כִּי אָדָם זֶה בְּזֶה הַיּוֹם לְפִי מַעֲשָׂיו וּלְפִי נִשְׁמָתוֹ צָרִיךְ לְהִתְנַסּוֹת בְּעִנְיָן זֶה דַּיְקָא, וְזֶה בְּעִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, אֲבָל הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבְּכֻלָּם, שֶׁכֻּלָּם מְלֵאִים דְּאָגוֹת וְיִגּוֹנוֹת וְיִסּוּרִים בְּלִי שִׁעוּר, וְכֻלָּם אֵין לָהֶם בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת וּלְנַחֵם עַצְמָן כִּי אִם בַּמֶּה שֶׁחוֹטְפִין בְּכָל יוֹם אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבְּקְדֻשָּׁה תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים וְכוּ', שֶׁעַל יְדֵי זֶה יַצְלִיחוּ לָנֶצַח, וְחוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל, אֶפִלּוּ אִם הָיָה לוֹ כָּל הָעֲשִׁירוּת וְהָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, מִכָּל שֶׁכֵּן שֶׁאֵין מִי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עוֹלָם הַזֶּה וְכוּ', כַּאֲשֶׁר יָדוּעַ לָנוּ כְּבָר. עַד הֵנָּה עֲזָרָנוּ רַחֲמָיו לִכְתּב דְּבָרִים הָאֵלֶּה הַמֻּעָטִים הַמַּחֲזִיקִים הַרְבֵּה מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתִּי לִכְתּב דְּבָרִים אֵלּוּ, וּמֵאֵת ה' הָיְתָה זאת, נִפְלָאת הִיא נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים הַחֲסָדִים וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה

עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת. וּבָזֶה בָּטַחְנוּ שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה אַחֲרִיתֵנוּ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לָנֶצַח.
דִּבְרֵי אָבִיךָ הַכּוֹתֵב מִנְּקֻדָּה שֶׁבַּלֵּב וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָה. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' עֵקֶב תקצ"ג.
אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁיִּחְיֶה.
מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי, וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, בְּשָׁמְעִי קְצָת צְמִיחַת יְשׁוּעָתְךָ, כֵּן יוֹסִיף ה' חַסְדּוֹ לִגְמֹר יְשׁוּעָתְךָ בִּשְׁלֵמוּת, בְּאֹפֶן שֶׁתּוּזְכֶּה לְהַגִּיעַ מְהֵרָה לְתַכְלִית אֲמִתִּי וְנִצְחִי, שֶׁתִּבָּלֶה יָמֶיךָ בְּטוֹב אֲמִתִּי בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים, וְאֵין לִי פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ וְדַי בָּזֶה כָּעֵת.
דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה וּמַעְתִּיר בַּעַדְכֶם. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' רְאֵה תקצ"ג:
אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁיִּחְיֶה, הַמּוֹסֵר כְּתָב זֶה נָחוּץ מְאד וְגַם אֲנִי טָרוּד עַתָּה בְּכַמָּה דְּבָרִים וְאֵין בִּלְשׁוֹנִי מִלָּה לִכְתֹּב לְךָ, אִם אָמְנָם יֵשׁ לִי צַעַר הַרְבֵּה מִצַּעֲקַת מַכְאוֹבֶיךָ בְּמִכְתָּבְךָ, אַךְ זֹאת נֶחָמָתִי שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל עוֹשִׂים רֹשֶׁם דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁשְּׁמַעְתֶּם מִפִּי עַד שֶׁגַּם הַנִּגּוּן תְּקוּעַ בְּלִבְּךָ וְכָךְ יָפֶה לְךָ, כִּי בֶּאֱמֶת לֹא דָּבָר רֵיק הוּא לְהִתְחַזֵּק אֵיךְ שֶׁהוּא אֵיךְ שֶׁהוּא כִּי זֶה הָעִקָּר, וּבָזֶה תְּלוּי כָּל הַיְּהדוּת, כִּי הַרְבֵּה נְפָשׁוֹת מְאד שָׁקְעוּ רַחֲמָנָא לִצְלַן עַל יְדֵי הַיֵּאוּשׁ שֶׁלֹּהֶם, אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד נִדְמֶה שֶׁיְּרִידָתוֹ גָּרוּעַ מִכָּל הָעוֹלָם וְכַיּוֹצֵא בְּמַחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵיוּ חֲכָמִים קְצָת לֹא הוֹעִיל לָהֶם חָכְמָתָם אַדְרַבָּא חָכְמָתָם קִלְקְלָה לָהֶם בְּיוֹתֵר רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְהִנֵּה מֵאַחַר שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים עָשׂוּ פֵּירוֹת בְּלִבְּךָ עַל כֵּן חֲזַק בְּנִי וַחֲזַק יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְתַאֲמִין שֶׁכָּךְ הוּא הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ שֶׁכַּוָּנָתוֹ זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה עָלֶיךָ דַּיְקָא, וַאֲפִלּוּ עַל הַגְּרוּעִים הָרְבֵּה יוֹתֵר רַחֲמָנָא לִצְלַן, וּלְמַעַן הַשֵּׁם תְּקַיֵּם בְּכָל עֵת מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שַׁוַּעְתִּי וְכוּ', כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר שֶׁזֶּה הָעִקָּר, וּבְיוֹתֵר תִּתְחַזֵּק בְּכָל כֹּחֶךָ בְּכָל מֵינֵי עֲצוּת לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר, וּבִפְרָט בְּמִלֵּי דִּשְׁטוּתָא, וְתִסְמֹךְ עַל כֹּחוֹ שֶׁל זָקֵן דְּקֻדָּשָׁה, שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כִּי עֲוֹנוֹת יִתְהַפְּכוּ לְזְכֻיּוֹת, כִּי ה' גָּדוֹל מְאד וְכוּ', שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בָּזֶה כְּלָל, יֶתֶר מִזֶּה אֵין לְהַאֲרִיךְ, וְדַי בָּזֶה כָּעֵת:
דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה בְּכָל עֵת. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קח

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' שׁוֹפְטִים תקצ"ג.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי נֵרוֹ יָאִיר.

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי הַיּוֹם, וַאֲנִי מוּכָן עַתָּה לִנְסֹעַ לְשָׁלוֹם, וְאֵין פְּנַאי לַהֲשִׁיבְךָ דָּבָר, טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' אֲשֶׁר תְּשׁוּקָתְךָ וְנֶחָמָתְךָ הוּא אוֹר הָאֱמֶת הַמֵּאִיר לַכֹּל, אֲשֶׁר זאת הִיא הַנֶּחָמָה שֶׁל הַכֹּל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית כט) וַה יְנַחֲמנו וְכוּ', וְלֹה' הַיְשׁוּעָה שֶׁיְּחוּס עָלֶיךָ וְיַעֲזֹר וְיוֹשִׁיעַ וְיָגֵן עָלֶיךָ שֶׁתְּזַכֶּה לָבוֹא אֶל הַתַּכְלִית הַטּוֹב, וְאַתָּה בְּנִי חֲזַק וֶאֱמַץ וְתַתְחִיל מֵעַתָּה בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל. וְתַשִּׁישׁ כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח, כִּי הַבְּחִירָה חָפְשִׁית תָּמִיד, וְהַבָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִין לוֹ וְכוּ', וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת בָּקִי בַּהֲלָכָה וְכוּ' שֶׁזֶּהוּ סוֹד כַּוָּנַת אֱלוּל כַּיָּדוּעַ לְךָ, אַשְׁרֵינוּ שֶׁאָנוּ זוֹכִים לֵידַע מִסּוֹדוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁהֵם דְּרָכִים נִפְלָאִים לְכָל אֶחָד לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי יְזַכֵּנוּ לְלֶכֶת בָּהֶם בֶּאֱמֶת, וְזֶהוּ בְּעַצְמוֹ הַכַּוָּנָה שֶׁאֲנִי צָרִיךְ לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִשְׁתּוֹקֵק וּלְהִתְיַגֵּעַ וּלְהִתְקָרֵב לְדוֹדִי יִתְבָּרַךְ וְלִהְיוֹת בָּקִי בָּזֶה, וְדוֹדִי לִי יְזַכֵּנוּ וְיַעְזְרֵנוּ לְקָרְבֵנוּ אֵלָיו בְּחֶמְלָתוֹ וְכוּ', וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר עַתָּה, וּמֵהַסְּתָם לֹא אֶשְׁכַּח אוֹתְךָ גַּם שָׁם עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ. בַּעַל הַחֶמְלָה יָכִין לִבֵּנוּ וְיִקְשֵׁיב שַׁוְעָתֵנוּ: נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קט

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' נחַ רֹאשׁ חֹדֶשׁ חֶשְׁוָן תקצ"ד.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם ו'. וְהִנֵּה בְּרב מִכְתָּבֶיךָ אַף עַל פִּי שֶׁקּוֹל צַעֲקָתְךָ עוֹלֶה לַשָּׁמַיִם, אַךְ בְּרֶגֶשׁ אַתָּה בְּעַצְמְךָ מֵשִׁיב תְּשׁוּבָתְךָ בְּצִדְךָ תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה וַאֲמִתִּית, בְּפֶרֶט מַה שֶּׁכָּתַבְתָּ בְּמִכְתָּבְךָ הַסָּמוּךְ שֶׁאֵין לְךָ מָקוֹם לָנוּס כִּי אִם לִקְבֹּעַ עִתִּים לַתּוֹרָה, אֱמֶת וְיַצִּיב וְנָכוֹן וְקַיָּם וְיָשָׁר וְכוּ' הַדָּבָר הַזֶּה, כִּי בְּוַדַּאי תּוֹרָה וּתְפִלָּה הוּא עִקַּר הַבַּיִת מָנוֹס, מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין ל) בָּרָאתִי יֵצֶר הָרַע בָּרָאתִי תּוֹרָה תַּבְלִין, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קי"ט) לוּלֵא תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי, וְשִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְתֵדַע נֶאֱמָנָה שֶׁמֵּעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, כִּמְעַט לֹא הָיָה עֵת שֶׁלֹּא עָבַר עָלַי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וּבְכָל פַּעַם נִדְמֶה לִי שֶׁכִּמְעַט אֶפֶס תִּקָּוָה חַס וְשָׁלוֹם, לוּלֵא ה' עֶזְרָתָה לִי בְּכָל יוֹם בְּדַרְכָיו הַנִּפְלָאִים שֶׁהִקְדִּים לְחַיּוֹתֵנוּ בְּשִׂבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם וְכוּ' עַל יְדֵי הַנַּחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חָכְמָה וְכוּ' וְכוּ', זְכֹר כִּי אֵין שׁוּם זְמַן בָּעוֹלָם, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ וּפוֹרֵחַ כְּצֵל עוֹבֵר וְכוּ', וּבְצֵל עוֹבֵר הַזֶּה יְכוֹלִין לְבַלּוֹת קְצָת בְּתוֹרָה קְצָת בִּתְפִלָּה קְצָת בְּשִׂיחָה וּצְעָקָה וְשַׁוְעָה וַאֲנָחָה וְלִתְלוֹת עֵינָיו לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּקְצָת בְּשִׂיחָה עִם בְּנֵי אָדָם בְּמִלֵּי דְשִׁמַיָּא וּבְמִלֵּי דְעָלְמָא, וּקְצָת בְּעִסְקֵי מַשָּׂא וּמַתָּן וּפַרְנָסָה וּקְצָת בְּהַהֶכְרֵחִיּוּת לְקִיּוּם הַגּוּף שֶׁהֵם אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְשֵׁנָה וְכוּ', וּבְתוֹךְ כָּךְ חוֹלֵף וְעוֹבֵר הַיּוֹם, וְכֵן כַּמָּה יָמִים

וּבְתוֹךְ כָּךְ חוֹמֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמוֹשִׁיעַ וְעוֹזֵר מַה שֶּׁצְּרִיכִין כִּי לֹא לָנֶצַח יָרִיב וְכוּ', וְהָעִקָּר לִבְלִי לַחֲשֹׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וְאַל יְבַהֲלוּךְ רַעְיוֹנָךְ לֹא מִן הֶעָבַר וְלֹא מִן הֶעָתִיד, וְהַשָּׁעָה וְהַיּוֹם שֶׁאַתָּה עוֹמֵד תּוּכַל לִקְפֹּץ וּלְדַלֵּג וְלִבְרֹחַ מִמַּה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לִבְרֹחַ עַל יְדֵי כָּל הַנַּ"ל, וְעַל כֻּלָּם הוּא יִשּׁוּעַת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו הֶעָצוּמִים אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִם כָּל הָאָדָם בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת וְכוּ', בִּפְרָט שֶׁאָנוּ סְמוּכִין וְנִשְׁעָנִים עַל כֹּחַ וּזְכוּת בַּעַל כֹּחַ כָּזֶה, אֲשֶׁר הוּא זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּעַצְמוֹ הִזְהִירָנוּ לִבְטֹחַ עַל כֹּחוֹ הַגָּדוֹל מְאֹד הָעוֹלֶה עַל הַכֹּל, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ, כִּי תְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ לִי עַתָּה אוֹרְחִים חֲשׁוּבִים בְּבֵיתִי, כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר לְךָ מוֹסֵר כְּתָב זֶה.

וּבִישׁוּעַת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו הֶעָצוּמִים שָׂמַחְנוּ תְּהִלָּה לְאֵל בְּסִעֻדָּה שְׁלִישִׁית אֲתְמוֹל, וְלִבִּי נָשָׂא אֶת רַגְלַי בְּהַהוּא רוּחָא דְּנָשִׁיב וְכוּ', וְרַקְדְתִּי הַרְבֵּה בְּעֻזָּרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַה שֶּׁבְּשִׁמְחַת תּוֹרָה לֹא זָכִיתִי לָזֶה, וְהַכֹּל בְּנִפְלְאוֹתָיו וַחֲסָדָיו הַגְּדוֹלִים, מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה' וְכוּ', יֶתֶר מִזֶּה יְסַפֵּר לְךָ מוֹסֵר כְּתָב זֶה יְדִידִי נֵרוֹ יָאִיר, חֲזַק וֶאֱמַץ וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הֶעָבַר, וּבַמֶּה שֶׁאָנוּ מְקַוִּים וּמְחַכִּים לִהְיוֹת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַסָּמוּךְ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וְחֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּךָ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה כַּמָּה שָׁעוֹת בְּכָל יוֹם וּבִתְפִלָּה וְשִׂיחָה וְכוּ', וַה' אֱלֹקִים יַעְזֹר וְיוֹשִׁיעַ לְךָ בְּכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לְהוֹשַׁע חִישׁ קַל מְהֵרָה:

דִּבְרֵי אָבִיךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קי

בְּעֻזָּרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ד' לְךָ לְךָ תקצ"ד.

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי נֵרוֹ יָאִיר, שָׁלוֹם לְךָ, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם א', וְהַיּוֹם קִבַּלְתִּי שֵׁנִית מִכְתָּבְךָ, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם הָיָה לִי נַחַת קָצַת בְּיוֹם א' כִּי שִׂמַּחְתַּנִי בִּישׁוּעָתְךָ קְצָת, וְגַם אָז בְּיוֹם א' יָדַעְתִּי כִּי בְּוַדַּאי צְרִיכִין עֲדַיִן יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים, וְהַיּוֹם רָאִיתִי זֹאת בְּמִכְתָּבְךָ, אַךְ כְּבָר דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה בָּזֶה שֶׁצְּרִיכִין בְּכָל פַּעַם לְהוֹדוֹת עַל הֶעָבַר וּלְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, וּכְבָר חִשַּׁבְתִּי דְּרָכַי וְדַרְכֵי הָעוֹלָם וְרָאִיתִי הֵיטֵב שֶׁאִם יִרְצֶה הָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחֶסְרוֹנוֹת יִהְיֶה חָסֵר לוֹ לְעוֹלָם הַרְבֵּה, כִּי אֲפִלּוּ הַגְּבִירִים הַגְּדוֹלִים עֲדַיִן חָסֵר לָהֶם הַרְבֵּה מְאֹד, שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם לְהֶכְרַחְיוּת, אֲבָל לְהֵפֶךְ כְּשֶׁזּוֹכְרִין שֶׁהַכֹּל חֶסֶד חִנָּם, כִּי עָרֹם יָצָא הָאָדָם מִבֶּטֶן אִמּוֹ, וְכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ הוּא חֶסֶד גָּדוֹל, אָזַי יְכוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ הַרְבֵּה בְּכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ, אֲפִלּוּ בִּכְתֹנֶת קָרוּעַ וּמְנֻעָלִים הַמְּטֻלְאִים חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עוֹד אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ יָשָׁן אֲפִלּוּ שֶׁל פִּשְׁתָּן עָב וְכוּ'. וַאֲפִלּוּ בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת ה', אַף עַל פִּי שֶׁבָּזֶה צְרִיכִין לְהִסְתַּכֵּל לְעֲלוֹת בְּכָל פַּעַם לְמַעְלָה לְמַעְלָה, אַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁרוֹאִין שֶׁעוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, צְרִיכִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם בְּכָל נְקֻדָּה וּנְקֻדָּה טוֹבָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, וְכֵן בְּכָל הַיִּסּוּרִים וְהַהַרְפַּתְקָאוֹת

שֶׁעוֹבְרִין עַל הָאָדָם בְּכָל פַּעַם צְרִיכִין לֵילֵךְ בְּכָל זֶה הַרְבֵּה, וְהַכְּלָל שֶׁבְּוַדַּאי לְפִי תַּקֶּף מְרִירַת הַגָּלוּת בְּנַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת שֶׁמִּתְגַּבֵּר עַתָּה רַחֲמָנָא לִצְלַן עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל, וּבִפְרָטִיּוּת עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, וּכְפִי רִבּוּי הַקִּלְקוּלִים שֶׁיּוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ, בְּוַדַּאי צַר וָמַר מְאד מְאד שֶׁכְּמַעַט אִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת, אַךְ עִקַּר הַקִּיּוּם וְהַחַיּוּת הוּא בְּגֶנֶס נְפָלָא מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי עַצְמָם חֲסָדָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וְכָל זֶה כָּלוּל בְּדִבְרֵי קָדְשׁוֹ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן קצ"ה), בַּמֶּה שֶׁאָמַר עַל פָּסוּק בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי, שֶׁיֵּשׁ הִרְחָבָה גַּם בְּהַצָּרָה בְּעַצְמָהּ וְכוּ', מִלְּבַד מַה שֶּׁהוּא יִתְבָּרַךְ מוֹצִיא מִכַּמָּה צָרוֹת בְּחַסְדּוֹ, וּכְבָר נֶחֱקַר אֶצְלִי שֶׁעִקַּר הַחַיּוּת עַל יְדֵי אֲמִירָה לֵאלקֵי בְּעוֹדִי וְכוּ' בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת ה', וּבְעִנְיַן עִסְקֵי הָעוֹלָם וְטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה וְהַיְסוּרִים רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַל יְדֵי בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי הַנַּ"ל, וּזְכֹר הֵיטֵב דְּבָרִים אֵלּוּ, כִּי כְּבָר דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה בְּכָל זֶה, וְאַף עַל פִּי כֵן אָסוּר שֶׁיִּהְיוּ יְשָׁנִים אֶצְלֵנוּ, כִּי הֵם חַיֵּינוּ וְכוּ', וְעַל כָּל זֶה אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים צ"ד) לוּלֵא ה' עֶזְרָתָה לִי כִּמְעַט וְכוּ', וְכֵן (שָׁם ל"ח) אִם אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חַסְדְּךָ ה' יִסְעָדֵנִי, וְכֵן צוֹפָה וְכוּ' ה' לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְכוּ', וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין נב) אִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ וְכוּ', וְכֵן הַרְבֵּה, וּזְמַן הַמִּנְחָה הִגִּיעַ, וְגַם הַשְּׁלִיחַ בָּא עַתָּה לְבֵיתִי, וְהַיּוֹם חוֹלֵף וְעוֹבֵר. אוּן סָע גִּיזֶעגִינְט זִיךְ דָאס הַארץ מִיט דֶעם קָוואל אוּן דֶער קָוואל מִיט דֶעם הַארץ מִיט אַזֹנֶי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וְכוּ', אוּן הָאט גֶייט אַוֶועק דֶער טָאג וָועט חַס וְשָׁלוֹם דָאס הַארץ וְכוּ' וְכוּ', דֶער וַוייל קוּמְט דֶער גְּרוֹסֶער מַאן דֶער אֲמֶתֶער אִישׁ חֶסֶד אוּן שַׁיינְקְט אַטָאג דֶעם הַארץ וְכוּ', אַז וואוֹל דִי אוֹיעֶרִין וָואס הֶערִין אַזוֹנָס אֲפִלּוּ הַיינְט, אוּן זָענִין זַיֶיעֶר פְּרַיילִיךְ גִּיוָואהרֶען, אַזוֹי מִיר בַּדַארְפִין אוֹיךְ בְּוַדַּאי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דֶער מִיט זַייעֶר פְּרַיילִיךְ זַיין. אֲפִלּוּ אִין דֶער בְּלָאטִיע בְּנַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת. אַף עַל פִּי כֵן בְּתוֹךְ רֶפֶשׁ וְטִיט הַיָּוֵן כָּזֶה, וּמְצוּלוֹת יָם כָּאֵלֶּה שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט עַכְשָׁיו בָּעוֹלָם בַּעֲוונוֹתֵינוּ הָרַבִּים בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא. זְכִינוּ לִשְׁמֹעַ נוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה פְּלָאוֹת כָּאֵלֶּה נִפְלָאוֹת נִפְלָאוֹת. וְאִם נֹאמַר פְּלֵאי פְּלָאוֹת רַבְּבוֹת פְּעָמִים לֹא יַסְפִּיק עַל תֵּבָה אַחַת מִזֹּאת הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָאָה שֶׁלֹּא נִשְׁמַע כָּזֹאת מִימוֹת עוֹלָם אוּן טָאקִי פָּארְט אַשְׁרֵינוּ אַשְׁרֵינוּ וְכוּ'.

דִּבְרֵי אֲבִיךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קיא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' חַיֵּי שָׂרָה תקצ"ד.

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, יְקַבֵּל הָאֱמֶת מֵאִתִּי הָרָצוּף פֶּה, אֲשֶׁר הֵכַנְתִּי בְּיוֹם ד', וּמָה אוֹסִיף לִכְתֹּב לְךָ אַחֲרֵי שֶׁכְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה, וּבְאִגְּרוֹתֶיךָ שֶׁבְּיָדְךָ בְּוַדַּאי יֵשׁ בָּהֶם דַּי עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאֵינִי זוֹכֵר אִם דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ פָּנִים אֶל פָּנִים מֵעִנְיַן הַמִּדְרָשׁ אֶת הַכֹּל עָשָׂה יָפֶה בְּעִתּוֹ,

וְאֶתְמוֹל בִּסְעֲדָה שְׁלִישִׁית דִּבַּרְנוּ מִזֶּה, אַךְ לְדַעְתִּי בְּוַדַּאי דִּבַּרְתִּי עִמְּךָ מִזֶּה, וְעַל פְּנֵי הַכְּתָב אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל זֶה, וְתֵדַע וְתַאֲמִין שֶׁאַף עַל פִּי כֵן הָאָדָם יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה בְּכָל פַּעַם, וּמַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה מִמֵּילָא אַל יָחוּשׁ, וּבְחַסְדֵי ה' תִּדְלֹג וְתִקְפֹּץ עַל הַכֹּל עַל יְדֵי גֹּדֶל כֹּחַ הַתּוֹרָה וּתְפִלָּה וְעַל יְדֵי גֹּדֶל כֹּחוֹ שֶׁל זָקֵן דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל יְדֵי כָּל מַה שֶּׁזָּכִינוּ לִנְקֹ מְעַט מֵעֲצוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, וְסוֹף כָּל סוֹף יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה וִיקַיֵּם בַּיּוֹם הַהוּא יְבָקֵשׁ וִיחַפֵּשׂ עָוֹן יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהָפְכָם לִזְכֻיּוֹת וְאֵינֶנּוּ שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָלִים בְּאַיִן, בְּנֵי הַנִּשְׁמָע כְּזֹאת, אֲבָל בְּאָזְנֵינוּ שְׁמַעְנוּ זֹאת מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ, מִפִּי זֶה שֶׁזָּכָה לְתוֹרַת ה' וּלְתִפְלַּת ה' מַמָּשׁ, וְלֹא הָיָה לוֹ מִמִּי לְהִתְבַּיֵּשׁ כְּלָל וְכוּ', עַל כֵּן עֲדַיִן תִּקְוָתֵנוּ חֲזָקָה לִזְכוֹת לְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם לָנֶצַח מֵאַחַר שֶׁזָּכִינוּ לְתוֹרוֹת וּתְפִלּוֹת כָּאֵלֶּה:

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קיב

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' חַיֵּי שָׂרָה תקצ"ד.

דַּע בְּנִי חֲבִיבִי, כִּי הַמַּלְבּוּשׁ נִגְמַר בְּיוֹם ה', וְהַיּוֹם הִתְפַּלְלְתִּי בּוֹ פַּעַם רִאשׁוֹן, וְהוּא מְתֻקָּן וְטוֹב לְפָנַי. יִשְׁלַם ה' פָּעֳלֶךָ, תְּהִי מַשְׂכֻּרְתְּךָ שְׁלֵמָה מֵעִם ה', שֶׁתִּזְכֶּה לְהָסִיר מֵעָלֶיךָ הַבְּגָדִים צוֹאִים, וּלְהַלְבִּישׁ אוֹתְךָ מַחֲלְצוֹת, וּמֵחֲמַת שֶׁלֹּא קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ עֲדַיִן, אֵין בְּפִי מִלָּה לִכְתֹּב לְךָ עַתָּה, גַּם כְּבָר כָּתַבְתִּי לְךָ הַרְבֵּה הַרְבֵּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּי לְהַחֲיוֹת עַצְמְךָ וּלְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ תָּמִיד, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ.

דִּבְרֵי אָבִיךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קיג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ תּוֹלְדוֹת תקצ"ד.

אָהוּבִי, בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁיִּחְיֶה, הָאֶגֶרֶת הָרְצוּף פֹּה לְפֶטֶרְבּוּרְג הֻכְנְתִי אוֹר לְיוֹם ד' הֶעָבַר, וּמֵאֵת ה' הָיְתָה שֶׁסִּבֵּב בְּמַחֲשַׁבְתִּי עַד שֶׁכָּתַבְתִּי הָאֶגֶרֶת הַזֶּה אָז דַּיְקָא, וְגַם לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לִכְתֹּב לוֹ כְּדִבְרִים הָאֵלֶּה, אַךְ הַכֹּל מֵעִם ה' יָצְאָה, וְהָיִיתִי מְצֻפֶּה לִשְׁלֹחוֹ בְּיוֹם ד מִיָּד וְלֹא הָיָה שׁוּם שְׁלִיחַ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְגַם הַיּוֹם לֹא הָיָה שְׁלִיחַ, וּבְוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה: וְהִנֵּה קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ בְּיוֹם ד' וְגַם הַיּוֹם, וְהֵם מְלֵאִים צְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת וּמְרוֹת, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לַּהֲשִׁיבְךָ, וְגַם הַיּוֹם הָיִיתִי טָרוּד קְצָת בְּאֵיזֶה עֵסֶק, וְגַם הֵיא עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר חֲצוֹת, אַף עַל פִּי כֵן אָמַרְתִּי לְהָכִין לְךָ אֶגֶרֶת מִיָּד. וְהִנֵּה תִּקַּבֵּל הָאֶגֶרֶת הָרְצוּף פֹּה לְפֶטֶרְבּוּרְג וְתִשְׁתַּדֵּל לְשָׁלְחוֹ בְּזֵרִיזוּת, כִּי הוּא עֵסֶק גָּדוֹל, וּזְכוּת הָרַבִּים כַּאֲשֶׁר תִּרְאֶה בְּעַצְמְךָ, כִּי לֹא חָתַמְתִּי הָאֶגֶרֶת הַזֶּה כְּדֵי שֶׁתּוּכַל לְקָרוֹתוֹ. וּלְדַעְתִּי גַּם זֶה הָאֶגֶרֶת הוּא תְּשׁוּבָה אֵלֶיךָ, וּמִשָּׁם תּוּכַל לְהָבִין רְמָזִים אֵלֶיךָ, אִם גַּם בְּפֶטֶרְבּוּרְג כְּפִי מַה שֶּׁעוֹמֵד עַתָּה רַבִּי זְאֵב הַנִּכְתָּב אֵלָיו,

כְּפִי מַה שֶּׁאַתָּה יוֹדֵעַ קְצָת, אִם גַּם שָׁם יֵשׁ תִּקְוָה מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן וְכוּ', כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁדִּבַּרְתִּי אֵלָיו הֵם דִּבְרֵי אֱמֶת וְצֶדֶק, שֶׁבֶּאֱמֶת כּוֹזֵן רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה בְּדָבָרָיו גַּם עָלָיו, מִכָּל שֶׁכֵּן עָלֶיךָ בְּנִי חֲבִיבִי, וּלְדַעְתִּי בָּזֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לְךָ לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ מְאד וּלְהוֹדוֹת עַל חֶלְקְךָ שֶׁנִּצַּלְתָּ עַל כָּל פָּנִים לִבְלִי לִהְיוֹת עַתָּה בְּרִחוּק מָקוֹם בְּאַדֶּעס. מִכָּל שֶׁכֵּן בְּפֶטֶרבּוּרג, וְהַחִלּוּק תָּבִין מֵאֵלֶיךָ, אַף עַל פִּי שֶׁגַּם עַתָּה עוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר, מִזֶּה תּוּכַל לְהָבִין מֶה הָיָה אִם הָיָה עוֹלֶה עַל דַּעְתְּךָ כְּדֶרֶךְ הַרְבֵּה כְּמוֹתְךָ, ה' יַצִּילְךָ מִלְּהַרְחִיק נָדוֹד חַס וְשָׁלוֹם, בִּפְרָט בִּמְקוֹמוֹת כָּאֵלּוּ, וְאִם כָּל זֶה עֲדַיִן אֵינוֹ מַסְפִּיק לְהָפִיג צַעֲרְךָ, תֵּדַע וְתִזְכּר הֵיטֵב מַה שֶּׁכָּתַב אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְתַחֲזֹר דְּבָרִים אֵלּוּ וּתְשִׂימֵם עַל לִבְּךָ הֵיטֵב מַה שֶּׁאָמַר בָּזֶה הַלָּשׁוֹן נָאט אִיז גְּרוֹיס מֶע וֶוייסְט נָאר נִיט וְכוּ', אֲפִלּוּ אַייֶער זַאךְ וויא הִין אִיטְלִיכְיר אִיז גִּיפַאלִין, סָע פַּאר הַאנְדִין אֲבָּער אַזוֹי אַה זָאךְ וָואס סָע אִיז נָאר עֶפֶּעס אַנֶדֶערְש וְכוּ', וְסִיּם אַבִּי מֶע אִיז זִיךְ נִיט מְיַיאֵשׁ פּוּן שְׂרַייעֶין. וּבְרוּךְ הַשֵּׁם אֵין אַתָּה מְיַאֵשׁ עַצְמְךָ מִצַּעֲקָה כְּלָל, וּבְוַדַּאי קוֹל צַעֲקָתְךָ עוֹלֶה עַד לַשָּׁמַיִם, אַךְ אֲהוּבִי בְּנִי אַתָּה מִתְפַּחֵד יוֹתֵר מִדַּאי, כִּי חֲלִילָה לְהִמָּשֵׁךְ אַחַר הַצַּעַר חַס וְשָׁלוֹם כָּל כָּךְ, בִּפְרָט שֶׁכְּבָר רָאִיתָ חַסְדֵי ה' כַּמָּה פְּעָמִים אֲשֶׁר עָשָׂה עִמְּךָ, עַל כֵּן אַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתְךָ לְעוֹלָם, וְיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וּמַה שֶּׁאֵיזֶה אִישׁ בְּזֶה וְקַלֵּל אוֹתְךָ חַס וְשָׁלוֹם, אַל תִּצְטַעַר עַל זֶה, כִּי זֶה מְבֹאָר בְּכָל הַסְּפָרִים שֶׁהוּא לְטוֹבָה וְהוּא כַּפָּרַת עָוֹן, וְקִלֶּלֶת חִנָּם לֹא תָּבֹא וְיִתְהַפֵּךְ לִבְרָכָה, וּבְוַדַּאי לֹא עַל חִנָּם צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם שֶׁתַּצִּילֵנִי וְכוּ' מֵעַזִּי פָּנִים וּמֵעַזּוּת פָּנִים וְכוּ' וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִּדֹּם, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵאֵלֶיךָ תָּבִין אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה, אֲבָל חֲלִילָה לְהִצְטַעֵר כָּל כָּךְ עַל זֶה, הָאֱמֶת שֶׁצְּרִיכִין לְקַבֵּל רְמָזִים לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם. אֲבָל חֲלִילָה לִהְיוֹת בְּמָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת כָּל כָּךְ מִכָּל דָּבָר חַס וְשָׁלוֹם, כִּי כְּבָר יָדוּעַ שֶׁאָדָם לְעָמָל יוּלַּד וְכוּ', וְאֵין יוֹם וְכוּ' וּכְבָר צָעַק דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תְּהִלִּים ל"ח) כִּי אֲנִי לְצֶלַע נָכוֹן וְכוּ', וְיַעֲקֹב אָבִינוּ אָמַר (בְּרֵאשִׁית מ"ג) וְכַאֲשֶׁר שְׁכֹלְתִּי שְׁכֹלְתִּי, וְכֵן הַרְבֵּה, מִכָּל שֶׁכֵּן קְטַנֵּי עֶרֶךְ כְּמוֹנִי הַיּוֹם שֶׁהַכֹּל חֶסֶד גָּדוֹל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וּבִפְרָט שֶׁבְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹאִים בְּכָל פַּעַם הַרְחָבוֹת נִפְלָאוֹת גַּם בְּעֶצֶם הַצָּרוֹת וְהַיְּסוּרִים, וּמִכַּמָּה רָעוֹת וְצָרוֹת הוּא יִתְבָּרַךְ מַצִּילֵנוּ לְגַמְרֵי, טוֹב לְהוֹדוֹת לֵה' עַל כָּל הַחֶסֶד אֲשֶׁר הוּא גּוֹמֵל עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם, וְעַל כֻּלָּם מַה שֶּׁזָּכִינוּ לֵידַע מֵאוֹר כָּזֶה וְלִבְלִי לִהְיוֹת מִתְנַגֵּד עָלָיו חַס וְשָׁלוֹם, בָּזֶה יֵשׁ לָנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת עַצְמֵנוּ תָּמִיד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ, כִּי הוּא יָצָא לְפָנֵינוּ, וּבְוַדַּאי יִגְמֹר מַה שֶּׁהִתְחִיל וְיוֹשִׁיעֵנוּ לָנֶצַח, וּמֵחֲמַת כְּבוֹד שַׁבָּת וְגַם הַנִּיר וְהַדִּיוֹ אֵינָם עוֹלִים יָפֶה בַּכְּתִיבָה הַהֶכְרֵחַ לְקַצֵּר, וְאִם

יְהִיֶה ה' עִמְּדִי וְיִשְׁלַח לִי עוֹד דְּבוּרִים אַחַר שַׁבָּת אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אוֹסִיף לִכְתֹּב כַּאֲשֶׁר יִרְצֶה בְּרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וּלְעֵת עַתָּה דַּי בָּזֶה, וַחֲזַק וֶאֱמַץ וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ בְּשִׂמְחַת יִשְׂרָאֵל.
דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קיד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' וַיֵּצֵא תקצ"ד לפ"ק.
בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁיִּחְיֶה, גַּם הַיּוֹם קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ, וְכֻלָּם שָׂפָה אַחַת לָהֶם. וּכְבָר הֵכַנְתִּי לְךָ אִגֶּרֶת הַכָּרוּךְ פֹּה בְּיוֹם ו' וְכָעֵת אֵין פְּנַאי, וְגַם מָה אוֹסִיף לְדַבֵּר עוֹד, וַדַּאי אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא בְּטִרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו, וּבְוַדַּאי הַכֹּל לְטוֹבָה, וְגַם הַיּוֹם תֵּדַע וְתִזְכֹּר מֵחָדָשׁ כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גָּדוֹל מְאֹד וְעַד הֵנָּה עָזָרְנוּ רַחֲמָיו הָרַבֵּה מְאֹד, וְתַאֲמִין כִּי חַסְדֵי ה' לֹא תָמְנוּ וְלֹא כָלוּ רַחֲמָיו לְעוֹלָם וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה בְּקָרוֹב בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק לֹא תִּהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר כָּל כָּךְ, וְתַרְגִּיל עַצְמְךָ לְהָסִיחַ דַּעְתְּךָ וּלְהַשְׁכִּיחַ מִלִּבְּךָ הַצַּעַר שֶׁלְּךָ, בִּפְרָט הַפְּחָדִים הַיִּתֵּרִים וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה שֶׁיֵּשׁ לְךָ מִמַּה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הַכֹּל שְׁטוּת וּכְסִילוּת, וְהָעִקָּר לְהַשְׁכִּיחָם מִלִּבְּךָ וּלְהַרְאוֹת פָּנִים שׂוֹחֲקוֹת וְיָפוֹת וְלַעֲשׂוֹת עַצְמְךָ כְּאִלּוּ אַתָּה שָׂמֵחַ, וְעַל יְדֵי זֶה תָּבוֹא בֶּאֱמֶת לְשִׂמְחָה, בִּפְרָט שֶׁרֹב הַשְּׁעוֹת אֵין לְךָ פְּנַאי לַחֲשֹׁב בָּזֶה כְּלָל, כִּי אַתָּה צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמֹד כַּמָּה דְּבָרִים וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ קְצָת וְלַעֲסֹק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן בַּעֲסָקֶיךָ וְלֶאֱכֹל וְלִישׁוֹן, וְתִשְׁתַּדֵּל שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְךָ פְּנַאי כְּלָל לַחֲשֹׁב מָרָה שְׁחוֹרָה וּפְחָדִים כְּאִלּוּ, וְהַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ, אֲפִלּוּ מִכְּאֵב וְיִסּוּרִים מַמָּשׁ חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן מִדְּבָרִים כְּאֵלּוּ שֶׁכְּשֶׁמַּסִּיחַ דַּעְתּוֹ וְשׂוֹכֵחַ בָּהֶם נִסְתַּלְּקִים לְגַמְרֵי, כַּאֲשֶׁר אַתָּה מֵבִין בְּעַצְמְךָ, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה, כִּי אֵין צְרִיכִין לַחֲזֹר דְּבָרִים כָּאֵלּוּ רַק לְדַחוֹתָם וּלְהַעֲבִירָם מִדַּעְתּוֹ כִּלְאַחַר יָד לְגַמְרֵי, וְלִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם כְּלָל, וּמַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמְּךָ מֵמֵילָא אַל תָּחוּשׁ עַל זֶה כְּלָל, וְעַל כֹּחוֹ שֶׁל זֶקֶן דִּקְדֻשָּׁה תִּסְמֹךְ וְתִשְׁעֵן, שֶׁהוּא יָכוֹל לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְתֵדַע שֶׁבְּזֶה הַשַּׁבָּת דִּבַּרְנוּ מִסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל שְׁנַיִם קַדְמוֹנִיּוֹת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְעוֹרְרִין מֵהַשָּׁנָה וְכוּ', מִי שָׁמַע כָּזֹאת, מִי רָאָה כָּאֵלֶּה, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ, אֲשֶׁר עַד כֹּה עָזָרְנוּ לִשְׁמֹעַ נוֹרָאוֹת כְּאֵלֶּה לְחַיּוֹתֵנוּ נֶצַח, זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח כָּל אֲשֶׁר נִדְבַּר בֵּינֵינוּ בְּעִנְיַן כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה וְכוּ', וַעֲדַיִן אָנוּ צְרִיכִין לְדַבֵּר הַרְבֵּה בָּזֶה בִּישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק חֲזַק וֶאֱמַץ וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ תָּמִיד, וְיִהְיֶה הַכֹּל עַל נְכוֹן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.
דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ, וּמְצַפֶּה לְשִׂמְחָתְךָ תָּמִיד. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. קטו) יוֹם ד' וַיֵּצֵא תקצ"ד לפ"ק.
אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁיִּחְיֶה, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה, וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתִי בְּמִכְתָּבְךָ, כִּי לְפִי גֹּדֶל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי מִמִּכְתָּבֶיךָ הַקּוֹדְמִים הַכֹּל הוּא בְּשׁוֹרוֹת טוֹבוֹת בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל, וְכֵן

בְּכָל מַה שֶּׁכָּתַבְתָּ לִי מֹרַבִּי נַחְמָן שֶׁיִּחְיֶה וּמֹרַבִּי זְאֵב מִפֶּטֶעְרְבּוּרְג וּמֹרַבִּי מָרְדְּכַי נ"ש הַכֹּל הוּא צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּחַסְדּוֹ הַנִּפְלָא, וְלֹה' הַיְשׁוּעָה שֶׁיִּגְמֹר הַכֹּל לְטוֹבָה מְהֵרָה, וְעַל יְדֵי מִכְתָּבְךָ הִזְכַּרְתַּנִי לְהוֹסִיף לַסֵּפֶר הַקָּטָן שֶׁאֲנִי עוֹסֵק עַתָּה בְּכִתִיבָתוֹ מַה שֶּׁנִּשְׁמַט שָׁם לְהַעְתִּיק מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסוֹף הַסִּפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, עַל יְדֵי בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְכוֹלִין לוֹמַר תְּהִלִּים, עַל כֵּן אֲנִי מְבָרֶכְךָ עַתָּה שֶׁתִּזְכֶּה מֵעַתָּה לוֹמַר בְּכָל יוֹם תְּהִלִּים בְּכַוָּנָה, וְעַל יְדֵי זֶה נִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, וְהִנֵּה אֲנִי מִתְגַּעְגֵּעַ מְאד שֶׁתִּזְכֶּה מְהֵרָה לְהַעְתִּיק סֵפֶר הַנַּ"ל, כִּי הוּא יָקָר וְנִפְלָא מְאד מְאד, וּבְיָמִים אֵלּוּ גָּמַרְתִּי אוֹתוֹ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַךְ צְרִיכִין לְכָרְכוֹ וּלְהַגִּיהוֹ עוֹד קְצָת, מֻבְטָחַנִי בַּה' יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּחְיֶה אֶתְכֶם הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִרְאוּ עֵינֵיכֶם וְתָגֵל נַפְשְׁכֶם, הַבֵּט וּרְאֵה בְּנֵי חֲבִיבֵי צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּכָל יוֹם, וּבְוַדַּאי הַמַּתְחִיל יִגְמֹר הַכֹּל לְטוֹבָה, וְהֶבֵן הֵיטֵב מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי, כִּי הַמַּתְחִיל הוּא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הַיְחִיד הַקָּדְמוֹן יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לָעֲצַח, הוּא הִתְחִיל וּבָרָא אֶת הָעוֹלָם לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל הַנִּבְחָר, וְהוּא יִגְמֹר בְּוַדַּאי מַה שֶּׁהִתְחִיל לְקָרְבֵנוּ אֵלָיו כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, לְהָסִיר לֵב הָאֶבֶן מִבְּשָׂרֵנוּ, וְלִתֵּן לָנוּ לֵב בָּשָׂר, וְנִכְסַפְתִּי מְאד לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר, אַךְ מוֹסֵר כְּתָב זֶה נָחוּץ.

דִּבְרֵי אָבִיךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. קטז) יוֹם ב' וַיִּשְׁלַח תקצ"ד לפ"ק.

שָׁלוֹם לַאֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי שֶׁיִּחְיֶה. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּיוֹם ה', וּבְיוֹם אֶתְמוֹל עִם סַךְ שְׁלֹשָׁה גְּדוֹלִים עַל פִּדְיוֹן, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּתְמַתְּקוּ הַדִּינִים מֵעֲלֵיהֶם עַל יְדֵי פֶּלֶא עֶלְיוֹן וכו', וְיִרְאֶה לְהוֹדִיעֵנִי מַעֲנְיַן יְשׁוּעָתוֹ שֶׁכָּתַב, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִגְמֹר בַּעֲדוֹ לְטוֹבָה בְּכָל הָאֲפָנִים בְּגוּף וָנֶפֶשׁ. וּמָמוֹן, וְלֹא יַגַּע לְרִיק חַס וְשָׁלוֹם, רַק יִזְכֶּה עַל יְדֵי כָּל מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב עִמּוֹ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת לְהִתְקָרֵב עַל יְדֵי זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, וְהִנֵּה כָּעֵת אֵין לִי פְּנַאי כְּלָל לִכְתֹּב, כִּי אֲנִי עוֹמֵד עַתָּה בֵּין תְּפִלִּין דְּרַשְׁ"י וְרַבֵּנוּ תָּם וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּקָרוֹב נִתְוַעֵד יַחַד בִּימֵי הַחֲנֻכָּה הַקְּדוֹשִׁים הַבָּאִים עָלֵינוּ לְטוֹבָה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשַׂמְּחֵנוּ בִּישׁוּעָתוֹ, שֶׁנִּזְכֶּה לְקַבֵּל יְמֵי הַחֲנֻכָּה הַבָּאִים עָלֵינוּ לְטוֹבָה בְּשִׂמְחָה וּבְקֻרְדֻּשָׁה וּבְטָהֳרָה כָּרָאוּי, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עַתָּה, וּמֵהַסְּתָם תִּשְׁמַע מִמּוֹסֵר כְּתָב זֶה אֵיזֶה דִּבּוּרִים וְשִׂיחוֹת מִמֶּנִּי, שֶׁיִּחְיוּ נַפְשָׁךְ, וְיִתְחַזְּקוּ וְיֹאמְצוּ לְבָבְךָ לְבָטֵחַ בַּה' בְּכָל עֵת, וּלְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ כְּמוֹ תִּינוֹק בְּבֵית הַסֵּפֶר מַמָּשׁ, וְכַאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עִם מוֹסֵר כְּתָב זֶה בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וַיְזַכִּירֵהוּ לְדַבֵּר מִזֶּה, אוּלַי יוּכַל לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אֵיזֶה דִּבּוּרִים בְּעִנְיָן זֶה, וַה' הַטּוֹב יַנְחֵהוּ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת בְּכָל הָאֲפָנִים, וְיַצְלִיחוֹ בָּזֶה וּבַבָּא לָעֲצַח.

דִּבְרֵי אָבִיךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּבִפְרָט לִידִידִי הַוָּתִיק הַיָּקָר מוֹרֵנוּ הָרַב נַחְמָן נֶכֶד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. יִרְאֶה לְזָרְזוֹ שֶׁיִּשְׁלַח לִי מִכְתָּבוֹ מִיָּד, וְיִרְאֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּכָל פַּעַם, וּלְעוֹרְרוֹ וּלְחַזְּקוֹ כִּי הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה לוֹ וּלְךָ,

כַּיָּדוּעַ לְךָ בְּכַמָּה הַזְהָרוֹת הִזְהִירָנוּ רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה שֶׁיְּדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ דִּבְרֵי אֱמֶת וֶאֱמוּנָה, וִיקַבְּלוּ דִּין מִן דִּין וְכוּ'. נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב קיז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' וַיֵּשֶׁב תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי נַרוֹ יָאִיר. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה, וְלֹא הִזְכַּרְתָּ שָׁם מֵעִנְיַן הַיְשׁוּעָה שֶׁכָּתַבְתָּ בְּשָׁבוּעַ הֶעָבָר שֶׁתִּכְתֹּב לִי, וְהָיָה לִי צַעַר וְכִלְיוֹן עֵינַיִם כָּל הַשָּׁבוּעַ הֶעָבָר, כִּי לֹא דַּי שֶׁלֹּא בִּשַּׂרְתַּנִי יְשׁוּעָתְךָ, אַף גַּם לֹא הָיָה לִי שׁוּם אִגֶּרֶת שְׁנֵי פָּאסְטִין, דְּהַיְנוּ בְּיוֹם ד' וְיוֹם ו', וְהַיּוֹם כָּלוּ עֵינַי לִרְאוֹת מִכְתָּבְךָ, וּבְשָׁעָה זאת הִגִּיעַ אֲבָל אֵין נִזְכָּר בּוֹ דָּבָר מֵעִנְיַן הַיְשׁוּעוֹת, אַף גַּם הוּא מָלֵא צְעָקוֹת זְעָקָה גְּדוֹלָה וּמָרָה, וְגַם אֲנִי עַתָּה מָלֵא יִסּוּרִין הֵן בְּעִנְיַן הַפַּרְנָסָה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר, הֵן בְּעִנְיַן בְּרִיאוּת הַגּוּף, וְהָעִקָּר בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת ה', וְנוֹסָף לָזֶה אֲנִי צָרִיךְ לִשָּׂא עָלַי רַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁיִּחִיו, שֶׁכָּל אֶחָד מָלֵא דְּאָגוֹת בְּכָל הַנַּ"ל, וְהָעִקָּר בַּעֲבוֹדַת ה', וּמַה שֶּׁרוֹדְפִין כָּל אֶחָד מְאד מְאד, בִּפְרָט בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁהֵם עִקַּר הַיְצָרִין וְכוּ', וִימֵי הַחֲנֻכָּה הַקְּדוֹשִׁים מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין לְשָׁלוֹם. וַאֲנִי צָרִיךְ לְהָכִין שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ שֶׁהוּא הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ עַל חֲנֻכָּה הַקָּדוֹשׁ בִּשְׁבִיל רַבִּים. מִלְבַד מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לִי לִכְתֹּב כְּלָל, וְעַל כֻּלָּם אֵין לִי עַל מִי לְהִשָּׁעֵן, כִּי אִם עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְעַל כֹּחוֹ שֶׁל זָקֵן דְּקְדֻשָּׁה. וְהִנֵּה אִם אָמְנָם מְאד מְאד גָּדוֹל צַעֲרִי וּכְאֵבִי מִמְּכִתְּבְךָ. אַךְ עִם כָּל זֶה בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי, שֶׁאֲנִי מוֹצֵא בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ הָרְחָבָה גְּדוֹלָה בְּתוֹךְ עֶצֶם הַצָּרָה רַחֲמָנָא לִצְלַן מַה שֶּׁתִּהְיֶה אַף עַל פִּי כֵן אֲנִי רוֹאֶה שֶׁדְּבָרֵי שֶׁהֵם דִּבְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה מוֹעִילִים לְךָ הַרְבֵּה הַרְבֵּה גַּם עַתָּה, וּמְחַיֵּין וּמְשִׁיבִין נַפְשְׁךָ מְאד מְאד, וַיֵּאָמֵין לִי בֶּאֱמֶת שֶׁכָּל מַה שֶּׁכָּתַבְתָּ אֵינוֹ חִדּוּשׁ אֶצְלִי כְּלָל, כִּי כָּאֵלֶּה מַמָּשׁ עָבַר עָלַי כַּמָּה פְּעָמִים, וְנִמְשָׁךְ זְמַנִּים הַרְבֵּה, שֶׁנִּדְמֶה לִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת יוֹם אֶחָד וַאֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, אַךְ נִתְיַשַּׁבְתִּי אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה אֲנִי אֲנַסֶּה אֶת עַצְמִי בְּכָל שָׁעָה, וְאֶרְאֶה בְּכָל עֵת לְהַסִּיחַ דַּעְתִּי מִמַּה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לִשְׂכֹּחַ, וְזֶה הָעִקָּר דְּהַיְנוּ לִהְיוֹת שֵׂב וְאַל תַּעֲשֶׂה עַל כָּל פָּנִים, וּמַה שֶּׁאוּכַל לַחֲטֹף לִפְעָמִים אֵיזֶה טוֹב, מַה טּוֹב, וְהָעִקָּר לְבַלּוֹת הַיּוֹם כַּמָּה שֶׁאוּכַל בְּשֵׂב וְאַל תַּעֲשֶׂה וְגַם עַל זֶה הֶכְרַחְתִּי עוֹד לְצָעֵק הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְהִתְפַּלֵּל כַּמָּה תְּפִלּוֹת, וְכַמָּה שָׁעוֹת הֶכְרַחְתִּי לְבַלּוֹת בְּכַמָּה מִלֵּי דִּשְׁטוּתָא וּבְדִיחוּתָא, וּמִן הַסְּתָם בְּוַדַּאי לְמַדְתִּי כַּמָּה שָׁעוֹת בִּפְרָט הַשָּׁעוּרִים הַקְּבוּעִים, בְּתוֹךְ כָּךְ עָבַר הַיּוֹם וְכֵן כַּמָּה יָמִים וְכֵן כַּמָּה שָׁנִים, אִם אָמַרְתִּי אֲסַפְּרָה לְךָ בְּנִי חֲבִיבִי אֶפֶס קְצֵהוּ מִזֶּה, לֹא יִסְפִּיקוּ הֲמוֹן יְרִיעוֹת, כִּי בְּוַדַּאי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שָׁוִין מַמָּשׁ, וּבְוַדַּאי בִּפְרָטִיּוּת יֵשׁ שִׁנּוּיִים הַרְבֵּה, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן כָּל מַה שֶּׁאַתָּה כּוֹתֵב עָבַר עָלַי כָּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה מַמָּשׁ, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם כָּל מַה שֶּׁאַתָּה כּוֹתֵב שֶׁאַתָּה מְחַיֶּה עַצְמְךָ הוּא טוֹב וְנָכוֹן וְיָשָׁר וְכוּ',

אַךְ רְצוֹנִי שֶׁתִּתְחַזֵּק בָּזֶה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אֲזַר נָא כְּגִבּוֹר חֲלָצֶיךָ בְּנִי חֲבִיבִי, דַּלּוּ עֵינֶיךָ לַמָּרוֹם וַחֲגֹר בְּעֹז מָתְנֶיךָ, וּבְטַח בְּכֹחוֹ שֶׁל זָקֵן דִּקְדֻשָּׁה כִּי הוּא הוֹלֵךְ לְפָנֶינוּ בְּכָל עֵת בָּזֶה וּבַבָּא. וּלְמַעַן הַשֵּׁם בְּרוּדֶער הָאלְט זִיךְ, וּכְבָר אָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁאֲפִלּוּ לְחוֹלֶה הַמּוּטָל עַל עֶרֶשׂ דְּוַי וְחֻלּוּשׁ מְאד אֲשֶׁר כָּל מִשְׁכָּבוֹ נֶהְפַּךְ בְּחָלְיוֹ, אוֹמְרִים לוֹ שֶׁיִּתְחַזֵּק, לְאוֹ דִּיךְ נִיט אָפּ, מַאךְ זִיךְ פְּרִישֶׁער, וְכֵיוָצֵא בָּזֶה, וְאִם הוּא צַיְיתָ וּמְחַזֵּק עַצְמוֹ מוֹעִיל לוֹ הָרְבֵּה שֶׁיִּתְרַפֵּא וְיָשׁוּב לְאֵיתָנוֹ עַל יְדֵי זֶה, בִּפְרָט שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ לְךָ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה בְּשַׁבָּת זֶה שֶׁעָבַר דִּבַּרְתִּי הַרְבֵּה בְּעִנְיַן יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לְהַמְשִׁיךְ דֶּרֶךְ זֶה לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ מְעוֹף צוּקָה וְצָרָה רַחֲמָנָא לִצְלַן, גַּם אָז יוֹדֶה לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ עַל גֹּדֶל הַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד הֵנָּה, וְעַל כָּל הַהַרְחָבוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁמּוֹצֵא בְּתוֹךְ הַצָּרָה עַצְמָהּ בִּבְחִינַת בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי כַּנַּ"ל, וְעַל יְדֵי זֶה, דַּיְקָא שֶׁגַּם בְּעֵת הַצָּרָה יָבִיא תּוֹדָה עַל הֶעָבָר, עַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְצַעֵק עַל לְהַבָּא, בִּבְחִינַת מוֹדֶה עַל הֶעָבַר, עַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְצַעֵק עַל לֶעָתִיד לָבוֹא, וּכְבָר דִּבַּרְתִּי בָּזֶה וּבְוַדַּאי שֶׁמַּעְתָּ מִמֶּנִּי בָּזֶה הַרְבֵּה, אַךְ צְרִיכִין לַחֲזֹר זֹאת הַרְבֵּה וְלֵילֵךְ בָּזֶה, וּמְאד אֲנִי מְחַיֶּה עַצְמִי בְּדֶרֶךְ זֶה הַרְבֵּה, וְגַם עַל כָּל מְכַתְּבֶיךָ וְצַעֲרְךָ אֲנִי מְחַיֶּה עַצְמִי רַק בָּזֶה שֶׁאֲנִי מוֹדֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה עִמִּי וְעִמְּךָ, מַה שֶּׁעַל כָּל פָּנִים אַתָּה צוֹעֵק עַל רְחוּקְךָ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל הַחֶסֶד הַנִּפְלָא שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמְּךָ שֶׁאֵינְךָ מִתְנַגֵּד חַס וְשָׁלוֹם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ בְּעַצְמְךָ בִּמְכִתְּבְךָ זֶה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַקְּדִים לְךָ רְפוּאָה לַמַּכָּה, וּבְוַדַּאי כְּךָ הוּא הָאֱמֶת בָּרוּר וְצָלוּל שֶׁה' יִתְבָּרַךְ הַקְּדִים לְךָ וּלְכֻלָּנוּ רְפוּאָה גְּדוֹלָה לָנֶצַח לְמַכָּתֵנוּ הָאֲנוּשָׁה מְאד שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְעַל זֶה אָנוּ מְחֻיָּבִים לְהוֹדוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ בְּפֶה מָלֵא בְּכָל יוֹם עַל כָּל הַחֶסֶד וְעַל כָּל הַנִּפְלָאוֹת וְהַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה לֵידַע מֵאוֹר כָּזֶה, וּמִתּוֹרָתוֹ וְשִׂיחוֹת קְדוֹשׁוֹת וְנוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה, וְכָל מַה שֶּׁהַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין וְהַבִּלְבּוּלִים וְכוּ' רַחֲמָנָא לִצְלַן מִתְגַּבְּרִין בְּיוֹתֵר וְיוֹתֵר מְחֻיָּבִים לְהוֹדוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, שֶׁאַף עַל פִּי כֵן אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי כְּמוֹ שֶׁאֲנִי אַף עַל פִּי כֵן חַסְדּוֹ גָּבַר עָלַי כָּל כָּךְ שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְאֵינִי מִתְנַגֵּד עָלָיו, וְגַם אֲנִי זוֹכֶה לִנְסֹעַ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלִהְיוֹת נִכְלָל וְנִמְנֶה בֵּין אֲנָשָׁיו הַיְקָרִים שֶׁיִּחִיוּ לְאָרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים, כִּי הַקִּבּוּץ שֶׁלָּנוּ יָקָר מְאד מְאד בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֹאת צְרִיכִין לֵידַע, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁעַל כֻּלָּם עוֹבֵר מַה שֶּׁעוֹבֵר, וְהָרְבֵּה יֵשׁ שֶׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָלֶיךָ וְיוֹתֵר רַחֲמָנָא לִצְלַן אַף עַל פִּי כֵן לְאוֹ כָּל אַפִּין שָׁוִין. וְיֵשׁ הַרְבֵּה שֶׁהֵם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְיָפִים מְאד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר בָּהֶם מְאד, וּבֶאֱמֶת עִם כָּלָּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר הַרְבֵּה וְגַם עִמְּךָ בְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר הַרְבֵּה, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בִּכְלָלִיּוּת הַקִּבּוּץ בְּוַדַּאי עוֹלֶה הִתְפָּאֲרוּת הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל מַה שֶּׁמִּתְנוֹצֵץ בְּלִבִּי

בְּעִנְיָן זֶה וְיָדַעְתִּי כִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַתָּה מַאֲמִין בְּכָל זֶה עַל כֵּן תְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ וְיֵשׁ לְךָ בַּמֶּה לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמְךָ בְּכָל עֵת, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה לְטוֹבָה, וּלְהַבִּיא תָּמִיד תּוֹדָה עַל הֶעָבָר אֲפִלּוּ בְּעֵת הַצָּרָה רַחֲמָנָא לִצְלַן וְכַנַּ"ל, וְעַל יְדֵי זֶה תּוּכַל לִחְיוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים בְּכָל עֵת. וְלִצְעֹק עַל לְהַבָּא. וְגַם תֵּדַע שֶׁאַף עַל פִּי כֵן אַף עַל פִּי שֶׁעָבַר עָלֶיךָ מַה שֶּׁעָבַר, אַף עַל פִּי כֵן הַמַּחֲשָׁבָה בְּיָדְךָ וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּשׁוּם אֹפֶן, וְאִם אַף עַל פִּי כֵן כְּבָר נִכְשַׁלְתָּ הַרְבֵּה כְּאִלּוּ לֹא הָיִיתָ בְּיָדְךָ חַס וְשָׁלוֹם, הֲלֹא נֶגֶד זֶה אַתָּה בְּעַצְמְךָ יוֹדֵעַ הָאֱמֶת. שֶׁאַף עַל פִּי כֵן כְּבָר הוֹעִיל לְךָ עִנְיָן זֶה מַה שֶּׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת יַחַד בְּשׁוּם אֹפֶן. וְשֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ וְכוּ'. וְשֶׁהָעִקָּר לִהְיוֹת שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה גַּם בַּמַּחֲשָׁבָה, בְּכָל מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְךָ תַּתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ. וְהָעִקָּר מֵאכָן זִיךְ פְֿרַיילִיךְ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ בֶּאֱמֶת, עַל כָּל פָּנִים יַעֲשֶׂה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא שָׂמֵחַ, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֶּה בֶּאֱמֶת לְשִׂמְחָה, וְחֶדְוַת ה' יִהְיֶה מָעֻזְּךָ שֶׁתִּזְכֶּה לְדַלֵּג עַל הַכֹּל בְּשָׁלוֹם וְיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה. וְאָז נָבִיא תּוֹדָה שְׁלֵמָה עַל גֹּדֶל חַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו. וּבְרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים יְזַכֵּנוּ לְקַבֵּל יְמֵי חֲנֻכָּה הַקְּדוֹשִׁים בְּשִׂמְחָה, וְנִזְכֶּה תָּמִיד לְבִחִינַת תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, שֶׁזֶּה עִקַּר שֶׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא, וְגַם לִלְמֹד הָרַבֶּה הֲלָכוֹת מֵאַרְבָּעָה שֻׁלְחָן עָרוּךְ בְּכָל יוֹם. עַד שֶׁיָּאִיר הָאֱמֶת בְּרִבּוּעַ הַדִּבּוּר, וְנִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ הַשִּׂמְחָה שֶׁל שַׁבָּת לִימֵי הַחֹל. עַד שֶׁיִּתְגַּלֶּה אַחְדּוּת הַפָּשׁוּט מִתּוֹךְ פְּעֻלּוֹת מְשֻׁתָּנוֹת וְכוּ'. אַשְׁרֵינוּ שֶׁאָנוּ מְדַבְּרִים מִזֶּה, בְּפֶרֶט שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ בְּיָדֵינוּ כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וּתְפִלָּה נוֹרָאָה הַנּוֹבַעַת מִשָּׁם. מִלְּבַד עוֹד תּוֹרוֹת נִפְלָאוֹת כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה. וּתְפִלּוֹת נִפְלָאוֹת הַנּוֹבְעִים מֵהֶם אֲשֶׁר עוֹלִים מֵהֶם שַׁעֲשׁוּעִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא עָלוּ מֵימוֹת עוֹלָם. הַט אָזְנְךָ וּלְבָבְךָ וּשְׁמַע וְהָבֵן הֵיטֵב מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה. אִם אָמְנָם הָרְדִיפוֹת בְּלִי שִׁעוּר אֲבָל מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הָרְפוּאוֹת שֶׁהִקְדִּים בְּחַסְדּוֹ הֵם עוֹלִים עַל הַכֹּל, כִּי מֵעוֹלָם לֹא הָיוּ עֲדַיִן רְפוּאוֹת הַנֶּפֶשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁמּוֹעִילִים אֲפִלּוּ לְחוֹלִים אֲנוּשִׁים שֶׁבָּעוֹתִים הַלָּלוּ בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא. וּדְבַר אֱלֹקֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם. וּבְוַדַּאי יִגְמֹר לְטוֹבָה גַּם עִמְּךָ, וְאַל יַעַזְבְךָ וְאַל יִטְּשֶׁךָ, כִּי חַסְדֵי ה' לֹא תָמְנוּ וְלֹא כָלוּ רַחֲמָיו לְעוֹלָם. וּמֵעֵט מִזֶּה אָנוּ רוֹאִין בְּכָל יוֹם מַמָּשׁ, וְיוֹתֵר וְיוֹתֵר מִזֶּה אָנוּ מְחַיִּבִים לְהַאֲמִין בְּחַסְדּוֹ וְטוּבוֹ הַגָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ נִפְסָק לְעוֹלָם.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַכּוֹתֵב מִלֵּב וָנֶפֶשׁ וּמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ. רַק חֲזַק וֶאֱמַץ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קיח

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ד' וַיֵּשֶׁב תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל בִּרְאוֹתִי גֹּדֶל הַחִיּוּת שֶׁקִּבַּלְתָּ מִמִּכְתָּבֵי הֶעָבָר. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ תָּמִיד בִּישׁוּעָתוֹ וְחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ נִפְסָק

לְעוֹלָם, וְהַיּוֹם זֶה סָמוּךְ נָסַע מִכָּאן רַבִּי מָרְדְּכַי נֵרוֹ יָאִיר, וְשָׁלַחְתִּי לְךָ עַל יָדוֹ שְׁנֵי קֻנְטְרֵסִים מֵהַסֵּפֶר הֶחָדָשׁ לְהַעְתִּיקָם, וּבְוַדַּאי יְחַיּוּ נַפְשְׁךָ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן אֵין צָרֵךְ עַתָּה לְהַאֲרִיךְ, וּמַה מְּאד שִׂמַּחְתַּנִי עַל יְדֵי הַבְּשׂוֹרָה הַטּוֹבָה שֶׁנּוֹלַד לָנוּ בֵּן זָכָר מִגֶּזַע קֹדֶשׁ, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם וְלָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל לְסִימָן טוֹב וּלְמַזָּל טוֹב. וְעַל יָדוֹ יִצְמַח צַדִּיק יְלֵכוּ יוֹנְקוֹתָיו צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרַח וְכוּ', וְתֹאמַר לְמַעֲנִי מַזָּל טוֹב לִידִידִי רַבִּי נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר בְּפֶה מָלֵא בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַשְׁמִיעֵנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת תָּמִיד, עַד שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁיָּבוֹא מָבַשֵּׂר טוֹב לְכָל יִשְׂרָאֵל עַל גְּאֻלּוֹתֵינוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְזוֹגָתְךָ תִּחְיֶה מְהֵרָה, וְיִהְיֶה שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה בְּבֵיתְךָ תָּמִיד, וְתוּכַל לַעֲבד אֶת ה' מִתּוֹךְ רב שִׂמְחָה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְכֶם. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְתִפְרֹס בִּשְׁלוֹם יְדִידֵנוּ הַוָּתִיק רַבִּי נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר נָכֶד גְּאוֹן עֻזֵּנוּ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לְבָרָכָה וּתְבָרְכוֹ לְמַעֲנִי בְּמַזָּל טוֹב כַּנַּ"ל וְיִגְדְּלוֹ לְתוֹרָה וּלְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

מכתב קיט

בְּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ב' מִקֵּץ ג' דְּחֲנֻכָּה תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, שָׁלוֹם לְךָ, אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת כִּי ה' עִמְּךָ, קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ עַתָּה, וְאֵין לִי פְּנַאי לַהֲשִׁיבְךָ בַּאֲרִיכוּת, גַּם אֵינִי יוֹדֵעַ מַה לִּכְתֹּב. וְהִנֵּה בְּעִנְיָן אֲשֶׁר אַתָּה מִשְׁתַּדֵּל עֲבוּרִי לְהַסְפִּיק צָרְכֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה הַטַּבְתָּ חַסְדֶּיךָ יְשַׁלֵּם ה' פָּעָלְךָ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתְּךָ שְׁלֵמָה מֵעִם ה', אַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ עַל מָה אַתָּה מִשְׁתּוֹקֵק כָּל כָּךְ לְהוֹדִיעַ לְךָ בְּפֵרוּשׁ כַּמָּה אֲנִי צָרִיךְ עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וּבֶאֱמֶת אֲנִי בְּעַצְמִי אֵינִי יוֹדֵעַ, וּמַה שֶּׁכָּתַבְתָּ לְקַבֵּל פֹּה קֶמַח וּבָשָׂר, טוֹב וְיָפֶה, אִם תּוּכַל לְהָבִיא עוֹד מָעוֹת מַה טּוֹב, כִּי אַתָּה יוֹדֵעַ רִבּוּי הַהֶכְרֵחִיּוּת. וַאֲנִי צָרִיךְ לְשַׁלֵּם בְּשָׂבוּעַ זֶה בְּעַד עֵצִים וְנֵרוֹת. וְגַם זֶה הוּא צָרְכֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ. וְכֵן שְׁאָרֵי הַהֶכְרֵחִיּוּת הָרַבִּים. אַךְ אֵינִי מַטִּיל עֲלֵיכֶם חַס וְשָׁלוֹם הַכֹּל. רַק אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּכֹחֲכֶם עֲשׂוּ. וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה וְיִגְמֹר בַּעַדְכֶם. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ב' אֶכְתֹּב לְךָ עוֹד. יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ כְּלָל. כִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה נָחוּץ מְאד. כִּי עֲדַיִן לֹא קִבֵּל הַמִּכְתָּבִים. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ וְיוֹשִׁיעַ לְךָ בְּכָל מַה שֶּׁאַתָּה צָרִיךְ לְהוֹשִׁיעַ. וְהִנֵּה תְּהִלָּה לָאֵל עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר הָיָה גַּם כֵּן כַּמָּה אוֹרְחִים יוֹתֵר מִמְּנָיָן. יוֹסֵף ה' עֲלֵיהֶם וְכוּ'. וְגַם בְּשָׂבוּעַ זֶה נִשְׁאֲרוּ בְּבֵיתִי כַּמָּה אוֹרְחִים. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעַזְרֵנוּ לְהַסְפִּיקָם, וְהָעִקָּר לְהַסְפִּיקָם צָרְכֵי נַפְשָׁם אֲשֶׁר בְּשַׁבִּיל זֶה בָּאוּ לְכָאן. ה' יִגְמֹר בַּעֲדִי וְכוּ'.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְכֶם. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קכ

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ה' ו דַּחֲנָבָה תקצ"ד לפ"ק.

יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ, בְּהֶאָרַת חֲנָבָה הַקְּדוֹשׁ. בְּשָׁעָה זֶה קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ קֹדֶם הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה. וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל. בִּפְרָט מַה שֶׁהֵטַבְתָּ לַעֲשׂוֹת בְּעִנְיַן מַה שֶׁכָּתַבְתָּ לְאַדְעס לִידִידִי ר"ש נֵרוֹ יָאִיר. הִצְלַחְתָּ וְגַם עָשִׂיתָ פְּרִי תְּהִלָּה לְאֵל. אִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁעָשִׂיתָ מִצְוָה רַבָּה וּזְכוּת גָּדוֹל בְּכַמָּה אֲפָנִים הֵן בִּי וְיוֹתֵר בּוֹ בְּוַדַּאי הָיִיתָ מָלֵא שִׂמְחָה. בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲזָרַנִי עַד כֹּה. וְכָעֵת אֵין לִי פְּנַאי כְּלָל לְהַאֲרִיךְ. כִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה נָחוּץ מְאד וַאֲנָשִׁים עוֹמְדִים עָלַי שֶׁאֲנִי מֻכְרָח לְדַבֵּר עִמָּם. וַה' יְשַׂמְּחֵנוּ בְּהַנֵּס שֶׁל חֲנֻכָּה. וְכֵן יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת גַּם עַתָּה. שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכִּירוֹ בֶּאֱמֶת מִתּוֹךְ רב שִׂמְחָה. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם מָחָר תָּבוֹא לְשָׁלוֹם. וּפָנִים אֶל פָּנִים אֲסַפֵּר לְךָ מַה שֶּׁעָבַר פֹּה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. קכא) בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' עֲשָׂרָה בְּטֵבֶת תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה עִם הַקֻּנְטְרֵסִים. וְשָׁלַחְתִּי לִקְרֹא בְּנֵי הַנְּעוּרִים לִשְׁלֹחַ לְךָ עוֹד. וּבְיוֹם ב' כִּמְדֻמֶּה לִי שֶׁלֹּא קִבַּלְתִּי שׁוּם אִגֶּרֶת רַק שְׁנֵי זְהוּבִים וְהַזֵּיי"גִירִיל. וְהִנֵּה אֲנִי כָּעֵת חָלוּשׁ קְצָת. וְכָל הַיּוֹם הָיִיתִי מֻטָּה עַל מִטָּתִי וְגַם הִתְפַּלָּלְתִּי כֵּן. הַשֵּׁם יִתְבָּרְךָ יִסְעָדֵנִי בְּקֶרוֹב לְמַעַן שְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ. וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין שֶׁאֵין לִי כֹּחַ לְהַאֲרִיךְ כָּלָל. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם כְּשֶׁיָּבוֹא רַבִּי יַעֲקב לְבֵיתוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ דִּבּוּרִים טוֹבִים. וּתְהִלָּה לָאֵל אֶתְמוֹל בְּשַׁבָּת דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה מֵעִנְיַן הָעֵצָה שֶׁכָּל אָדָם צָרִיךְ עֵצוֹת הַרְבֵּה לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ וְכוּ'. וְחָזַרְתִּי הַתּוֹרָה חֲדִי רַבִּי שִׁמְעוֹן וְדִבַּרְנוּ דִּבּוּרִים וְחִדּוּשִׁים נִפְלָאִים. אַךְ מִי יוֹדֵעַ אִם יוּכַל לְאָמְרָם לְךָ כָּרָאוּי דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ תָּמִיד בְּאַהֲבָה וּמַעְתִּיר בַּעַדְךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. יְקַבֵּל חֲמִשָּׁה קֻנְטְרֵסִים הֵינוּ אֶחָד מִתְּחִלָּה כַּסֵּדֶר. וְאַרְבָּעָה בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמֵד שָׁם כִּי אִי אֶפְשָׁר לִשְׁלֹחַ עַתָּה כַּסֵּדֶר הָרִבֵּה. וְאֵין נָפְקָא מִנַּהּ בָּזֶה, וּתְזָרֵז עַצְמְךָ לְהַעְתִּיקָם מְהֵרָה וּלְשָׁלְחָם לְפֹה, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרְךָ יַעְזֹר לְךָ שֶׁתְּקַיְּמָם בֶּאֱמֶת וְתוֹצִיא מֵהֶם עֵצוֹת אֲמִתִּיּוֹת עֵצוֹת עֲמֻקּוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ.

הַקָּטָן נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב קכב

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ב' וַיְחִי תקצ"ד לפ"ק.

שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי נֵרוֹ יָאִיר. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי וְהָיָה לִי לְנַחַת, וְדַע שֶׁתְּהִלָּה לָאֵל הַשֵּׁם יִתְבָּרְךָ בְּרַחֲמָיו עֲזָרַנִי וְחִזַּרְתִּי לְאֵיתָנִי תְּהִלָּה לָאֵל וּמַה שֶּׁעוֹבֵר עָלַי בְּכָל יוֹם אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בָּזֶה כְּלָל. כִּי רַבּוֹת שָׁמַעְנוּ שֶׁמַּשִּׂיחַ יַגִּיד לָאָדָם מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בְּכָל יוֹם. וּמִן הַסְּתָם

מִי שֶׁתְּלוּיִים בּוֹ יוֹתֵר אֲנָשִׁים נַעֲשֶׂה עִמּוֹ יוֹתֵר. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלַי וְיוֹשִׁיעֵנִי בְּכָל מַה שֶּׁאֲנִי צָרִיךְ לְהוֹשַׁע, כִּי עָלַי נֶאֱמַר (תְּהִלִּים קב) שָׁקַדְתִּי וָאֶהְיֶה כְּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גָּג, שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאֲנִי יוֹדֵעַ בַּחֲסָדָיו וּבְרַחֲמָיו הַגְּדוֹלִים, וְהָרְדִיפוֹת שֶׁלִּי הֵם כִּמְעַט בְּלִי שִׁעוּר. אִם אָמְנָם הַכֹּל בַּחֲסָדִים נִפְלָאִים. אַךְ אַף עַל פִּי כֵן כָּשֵׁל כֹּחַ הַסֵּבֶל. וּבְשַׁבָּת הֶעָבַר הָיוּ אֶצְלִי אוֹרְחִים וּמְחָתְנִי רַבִּי שְׁלֹמה וּבְנוֹ רַבִּי אִיצֶ'לֶ מֵהַיְסִין וּמִכְּבָר רַבִּי יַעֲקב נֵרוֹ יָאִיר. וּבְלֵיל שַׁבָּת יָשַׁבְתִּי אֵצֶל הַשֻּׁלְחָן. וְדִבַּרְנוּ דִּבּוּרִים אֲמִתִּיִּים וְנָאִים כְּדַרְכֵּנוּ הַנּוֹבְעִים מִמָּקוֹם שֶׁנּוֹבְעִים. וּבְיוֹם שַׁבָּת בְּתְחִלַּת סְעֻדַּת שַׁחֲרִית הִגִּיעַ לִי מֵחוּשׁ שֶׁלִּי בַּמַּעַיִם (אָמַר הַמַּעְתִּיק הוּא הַמֵּחוּשׁ אֲשֶׁר נִסְתַּלֵּק מִזֶּה בְּשָׁנַת תר"ה לפ"ק כַּמְבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר) וְאַחַר כָּךְ בֵּרַכְתִּי בִּרְכַּת הַמָּזוֹן וְיָשַׁנְתִּי קְצָת בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְתֶכֶף בַּהֲקִיצִי הִתְגַּבֵּר עָלַי הַכְּאֵב מְאד, וְיָשַׁבְתִּי כִּמְבֻלְבָּל עַד סָמוּךְ מְאד לְמִנְחָה, וְלא יָדַעְתִּי כְּלָל מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי הָיוּ לִי דְּבָרִים נִפְלָאִים מְאד, וְהַיְסוּרִים רָצוּ לְבַלְבֵּל אוֹתִי, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחַסְדּוֹ לא עֲזָבַנִי וְהִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמִּי, וּמִן הַשָּׁמַיִם סְעָדַנִי סָמוּךְ לָעֶרֶב מְאד, וְגַם הוֹסִיף חַסְדּוֹ וְעָזָרַנִי לְהַגִּיד בָּרַבִּים אֶת כָּל אֲשֶׁר חָנַנִי, וּתְהִלָּה לָאֵל הָיוּ דְּבָרִים נִפְלָאִים מְאד, וּבבֹקֶר בַּהֲקִיצִי שֶׁהוּא עֶשְׂרָה בְּטֵבֶת נֶחֱלַשְׁתִּי אֵיזֶה חֻלְשׁוֹת עַד שֶׁאָפַס כֹּחִי מַמָּשׁ, כִּמְעַט לא יָכלְתִּי לֵילֵךְ, וְהֻכְרַחְתִּי לְהִתְפַּלֵּל בִּשְׁכִיבָה, וּבְדַחַק גָּדוֹל הָלַכְתִּי לְבֵית הַמִּדְרָשׁ לְמוּל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים בֶּן רַבִּי יַעֲקב בַּעַל מַגִּיהַּ וְחָזַרְתִּי לְבֵיתִי וְשָׁכַבְתִּי בְּחֻלְשׁוֹת עַד הָעֶרֶב, וּבְיוֹם ב' תְּהִלָּה לָאֵל הָיָה לִי שִׁנּוּי לְטוֹבָה, וְהִנֵּה לא יָכלְתִּי לְהִתְאַפֵּק מִלִּכְתֹּב מְעַט מִמַּה שֶּׁעָבַר עָלַי בְּשַׁבָּת הֶעָבַר וְיוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו, וּבְוַדַּאי אֵין זֶה כְּטִפָּה מִן הַיָּם, כִּי עִקַּר הַיְסוּרִים בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת ה'. וּמַה שֶּׁעָבַר בְּכָל הַשָּׁבוּעַ בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כְּלָל. וְלוּלֵא תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי אָז אָבַדְתִּי בְּעָנְיִי. וְהַיּוֹם בַּבֹּקֶר הִרְגַּשְׁתִּי מֻחָדָשׁ כַּמָּה וְכַמָּה צְרִיכִין לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה בְּשִׂמְחָה אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ וְכוּ' וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. כִּי בְּלא הַתּוֹרָה אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ יְכוֹלִים לִחְיוֹת. וְגַם עַתָּה כְּשֶׁאֲנִי זוֹכֵר יָמִים הַבָּאִים לְשָׁלוֹם אֵין לִי שׁוּם סְמִיכָה כִּי אִם עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַתְּפִלָּה. בָּהֶם אוֹכַל לְבַלּוֹת יָמַי שֶׁיֵּשׁ לִי עוֹד לִחְיוֹת וְלִנְשֹׁם נְשִׁימוֹת. וְעַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה דְּקֻדֻּשָּׁה צְרִיכִין לְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי סְבָבוּנִי גַּם סָבְבוּנִי מִכָּל צַד. אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לא עֲזָבַנִי בְּיָדָם. וּמַנִּיחִים לָנוּ בְּכָל פַּעַם הַנְּשִׁימָה לְנָשֹׁם. וְהִנֵּה יָצָאתִי מַדְּרְכִּי עַתָּה לִכְתֹּב לְךָ מְעַט מִיְּסוּרִים שֶׁלִּי מֻחֲמַת שֶׁמַּנְּחִים עַל לִבִּי. אָמַרְתִּי אֶשְׂיחָה וְיִרְוַח לִי. וְגַם אוּלַי תּוּכַל לְהָבִין מִזֶּה רְמָזִים לְחַזֵּק עַצְמְךָ בְּמָקוֹם שֶׁאַתָּה שָׁם. כִּי הִנֵּה אַף עַל פִּי כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לִי לִפְעל פְּעֻלּוֹת טוֹבוֹת. לְחַבֵּר סְפָרִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלֶּה בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל. וּלְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם לְקָרְבָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲשֶׁר עַד כה עֲזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. יוֹסִיף ה' כָּהֵם וְכָהֵם אֶלֶף אֲלָפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת פְּעָמִים וְכוּ'. מִי פָּעַל וְעָשָׂה נִפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה אֲשֶׁר לא יְאֻמַּן כִּי יְסֻפַּר כִּי אִם קוֹרֵא הַדּוֹרוֹת מֵרֹאשׁ וְכוּ'. וּכְמוֹ כֵן

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַפְלִיא חַסָדָיו עִמְּךָ וְעִם כָּל הַמִּסְתּוֹפְפִים בְּצִלּוֹ הַקָּדוֹשׁ. כַּאֲשֶׁר אֲנִי רוֹאֶה כַּמָּה פְּעָמִים בְּמִכְתָּבְךָ, שֶׁאַף עַל פִּי כֵן אַתָּה מְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ בַּתְּפִלּוֹת הַנּוֹרָאוֹת שֶׁלָּנוּ וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה וּבִלְמוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה. חֲזַק בְּנִי וַחֲזַק. וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ עֲשֵׂה, וַעֲשֵׂה מַה שֶּׁתּוּכַל לְחַזֵּק עַצְמְךָ לְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשֶׁךָ. כִּי עִקַּר הַיִּסּוּרִים שֶׁלִּי הוּא הַמָּרָה שְׁחוֹרָה אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרַנִי וְיַעֲזֹר לִי לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ בִּישׁוּעָתוֹ תָּמִיד וְאֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. קכג) אוֹר לְיוֹם ב' שְׁמוֹת תקצ"ד לפ"ק.

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי נֵרוֹ יָאִיר. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי. וְקִצּוּר הַדָּבָר תֵּדַע שֶׁאֵין אֲנִי מַתְחִיל כְּלָל עֲדַיִן לְהָכִין עַצְמִי וְלִנְסֹעַ. וּרְצוֹנִי לִבְלִי לִנְסֹעַ כְּלָל. אַךְ אִם יַגִּיעַ לִי אִגֶּרֶת עוֹד מִשָּׁם וְיַכְרִיחוּ אוֹתִי לִנְסֹעַ אָז אַתְחִיל לְיַשֵּׁב עַצְמִי אֵיךְ לְהִתְנַהֵג. וּכְפִי הַנִּרְאֶה מִן הַסְּתָם לֹא אֶסַּע בְּשָׁבוּעַ זֶה. וּבְוַדַּאי תּוּכַל לְקַבֵּל מִמֶּנִּי עוֹד תְּשׁוּבָה בְּיוֹם ב' אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אִם הִגִּיעַ לִי אֵיזֶה אִגֶּרֶת מִשָּׁם. וּלְעֵת עַתָּה דַּעְתִּי לִבְלִי לִנְסֹעַ כְּלָל רַק אַחַר שַׁבָּת אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אֶסַּע לְאוּמַאן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַף עַל פִּי כֵן אִם לֹא תּוּכַל לָבוֹא עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה טוֹב שֶׁתָּבוֹא בְּאֵיזֶה יוֹם קֹדֶם שַׁבַּת קֹדֶשׁ, כִּי אַחַר שַׁבַּת קֹדֶשׁ בְּסָמוּךְ אֶסַּע לְאוּמַאן אִם יִרְצֶה ה'.

גַּם רַבִּי נַחְמָן נֶכֶד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה רָאוּי שֶׁיָּבוֹא לְפֹה עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי שֶׁרְצוֹנוֹ לָזֶה. כֵּן יַעְזְרוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְמַלְאוֹת רְצוֹנוֹ וּלְשַׁבֵּר כָּל הַמְנִיעוֹת, כִּי מֵהַמְנִיעוֹת יְכוֹלִין לְהָבִין גֹּדֶל מַעֲלַת הַנֶּחֱשָׁק כִּיְדוּעַ לָנוּ. וּלְעֵת עַתָּה הוֹדַעְתַּנִי חֲדָשׁוֹת מֵעִנְיַן צַוָּאַת הַמָּנוֹחַ רַבִּי אַיְיזִיק זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וְהָיָה לִי לְנַחַת. כִּי עַד הֵנָּה לֹא שָׁמַעְתִּי מְזֶה מְאוּמָה. וַה' הַטּוֹב יַנְחֵנִי בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת וְיִחוּס עָלַי וִיסַבֵּב סִבּוֹת לְטוֹבָה לְהַצִּילֵנִי מִטִּלְטוּל הַנְּסִיעָה לְשֵׁם שֶׁקָּשֶׁה עָלַי מְאד. כִּי אֵין לִי שׁוּם כֹּחַ לָזֶה כַּאֲשֶׁר תָּבִין מִמִּכְתָּבִי הַקּוֹדֶם שֶׁשָּׁלַחְתִּי בְּשָׁבוּעַ הֶעָבַר. וַאֲנִי סוֹמֵךְ עַצְמִי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד כִּרְצוֹנוֹ אֶעֱשֶׂה, וּמֻחָמֶת הַנְּחִיצָה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ עוֹד.

דִּבְרֵי אָבִיךָ.

הַקָּטָן נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קכד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' וָאֵרָא תקצ"ד לפ"ק.

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי. תְּקַבֵּל אִגֶּרֶת שֶׁשָּׁלַח לִי רַבִּי חַיִּים נַחוּם נֵרוֹ יָאִיר, גַּם מִכְתָּבִי שֶׁאֲנִי שׁוֹלֵחַ אֵלָיו וְהוּא נִצְרָךְ אֵלֶיךָ גַּם כֵּן, וְתִרְאֶה לְזָרֵז לְשָׁלְחוֹ בְּפָאסְט רִאשׁוֹן זְווִינִיְרַאדְקָע וְהָאַדְרֶעס נִכְתָּב בְּמִכְתָּבוֹ. וְאִם תִּרְצֶה לְהַעְתִּיקוֹ הָרְשׁוּת בְּיָדְךָ. רַק שֶׁלֹּא תְּעַכֵּב לְשָׁלְחוֹ מַחֲמַת זֶה. וְהָאִגֶּרֶת הָרְצוּף פֹּה לְרַבִּי חַיִּים נַחוּם יִהְיֶה בְּמָקוֹם הָאִגֶּרֶת שֶׁאַתָּה נִכְסָף לְקַבֵּל מִמֶּנִּי אֵלֶיךָ. כִּי גַּם אֵלֶיךָ נֶאֶמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם, בִּפְרָט בְּעִנְיַן הַהִתְחַזְּקוּת בְּהִתְבּוֹדְדוּת

וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. וּבְעִנְיַן הַהִתְחַזְקוּת בְּשִׂמְחָה. וְתִכְתֹּב לִי תֵּכֶף אִם קִבַּלְתְּ הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת.

וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשַׂמַּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתוֹ תָּמִיד.

דִּבְרֵי אָבִיךְ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. גַּם מֵאֵלַיִךְ תָּבִין לִכְתֹּב גַּם כֵּן אֵיזֶה דִּבּוּרִים לְרַבִּי חַיִּים נַחוּם כִּי יִהְיֶה לוֹ לְנַחַת, הָאִגֶּרֶת הַזֶּה הֵכַנְתִּי לְשָׁלְחוֹ עַל יְדֵי רַבִּי יוֹסֵף בֶּן שְׁמֶעריל חָתָן הָרַב שֶׁהוּא פֹּה כָּעֵת. וְנִתְעַכֵּב וְלֹא נָסַע כְּלָל, גַּם הַשָּׁלִיחַ לֹא הָיָה אֶתְמוֹל כְּלָל, בְּתוֹךְ כָּךְ הִגִּיעַ אִגֶּרֶת מִקְרִימִינְטְשׁוֹק שֶׁאֲנִי מַכְרָח לִנְסֹעַ לְשָׁם בְּלִי תֵּרוּץ. וַאֲנִי מוּכָן לִנְסֹעַ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּשָׁבוּעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה סָמוּךְ לְפָרָשַׁת בֹּא לְפָנָיו אוֹ לְאַחֲרָיו. כִּי יֵשׁ לִי עִכּוּב מֵחֲמַת הַבִּילְעט וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם וְכוּ'. וְהִנֵּה הָאִגֶּרֶת לְרַבִּי חַיִּים נַחוּם כְּבָר נִסְכַּם בְּדַעְתִּי לְשָׁלְחוֹ מָחָר עַל יְדֵי הַפָּאסְט דְּפֹה, אַךְ מֵאֵת ה' הָיְתָה שֶׁהִגִּיעַ לִי עַתָּה הָאִגֶּרֶת מִמְּךְ וְהָיָה לִי לְנַחַת. כִּי זֶה כַּמָּה יָמִים שֶׁלֹּא קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךְ, וְאָמַרְתִּי לִבְלִי לְמְנֹעַ הַטּוֹב מֵאִתְּךְ וַאֲנִי שׁוֹלֵחַ לְךְ הָאִגֶּרֶת אֲלֵיו אַךְ בְּאֹפֶן שֶׁתִּשְׁלְחוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד בְּיוֹם מָחָר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם וְלֹא תְּעַכְּבוֹ בִּשְׁבִיל לְהַעְתִּיקוֹ רַק תִּקְרָאֵהוּ הֵיטֵב וּתְהִלָּה לָאֵל כְּבָר יֵשׁ לְךְ כַּמָּה אִגְּרוֹת יָפִים, רַק אִם לֹא יִהְיֶה שׁוּם עִכּוּב כְּלָל מֵחֲמַת הַהַעְתָּקָה הָרְשׁוּת בְּיָדְךְ, כִּי מֵאֵלַיִךְ תָּבִין שֶׁהָאִגֶּרֶת נָחוּץ מְאֹד כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ אֵלָיו בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְהִזְדָּרֵז לָבוֹא לְאוּמָאן לְהִתְרָאוֹת פָּנִים אִתִּי, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה וְיִגְמֹר כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן יְרֵאָיו זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּמֵחֲמַת רִבּוּי טִרְדוֹת אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כְּלָל.

דִּבְרֵי אָבִיךְ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קכה

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ה' שְׁמִינִי תקצ"ד לפ"ק:

שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי הָרַבָּנִי הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. מָה אֹמַר לְךָ בְּנִי חֲבִיבִי מַמָּשׁ כָּלְתָה נַפְשִׁי מִגֹּדֶל הַצַּעַר שֶׁהָיָה לִי כָּל יְמֵי הֱיוֹתִי בַּדֶּרֶךְ מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָיָה לִי שׁוּם אִגֶּרֶת מֵאִתְּךָ, וְלֹא יָכֹלְתִּי לְהַעֲבִיר מִדַּעְתִּי כִּי אִם בְּעֵת עוֹסְקִי בְּאֵיזֶה עֲבוֹדָה שֶׁהִכְרַחְתִּי עַצְמִי לְהַעֲבִיר מִדַּעְתִּי הַכֹּל, אֲבָל אַחַר כָּךְ בְּכָל פַּעַם לֹא שָׁקְטָה דַּעְתִּי מִגֹּדֶל הַצַּעַר. וְזֶה הַצַּעַר בִּלְבֵּל אוֹתִי הַרְבֵּה הַרְבֵּה מְאֹד בְּכָל הַיְסוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלַי בְּכָל הַיָּמִים הָאֵלֶּה, מָה אֹמַר מָה אֲדַבֵּר אִם הֶחֱיֵיתָ אֶת נַפְשִׁי מְאֹד כַּאֲשֶׁר מָצָאתִי מִכְתָּבְךָ בְּאוּמַאן הַטָּבַתְּ לַעֲשׂוֹת

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִמָּלֵא פִּי תְּהִלַּת ה' אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ, גַּם פֹּה קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ אֶתְמוֹל וְגַם הַיּוֹם עַל יְדֵי הַשָּׁלִיחַ, וְלַהֲשִׁיבְךָ עֲלֵיהֶם אֵין פְּנַאי, גַּם בְּקָרוֹב תִּהְיֶה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם

בְּבֵיתִי וּנְדַבֵּר פָּנִים אֶל פָּנִים אֶת כָּל אֲשֶׁר יְשִׁים ה' בְּפִינוּ. וְעַתָּה חֲזַק וֶאֱמַץ וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ בְּכָל עֹז כִּי ה' אִתָּנוּ אַל תִּירָא.

וּתְהִלָּה לָאֵל הֵבֵאתִי סֵפֶר תּוֹרָה כְּשֵׁרָה וּמְגֻהָּה מְאד אֲשֶׁר אֵין שְׂכִיחַ דְּגְמָתָהּ בְּמֵאָה פַּרְסָאוֹת וְהַכְּתָב נִפְלָא, גַּם הֵבֵאתִי כֶּתֶר תּוֹרָה עִם שְׁאָר כְּלֵי קֹדֶשׁ נִפְלָאִים גַּם שַׁ"ס וְעֵין יַעֲקב וְהַכל בִּישׁוּעַת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו הַנּוֹרָאִים, זֶה עָנִי קָרָא וַה' שָׁמַע, עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמָיו וְכוּ' וְאַל תִּטְּשֵׁנוּ לָנֶצַח, אֵלּוּ פִּינוּ מָלֵא שִׁירָה וְכוּ' אֵין אָנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת וְכוּ' וְכוּ'.

דִּבְרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ בְּשִׂמְחָה וּלְבָרֵךְ בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ בְּפֶה מָלֵא בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב. וְתִפְרַס בְּשָׁלוֹם יְדִידִי הַוָּתִיק הָאֲבֵרְךָ פְּרִי קֹדֶשׁ הִלּוּלִים מוֹרֵנוּ הָרַב נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר וְתִמְסֹר לוֹ שְׁנֵי הַמִּכְתָּבִים הַמְכֻרָּחִים פֹּה מא"ז וּמֵאֲחוֹתוֹ תִּחְיֶה וּרְצוֹנָם מְאד שֶׁיִּהְיֶה פֹּה לְדַבֵּר עִמּוֹ פָּנִים אֶל פָּנִים, וַה' יְחַזֵּק לְבָבוֹ לֵילֵךְ בְּדַרְכֶךָ הָאֱמֶת בְּדַרְכֵי אֲבוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים כָּרָאוּי לוֹ, וְלֹא נֵבוֹשׁ בּוֹ וְלֹא יֵבוֹשׁ בָּנוּ: דִּבְרֵי אוֹהֲבוֹ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח. נָתָן הַנַּ"ל וְשָׁלוֹם רַב לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּרְחִימְתָן עָזִיזָא, חִזְקוּ וַיַּאֲמֵץ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה', חִזְקוּ מְאד בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים בְּכָל יוֹם, כִּי חוּץ מִזֶּה הַכל הֶבֶל, זְכרוּ מְאד הֶבֶל הָעוֹלָם, הֶבֶל הֲבָלִים אֵין בּוֹ מַמָּשׁ, וְאִם כִּי הַכל יוֹדְעִים זאת, אַף עַל פִּי כֵן צְרִיכִין לַחֲזר זאת בְּכָל יוֹם וְיוֹם וְלַחֲטף בְּכָל יוֹם כָּל מַה שֶּׁנּוֹכַל, אוּלַי אוּלַי נוֹכַל לְהַצִּיל עַצְמֵינוּ מִשֶּׁטֶף מַיִם רַבִּים מִמְּצוּלוֹת יָם שֶׁל הֶבְלֵי הָעוֹלָם, וְעַל כָּל פָּנִים הָרְצוֹן דִּקְדֻשָּׁה בְּעַצְמוֹ גַּם כֵּן טוֹב וְיָקָר מְאד, וְהַיְגִיעָה לְהַצִּיל אֶת עַצְמוֹ אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ זוֹכֶה כָּרָאוּי גַּם כֵּן הוּא טוֹב וְיָקָר מְאד, וְשׁוּם יְגִיעָה וּתְשׁוּקָה וְרָצוֹן טוֹב אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם וּלְנֶצַח נְצָחִים, וְסוֹף כָּל סוֹף יִתְקַבְּצוּ כָּל הַיְגִיעוֹת וְהַתְּשׁוּקוֹת טוֹבוֹת, וְיוֹצִיאוּ אֶת הָאָדָם מִבְּאֵר שַׁחַת מִטִּיט הַיָּוֵן לְאוֹר לַחֲזוֹת בְּנעַם ה' וְכוּ'.

דִּבְרֵי אוֹהֲבְכֶם בֶּאֱמֶת לָנֶצַח. נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב קכו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ה' מְצֹרָע תקצ"ד:

בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁיִּחְיֶה, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזאת הַשָּׁעָה, בְּעֵת הַטִּרְדָּא קְצָת, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לְהָשִׁיב, כִּי כָּל מִכְתָּבֶיךָ זֶה כַּמָּה יָמִים וְשָׁנִים כֻּלָּם מְלֵאִים צְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת, וּמָה אֶעֱשֶׂה לְךָ כִּי כָּךְ בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה בְּנִסָּיוֹן וּבְמִלְחָמָה בְּכָל עֵת וּבְכָל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סָכָה נב) יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְחַדֵּשׁ עָלָיו בְּכָל יוֹם, וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ וְכוּ', וּכְבָר הֶחֱזַקְתִּיךָ הַרְבֵּה עַל פִּי הַדְּבָרִים שֶׁקִּבַּלְתִּי מִפִּי מוֹרֵנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הֶפֵךְ בָּהֶם וַהֲפֵךְ בָּהֶם וְכוּ', וּכְבָר הוֹדַעְתִּיךָ שֶׁעִם כָּל אָדָם נַעֲשָׂה הַרְבֵּה בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּכָל יוֹם כְּמוֹ שֶׁאָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁמַּשִׁיחַ יַגִּיד לְכָל אָדָם מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמּוֹ

בְּכָל יוֹם, וּמִזֶּה לְבַד יְכוֹלִין לְהָבִין שֶׁעִם כָּל אָדָם נַעֲשִׂים מַעֲשִׂיּוֹת שְׁלֵמוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וְטוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל אֲשֶׁר אַתָּה צוֹעֵק עַל כָּל פָּנִים בְּכָל פַּעַם כָּל כָּךְ, כִּי שׁוּם צְעָקָה אֵינָהּ נֶאֱבֶדֶת, מִי יִתֵּן שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם דְּבָרָיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בִּפְשִׁיטוּת לְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, וּכְמוֹ שֶׁאַתָּה צוֹעֵק בְּמִכְתָּבֶיךָ אֵלַי, כֵּן תּוֹצִיא דִּבּוּרֶיךָ בְּפַעַל בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנְךָ בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּוַדַּאי יוֹעִיל לְךָ הַרְבֵּה הַרְבֵּה בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי לָנֶצַח, וְחוּץ מִזֶּה אֵינִי יוֹדֵעַ שׁוּם עֵצָה לִתֵּן לְךָ.

רַק זאת תֵּדַע וְתִזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ לָנוּ תְּהִלָּה לְאֵל חַי עַל מִי לִסְמֹךְ כַּיָּדוּעַ לְךָ בְּנִי חֲבִיבִי. וּבְכֹחַ הַזֶּה תּוּכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ וְלִשְׁפֹּךְ כַּמַּיִם לִבְּךָ נוֹכַח פְּנֵי ה' בְּכָל פַּעַם, אַף גַּם תּוּכַל לְנַחֵם עַצְמְךָ וּלְשַׂמֵּחַ אֶת לִבְּךָ בְּגָדְלָ כחוֹ הַקָּדוֹשׁ הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא מְאד מְאד, וְלוּלֵא זאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי עַל פִּי הַדְּרָכִים הָאֲלֶה. כְּבָר אָבַדְתִּי בְעָנְיִי חַס וְשָׁלוֹם, כִּי לֹא יְאֻמַּן כִּי יְסֻפַּר אֶת אֲשֶׁר עָבַר עָלַי, אַךְ כָּל חַיּוּתִי וְתִקְוָתִי הוּא עַל פִּי הַדְּרָכִים הַנַּ"ל בְּכָל יוֹם שֶׁאֲנִי מוֹדֶה עַל הֶעָבָר שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא אֵיךְ שֶׁהוּא עַל כָּל פָּנִים זָכִינוּ לְהִיוֹת בְּחֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ וְכוּ' וְכוּ', וְעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ לִי כֹּחַ מְעַט לִצְעֹק וּלְהִתְחַנֵּן וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ קְצָת מֵהַרְבֵּה, וּלְפֹעֲמִים נִפְתַּח הַלֵּב לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי הֵיטֵב, וְאִם אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חַסְדְּךָ ה' יִסְעָדֵנִי עַד שֶׁאֲנִי זוֹכֶה עַל כָּל פָּנִים לְהַרְגִּישׁ חֶסְדָיו הַגְּדוֹלִים לָנֶצַח עַד שֶׁאֲנִי מְרַקֵּד מֵחֶמֶת שִׂמְחָה, כַּאֲשֶׁר עֲזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשַׁבָּת הֶעָבַר שֶׁרַקַּדְתִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מה שֶׁהָיָה רָחוֹק בְּעֵינַי בְּכְנִיסַת הַשַּׁבָּת בְּתַכְלִית הָרְחוּק, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲזָרַנִי עַד כה, וְדַע וְהַאֲמֵן שֶׁמִּקְּטַנִּים עַד גְּדוֹל שֶׁבַּגְּדוֹלִים כֻּלָּם צְרִיכִין לִסְבֹּל מְרִירוּת גָּדוֹל בְּכָל יוֹם בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל אֶחָד לְפִי עֶרְכּוֹ, אַךְ אִלְמָלֵא מִלְחָא לָא הֲוֵי עָלְמָא יָכוֹל לְמִסְבַּל מְרִירוּתָא. וּמָה גָּדְלוּ חַסְדֵי ה' שֶׁאֵין אָנוּ מִתְנַגְּדִים עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרִית מֶלַח עוֹלָם, שֶׁהוּא מַמְתִּיק הַמְּרִירוּת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְהֵם מְשַׁלְּמִים לוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְחוֹלְקִים עָלָיו, יִסְלַח לָהֶם ה', וּבְרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁאָנוּ נִצָּלְנוּ מִזֶּה, גִיוַואלְד דִיא וויסט נָאר ניט וָואס סָע טוט זִיךְ אוֹיף דֶּער וֶועלְט וְכוּ' וַהֲרֵי אָנוּ רוֹאִים שֶׁכָּל מִי שֶׁרוֹדֵף בְּיוֹתֵר אַחַר הָעוֹלָם הַזֶּה חַיָּיו מָרִים בְּיוֹתֵר. וְאִם גַּם אַתֶּם אֵינְכֶם נְקִיִּים לְגַמְרֵי מִתַּאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, עַל כָּל פָּנִים אַתֶּם יוֹדְעִים הֵיטֵב הֵיטֵב שֶׁהַכֹּל הֶבֶל וְרִיק, וְאַתֶּם יוֹדְעִים מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַמַּמְתִּיק הַמְּרִירוּת, וְכָל תִּקְוָתְכֶם אֵלָיו, וְכָל מְגַמַּת פְּנֵיכֶם לַיְלֵךְ בְּדַרְכָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְהַרְבֵּה הַרְבֵּה נִצְלְתֶּם מִכַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי מְרִירוּת בְּלִי שִׁעוּר בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְךָ בְּאַהֲבָה וּמְצַפֶּה לְשִׂמְחַת הֶחָג הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

שִׂמַּחְתַּנִי בְּבִשׂוֹרָתְךָ הַטוֹבָה מֵעִנְיַן כְּתִיבַת סְפָרִים בְּבֵית ר"ד נֵרוֹ יָאִיר, בְּוַדַּאי הוּא יִשׂוּעַת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו אַךְ עֲדַיִן צְרִיכִין יְשׂוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים שֶׁיָּפוּצוּ מַעְיְנוֹתָיו חוּצָה בְּכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַחֲיוֹתָם לָנֶצַח:

מכתב קכז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' י"ב נִיסָן תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי, יְקַבֵּל שְׁתֵּי אִגְּרוֹת, אֶחָד לְרַבִּי שִׁמְשׁוֹן וְאֶחָד לְהָרַב הִירְשׁ נֶעמִירוֹבֶר, וְלֹא חֲתַמְתִּים כְּדַי שֶׁיּוּכַל לְקָרוֹתָם, וְאַתָּה תַּחְתּוֹם אוֹתָם כָּרָאוּי שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ בָּהֶם יְדֵי זָרִים, וּתְזָרֵז לְשָׁלְחָם מִיָּד לְאַדֶּעס בְּאֹפֶן שֶׁיַּגִּיעוּ לְיָדָם מַמָּשׁ, וּזְמַן הַמִּנְחָה הִגִּיעַ וְאֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ, וְיֶעֱרַב לְךָ שִׂמְחַת הֶחָג וְתִזְכֶּה לְקַבֵּל הַפֶּסַח הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה בְּשִׂמְחָה וְטוּב לֵב, וְהָעִקָּר שֶׁאֵיךְ שֶׁאַתָּה אוֹחֵז עַתָּה אַף עַל פִּי כֵן יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כַּחֲדָשִׁים כָּל סֵדֶר הָעֲבוֹדָה שֶׁל פֶּסַח וּסְפִירָה וְכוּ' כִּי אַף עַל פִּי כֵן יִהְיוּ נַעֲשִׂין נִפְלָאוֹת חֲדָשׁוֹת לְטוֹבָה עִם כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בֶּחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וְגַם אַתָּה בִּכְלָל בְּוַדַּאי, בִּפְרָט שֶׁאָנוּ זוֹכִין לֵידַע מִבַּעַל הַנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר כָּל דְּבָרָיו וּדְרָכָיו הַתְּמִימִים וְהָעֲמֻקִים שֶׁהִשְׁאִיר לָנוּ יְרוּשָׁה טוֹבָה כֻּלָּם נִפְלָאִים פְּלָאֵי פְּלָאוֹת עַד אֵין חֵקֶר, וְדֵי כָּעֵת בָּזֶה לְשַׂמֵּחַ נַפְשְׁךָ אֵיךְ שֶׁהוּא, וְגַם אָנכִי אֵין לִי שׁוּם שִׂמְחָה וְחִיּוּת כִּי אִם עַל פִּי הַדְּבָרִים הַנַּ"ל וְיֶתֶר מִזֶּה תָּבִין מֵעַצְמְךָ כִּי כְּבָר דִּבַּרְנוּ תְּהִלָּה לְאֵל הַרְבֵּה בָּזֶה, אַךְ הָעִקָּר לְזָכְרָם מֵחָדָשׁ בְּכָל יוֹם בִּפְרָט בְּשִׁנּוּי הַזְּמַנִּים הַקְּדוֹשִׁים כָּאֵלֶּה אֲשֶׁר מִצְוָה עָלֵינוּ לְהַרְבּוֹת לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל דּוֹר וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, וְנַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאד שֶׁאֵין בְּכָל הָעוֹלָם מִי שֶׁיֵּדַע וְיַרְגִּישׁ נִפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ אֲנַחְנוּ בָּעֲנֵינוּ, אֲשֶׁר יִלְאֶה הַפֶּה לְדַבֵּר וְהָרַעְיוֹן לְהָכִיל עִצֶּם הַנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ אֲדוֹן הַנִּפְלָאוֹת לִזְכוֹת לְקַבֵּל אוֹרוֹת עֲצוּמוֹת וְנוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה מֵאוֹר הָאוֹרוֹת וְכוּ' וְכוּ', עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמָיו וְכוּ', עָלֵינוּ לְבַלּוֹת יָמֵינוּ עַל זֶה לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבֵּחַ וְכוּ' בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְמִי שֶׁעָשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלֶּה בַּדּוֹר הַזֶּה, בִּפְרָט בְּעֵת כָּזֹאת בְּפֶסַח שֶׁמִּצְוָה לְהַרְבּוֹת בְּסִפּוּר נִפְלָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְגַם מַה שֶּׁאֲנִי כּוֹתֵב לְךָ עַתָּה הוּא גַּם כֵּן נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים, כִּי לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שֶׁיִּזְדַּמֵּן לִי בַּשָּׁעָה הַזֹּאת עוֹבֵר וְשָׁב לִכְתֹּב לְךָ כִּדְבָרִים הָאֵלֶּה, בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסַיְּעָן עַד כָּאן. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִשְׁמֹחַ בִּישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת, נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קח

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבֵי בְּנֵי מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי הַיּוֹם וְנֶהֱנֵיתִי מְאד, גַּם בְּהַיְיסִין קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ וּמֵחֲמַת זֶה נִמְנַעְתִּי לִנְסֹעַ דֶּרֶךְ הַכְּפָר, וְעַתָּה אֵינִי יוֹדֵעַ אֵיךְ יִפֹּל דָּבָר וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה וְיִגְמֹר הַכֹּל

לְטוֹבָה כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן צַדִּיקֵי אֱמֶת זְכוּתָם יָגֵן עָלֵינוּ. וּכְפִי מִכְתָּבְךָ תִּהְיֶה פֹּה בְּקֶרוֹב עַל כֵּן אֵין לְהַאֲרִיךְ כְּלָל כִּי זְמַן הַמְּנָחָה הִגִּיעַ, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִזְמִין לִי מוֹסֵר כְּתָב זֶה מַה שֶּׁאֲנִי מְצַפֶּה לָזֶה שְׁנֵי יָמִים לִכְתֹּב לְךָ אִגֶּרֶת, גַּם הָאִגֶּרֶת מִפֶּטֶרְבּוּרְג קִבַּלְתִּי וְהָיָה לִי לְנַחַת, וְעַל הַכֹּל נְדַבֵּר פָּנִים אֶל פָּנִים אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וּבְכֻלָּם רוֹאִים מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בָּעוֹלָם בְּכָל יוֹם וְאֵיךְ אִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת אֵיזֶה חַיּוּת בָּעוֹלָם כִּי אִם עַל פִּי דִּבְרֵי קָדְשׁוֹ שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר רַק מִמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ בְּחִינַת קְדֻשַּׁת הַמִּלְחָא, הַמַּמְתִּיק מְרִירוּתָא דְּעָלְמָא אֲשֶׁר בְּלֹא זֶה לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לִחְיוֹת וּלְהִתְקַיֵּם כְּלָל, אַשְׁרֵינוּ שֶׁאָנוּ זוֹכִים עַל כָּל פָּנִים לֵידַע מֵחַיּוּתֵנוּ מִי מְחַיֶּה אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, מַה שֶּׁרַב הָעוֹלָם אֵינָם זוֹכִים לָזֶה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ מְהֵרָה בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם וְשִׂמְחָה. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קכט

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' נָשׂא תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי הַרְבָּנִי הַמַּפְלָג מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר: הֵן הַיּוֹם בָּא לְבֵיתִי מוֹסֵר כְּתָב זֶה הָרַבָּנִי הַנָּגִיד מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים נֵרוֹ יָאִיר מִלְּבוֹב וְהוּא שְׁאֵר בְּשָׂרְךָ כִּי אָבִיו זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הוּא אָחִיהָ שֶׁל חֲמוֹתִי זִכְרוֹנָהּ לִבְרָכָה הִיא אִמְּךָ זְקֵנְתְּךָ, וְאָכֵל אֶצְלִי הַיּוֹם וְהוּא אִישׁ נִכְבָּד, וּבָא אֵלֵינוּ בִּשְׁבִיל לְהִתְרָאוֹת פָּנִים עִמִּי וְעִמָּכֶם כִּי אַךְ עַצְמוֹ וּבְשָׂרוֹ אַתֶּם, וּמִדֵּי עוֹבְרוֹ לְקַאמִינְקָע יַעֲמד אֵצֶל בֵּיתְךָ וּתְקַבְּלוֹ כָּרָאוּי בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת וְאֶת מְכַבְּדֵי תְּכַבֵּד, גַּם תִּרְאֶה לְדַבֵּר עִמּוֹ הֵיטֵב אֵיךְ לִשְׁלֹחַ אִגֶּרֶת אֵלָיו לְלֶעמְבֶּערְג דֶּרֶךְ רַאדִיוִויל, וְעַל שֵׁם מִי יִהְיֶה נִשְׁלָח לְרַאדְוִויל וּמִשָּׁם אֵלָיו, וְכֵן בַּחֲזָרָה יִהְיֶה נִשְׁלָח מִמֶּנּוּ אֵלֶיךָ, וְתִרְשׁוֹם אֶצְלוֹ אַדְרֶעס שֶׁלְּךָ לְמַעַן נוּכַל בְּקַל לְהַשִּׂיג מִכְתָּבִים זֶה מִזֶּה כִּי נָחוּץ הוּא אֵלֵינוּ מְאד, כִּי יָכוֹל לִצְמֹחַ מֶזֶּה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה בְּעִנְיַן הַדְּפָסַת סְפָרֵינוּ, כִּי כְּפִי דְּבָרָיו נוּכַל לְהַדְפִּיס שָׁם בִּישׁוּעָתוֹ הַגְּדוֹלָה יִתְבָּרַךְ, וְגַם קָנָה אֶצְלִי סֵפֶר לִקּוּטֵי תְּפִלּוֹת תְּהִלָּה לָאֵל וּמַאֲלִיךְ תְּבִין נִפְלָאוֹת ה' בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, ה' יְלַחֵם לָנוּ וַאֲנַחְנוּ נַחֲרִישׁ וְנִרְאֶה בִּישׁוּעָתוֹ הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ בְּחַסְדּוֹ עַד יִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת לְעֵין כָּל, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ בְּקֶרוֹב. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קל

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' נָשׂא תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, הַיּוֹם שָׁלַחְתִּי לְךָ אִגֶּרֶת עַל יְדֵי נָגִיד אֶחָד מִלֶּעמְבֶּערְג שֶׁהוּא שְׁאֵר בְּשָׂרִי וּבְוַדַּאי הִגִּיעַ לְיָדְךָ, וְכָעֵת קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ עִם הַמִּכְתָּבִים הַכְּרוּכִים שָׁם, וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לִּכְתֹּב לְךָ עַתָּה גַּם אֵין הַפְּנַאי מַסְכִּים כִּי עַד חֲצוֹת הַיּוֹם הָיִיתִי טָרוּד לְקַבֵּל פְּנֵי הָאוֹרֵחַ

הַנַּ"ל. וְהִנֵּה אֲהוּבִי בְּנִי בְּעִנְיַן הָאוֹרֵחַ הַנַּ"ל רָאוּי לְךָ לְהַחֲיוֹת עַצְמְךָ הַרְבֵּה כִּי אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן אֵין אָנוּ יוֹדְעִים מַה יִּצְמַח מִזֶּה, עַל כָּל פָּנִים לְעֵת עַתָּה הוּא פֶּלֶא גָּדוֹל אֶצְלִי מֵאֵת ה' הָיְתָה זֹאת הֵיא נִפְלָאוֹת בְּעֵינֵינוּ, כִּי כָּל סֵפֶר שֶׁיּוֹצֵא מֵרְשׁוּתִי לִרְשׁוּת אָדָם אַחֵר הוּא עִנְיָן יָקָר מְאד, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁהוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאד אֲשֶׁר אֵין לְבָאֵר, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיּוֹצֵא לַמֶּרְחָקִים, וְהִנֵּה לְעֵת עַתָּה קִבֵּל אֶצְלִי תְּפִלּוֹת וְנָתַן לִי אֶחָד קֶערְבִּיל, וְגַם עָשִׂיתִי עִמּוֹ מַעֲמָד שֶׁנּוֹכַל לִשְׁלֹחַ מִכְתָּבִים אֵלָיו וּלְהַשִּׂיג תְּשׁוּבָה מִמֶּנּוּ, וּכְפִי דְּבָרָיו בְּקַל נוּכַל לְהַדְפִּיס שָׁם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִם יִהְיוּ לָנוּ מָעוֹת, וְלֹה' הַתִּשׁוּעָה, כִּי כָּל מַה שֶּׁזָּכִינוּ עַד הֵנָּה לְגָמר עֶסֶקָיו הַכֹּל הָיָה בְּדֶרֶךְ נִפְלָא מְאד, עַל כֵּן אֲנִי מַאֲמִין שֶׁגַּם עִנְיָן זֶה שֶׁהַזְמִין לָנוּ הַיּוֹם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחַסְדּוֹ הוּא צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה, וּבְוַדַּאי לֹא עַל חִנָּם חַס וְשָׁלוֹם אָנוּ מְבָרְכִין שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה, וּקְצָת רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל אֲשֶׁר בִּלְבָבִי בְּעִנְיָן זֶה, אַךְ חֲזַק וֶאֱמַץ וְשַׂמַּח נַפְשְׁךָ אֲשֶׁר זָכִיתָ לִהְיוֹת נִמְנֶה בֵּין הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הַנִּקְרָאִים עַל שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְקִוִּיתִי לַה' שֶׁגַּם בָּזֶה הָעוֹלָם נִרְאֶה עוֹד נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת וִישׁוּעוֹת נוֹרָאוֹת בַּעֲסָקָיו הַקְּדוֹשִׁים, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַנִּצְחִי שָׁם יִרְאֶה כָּל אֶחָד נִפְלָאוֹת הִישׁוּעוֹת וַחֲסָדִים נִצְחִיִּים בְּדֶרֶכִים נִפְלָאִים וְנִשְׂגָּבִים אֲשֶׁר סְבִיב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, מַה גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ ה' מְאד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ וְאָז נוֹדֶה לוֹ שִׁיר חָדָשׁ וְכוּ' וְנאמַר בְּשִׂמְחָה מָה אָשִׁיב לַה' וְכוּ', לְעֵת עַתָּה רָאוּי לָנוּ לְחַזֵּק נַפְשֵׁינוּ בְּכָל מָקוֹם בְּהַתְקָוָה הַזֹּאת, כִּי תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן יֵשׁ וְיֵשׁ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

וְהִנֵּה יְמֵי הַשָּׁבוּעוֹת הַקְּדוֹשִׁים מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין, בַּעַל הָרַחֲמִים יָחוּס עָלֵינוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְגָמר יְמֵי הַסְּפִירָה בְּקִדֻּשָּׁה וּבְטָהֳרָה שֶׁנִּזְכֶּה עַל כָּל פָּנִים מֵעַתָּה לְהָכִין עַצְמֵנוּ כָּרָאוּי לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בֶּחָג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וְאִם אָמְנָם עֲדַיִן צְרִיכִין לְשַׁבֵּר הַלֵּב עַל זֶה הַרְבֵּה וּלְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ עַל זֶה הַרְבֵּה, וּלְבַכּוֹת לְפָנָיו בִּדְמָעוֹת שְׁלִישׁ כְּבֵן הַבּוֹכֶה לִפְנֵי אָבִיו שֶׁיְּקָרְבֵנוּ גַּם כֵּן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים הַזּוֹכִים לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּשִׂבוּעוֹת, אַף עַל פִּי כֵן בְּיוֹתֵר צְרִיכִין לְחַזֵּק אֶת עַצְמֵנוּ בְּשִׂמְחָה בְּכָל יוֹם, כִּי עִקַּר הַכְּלִי לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה הוּא שִׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּהַתּוֹרָה וַיֹּאמֶר בִּעַז אֶל רוּת וְכוּ' (לִקּוּטֵי מוֹהַר"ן סה) עַל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת מָחוֹל לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא וְכוּ', בְּתוֹךְ כּוֹתְבֵי זֹאת נִזְכַּרְתִּי נְעִימוּת הִתְנוֹצְצוּת שֶׁבִּלְבִּי מִזֹּאת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְאֵינִי יוֹדֵעַ עוֹד מַה לִּכְתֹּב לְךָ מֵרֹב הַתְּשׁוּקָה שֶׁבִּלְבִּי כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי וְכוּ'. כִּי שָׁם מְדַבֵּר מֵהִתְנוֹצְצוּת אֱלקוּת וּבטוּל אֶל הָאַיִן סוֹף עַד שֶׁהָרְשִׁימוּ מֵאִיר לְהַדַּעַת

וּלְהַמְשִׁיךְ מִשָּׁם הַתּוֹרָה עַל יְדֵי גְּדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁנַּעֲשֵׂית כְּלִי לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה, שֶׁכָּל זֶה הוּא סוֹד שֶׁבּוּעוֹת זְמַן תּוֹרָתֵנוּ, מַה נֹּאמַר וּמַה נְּדַבֵּר אִלְמָלֹא לָא אִתֵּינָן לְעָלְמָא אֶלָּא לְמַשְׁמָע דָּא דִּי וְדֵי וְהוֹתֵר, וְכֵן בְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, בָּרוּךְ בַּעַל הָרַחֲמִים הָעוֹשֶׂה חֲסָדִים נִפְלָאִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמּוֹדֶה עַל הֶעָבָר וּמְצַפֶּה לְהַבָּא לִישׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת נֶגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קלא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' אִסְרוּ חַג שָׁבוּעוֹת תקצ"ד לפ"ק.

בְּנִי חֲבִיבִי שִׂמְחַת לְבָבִי, קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ בְּזֹאת הַשָּׁעָה קֹדֶם הַשִּׁנָּה הַמַּכְרַחַת לִי עַתָּה מְאֹד, וְגַם כַּמָּה אֲנָשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ עוֹמְדִים עָלַי לְקַבֵּל רְשׁוּת לָשׁוּב לְבֵיתָם לְשָׁלוֹם, וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין טִרְדָּתִי עַתָּה, עִם כָּל זֶה אַהֲבָתְךָ הַחֲזָקָה אִלְּצַנִי לַהֲשִׁיבְךָ מְעַט, וְאוֹדוֹת הַקַּאפְּטִין הֲטִיבוֹתָ בְּנִי חֲבִיבִי כִּי הָיָה עִם לְבָבְךָ, יְשַׁלֵּם ה' פָּעֳלְךָ אֲשֶׁר תִּשּׂוּקָתְךָ חָזָק לְתוֹמְכֵנִי יוֹתֵר מִכֹּחֶךָ, אַף עִם כָּל זֶה אֵינִי יָכוֹל עַתָּה לְקַבֵּל טוֹבָתְךָ, גַּם אֵין בְּיָדִי הַקֶּעְרְבִּיל עַל הַסְּטְרַאקָע וּשְׁאָר הִצְטָרְכוּת עַל הַקַּאפְּטִין, גַּם בְּזֹאת הַשָּׁעָה הִבְטִיחוּנִי אַנְשֵׁי טֶעפְּלִיק שֶׁיַּעֲשׂוּ לִי אֵיזֶה מַלְבּוּשׁ, וְצִוִּיתִים שֶׁיַּעֲשׂוּ לִי קַאפְּטִין טוֹב, וְאַף עַל פִּי שֶׁיַּמְשֵׁךְ עוֹד אֵיזֶה זְמַן הַהֶכְרֵחַ לְהַמְתִּין כִּי אֵין לִי כֹּחַ לִדְחֹק הַשָּׁעָה וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה וְיַלְבִּישֵׁנִי בִּגְדֵי כָּבוֹד בִּגְדֵי יֶשַׁע מְעִיל צְדָקָה יְעָטָנִי, וּמַה מְּאֹד שִׂמַּחְתָּ אֶת לְבָבִי בְּאִמְרוֹתֶיךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ, שְׁמַעְתִּי שָׁמַעְתִּי. מִי יִתֵּן שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם בִּשְׁלֵמוּת דְּבָרֵינוּ הַנּוֹבְעִים מִסְּפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא רְצוֹן אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְקַיֵּם דְּבָרָיו בֶּאֱמֶת, לְבַלּוֹת יָמֶיךָ עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַתְּפִלָּה וְעַל הַתְּשׁוּבָה וְעַל הַכְּסוּפִין וְהַגַּעְגּוּעִים וּרְצוֹנוֹת טוֹבִים וַחֲזָקִים וַחֲדָשִׁים בְּכָל יוֹם, וּלְהוֹצִיאָם מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, לְדַבֵּר הַכְּסוּפִים בַּפֶּה וְלִצְעֹק וְלַעֲרֹג כְּאַיָּל תַּעֲרֹג עַל אֲפִיקֵי מַיִם, עַד יְרַחֵם ה' מִשָּׁמַיִם עַד שֶׁתִּזְכֶּה בְּכָל פַּעַם לָבוֹא לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַל יְדֵי הַלֵּב נִשְׁבָּר וּלְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה בְּכָל עֵת, כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזֵּנוּ, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ.

דִּבְרֵי אָבִיךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קלב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ב' נָשׂא תקצ"ד לפ"ק, בְּרֶסְלֶב.

מֵרָחוֹק אֶקְרָא לִשְׁלוֹם אֲהוּבִי מְחֻתָּנִי יְדִידִי כְּנַפְשִׁי הָרַבָּנִי הַמַּפְלָג הַנָּגִיד הַמְפֻרְסָם שֵׁלְשֶׁלֶת הַיּוֹחֲסִין מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים הַכֹּהֵן יְחִי ה' עִמּוֹ וְיַעֲלֶה מַעְלָה מַעְלָה בְּתוֹרָה וּגְדֻלָּה עַד כִּי יָבוֹא שִׁילה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. הֵאִירוּ מוּל עֵבֶר פָּנַי אִמְרוֹתָיו הַנְּעִימִים, וְשָׁשׂ אָנכִי עַל אִמְרוֹתָיו כְּמוֹצֵא שָׁלָל רַב. וּבִקַּשְׁתִּי מֵאֵת מַעֲלָתוֹ שֶׁכַּאֲשֶׁר יָבוֹא לְשָׁלוֹם לְבֵיתוֹ נָאוָה קֹדֶשׁ אַל יִתְרַשֵּׁל

לְקַיֵּם הַבְטָחָתוֹ לִכְתֹּב לִי מִיָּד מִשְׁלוֹמוֹ הַטּוֹב, וּבִפְרָט אוֹדוֹת הַהַדְפָּסָה שֶׁיִּרְאֶה לְדַבֵּר עִם הַמַּדְפִּיסִים דְּשָׁם, אִם אוּכַל לְהַדְפִּיס שָׁם הַסְּפָרִים שֶׁלָּנוּ, וְכַמָּה הוּא רוֹצֶה בַּעֲדָם, וּבְאֵיזֶה אֹפֶן יִתְרַצֶּה לְהַדְפִּיס, וְאִם יְהִיוּ מְצוּיִים שָׁם בִּסְבִיבוֹתֵיהֶם קוֹפְצִים עֲלֵיהֶם, הַכֹּל יִשְׁאַל כְּחָכְמָתוֹ, וְיוֹדִיעֵנִי מִיָּד לִקְהִלָּה קְדוֹשָׁה טוּלְטְשִׁין לִבְנֵי רַבִּי יִצְחָק שְׁטֶעְרִין הָאָרֹךְ כַּיָּדוּעַ לְמַעְלָתוֹ. יֶתֶר מִזֶּה אֵין הַזְּמַן מַסְכִּים לְהָאֲרִיךְ, וּשְׁלוֹמוֹ יִגְדַּל נָא וְיַצְלִיחוֹ ה' בְּכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה, עוֹד יָנוּב בְּשֵׂיבָה טוֹבָה, וְהָיָה כְּגַן רָטֹב.

דִּבְרֵי אוֹהֲבוֹ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח וּמְצַפֶּה לִתְשׁוּבָתוֹ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קלג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' נָשֹׂא ב' תקצ"ד לפ"ק.

אֲהוּבִי בְּנִי, בְּשָׁעָה זאת קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ, אֲבָל הָאִגֶּרֶת שֶׁשָּׁלַחְתָּ אֶתְמוֹל לֹא הִגִּיעַ לְיָדַי, וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי לִשְׁאל עָלָיו, וְלֹא טוֹב עָשִׂיתָ מַה שֶּׁלֹּא הִזְכַּרְתָּ בְּמִכְתָּבְךָ עַל יְדֵי מִי שָׁלַחְתָּ אֶתְמוֹל, וְצַר לִי עַל זֶה, בִּפְרָט הָאִגֶּרֶת מִפֶּטֶרְבּוּרְג, וְתוֹדִיעֵנִי מִיָּד עִם מִי שָׁלַחְתָּ, וּמֵהַסְּתָם יַגִּיעַ לְיָדַי, וְכָעֵת אֵין לִי מַה לִּכְתֹּב, כִּי זֶה סָמוּךְ הָיִיתָ פֹּה, וְגַם כָּתַבְתִּי לְךָ אִגֶּרֶת פֹּה בְּיוֹם א' הֶעָבַר, וְכַאֲשֶׁר אָקַבֵּל הָאִגֶּרֶת שֶׁשָּׁלַחְתָּ אֶתְמוֹל אֶרְאֶה לַהֲשִׁיבְךָ עוֹד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם.

וְעַתָּה חֲזַק וֶאֱמַץ, וְתַגִּיל וְתַשִּׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אֲשֶׁר זָכִינוּ לִשְׁאב מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעְיְנֵי הַיְשׁוּעָה, אֲשֶׁר עֲדַיִן לֹא נִפְסְקוּ מֵימָיו הַקְּדוֹשִׁים, כַּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים בַּחוּשׁ שֶׁגַּם עַתָּה נוֹבְעִים דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים כְּמַעְיָן הַנּוֹבֵעַ, כַּאֲשֶׁר אַתֶּם רוֹאִים בְּעֵינֵיכֶם בְּכָל פַּעַם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֶּה לְכֻלָּנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיֵּם דְּבָרָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּכָל עֵת.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

גַּם תִּקַּבֵּל אִגֶּרֶת לְרַבִּי חַיִּים הַכֹּהֵן מִלְּעֶמְבֶּרְג, וְתִשְׁתַּדֵּל לְשָׁלְחוֹ מִיָּד לִקְהִלָּה קְדוֹשָׁה קַאמִינְקָע, וְאִם יִתְמַהֲמַהּ עַד שֶׁתְּבִין שֶׁכְּבָר נָסַע מִשָּׁם לֹא תִּשְׁלְחוֹ כְּלָל, אַךְ רָאוּי לְךָ לְזָרֵז בָּזֶה הַרְבֵּה לִשְׁלֹחַ אֵלָיו הָאִגֶּרֶת מִיָּד, כִּי מֵאֵלֶיךָ תָּבִין כַּמָּה צְרִיכִין לִטְרֹחַ עַל עֵסֶק כָּזֶה, אוּלַי תִּצְמַח מִזֶּה יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה, כִּי כָּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַנְהִיג עִמָּנוּ בְּחַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו בְּכָל עֵת, כִּי כָּל מַה שֶּׁזָּכִינוּ לִגְמר עֶסֶקָיו הַקְּדוֹשִׁים בִּפְרָט בְּעִנְיַן הַהַדְפָּסָה, הַכֹּל הָיָה בְּדֶרֶךְ נִפְלְאוֹת כַּאֲלָה, וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לְהִשְׁתַּדֵּל וְלַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלֵינוּ, וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה, הוּא הִתְחִיל הוּא יִגְמר. ה' יִגְמר בַּעֲדִי.

נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב קלד

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ אוֹר לְיוֹם א' שְׁלַח תקצ"ד לפ"ק.

שָׁלוֹם רַב לַאֲהוּבֵי בְּנִי חֲבִיבִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי אוֹר לְיוֹם ה', וְתַעֲלוּמָה כְּלִיוֹתַי בִּישׁוּעָתְךָ אֲשֶׁר תְּהִלָּה לְאֵל קָנִיתָ בְּחַסְדּוֹ בַּיִת נָאֶה לְמַזָּל טוֹב. אִם אָמְנָם יָדַעְתִּי כִּי כָּבֵד עָלֶיךָ הַדָּבָר קְצָת, עִם כָּל זֶה עָשִׂיתָ יָפֶה שֶׁלֹּא עָזַבְתָּ בַּיִת כָּזֶה, כְּפִי אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי וְהֶבַנְתִּי מֵרָחוֹק, כִּי לֹא בְּכָל יוֹמָא מִתְרַחֵשׁ דִּירָה נָאָה וּרְחָבָה כָּזֹאת בְּמָקוֹם כָּזֶה. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזֹר לְךָ שֶׁתּוּכַל לְסַלֵּק בְּרֶוַח, וּבְרַחֲמָיו יַשְׁפִּיעַ לְךָ בְּכַפְלַיִם שֶׁפַע טוֹבָה וּבְרָכָה וְהַרְחָבָה גְּדוֹלָה לְתוֹךְ בֵּיתְךָ, וְתִרְאֶה לִגְמַר כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ קֹדֶם שֶׁתִּכְנַס לְשָׁם כַּיָּדוּעַ לְךָ, וְגַם תַּעֲשֶׂה מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסֵפֶר הָאֱלֶף בֵּית לְהַכְנִיס לְשָׁם תְּחִלָּה חֵרֶב אוֹ סַכִּין וְכוּ', וְתִזְכֶּה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בְּתוֹךְ בֵּיתְךָ עִם כָּל יוֹצְאֵי חֲלָצֶיךָ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. וְהִנֵּה בְּוַדַּאי מֵהָרְאוּי הָיָה לִי לַעֲזֹר עַל עֵסֶק כָּזֶה, אַךְ יָדוּעַ לְךָ כִּי אֵין בְּיָדִי לַעֲזֹר לְךָ בְּמָמוֹן, אֲפִלּוּ פְּרוּטָה אַחַת, בְּפֶרְט שֶׁאֲנִי צָרִיךְ עַתָּה לַעֲסֹק בִּגְמָר בְּנְיַן בֵּיתִי לְטוֹבָה, וְאֵין בְּיָדִי לַעֲזֹר לְךָ כִּי אִם בִּתְפִלָּה, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁעָזְרוּ בִּתְפִלָּה, וְגַם יוֹתֵר מִזֶּה יִהְיֶה לְךָ לְעֶזֶר וְלִישׁוּעָה מַה שֶּׁאֲנִי מְחַזֵּקְךָ שֶׁאַתָּה תַּעֲסֹק בִּתְפִלָּה וְשִׂיחָה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה עִקַּר הָעֶזֶר וְהַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה מֵהַכֹּל, וְהִנֵּה מֻחֲמַת אַפּוּקֵי שַׁבְּתָא וְאֵין דַּרְכִּי לִכְתֹּב בְּעֵת סָמוּךְ אַחַר הַהַבְדָּלָה רַק אַהֲבָה מְקֻלְקֶלֶת הַשּׁוּרָה וְכָתַבְתִּי לְךָ עַתָּה דְּבָרִי אֵלֶּה הַמַּעֲטִים הַמַּחֲזִיקִים הַרְבֵּה וְיֶתֶר מִזֶּה אֵין בְּכֹחִי עַתָּה לְהַאֲרִיךְ.
דְּבָרִי אֲבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְכֶם. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קלה

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' עֶרֶב ראש חֹדֶשׁ תַּמּוּז תקצ"ד לפ"ק.
תַּעֲלוּמָה כְּלִיוֹתַי בְּדַבֵּר שְׂפָתֶיךָ מֵישָׁרִים, כְּמוֹ חֵלֶב וָדֶשֶׁן תִּשְׂבַּע נַפְשִׁי בִּרְאוֹתִי אִמְרוֹתֶיךָ הַיְקָרִים מִפִּי אֲשֶׁר קִבַּלְתִּי עַתָּה בְּעֵת סְעֻדַּת שַׁחֲרִית שָׁמַעְתִּי אִמְרוֹתֶיךָ כִּי נָעֲמוּ, בַּמֶּה נְקַדֵּם ה' אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרַנִי בְּרַחֲמָיו וְנִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים שֶׁאָזְכֶּה שֶׁיֵּצְאוּ מִפִּי דְּבָרִים כָּאֵלֶּה וְשֶׁיִּכָּנְסוּ בְּאָזְנֵי פְּרִי בִטְנִי שֶׁיִּחְיוּ, הֶאֱמֶת כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר אֲפִלּוּ לְעַצְמוֹ וְכַמְבאָר מִזֶּה בְּלִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן שֶׁאֵצֶל הַמַּעֲשִׂיּוֹת (שִׂיחוֹת הַר"ן א) עַל פָּסוּק כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי גָּדוֹל ה' וְכוּ', וְגַם בָּזֶה בְּעַצְמוֹ רוֹאִין גְּדֻלַּת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו בְּכָל דּוֹר וָדוֹר עִם כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִפְלִיא חַסְדּוֹ עִמָּנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׂא וְלִתֵּן בְּעַל פֶּה וּבִכְתָב בִּדְבָרִים כָּאֵלֶּה הָעוֹמְדִים בְּרוּם רוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם עַד אֵין סוֹף וְיוֹרְדִים עַד אֵין תַּכְלִית לְהַחֲיוֹת גַּם אוֹתִי וְאוֹתְךָ, בְּהִתְנוֹצְצוּת נְעִימַת יְדִידוּת עֲרִיבַת מְתִיקַת תְּשׁוּקַת הִתְנוֹצְצוּת אֱלִקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לָנֶצַח, עָלֵינוּ לְשַׁבֵּחַ לַאֲדוֹן הַכֹּל וְכוּ' אֲשֶׁר הָיָה בְּעֶזְרֵנוּ בַּדּוֹר הַיָּתוֹם הַזֶּה בְּשֵׂכֶל מַצְבֵּנוּ כָּזֶה בְּדַחֲקוּת כָּזֶה, לֵידַע וּלְהַאֲמִין וּלְדַבֵּר בִּדְבָרִים קְדוֹשִׁים כָּאֵלֶּה, מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר מַה נִּשְׁיב לַה' כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלֵינוּ, לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה בְּכָל עֵת בְּכָל יוֹם

וּבְכָל שָׁעָה, לְהַזְכִּיר עַצְמֵנוּ בְּכָל פַּעַם בַּחֲסָדִים הָאֵלֶּה בִּישׁוּעַת נִפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם, וּלְקַיֵּם אָגִילָה וְאֶשְׂמְחָה בְּחַסְדֶּךָ וְכוּ': וְעַתָּה אֲסַפֵּר לְךָ בְּנִי חֲבִיבִי אֶת הַיְשׁוּעוֹת הַפְּרָטִיּוֹת אֲשֶׁר עֲזָרַנִי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה, אַחֲרֵי נְסִיעָתְךָ בְּיוֹם ב' לְעֵת עֶרֶב אַחַר מְנָחָה הֵקִימוּ אֶת הַבִּנְיָן, דְּהַיְנוּ שֶׁהֶעֱמִידוּ אֶת הָעַמּוּדִים וְהַקּוֹרוֹת, שֶׁזֶּה הָיָה דָּבָר גָּדוֹל לְהָקִים אֶת הַבִּנְיָן בְּזֵרִיזוּת כָּל כָּךְ, וְהָיָה עַל זֶה מְנִיעוֹת רַבּוֹת, וַה' עֲזָרַנִי, וּבְיוֹם ה' לֹא עָסְקוּ כִּי אִם שְׁלֹשָׁה עֲרָלִים בְּהַבִּנְיָן, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה יוֹם חַגָּם אֲצֶל אַנְשֵׁי פּוֹלִין וְגַם אֵלּוּ הָעֲרָלִים רָצוּ הַדִּיסַאטְנִיקִים לְבַטֵּל, וּכְבָר נִתְבַּטְּלוּ. אַךְ אַחַר הַהַפְצָרָה וּמְעַט שֹׁחַד חָזְרוּ לְמַלַאכְתָּם. וּבְיוֹם ו' הֶעֱבָר חָפַצְנוּ לַעֲסֹק בְּהַבִּנְיָן עִם כַּמָּה עֲרָלִים. אַךְ הַדִּיסַאטְנִיקִים בִּטְּלוּ הַמְּלָאכָה שֶׁלֹּא נִבְנָה עוֹד עַד אֲשֶׁר נוֹדִיעַ לְהַגַּארַדְנִיטְשֶׁע וְהָיָה לָנוּ קְצָת צַעַר מִזֶּה, וַתִּשְׁבֹּת הַמְּלָאכָה כָּל יוֹם ו', וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרֵנוּ, וְהַיּוֹם פָּעַל אֶצְלוֹ רַבִּי נַחוּם יוֹסֵף שֶׁנָּתַן רְשׁוּת לִבְנוֹת, בָּרוּךְ וּמְבֹרָךְ שְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ, כֵּן יִהְיֶה עִמָּנוּ לְהַזְמִין לָנוּ מָעוֹת וְכָל הִצְטָרְכוּת הַבִּנְיָן שֶׁנִּזְכֶּה לְגָמְרוֹ מְהֵרָה בְּכִי טוֹב, וְלַעֲסֹק בּוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, וּלְסַפֵּר עֶזּוּזוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ מִמְּצָרִים וְעַד הֵנָּה, עַד הַדּוֹר הַזֶּה וְעַד הַשָּׁעָה הַזֹּאת, וְדַע בְּנִי חֲבִיבִי כִּי הַמָּעוֹת שֶׁהָיוּ בְּיָדְךָ לִתֵּן לִי אָז בְּהִיוֹתְךָ פֹּה הֵם הִמְשִׁיכוּ וְהוֹצִיאוּ מִפִּי דְּבָרִים הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ראש השנה ו) בְּפִיךָ זוֹ צְדָקָה שֶׁעַל יְדֵי צְדָקָה נַעֲשָׂה הַדִּבּוּר, וְעַתָּה רָאִינוּ זֹאת בַּחוּשׁ כִּי אָנכִי לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי שֶׁתִּתֵּן לִי אָז וְגַם לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לְדַבֵּר דִּבּוּרִים אֵלֶּה, וְגַם כִּי הָיִיתִי אָז טָרוּד מְאד בְּטַרְדָּא כְּזאת בְּעֵסֶק הַתְחָלַת בִּנְיָן כָּזֶה, אַךְ מֵאֵת ה' הָיְתָה זאת לְדַבֵּר דִּבּוּרִים אֵלֶּה עַל יְדֵי עִצָּם תְּשׁוּקָתְךָ לִשְׁמֹעַ וְעַל יְדֵי מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ הַטּוֹב, וַה' יְשַׁלֵּם פָּעֳלְךָ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתְּךָ שְׁלֵמָה וְכוּ', וְנִדְבוֹת פִּיךָ רְצֵה נָא ה' וּמִשְׁפָּטָיו יְלַמֶּדְךָ וְיַדְרִיכְךָ בְּכָל עֵת בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר לְמַעַן יִיטִיב לְךָ לָנֶצַח, וּמֵחֲמַת הַטַּרְדָּא אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כִּי כָּל הַלַּיְלָה לֹא יָשַׁנְתִּי וְהִתְפַּלַּלְתִּי בַּבֹּקֶר הַשֶּׁכֶם מַה שֶּׁאֵין דַּרְכִּי בְּכָךְ בְּעִתִּים הַלָּלוּ, וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין גְּדֶל הַהֶכְרֵחַ לִי לִישׁן עַתָּה, אַךְ אַהֲבָתְךָ אִלְּצַנִי לִכְתֹּב לְךָ מִיָּד דְּבָרִים אֵלֶּה לְהַחֲיוֹתְךָ לָנֶצַח.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

וְשָׁלוֹם רַב לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּא וּרְחִימְתָן עֲזִיזָא בָּזֶה וּבָבָא לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, חִזְקוּ וְאִמְצוּ לְבַבְכֶם כָּל הַמְיַחֲלִים לַה' וְתַרְגִּילוּ עַצְמְכֶם לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ מֵהַתְּכְלִית הַנִּצְחִי וּלְדַבֵּר כָּל אֶחָד בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְכוּ', כְּדֵי לְקַבֵּל מִכָּל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת וְכוּ', וְאַל תִּתְבַּיְשׁוּ כְּלָל מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים, כִּי תְּהִלָּה לָאֵל אֵין לָנוּ כְּלָל לְהִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵיהֶם, וְאֵין פָּנַאי עַתָּה לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה.

דִּבְרֵי אוֹהֲבְךָ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח. נָתָן הַנַּ"ל.

וּתְקַבֵּל אִגֶּרֶת לר"ש, גַּם זאת מֵאֵת ה' הָיְתָה לְכָתֹב לוֹ עַתָּה דְּבָרִים אֵלֶּה:

מכתב קלו

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ג' חֻקַּת תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה, וְהָיָה לִי לְנַחַת, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזֹר לְךָ שֶׁתִּכְנַס מְהֵרָה לְבֵיתְךָ בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם, וְיַזְמִין לְךָ שֶׁתָּתֵּף טוֹב, וְכָל אֶחָד עַל מְקוֹמוֹ יָבוֹא בְּשָׁלוֹם, וְתִזְכֶּה בְּבֵיתְךָ לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּלְהַכְנִיס אוֹרְחִים הֲגוּנִים אַתָּה וְזַרְעֲךָ לְדוֹרוֹת עוֹלָם לְאָרְךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים, עַד אֲשֶׁר יִבָּנֶה הֵיכַל עַל תִּילוֹ אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

עַתָּה תֵּדַע שֶׁבְּדַעְתִּי נִתְחַדֵּשׁ בְּשָׁבוּעַ הֶעָבַר לִנְסֹעַ בְּסָמוּךְ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם לְאוּמַאן, וּבְדַעְתִּי לִנְסֹעַ בְּיוֹם ה' הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה סָמוּךְ לְשַׁבָּת אוֹ אַחַר שַׁבָּת הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה בְּסָמוּךְ לַחֲשֹׁב שָׁם מַחֲשָׁבוֹת בְּעִנְיָן גְּמָר הַבְּנָיָן. כִּי הַהֶכְרֵחַ לַחֲשֹׁב בָּזֶה, וּלְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה הַרְבֵּה, אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי עֶזְרִי מֵעִם ה', וְגַם בְּעִנְיַן בְּנָיַן בֵּיתִי אֲנִי צָרִיךְ לַעֲסֹק בְּשָׁבוּעַ זֶה עַל כָּל פָּנִים וְהַכִּיס רֵיק וְכוּ', אַךְ לַה' הִישׁוּעָה שֶׁיַּעְזֹר עַל הַכֹּל, כִּי הַרְבֵּה הַרְבֵּה רֶוַח וְהַצָּלָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְהָיָה מֻהְרָאוּי לְנַגֵּשׁ אוֹתְךָ גַּם כֵּן מַה שֶּׁנִּשְׁאַרְתָּ חַיָּב עַל הַבְּנָיָן הַנַּ"ל בְּאוּמַאן, אַךְ אֵינִי יוֹדֵעַ אִם אַתָּה יָכוֹל עַתָּה לָתֵת לַכֶּסֶף מוֹצָא, אַךְ אִם אֶפְשָׁר אֵיזֶה סַךְ עַל זֶה מְעַט אוֹ הַרְבֵּה מַה טּוֹב, וַה' יְבָרֶכְךָ וְיַצְלִיחֶךָ בְּכִפְלַיִם, בְּרָכָה וְשָׁלוֹם וְחַיִּים, כְּנַפְשְׁךָ וְנָפֶשׁ אָבִיךָ הֶחָפֵץ וּמִתְגַּעְגֵּעַ לִשְׁמֹחַ בָּכֶם שֶׁיִּקַּיִם בָּכֶם יִשְׂמַח אָבִיךָ וְאִמְּךָ וְכוּ'.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, גַּם מֹרֵנוּ מָרְדְּכַי וְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּקַשְׁתִּי כָּל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּשְׁלְחוּ עַל הַבְּנָיָן הַקָּדוֹשׁ בְּאוּמַאן, יִרְאוּ לִשְׁלֹחַ מִיָּד בְּשָׁבוּעַ זֶה, לְמַעַן יִהְיֶה לָכֶם חֵלֶק טוֹב בִּגְמַר הַבְּנָיָן קָדוֹשׁ וְנוֹרָא מְאד:

מכתב קלז

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' פִּנְחָס תקצ"ד לפ"ק.

רַב שָׁלוֹם לַאֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, הָרַבָּנִי הַמַּפְלִג מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה, מִכְתָּבְיךָ קִבַּלְתִּי זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְלֹא הָיָה לִי עִם מִי לְהָשִׁיבְךָ עַד הַיּוֹם, וּמַה מְּאד הִגְדַּלְתִּי הַשִּׂמְחָה עַל הַמִּכְתָּב מִלְּבוֹב, אִם אָמְנָם עֲדַיִן צְרִיכִין יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים רַבִּים שֶׁיִּהְיֶה נִצְמָח מִזֶּה הַפֵּרוֹת הַטּוֹבִים שֶׁאָנוּ מְחַכִּים לָהֶם, עִם כָּל זֶה טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל הַתְחָלַת הִתְנוֹצְצוּת צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּעֵסֶק כָּזֶה, כִּי אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי אֵין זֶה דָּבָר רֵיק מַה שֶּׁהוֹלְכִים לְעֵת עַתָּה מִכְתָּבִים מִשָּׁם בְּעִנְיָן זֶה, וַה' יָחוּס עַל עַמּוֹ וְיִגְמֹר בַּעֲדֵנוּ כִּרְצוֹנוֹ וְכִרְצוֹן יְרֵאָיו הָאֲמִתִּיִּים וְכוּ', ה' יִגְמֹר בַּעֲדִי וְכוּ'. וּבְעִנְיַן בֵּיתְךָ שֶׁקָּנִיתָ לְמַזָּל טוֹב גַּם כֵּן נָתַתָּ שִׂמְחָה בְּלִבִּי מַה שֶּׁפָּטַרְתָּ אֶת הַשָּׂכֵן. וּכְפִי מִכְתָּבְךָ הַשֵּׁנִי נַח לְךָ מִן הָרִאשׁוֹן. וְגַם בָּרוּךְ הַשֵּׁם שֶׁכְּבָר

בָּאתָ עִמּוֹ אֶל עֵמֶק הַשָּׁוְה. וְזָכִיתָ בְּחֶלְקְךָ אֲשֶׁר חָפַצְתָּ. וְעַל הַכֹּל טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל הֶעָבָר וּלְבַקֵּשׁ עַל הֶעָתִיד. וְגַם כַּפֵּי פְּרוּשׁוֹת לַשָּׁמַיִם שֶׁתִּזְכֶּה לִכְנס לְבֵיתְךָ לְחַיִּים טוֹבִים אֲרֻכִּים וּלְשָׁלוֹם, וְתִזְכֶּה לַעֲסֹק שָׁם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אַתָּה וְזַרְעֲךָ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת לְדוֹרוֹת עוֹלָם. וְיִהְיֶה שָׁלוֹם בְּבֵיתְךָ וְרַעֲנָן בְּהֵיכָלְךָ עוֹד תָּנוּב בְּשֵׂיבָה טוֹבָה וּתְהִי כְּגֶן רָוֶה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. וְהִנֵּה תְּהִלָּה לְאֵל יֵשׁ לִי עַתָּה שִׂיחָה נָאָה בְּעִנְיַן בֵּית יִשְׂרָאֵל הַנּוֹגֵעַ אֶל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי הַנִּצְחִי. אַךְ אֵין פְּנַאי לְבָאֳרָהּ בִּפְרָט בִּכְתָב עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה. וּכְבוֹד יְדִידֵנוּ רַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר הוּא עַתָּה פֹּה. וְהַיּוֹם אוֹ מָחָר יִסַּע מִפֹּה. וַאֲנִי צָרִיךְ לְדַבֵּר עִמּוֹ. עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כְּלָל. וּבַעַל הַיְשׁוּעוֹת יוֹשִׁיעֲךָ וְיַצְלִיחֲךָ בְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה. וְכָל הַקָּמִים עָלֶיךָ לְרָעָה מְהֵרָה תּוּפַר עֲצָתָם וְכוּ'. וְתִזְכֶּה תָּמִיד לְאַדְבָּקָא מַחֲשַׁבְתְּךָ בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. מִכָּל הַמַּחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָתְךָ וּמַעְתִּיר בַּעַדְכֶם. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קלח

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פָּרָשַׁת פִּנְחָס תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי מֵרַבִּי פִּנְחָס הֶעניֶ"ס. וּכְבָר יָדַעְתִּי מִקֹּדֶם מֵרַבִּי טוּבְיָה מִטֶּעפְּלִיק שֶׁנִּכְנַסְתָּ לְבֵיתְךָ נָאָוָה קֹדֶשׁ. יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לְחַיִּים טוֹבִים אֲרֻכִּים וּלְשָׁלוֹם לְךָ וּלְכָל בֵּיתְךָ. וְתִזְכּוּ לַעֲסֹק שָׁם בַּעֲבוֹדַת ה' בֶּאֱמֶת. וְיִהְיֶה בֵּיתְךָ בֵּית וַעַד לַחֲכָמִים בַּיִת פָּתוּחַ לְרִוָחָה, בַּיִת שֶׁמְּגַדְּלִין בּוֹ תּוֹרָה וּתְפִלָּה. וְכָעֵת כְּבָר עָבַר חֲצוֹת הַיּוֹם וּקְדֻשַּׁת שַׁבַּת קֹדֶשׁ מְמַשְׁמֶשׁ וּבָא. וְאֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ כְּלָל. וּכְפִי הַנִּרְאֶה לֹא אֶסַּע עוֹד שׁוּם נְסִיעָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד אַחַר שַׁבַּת נַחֲמוּ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ בְּשַׂבַּת נַחֲמוּ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה. מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכֶּה לְהָכִין עַצְמֵנוּ מֵעַתָּה עַל שַׁבַּת נַחֲמוּ שֶׁנִּזְכֶּה לְנֶחָמָה שְׁלֵמָה עַל כָּל צָרוֹת נַפְשֵׁנוּ שֶׁלֹּא נִסֹּג עוֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּה עִקַּר הַנֶּחָמָה וְהַיְשׁוּעָה עַל הַכֹּל. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קלט

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' מְנַחֵם אָב תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁלַח לְךָ רְפוּאָה שְׁלֵמָה קַל מְהֵרָה וִישִׁיבְךָ לְאֵיתָנְךָ בִּשְׁלֵמוּת. בָּזֶה הַשָּׁעָה קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ עִם הַסַּךְ מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים קְאפִּיקֶעס. וְחוּץ מִזֶּה כַּמָּה וְכַמָּה פְּרוּטוֹת שֶׁל בְּלָעְךָ וְאֵינִי יוֹדֵעַ מִסְפָּרָם וְלֹא נִזְכְּרוּ בְּמִכְתָּבְךָ כְּלָל. וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי הֵם שַׁיָּכִים. וְהִנֵּה מֵאֵלֶיךָ תָּבִין גֹּדֶל צַעֲרִי מִצַּעֲרָךְ וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה לְהַשִּׁיבְךָ עַתָּה בְּחִפָּזוֹן. כִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה נָחוּץ. וְהַיּוֹם פָּנָה. וְהוּא סָמוּךְ לְמִנְחָה. וְהַמִּכְתָּב מִיּוֹם (חָסֵר) עֲדַיִן לֹא בָּא לְיָדִי וְאֶרְאֶה לַחֲקֹר אַחֲרָיו. וְנִפְלֵאתִי עָלֶיךָ בְּנֵי חֲבִיבִי עַל אֲשֶׁר עֲדַיִן אֵינְךָ יוֹדֵעַ שֶׁבְּכָל

יוֹם וְיוֹם מִתְחַדֵּשׁ עַל כָּל אֶחָד כַּמָּה מְנִיעוֹת וּבִלְבּוּלִים שׁוֹנִים אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר. וְכָל זֶה בִּכְלַל מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סֶפֶר נב) בְּכָל יוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְחַדֵּשׁ עָלָיו. וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹזְרוֹ וְכוּ'. וְגַם אִיתָא בִּדְבָרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁכָּל אָדָם בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ צַעַר בְּכָל יוֹם וְכוּ' וּצְרִיכִין הַמְתָּקָה גְּדוֹלָה שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר הַצַּעַר בְּיוֹתֵר חַס וְשָׁלוֹם וּמַה זֶּה חִדּוּשׁ אֶצְלְךָ מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְהֶכְרֵחַ לֵילֵךְ עַל פִּי הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה אַז מֶעֶן הָאט נָאר נִיט צוּא טָאן וְכוּ'. וְתַאֲמִין לִי בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁזֶּה אֵיזֶה זְמַן שֶׁאַתָּה בְּעַצְמְךָ כָּתַבְתָּ לִי וְהִזְכַּרְתָּ אוֹתִי דִּבּוּרִים אֵלּוּ הַנַּ"ל בְּמִכְתָּבְךָ שֶׁאֵין צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת כְּלָל וְכוּ' וְהֶחֱיֵיתָ אוֹתִי בָּהֶם מְאד. אַף עַל פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת מִפִּי שָׁמַעְתָּ אוֹתָם אַף עַל פִּי כֵן בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן נִשְׁכְּחוּ קְצָת מִלִּבִּי וְאַתָּה הִזְכַּרְתַּנִי. וְרָאִיתִי אָז גְּדֶל מַעֲלַת שִׂיחָתֵנוּ שֶׁמְּקַבְּלִין דַּיִן מִן דַּיִן. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁהָעִקָּר הוּא הָרָצוֹן וּתְהִלָּה לָאֵל יֵשׁ לְךָ רְצוֹנוֹת טוֹבִים וַחֲזָקִים מְאד וְאַתָּה פּוֹעֵל בָּהֶם הַרְבֵּה לְטוֹבָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּבְתוֹךְ כָּךְ אַתָּה חוֹטֵף גַּם כֵּן כַּמָּה דְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וְלַה' הַיְשׁוּעָה שֶׁתּוּכַל

*

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִלְמד יוֹתֵר וְלַעֲסֹק בִּתְפִלָּה יוֹתֵר. כִּי הַבָּא לִטָּהֵר מְסַיְּעִין לוֹ אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן. וְאַף עַל פִּי שֶׁצְּרִיכִין זְרִיזוּת גָּדוֹל צְרִיכִין גַּם לְהַמְתִּין הַרְבֵּה. וּבְוַדַּאי כְּבָר שָׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי הַרְבֵּה בְּכָל זֶה. וְעַל כָּל אֵלֶּה הָעִקָּר דְּעִקָּר הוּא גְּדֶל כֹּחַ שֶׁל זָקֵן דִּקְדֻשָּׁה סָבָא דְּסָבִין שֶׁאָנוּ נִשְׁעָנִים עָלָיו. תְּהִלָּה לָאֵל יֵשׁ לָנוּ עַל מִי לִסְמךְ יֵשׁ וַיֵּשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא. חֲזַק בְּנִי חֲזַק. כִּי ה' אִתְּךָ וְעִמְּךָ אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת. וַה' יִסְעָדְךָ מְהֵרָה וְתָשׁוּב לְאֵיתָנְךָ וּתְחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרֶיכִי לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ מַה שֶּׁתּוּכַל לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ. וְהִנֵּה עַתָּה שָׁכִיחַ מְאד גַּם פֹּה וּבַשְּׁאָר עֲיָרוֹת מֵחוּשִׁים וְחוֹלָאַת כְּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ. אַךְ מַה שֶּׁכָּתַבְתָּ שֶׁמֻּחָמַת צַעַר וּדְאָגָה בָּא לְךָ חַס וְשָׁלוֹם אַתָּה צָרִיךְ לָשׁוּב עַל זֶה, כִּי לֹא כָךְ הוּא הַמִּדָּה וְלֹא כָּךְ יָפֶה לְךָ לִהְיוֹת נִמְשָׁךְ אַחַר הַצַּעַר כָּל כָּךְ חַס וְשָׁלוֹם, כִּי צְרִיכִין לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ מִיָּד כְּשֶׁעוֹבֵר אֵיזֶה דָּבָר שֶׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ וּלְקַיֵּם דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְעוֹלָם וְכוּ' דְּעֵבֶד רַחֲמָנָא לְטָב עָבֵד. יֶתֶר מִזֶּה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ, וְכַפִּי פְּרוּשׁוֹת לַה' אֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים. רַחֲמִים גְּדוֹלִים רַחֲמִים פְּשׁוּטִים שֶׁאֵין בָּהֶם תַּעֲרֻבֶת דִּין כְּלָל, וְיִהְיוּ הָרַחֲמִים בְּיֶדְכֶם שֶׁתְּזַכּוּ לְכָל טוּב בָּזֶה וּבַבָּא לָנֶצַח.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ וּמְצַפֶּה לִשְׁמעַ הַטּוֹב מֵאִתְּךָ מְהֵרָה. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קמ

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' רְאֵה תקצ"ד לפ"ק.

אֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבִי. מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה. וְאִם אָמְנָם יֵשׁ לִי צַעַר מִזֶּה שֶׁבָּאתָ לִידֵי זֶה לְהִצְטַעֵר כָּל כָּךְ בַּדֶּרֶךְ בִּשְׁבִיל רֶוַח כָּזֶה. עִם כָּל זֶה זֹאת נֶחָמָתִי מַה שֶּׁכָּתַבְתָּ שֶׁנִּזְכַּרְתָּ בְּדִבְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁדֶּרֶךְ הוּא תִּקּוּן הַבְּרִית, וּבְכַוָּנַת אֱלוּל. וּמֵהַסָּתָם חֲשַׁבְתָּ אָז כַּמָּה דִּבְרֵי תּוֹרָה. וְגַם הָיָה לְךָ בְּתוֹךְ כָּךְ לְפָרֵשׁ שִׂיחָתְךָ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ מִזֶּה כַּמָּה פְּעָמִים. וּמִסְתָּמָא קִיַּמְתָּ קְצָת מִזֶּה. וְעַל יְדֵי זֶה לַה' הַתִּקְוָה שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה. וְגַם צְרִיכִין לְכַוֵּן בִּשְׁעַת הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁכָּל הַטָּרְחוֹת וְהַיְגִיעוֹת נֶחֱשָׁבִין טָרְחוֹת שֶׁל מִצְוָה שֶׁהֵם יְקָרִים מְאד. וְהִנֵּה בָּרוּךְ הַשֵּׁם עָסְקוּ אֶצְלִי בְּתִקּוּן הַסֵּכָּה כָּל יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ הֶעֱבַר וְגַם בְּיוֹם מָחָר וְאַחַר כָּךְ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם נַעֲסֹק בָּזֶה. אַךְ אֶפֶס כֶּסֶף, וְעַל יְדֵי רַבִּי נַחְמָן אוֹדִיעַ לְךָ מִזֶּה. וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה וִיפָרְנְסֵנוּ בְּכָבוֹד וְיִהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ לִהְיוֹת כִּרְצוֹנוֹ הַטּוֹב בֶּאֱמֶת, וְלִגְמֹר עִסְקֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לִזְכוֹת אֶת הָרַבִּים לָנֶצַח.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַטָּרוּד קְצָת וְתָדַע שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה בְּעֶזְרֵנוּ לִהְיוֹת שְׂמֵחִים הַרְבֵּה בִּסְעֻדָּה שְׁלִישִׁית מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתִּי כְּלָל, כִּי אַדְרַבָּא הָיָה לִי אָז כְּבֵדוּת וְלֵב נִשְׁבָּר וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲזָרַנִי בְּנִפְלְאוֹתָיו לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַד שֶׁהִגִּיעַ עַד הָרַגְלַיִן, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עֲזָרַנִי עַד כֹּה. וְיוֹתֵר מִזֶּה יִסַּפֵּר לְךָ רַבִּי נַחְמָן אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם. וּצְרִיכִין לִזְכֹּר כָּל זֹאת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בִּפְרָט מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּבֵיתִי בְּחַסְדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הִיא כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ בָּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר. אִם אָמְנָם הַהֶכְרֵחַ לְהַשְׁכִּיחַ מִדַּעְתּוֹ הֶעָבַר כְּדֵי שֶׁלֹּא יְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מִתְּפִלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁמִּצַּד זֶה הַשִּׂכְחָה מַעֲלָה גְּדוֹלָה. אַף עַל פִּי כֵן לְכָל עֵת וְכָל פַּעַם צְרִיכִין לְשִׂים לֵב לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם מַה נַּעֲשֶׂה עִמּוֹ בָּעוֹלָם. וְנָבוֹן יָבִין לַאֲשׁוּרוֹ אֵיךְ לִנְהֹג עִם כָּל מִדָּה בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ. וַה' יוֹלִיכֵנִי בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת תָּמִיד. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קמא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם מוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ אוֹר לְיוֹם א' שׁוֹפְטִים תקצ"ד לפ"ק.

סִימָן טוֹב וּמַזָּל טוֹב לִבְנִי חֲבִיבִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק שֶׁיִּחְיֶה. תְּהִלָּה לְאֵל חָלְתָה גַּם יָלְדָה בִּתִּי חַנָּה צִירִיל תִּחְיֶה הִיא אֲחוֹתְךָ בַּת לְמַזָּל טוֹב בְּיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר. וְרַבַּת שִׂבְעָה לָהּ נַפְשֵׁנוּ צַעַר וּמְרִירוּת גָּדוֹל מַחֲבְלֵי לֵדָה שֶׁלָּהּ שֶׁהָיוּ קָשִׁים מְאד. וְנִמְשְׁכוּ מִתְּחִלַּת לֵיל ו' עַד אַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית בְּיוֹם ו' כְּמוֹ ב' שָׁעוֹת. דְּהַיְנוּ שָׁעָה עֲשִׂירִית עַל הַזַּיֵּיגִיר. וּכְבָר יָדַעְתָּ בְּנִי חֲבִיבִי כִּי טוֹב ה' לַכֹּל שֶׁלְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם טוֹב ה'. דְּהַיְנוּ תְּפִלָּה (כַּמְבאָר בְּסִימָן י"ד לִקּוּטֵי חֵלֶק א), בִּפְרָט כִּי, תְּהִלָּה לְאֵל, נִמְצָא בְּאוֹצְרוֹתֵינוּ סְגֻלּוֹת יְקָרוֹת, תְּפִלּוֹת נוֹרָאוֹת עַל מַקָּשָׁה לֵילֵד הֵמָּה הָיוּ בְּעֶזְרֵנוּ. אַחֲרֵי אֲשֶׁר כִּמְעַט אָפַס כֹּחָהּ בִּבְחִינַת וְכֹחַ אֵין לְיוֹלֵדָה, וְצִעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת הִקְשִׁיבָם, וְיָלְדָה בְּשָׁלוֹם לְמַזָּל טוֹב

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. בַּמֶּה אֲקַדֵּם ה', אִכַּף לְאֵלֹקֵי מָרוֹם עַל כָּל הַחֲסָדִים הַנִּפְלָאִים שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ לֵידַע עַל כָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם תּוֹרוֹת נוֹרָאוֹת כָּאֵלֶּה. וּקְצָרָה הַיְרִיעָה וְאֶפֶס הַפָּנַאי לְבָאֵר וּלְהַזְכִּיר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה מְדַבֵּר מֵעִנְיַן הוֹלָדָה, וּבְכָל תּוֹרָה וְשִׂיחָה יְכוֹלִין לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר וְיָרֵא וְצַדִּיק אֱמִתִּי וכו'. מַה גָּדְלוּ מַעֲשֵׂי ה' אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּנוּ בַּדּוֹר הַזֶּה מִי פָּעַל וְעָשָׂה וכו'. וְהִנֵּה אַחֲרֵי אֲשֶׁר עֲזָרַנִי ה' שֶׁיָּלְדָה לְמַזָּל טוֹב בְּחֶמְלָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִתְחִילוּ לִנְגֹּשׁ אוֹתִי מָעוֹת לִגְמֹר צָרְכֵי שַׁבָּת וְצָרְכֵי הַיּוֹלֶדֶת שֶׁתִּחְיֶה וּבְיָדִי אֵין לְפָרְטָהּ אֲפִלּוּ פְּרוּטָה אַחַת. וַאֲנִי עֵינִי וְיִגְעַ מֵחֶסְרוֹן הַשָּׁנָה כָּל הַלַּיְלָה בְּצַעַר וּבְכִלְיוֹן עֵינַיִם כְּזֶה. בְּפִרְט בְּעֶרֶב שַׁבָּת. בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא רַבִּי אִיצִיק בֶּן רַבִּי יְהוּדִיל הַכֹּהֵן וְהֵבִיא לִי מִכְתָּבוֹ עִם שְׁנֵי רוּבַּל כֶּסֶף. וְעַתָּה מֵאֵלֶיךָ תָּבִין מָה זָכִיתָ בָּזֶה בְּזוֹ הַשָּׁעָה. וּבְוַדַּאי הַכֹּל מֵאֵת ה' שֶׁהִזְמִין לִי הַשָּׁלִיחַ בִּזְמַנּוֹ. אַךְ תְּשׁוּקָתְךָ הַטּוֹבָה זְכָה אוֹתְךָ לָזֶה כִּי בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ וכו'. וְהִנֵּה עַתָּה סָמוּךְ לַחֲצוֹת לֹא שָׂכַרְתִּי עֲגָלָה. אַךְ מֵאַהֲבָתְךָ לָקַחְתִּי מוֹעֵד לְעַצְמִי עַתָּה לְהָכִין הָאֲגֶרֶת הַזֹּאת כִּי בְּעֵת שֶׁיַּגִּיעַ הַשָּׁלִיחַ בְּוַדַּאי לֹא יִהְיֶה לִי פְּנַאי לְהוֹדִיעֲךָ וְכָל זֶה לְהַחֲיוֹתְךָ וּלְהַשִּׁיבְךָ בִּדְבָרֵי אֱלֹה כַּאֲוַת נַפְשְׁךָ. וְהִנֵּה בְּחַסְדּוֹ עֲזָרָנוּ שֶׁהֵיינוּ שְׂמֵחִים הַרְבֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשַׁבָּת זֶה וַחֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה הָיוּ מְרֻקָּדִים הַרְבֵּה. וּכְבָר נִקְרָא שְׁמָהּ בְּיִשְׂרָאֵל אֶסְתֵּר שֶׁיִּינָצֵא שֶׁתִּחְיֶה, יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּזְכּוּ לְגַדְּלָהּ לְחֻפָּה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת. וְתִהְיֶה לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל לְמַזָּל טוֹב וּלְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה, וְנִזְכֶּה לְקַבֵּל חֹדֶשׁ אֱלוּל הַנּוֹרָא הַזֶּה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה. כִּי כָּל דִּבְרֵי מִכְתָּבִי הַנַּ"ל מְדַבְּרִים מֵאֱלוּל שֶׁנִּרְמָז בַּפָּסוּק (מִשְׁלֵי לא) עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ וַתִּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן שֶׁהוּא צָרוּף אֱלוּל בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן כ"א וְשָׁם מְדַבֵּר מֵעִנְיַן יוֹלְדוֹת וּמֵעִנְיַן צַעֲקָתֵנוּ יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם עַיִן שָׁם. רְאֵה וְהָבֵן שֶׁבְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה יְכוֹלִין לִמְצֹא כָּל מְבֻקָּשׁ כִּי בְּשַׁבָּת זוֹ בֵּרְכוּ חֹדֶשׁ אֱלוּל וְהָיָה חִבּוּר נִפְלָא לְעִנְיַן הַנַּ"ל. וְכֵן הוּא בְּכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁכָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַכֹּל יְכוֹלִין לִמְצֹא בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּדְרָכִים נִפְלָאִים כַּאֲשֶׁר כְּבָר שְׁמַעְתָּ וְרָאִיתָ וְהֶבַנְתָּ אֲצִלִי כַּמָּה פְּעָמִים וְכָל זֶה לְפִי מְעוּט שִׂכְלֵנוּ, מִכָּל שֶׁכֵּן הַנִּסְתָּרוֹת שֶׁבָּהֶם עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית, אִלּוּ כָּל הַיָּמִים דְּיוֹ וְכוּ' אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַחִדּוּשִׁים וְהַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת שֶׁבְּכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה, וְעַל אוֹדוֹת תְּשׁוּקָתְךָ הָעֲצוּמָה בֶּאֱמֶת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אִם אָמְנָם זֶה יָקָר מְאד, אַךְ צְרִיכִין לִזְכּר בְּהַתּוֹרָה לַשֶּׁמֶשׁ שָׁם אהֶל בָּהֶם שָׂאוֹר לַהֲבוֹת הַלֵּב שֶׁל אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי הוּא עַד אֵין סוֹף עַד אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לַעֲבד אֶת ה' מֵרִבּוּי הַהִתְלַהֲבוּת וּצְרִיכִין לְצַמְצֵם הַהִתְלַהֲבוּת הַזֹּאת וכו' עַיִן שָׁם, וְאִם אָמְנָם נִדְמֶה לְךָ שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶאֱמְרָה לִגְדוֹלִים מִמְּךָ, בֶּאֱמֶת גַּם אַתָּה צָרִיךְ לִזְהֵר בָּזֶה, כִּי אֲפִלּוּ בַּמַּדְרֵגָה הַנִּמּוּכָה צְרִיכִין לְצַמְצֵם הַהִתְלַהֲבוּת שֶׁלֹּא

יִבְעַר יוֹתֵר מִדַּאי כְּדֵי שֶׁלֹּא יְבַלְבְּלוֹ חַס וְשָׁלוֹם וְלֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת כְּלָל מֵרִבּוּי הַתְּשׁוּקָה וְהַגַּעְגּוּעִים, וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר וְאִי אֶפְשָׁר עַל פְּנֵי הַכְּתָב, וְגַם כִּי אֶפֶס הַפְּנַאי, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְעוֹרֵר לְבַבְכֶם בֶּאֱמֶת שֶׁתִּזְכּוּ לְהַרְגִּישׁ אֱמִתַּת נְעִימַת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְלֵילֵךְ בָּהֶם בֶּאֱמֶת בְּכָל עֵת כָּל אֶחָד בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא, וּלְקַיֵּם בֶּאֱמֶת אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ שָׁזֶּהוּ סוֹד כַּוָּנַת אֱלוּל וְלֵילֵךְ בָּזֶה בֶּאֱמֶת וּבְתָמִימוּת, לְקַיֵּם וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְכוּ' כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַטָּרוּד מְאד עַתָּה, חָפֵץ בְּטוֹבַתְכֶם הַנִּצְחִית וּמַעְתִּיר בַּעֲדָם. נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב קמב

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם א' תְּבא תקצ"ד לפ"ק.

שָׁלוֹם לִבְנִי חֲבִיבִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה וְהֶחֱיֵיתָ אֶת נַפְשִׁי בִּרְאוֹתִי כְּתִיבַת יָדְךָ, אַךְ צַר לִי מְאד עַל אֲשֶׁר עֲדַיִן לֹא קַמְתָּ מִמַּטָּתְךָ, ה' יִסְעָדְךָ וְיִקִימְךָ מְהֵרָה וְיִשִׁיבְךָ לְאֵיתָנְךָ בִּשְׁלֵמוּת חִישׁ קַל מְהֵרָה, וְנָא בְּנִי חֲבִיבִי לְמַעַן הַשֵּׁם הַסֵּר דְּאָגָה וּמָרָה שְׁחוֹרָה מִלִּבְּךָ וְאַל תִּירָא וְאַל תִּפְחַד כְּלָל כִּי הַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְהַפַּחַד מַזִּיקִים חַס וְשָׁלוֹם לְהַגּוּף הַרְבֵּה וּלְהַנֶּפֶשׁ בְּוַדַּאי, חֲזַק וֶאֱמַץ לִבְּךָ וְקַוֵּה אֶל ה' אֲשֶׁר עַד הֵנָּה עֲזָרָךְ, אַל יִטֹּשׁ וְאַל יַעֲזֹב אוֹתְךָ וִירַפְּאֲךָ וַיַּחֲלִימְךָ מְהֵרָה, וְתִזְכֶּה לִהְיוֹת עִמָּנוּ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקָּדוֹשׁ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה, וַאֲשֶׁר רְצוֹנְךָ חָזָק שֶׁאֶהְיֶה אֶצְלְךָ עוֹד הַפַּעַם, קָשֶׁה עָלַי הַטִּלְטוּל מְאד מְאד, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן לְמַעַן אַהֲבָתְךָ אֶרְאֶה לִהְיוֹת בְּשָׁבוּעַ זאת אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אֶצְלְךָ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם, אַךְ בְּנִי חֲבִיבִי אַל תַּרְבֶּה בְּגַעְגּוּעִים הַרְבֵּה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁאֶהְיֶה אֶצְלְךָ בְּכָל יוֹם כִּי רַבּוּ טִרְדוֹתַי וּבְעִסְקֵי שָׁמַיִם כַּיָּדוּעַ לָךְ, וְכַפִּי פְּרוּשׁוֹת אֶל ה' יוֹמָם וָלַיְלָה יָחוּשׁ וְיִרַחֵם עָלֵינוּ וִישִׁיבְךָ לְאֵיתָנְךָ מְהֵרָה וְתִזְכֶּה לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבוֹת.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעֲדְךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קמג

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' תָּבוֹא לְאוּמָאן בְּשִׂמְחָה תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, צַר לִי מְאד מַה שֶּׁעֲדַיִן לֹא שָׁבְתָּ לְאֵיתָנְךָ, וּבְיוֹתֵר צַעֲרִי גָּדוֹל עַל עַצְמִי גַּעְגּוּעֶיךָ אֲחָרַי לָבוֹא אֵלֶיךָ, וּבֶאֱמֶת הוּא דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר עַתָּה, כִּי חִשַּׁבְתִּי דַּרְכִּי בָּזֶה הַרְבֵּה וַאֲנִי רוֹאֶה שֶׁאֵין זֶה רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאֶסַּע עַתָּה לְבַטֵּל עַצְמִי מִתּוֹרָה וּתְפִלָּה מִלִּבַּד שְׁאָרֵי טְעָמִים שֶׁבְּלִבִּי, וְאַף עַל פִּי כֵן אִם הָיְתָה הָעֲגָלָה הוֹלֶכֶת וְחוֹזֶרֶת לְפֹה הָיִיתִי מֻכְרָח לְבַטֵּל עַצְמִי עַל יוֹם אֶחָד לִנְסֹעַ, אֲבָל מֵאַחַר שֶׁאֵין הָעֲגָלָה רַק לְשָׁם, וְאֶהְיֶה מֻכְרָח לִשְׁכֹּר עֲגָלָה לַחֲזֹר, וְדַעְתִּי לַחֲזֹר מְיָד וְיָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּהְיֶה לְךָ צַעַר מִנְּסִיעָתִי מֵאִתְּךָ יוֹתֵר מֵהַנַּחַת, עַל

כֵּן אָמַרְתִּי שֵׁב וְאַל תִּסַּע עָדֶיךָ, וְטוֹב כִּי אֶהְיֶה לְךָ מֵעִיר לַעֲזֹר בְּתִפְלָה וְתַחֲנוּנִים כְּפִי כֹחִי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלֶיךָ וְעָלַי וְיִשֵּׁיבְךָ לְאֵיתָנְךָ מְהֵרָה, וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָ וְתִזְכֶּה לִנְסֹעַ מְהֵרָה עַל צִיּוּן הַקָּדוֹשׁ לְאוּמַאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ, וּבְשָׁבוּעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֶהְיֶה אֶצְלְךָ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, וְקִוִּיתִי לַה' שֶׁבְּתוֹךְ כָּךְ תָּשׁוּב לְאֵיתָנְךָ וְנוֹדֶה לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ עַל יְשׁוּעָתְךָ חִישׁ קַל מְהֵרָה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ כָּל טוּב מֵאִתְּךָ. וַאֲנִי מְבַקֵּשׁ וּמַזְהִיר אוֹתְךָ שֶׁתָּסִיר הַגַּעְגּוּעִים מִלִּבְּךָ וּבְפָרֵט הַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְהַדְּאָגוֹת וְהַפַּחְדִים תָּסִירֵם מִלִּבְּךָ כִּי הֵם מַפְסִידִים לַגּוּף מְאד חַס וְשָׁלוֹם כַּיָּדוּעַ וְהַבְּחִירָה חָפְשִׁית אֲפִלּוּ אֵצֶל הַחוֹלֶה, חֲזַק וְהִתְחַזֵּק בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל כִּי ה' עִמְּךָ וְכוּ', וּזְכוּת הַצַּדִּיק גְּאוֹן עֻזֵּנוּ יָגֵן עָלֶיךָ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, וּבָזֶה יֵשׁ וְיֵשׁ לָנוּ לִשְׁמֹחַ תָּמִיד בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלֵינוּ כִּי הַכֹּל לְטוֹבָה וְלַה' הַיְשׁוּעָה שֶׁיִּתֵּן הָרַחֲמִים בְּיָדֵינוּ וְכוּ'. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קמד

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' נִצָּבִים תקצ"ד לפ"ק.

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מָה אמַר לְךָ בְּנִי מִגְדָּל צַעֲרִי וּמַכְאוֹבַי עַל צַעַרְךָ וְחֶלְשָׁתְךָ, וּתְשׁוּקָתִי וְגַעְגּוּעַי לָבוֹא אֵלֶיךָ בְּלִי שִׁעוּר, כִּי יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָעֶגְל רוֹצֶה לינק וְכוּ', אַךְ מָה אֶעֱשֶׂה כִּי רַבּוּ הַמְּנִיעוֹת, כִּי לֹא יָכוֹלְתִּי לְבַטֵּל עַצְמִי עַד הֵנָּה בְּשׁוּם אפֶן, וַעֲתָּה אֲנִי מִתְרוֹשֵׁל בְּכַוָּנָה לְבִלִּי לִנְסֹעַ מִיָּד כִּי אֲנִי רוֹצֶה לָבוֹא אֵלֶיךָ בְּעוֹד יוֹם אוֹ יוֹמַיִם כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה סָמוּךְ לְשַׁבַּת קֹדֶשׁ יוֹתֵר, כִּי קִוִּיתִי לַה' שֶׁאָז אוּכַל לְחַזֶּקְךָ וּלְאַמֶּצְךָ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ שֶׁתִּסַּע עִמָּנוּ לְאוּמַאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ד' אָבוֹא אֵלֶיךָ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלַה' הַיְשׁוּעָה שֶׁבְּתוֹךְ כָּךְ תִּתְחַזֵּק בְּאפֶן שֶׁאוּכַל לְחַזֶּקְךָ בִּדְבָרִים וּלְשַׂמֶּחֲךָ בִּישׁוּעָתוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁתּוּכַל לִנְסֹעַ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אַחַר שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְאוּמַאן, וְהִנֵּה הַיּוֹם בַּבֹּקֶר קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם הִגְדִּיל צַעַרְךָ בִּלְבִּי מְאד עַד אֲשֶׁר בָּכִיתִי בִּדְמָעוֹת עַל צַעַרְךָ וְהִתְפַּלַּלְתִּי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׁבְרוֹן לֵב, בַּעַל הָרַחֲמִים יִשְׁמַע אֲנָקָתֵנוּ וְיוֹשִׁיעֲךָ מְהֵרָה שֶׁתּוּכַל לִהְיוֹת בְּאוּמַאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה וְהָיָה בְּדַעְתִּי לִשְׁלֹחַ הַיּוֹם שְׁלִיחַ מְיֻחָד אֶחָד מֵאֲנָשֵׁנוּ לְחַזְּקְךָ וּלְבַקֶּרְךָ, וְאַחַר כְּךָ בְּעֵת הַתְּפִלָּה בָּא לְבֵיתִי יְדִידֵנוּ כְּבוֹד רַבִּי נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר נֶכֶד אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מוֹסֵר כְּתָב זֶה וְנִמְלַכְתִּי מִלִּשְׁלֹחַ אִישׁ מְיֻחָד, אַךְ בִּקַּשְׁתִּי מִמְּךָ בְּנִי חֲבִיבִי יְדִידִי מַחְמַד עֵינִי הָסֵר מִלִּבְּךָ הַדְּאָגוֹת וְהַגַּעְגּוּעִים וּבְטַח בַּה' שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, וְהִנֵּה בְּסָמוּךְ קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ מֵרַבִּי לֵייבִּילֶע וְהֶחֱיֵיתִי נַפְשִׁי מְאד בִּרְאוֹתִי כְּתִיבַת יָדְךָ אֲשֶׁר לְזֶה כָּלְתָה נַפְשִׁי, אַךְ צַעַר גָּדוֹל מְאד מִגְדָּל צַעַרְךָ וְחֶלְשָׁתְךָ, וּבִפְרָט מֵעֶצֶם גַּעְגּוּעֶיךָ אַחֲרַי וּבֶאֱמֶת הָיִיתִי מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים לָבוֹא אֵלֶיךָ מִיָּד, אַךְ חִשַּׁבְתִּי

דְּרָכַי וְהוּא מֵהַנִּמְנָע שֶׁאֶתְמַהֲמַהּ כָּל הַשָּׁבוּעַ אֶצְלְכֶם. עַל כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְהַמְתִּין עַד יוֹם ד' אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בּוֹא אָבוֹא אֵלֶיךָ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכַנַּ"ל, נָא בְּנִי יְדִידִי זְכֹר אַל תִּשְׁכַּח שֶׁכְּבָר דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה מֵעִנְיַן אָדָם לְעָמָל יוּלָּד, וְשֶׁבְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עַל הָאָדָם הַרְפַּתְקָאוֹת הַרְבֵּה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְאָדָם לֵידַע מֵהֶם תְּחִלָּה, וְהַכֹּל צְרִיכִין לְקַבֵּל בְּאַהֲבָה וְלֵידַע שֶׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו כֻּלָּם לְטוֹבָתוֹ, וְעַל יְדֵי זֶה, בְּנָקֵל יוֹתֵר לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיָּסִיר הַמַּחֲלָה וְהַיִּסּוּרִים מֵאִתָּנוּ, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁהֵם לְטוֹבָה, אֲבָל אֵין בְּיָדֵינוּ כֹּחַ וְשֵׂכֶל לְקַבֵּל הַטּוֹבָה הַזֹּאת, עַל כֵּן אָנוּ מְבַקְּשִׁים אֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים שֶׁיִּהְיוּ הָרַחֲמִים בְּיָדֵינוּ כַּיָּדוּעַ לְךָ בְּנִי חֲבִיבִי, וְלֹה' הַיְשׁוּעָה שֶׁיָּסוּר הַמַּחֲלָה מִקִּרְבְּךָ לְגָמְרֵי וְתָשׁוּב לְאֵיתָנְךָ מְהֵרָה, וּבוֹא תָבוֹא בְּרִנָּה לְאוּמָּאן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ, וְשָׁלוֹם וְחַיִּים וּבְרִיאוּת הַגּוּף וְכָל טוּב כְּנַפְשְׁךָ וְנַפְשׁ אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב.

מכתב קמה

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' דְּסִלְיחוֹת תקצ"ד לפ"ק:

אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, אֲנִי עוֹמֵד עַתָּה בְּחַד כַּרְעָא עַל הָעֲגָלָה לִנְסֹעַ לְאוּמַאן, וְנִזְכַּרְתִּי בְּאַהֲבָתְךָ וְעִכַּבְתִּי עַצְמִי לִכְתֹּב לְךָ שׁוּרוֹתַיִם אֵלּוּ, וּבְיוֹם אֶתְמוֹל כָּתַבְתִּי לְךָ עַל יְדֵי רַבִּי מֹשֶׁה בְּהָרַב וּבְוַדַּאי הִגִּיעַ לְיָדְךָ, וְאַחַר כָּךְ קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ וְלֹא נִזְכַּר שָׁם שֶׁקִּבַּלְתָּ מִכְתָּבִי, וּמַה מְּאֹד גָּדוֹל צַעֲרִי וּכְאֵבִי עַל חֻלְיְיךָ בִּפְרָט עַל עִנְיַן הַקַּדַּחַת רַחֲמָנָא לִצְלַן בַּעַל הָרַחֲמִים יְעוֹרֵר רַחֲמָיו הָעֲצוּמִים עָלֶיךָ וְעָלֵינוּ וְיָסִיר מִמְּךָ כָּל מַחֲלָה מְהֵרָה וְתָשׁוּב לְאֵיתָנְךָ בִּשְׁלֵמוּת מְהֵרָה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן, וְנָכוֹן לִבְּךָ בָּטוּחַ יִהְיֶה שֶׁבְּוַדַּאי אֵין אַתָּה יוֹצֵא מִמַּחֲשַׁבְתִּי, וְגַם אֲבַקֵּשׁ כָּל יַקִּירֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהִתְפַּלֵּל עָלֶיךָ, וְתִשְׁלַח עַל פִּדְיוֹן לִידִידֵנוּ כְּבוֹד רַבִּי יוּדְל, אֲפִלּוּ אֵיזֶה סַךְ מַעַט תּוּכַל לִשְׁלֹחַ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁמַע תְּפִלּוֹתֵינוּ בְּרַחֲמִים וְתִזְכֶּה לִכְתִיבָה וַחֲתִימָה טוֹבָה לְחַיִּים טוֹבִים אֲרֻכִּים וּלְשָׁלוֹם.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קמו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה תקצ"ה לפ"ק.

אָתְמוֹל בָּאתִי לְעֵת עֶרֶב, וּמָצָאתִי מִכְתָּבְךָ, וְהֶחֱיֵיתָ אֶת נַפְשִׁי מְאֹד בָּזֶה, אַךְ צַעֲרֵי גָּדוֹל מְאֹד עַל שֶׁעֲדַיִן לֹא שַׂבְתָּ לִבְרִיאוּתְךָ, אַךְ קַוֵּה קִוִּיתִי לַה' שֶׁבְּקָרוֹב תִּוָּשַׁע, כִּי לֹא לָנֶצַח יָרִיב וְכוּ', כִּי הוּא יַכְאִיב וְיָחֳבֹשׁ, לְמַעַן הַשֵּׁם חֲזַק וֶאֱמַץ וְחַזֵּק עַצְמְךָ לְהַרְחִיק הַמָּרָה שְׁחוֹרָה בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל, וּבַעַל הָרַחֲמִים יָחוּס עָלֶיךָ, וִישַׁמַּח נַפְשְׁךָ בִּישׁוּעָתוֹ, וְתָשׁוּב לְאֵיתָנְךָ מְהֵרָה,

וְיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וְיִגְמֹר הַחֲתִימָה לְחַיִּים טוֹבִים אֲרֻכִּים וּלְשָׁלוֹם, וְכָעֵת טַרִידְנָא טוֹבָא, וּזְמַן תְּפִלָּה

מכתב קמז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר תקצ"ה לפ"ק.

בְּנִי חֲבִיבִי וִידִידִי, הִנְנִי כּוֹתֵב בְּדֶמַע בְּזָכְרִי גְּדֶל צַעֲרְךָ, שֶׁלֹּא זָכִינוּ שֶׁתִּהְיֶה אֶצְלֵנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הֶעָבַר, אַךְ נָכוֹן לִבְּךָ בָּטוּחַ יִהְיֶה שֶׁגַּם זֶה לְטוֹבָה, כִּי דַּרְכֵי ה' נִפְלָאוֹת מְאֹד מְאֹד, וּמְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִנֵּה עַתָּה הִזְמִין ה' לְבֵיתִי מוֹסֵר כְּתָב זֶה יְדִידִי רַבִּי אַיְזִיק נֵרוֹ יָאִיר, וְגַם זֶה מֵאֵת ה' הָיְתָה נִפְלָאוֹת הוּא כַּאֲשֶׁר יְסַפֵּר לְךָ, נָא בְּנִי חֲבִיבִי שֶׁתִּכְתֹּב לִי תֵּכֶף אַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים מִבְּרִיאוּתְךָ הַטּוֹב, וּבַעַל הָרַחֲמִים יִסְלַח עֲוֹנוֹתֶיךָ, וְיָקִים אוֹתְךָ מֵחָלְיְךָ וְתָשׁוּב לְאֵיתָנְךָ בִּשְׁלֵמוּת, וְרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אָמְרוּ (נְדָרִים מא) אֵין אָדָם עוֹמֵד מֵחָלְיוֹ עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ עֲוֹנוֹתָיו, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעָבַר עָלֶיךָ גַּם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, וּבְוַדַּאי כְּבָר נִסְלְחוּ עֲוֹנוֹתֶיךָ, וּמֵעַתָּה תָּשׁוּב לְלֶכֶת בְּדַרְכֵי ה' וּלְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדָתוֹ וּבְתוֹרָתוֹ בְּכָל מַה שֶּׁתּוּכַל וְתָגִיל וְתָשִׂישׂ בִּישׁוּעָתוֹ, וְיֵטִיב לָכֶם הַחֲתִימָה לְחַיִּים טוֹבִים אֲרֻכִּים וּלְשָׁלוֹם.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ: נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קמח

תַּעֲלוּמָה כְּלִיּוֹתַי תְּהִלָּה לְאֵל בִּישׁוּעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר עַד כֹּה עֶזְרָךְ כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתְּ בְּמִכְתָּבֵךְ זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים; כֵּן יִהְיֶה ה' עִמָּךְ לַהֲשִׁיבֵךְ לְאֵיתָנֵךְ בִּשְׁלֵמוּת בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת. וְתַתְחִיל מֵחָדָשׁ לְהִתְחַזֵּק בְּדַרְכֵי ה' וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַשָּׂמֵחַ [וְתִשְׂמַח] בִּישׁוּעָתֵךְ וּמְצַפֶּה לִשְׁמֹעַ כָּל טוּב מֵאִתֵּךְ תָּמִיד.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּבְפָרָט לִידִידִי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן:

מכתב קמט

אוֹר לְיוֹם ה' בְּרֵאשִׁית תקצ"ה לפ"ק.

בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וְהָיָה לִי לְנַחַת גָּדוֹל, אַךְ אֵין לִי פְּנַאי עַתָּה לְהַשִּׁיבְךָ בַּאֲרִיכוּת, כִּי בָּא אֵלַי הַשָּׁלִיחַ בְּאֶמְצַע כְּתִיבָתִי דִּבְרֵי תּוֹרָה הַמֻּכְרָחִים מְאֹד לְכָתְבָם מִיָּד, וְיִגִּיעַ גַּם לְךָ טוֹבָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּיָּמִים הַבָּאִים לְשָׁלוֹם, כְּשֶׁתִּזְכֶּה לִרְאוֹתָם בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהִנֵּה כְּבָר שָׁמַעְתָּ מֵהַיְסוּרִים וְהַבְּזָיוֹנוֹת שֶׁהָיוּ לָנוּ בַּיָּמִים שֶׁעָבְרוּ, וְאַף עַל פִּי כֵן חַסְדּוֹ גָּבַר עָלֵינוּ וּבִישׁוּעָתוֹ הַנִּפְלָאָה יִתְבָּרַךְ הָיִיתִי בְּשִׂמְחָה בַּיָּמִים הָאֵלּוּ

יוֹתֵר מִשְּׁאָר שָׁנִים, גַּם בְּיוֹם אִסְרוּ חַג סְבִיב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּנִפְלְאוֹתָיו שֶׁרַבִּי שְׁמוּאֵל צוֹרֵף עָשָׂה סִיּוּם הַתּוֹרָה וְכִבֵּד אוֹתִי לְהַכְנִיס הַסֵּפֶר תּוֹרָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהָיִינוּ בְּשִׂמְחָה תְּהִלָּה לָאֵל, בְּאִסְרוּ חַג לְעֵת עֶרֶב, אֵצֶל הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת מִבַּחוּץ וּבִפְנִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת וְרָקְדְנוּ הָרְבֵּה בְּשִׂמְחָה, וְגַם זֶה מֵאֵת ה' הָיְתָה, כִּי כָּל הַשְּׂמָחוֹת שֶׁלָּנוּ הֵם יְשׁוּעוֹת ה' וְנִפְלְאוֹתָיו הָעֲצוּמִים, כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזֵּנוּ, וְעַתָּה בְּנֵי מַה מְּאֹד הֶחֱיֵיתָ אֶת נַפְשִׁי בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְתָּ שֶׁנִּתְעוֹרַרְתָּ לְקוּם בַּחֲצוֹת מֵחֲמַת הַבְּזָיוֹנוֹת שֶׁלָּנוּ, כָּךְ הוּא הַמִּדָּה, וְכָךְ יָפֶה לָנוּ לְשַׁבֵּר לִבֵּנוּ עַל יְדֵי זֶה, אַךְ בְּיוֹתֵר צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה בְּרֹב הַיּוֹם כְּכֻלּוֹ עַל גֹּדֶל חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר זָכִינוּ לְהִנָּצֵל מִלְּהְיוֹת בְּכְלַל הַמִּתְנַגְּדִים עַל נְקֻדּוֹת הָאֱמֶת כָּזֶה, לוּלֵא ה' עֶזְרָתָה לָנוּ כִּמְעַט חַס וְשָׁלוֹם הָיִינוּ גַּם כֵּן עִמָּהֶם,

מכתב קנ

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ב' רֹאשׁ חֹדֶשׁ חֶשְׁוָן תקצ"ה לפ"ק, בְּרֶסְלֶב.

אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבִי, בָּרוּךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת, וּמִי שֶׁמְּשִׂים לֵב יוּכַל לִרְאוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת חֲדָשׁוֹת וְנִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, כִּי כַּמָּה נוֹלָדִים בְּכָל יוֹם, וְכַמָּה דְּבָרִים נִפְלָאִים נִתְחַדְּשִׁים בְּכָל יוֹם, קְצָתָם אָנוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ, וְהַרְבֵּה נֶעְלָמִים מֵאִתָּנוּ, וְהַרְבֵּה נַעֲשִׂים בַּעֲיָרוֹת אֲחֵרוֹת, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ בְּכָל עֵת, וַהֲכֹל לְמַעַן שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, לְגַלּוֹת שְׁמוֹ וֶאֱלְקוּתוֹ לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, לְמַעַן סַפֵּר שְׁמוֹ בְּכָל הָאָרֶץ, מָה אֹמַר לְךָ בְּנִי חֲבִיבִי יְדִיד נַפְשִׁי וּלְבָבִי, כָּל מַה שֶּׁעָבַר בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה לְפִי מְעוּט תְּפִיסַת דַּעְתֵּנוּ, כִּי הָיָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה וְיוֹם כִּפּוּרִים וְאַרְבָּעָה יְמִים שֶׁבֵּין יוֹם כִּפּוּרִים לְסֻכּוֹת וְסֻכּוֹת וְהוֹשַׁעְנָא רַבָּא וּשְׁמִינִי עֲצֶרֶת וְשִׂמְחַת תּוֹרָה וְהַיָּמִים שֶׁאַחֲרֵיהֶם כִּי הוּא יֶרַח הָאֵיתָנִים שֶׁאֵיתָן וְחָזָק בְּמִצְוֹוֹת הַרְבֵּה, וְזֶהוּ בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, אֲבָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה אֵצֶל כָּל אֶחָד בִּפְרָט אֶצְלֵנוּ בַּחֹדֶשׁ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, אִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר וּלְבָאֵר, וְתִרְאֶה לְדַבֵּר הָרְבֵּה עִם מוֹסֵר כְּתָב זֶה רַבִּי נַחְמָן נֵרוֹ יָאִיר, אֶפְשָׁר יְסַפֵּר לְךָ מְעַט, כְּפִי תְּפִיסַת דַּעְתֵּנוּ, אֶת כָּל הַחֲסָדִים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ בַּיָּמִים הָאֵלּוּ אֵיךְ בְּכָל פַּעַם נִדְמֶה שֶׁעַכְשָׁיו אִי אֶפְשָׁר לִשְׁמֹחַ וְלֹא לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר כְּלָל, בִּפְרָט מִגֹּדֶל הַמַּחֲלֹקֶת וְהָרַעַשׁ שֶׁהָיוּ בַּיָּמִים הָאֵלּוּ שֶׁרָצוּ לְבַלְבֵּל אוֹתָנוּ מְאֹד, וְאַף עַל פִּי כֵן חַסְדּוֹ גָּבַר עָלֵינוּ וֶאֱמֶת ה' לְעוֹלָם, וְזָכִינוּ לְדַבֵּר הָרְבֵּה נִפְלָאוֹת חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה הַמְחַיִּין נְפָשׁוֹת לָנֶצַח. וְגַם שָׂמַחְנוּ וְרָקַדְנוּ הָרְבֵּה

מכתב קנא

בָּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם ד' נֹחַ תקצ"ה לפ"ק בְּרֶסְלֶב.

אֲהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה עִם הַקֶּלְמוֹס, וּזְמַן מִנְחָה הִגִּיעַ, וִיקַבֵּל מֻסְגָּר פֹּה עוֹד שְׁנֵי תְּפִלּוֹת, וּבְוַדַּאי יְחַיּוּ נַפְשְׁךָ, כִּי כֻּלָּם מֻכְרָחִים לְךָ, וּמְדַבְּרִים מֵעִנְיָנָיו, לְהִנָּצֵל מֵחֳלִי הַקַּדַּחַת רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְלִבְלִי לֶאֱכֹל הַרְבֵּה וְלִזְכוֹת לְדַעַת שָׂלֵם, וְכֵן הַתְּפִלָּה הַשְּׁנִיָּה לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה וְלִזְכוֹת לַעֲנִיִּים הֲגוּנִים כְּדֵי שֶׁיִּתְתַּקֵּן עַל יְדֵי זֶה, וְכָל זֶה מֻכְרָח לְךָ, וְיָדַעְתִּי כִּי מַחְשְׁבוֹתֶיךָ מְשֻׁתּוֹקְקִים לְתִקּוּנִים אֵלֶּה, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכְּךָ לִזְכוֹת לָהֶם מְהֵרָה, וּרְאֵה וְהַבֵּט עַד כַּמָּה גָּדוֹל כֹּחַ הָרְצוֹן, כִּי כָּל הַתְּפִלּוֹת שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ עַתָּה כֻּלָּם מֵאֵת ה' יָצְאוּ בְּדַרְכֵי נִפְלְאוֹתָיו הַנּוֹרָאִים, וְכֻלָּם לֹא נַעֲשׂוּ וְנִתְחַדְּשׁוּ כִּי אִם עַל יְדֵי הָרְצוֹנוֹת טוֹבִים וְהַכְּסוּפִין טוֹבִים שֶׁלָּכֶם, עוֹד יֵשׁ תִּקְוָה שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לִפְעֹל כָּל מַה שֶּׁאָנוּ מְבַקְּשִׁים בִּתְפִלָּתֵנוּ, כִּי גָּדוֹל ה' וְכוּ' וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר, וְהַיּוֹם פָּנָה מְאֹד וְאִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כְּלָל, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְזַכֵּנִי לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּכַוָּנָה בְּכֹחַ תְּפִלּוֹת אֵלּוּ.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ בְּחַיִּים וְשָׁלוֹם וְשִׂמְחָה.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

קנב

אוֹר לְיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ נֹחַ תקצ"ה לפ"ק בְּרֶסְלֶב.

אֲהוּבִי בֶּן אֲחוֹתִי חֲבִיבִי וִידִידִי הָרַבָּנִי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק אַיְזִיק נֵרוֹ יָאִיר, הִנֵּה עַתָּה אַחַר חֲצוֹת לַיְלָה שָׁלַח ה' בְּדַעְתִּי לִכְתֹּב לְךָ, אֲמִרְתִּי לֹא אֶתְעַצֵּל וְאֶכְתֹּב לְךָ תֵּכֶף, וּבֶאֱמֶת אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אֶכְתֹּב לְךָ, כִּי צַר לִי עָלֶיךָ בֶּן אֲחוֹתִי, אֲשֶׁר גִּדַּלְתִּיךָ, וְכַוָּנָתִי הָיְתָה לְגַדֵּל אוֹתְךָ לְגֻדָּלָה נִצְחִית לְזַכּוֹתְךָ לְחַיֵּי עַד, אֲשֶׁר אַךְ לָזֶה הָיְתָה כָּל מְגַמָּתִי מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּאתָ בְּצֵל קוֹרָתִי, וְעַתָּה אֵיךְ נִתְרַחַקְתָּ מִמֶּנִּי כָּל כָּךְ, וְאַתָּה מַדְחֶה עַצְמְךָ מִיּוֹם אֶל יוֹם, וּמִי יוֹדֵעַ מַה יּוֹלֵד יוֹם, וְהִנֵּה זֶה סָמוּךְ בְּשָׁבוּעַ זֹאת שָׁלַחְתִּי לִבְנִי שֶׁיִּחְיֶה שְׁלֹשָׁה תְּפִלּוֹת מֻחְדָּשׁ. פְּקַח עֵינֶיךָ וְלִבְּךָ וְהַבֵּט בָּהֶם בְּעֵין הָאֱמֶת וּבְתָמִימוּת, וְתוּכַל לְהָבִין אֲמִתַּת דְּרָכֵינוּ, וְאֵיךְ יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁאֶצְטָרֵךְ לְחַזֵּק אוֹתְךָ בֶּאֱמוּנָה בְּעִנְיַן עִסְקֵנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב מְאֹד, כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּיךָ בְּעַצְמְךָ, שֶׁעִקַּר הַמְנִיעָה שֶׁלֹּא נָסַעְתָּ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא מֻחָמַת חֶסְרוֹן אֱמוּנָה, הַיְאַמֵּן כִּי יְסֻפַּר שֶׁאַחֲרֵי כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁשָּׁמַעְתָּ מִפִּי, וְאַחֲרֵי כָּל מַה שֶּׁרָאִיתָ בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְאַחֲרֵי שֶׁכְּבָר נִתְעוֹרַרְתָּ בְּעַצְמְךָ כַּמָּה פְּעָמִים בְּכַמָּה נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת בְּנַעֲוֹרֶיךָ, עֲדַיִן תִּהְיֶה פּוֹסֵחַ עַל שְׁנֵי הַסְּעִפִּים חַס וְשָׁלוֹם, עַתָּה בְּנִי וְתַלְמִידִי, יֹשֵׁב דַּעְתְּךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא מִמְּךָ, כִּי הוּא חַיֶּיךָ, וְאֵין הַפָּנַאי מַסְכִּים לְהַאֲרִיךְ וְדַי בְּהֶעָרָה זֹאת, וְזָרֵז עַצְמְךָ לָבוֹא עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ בִּזְרִיזוּת, אוּלַי אוּלַי נוּכַל לְדַבֵּר מִנְּקֻדָּה שֶׁבַּלֵּב בְּאֹפֶן שֶׁאוּכַל לְעוֹרֶרְךָ מֵחָדָשׁ, אַךְ אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּוַדַּאי יִהְיֶה לְךָ לְטוֹבָה אֲמִתִּית וְנִצְחִית כָּל רֶגַע וְרֶגַע שֶׁתִּהְיֶה פֹּה, וְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁתִּשְׁמַע מֵאִתָּנוּ, כִּי ה' אִתָּנוּ, וּלְעוֹרֵר לְבָבוֹת בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל לְהַדְרִיכָם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר דָּרְכוּ בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם, כָּל עֶסֶק זֶה אֵין נִמְצָא בָּעוֹלָם עַתָּה כִּי אִם אֶצְלֵנוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר הוֹרִישׁ לָנוּ אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַנּוֹרָא וְהַנִּשְׂגָּב זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְאִם הָאֱמֶת מֻשְׁלָךְ אַרְצָה עַתָּה, וְאָסוּר לְגַלּוֹת דְּבוּרִים כָּאֵלֶּה לְמִי שֶׁלִּבּוֹ חָלוּק מִזֶּה שֶׁלֹּא יַחֲלֹק יוֹתֵר חַס וְשָׁלוֹם, אַךְ אַף עַל פִּי כֵן הָאֱמֶת הוּא כֵּן, כִּי הָאֱמֶת הוּא אֶחָד וּשְׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד, וְשִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לִדְבָרַי, וְיַשֵּׁב דַּעְתְּךָ הֵיטֵב הֵיטֵב, וַאֲנִי אֶת נַפְשִׁי הִצַּלְתִּי לְעוֹרֶרְךָ עַתָּה, וְאַתָּה הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה, וּבַעַל הָרַחֲמִים יוֹלִיכְךָ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וִישִׁיבְךָ בְּכָל עֵת אֶל נְקֻדַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, לְמַעַן לֹא תִּגַּע לָרִיק וְכוּ', חוּס וַחֲמֹל עָלֶיךָ, וְתֵלֵךְ עַל יָדֶיךָ וְרַגְלֶיךָ לְהִתְאַחֵז בְּכָנָפֵינוּ לְמַעַן תִּהְיֶה תִּקְוָה לְאַחֲרִיתְךָ וְהָיְתָה לְשָׁלֵל נַפְשְׁךָ. דִּבְרֵי דּוֹדְךָ הַכּוֹתֵב מִלֵּב וְנֶפֶשׁ הַמְיַעֶצְךָ לְטוֹבָתְךָ הַנִּצְחִית לְךָ וּלְזַרְעֲךָ וּלְזֶרַע זַרְעֲךָ לְדוֹרוֹת עוֹלָם לָנֶצַח.

נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

הַקָּלְמוֹס שֶׁלְּךָ קִבַּלְתִּי, וְהִתְחַלְתִּי לִכְתֹּב עִמָּהּ, וְאִם אֵינָהּ טוֹבָה לְפָנַי אַף עַל פִּי כֵן הִיא נִצְרָכָה לִי מְאֹד, וְיֵשׁ לָהּ חֵלֶק בִּכְתִיבַת הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת שֶׁהִתְחַלְתִּי לִכְתֹּב עִמָּהּ. וְקִיַּמְתִּי וְאִם קֵהָה הַבַּרְזֶל וְהוּא לֹא פָּנִים קִלְקֵל וַחֲיָלִים יְגַבֵּר וְכוּ', וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ רַשִׁ"י וְתָבִין הֵיטֵב, בִּפְרָט שֶׁהוּא קָלְמוֹס שֶׁל בַּרְזֶל, שִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב אֵיךְ אָנוּ מוֹצְאִין כָּל דָּבָר בַּתּוֹרָה לְהִתְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם: וְשָׁלוֹם רַב לַאֲהוּבֵי יְדִידֵי כְּנַפְשִׁי הָרַבָּנִי וְכוּ' מוֹרֵנוּ הָרַב שִׁמְשׁוֹן נֵרוֹ יָאִיר, מִדֵּי דַּבְּרִי בִּלְבָבִי עִם בֶּן אֲחוֹתִי הַנַּ"ל זָכוֹר זָכַרְתִּי בְּךָ אֲהוּבִי חֲבִיבִי, אוֹהֵב דָּבֵק מֵאָח אֲשֶׁר אַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךָ כִּבְנִי וְאָחִי, וַעֲצוֹר בְּמִלִּין לֹא יְכֹלְתִּי מִלְּהַזְכִּירְךָ גַּם עַתָּה עַד מָתַי מָתַי עָצַל תִּשְׁכַּב וְכוּ', מָתַי תָּקוּם וּתְחַדֵּשׁ יָמֶיךָ לְהִתְקָרֵב אֵלֵינוּ כְּבָרִאשׁוֹנָה בְּיֶתֶר שְׂאֵת וְיֶתֶר עֹז, וַהֲלֹא לְפָנֶיךָ כָּל מַחְמַדֵּי אוֹצְרוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הַגְּנוּזִים בְּסִפְרֵיו הַקְּדוֹשִׁים. וְכָל מַה שֶּׁנִּתְחַדֵּשׁ אֶצְלֵנוּ בְּכָל יוֹם אֵין לְשַׁעֵר, כִּי הוּא נַחַל נוֹבֵעַ הַנּוֹבֵעַ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וַהֲלֹא לְמַרְאֵה עֵינֶיךָ הַסֵּפֶר לִקּוּטֵי עֵצוֹת עַד (חָסֵר) נִתְחַדֵּשׁ עַתָּה, וְגַם בְּסָמוּךְ שָׁלַחְתִּי תְּפִלּוֹת חֲדָשׁוֹת, וְגַם הַיְשָׁנוֹת כְּבָר רָאִיתָ, וַהֲלֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה חָזָק בֶּאֱמוּנָה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָאֱמֶת מִתְנוֹצֵץ קְצָת בְּדַעְתְּךָ. וְאִם אָמְנָם יֵשׁ עֲדַיִן חִפּוּיִים וְהַסְתָּרוֹת וּמְנִיעוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל בֶּאֱמֶת לְפִי הִתְנוֹצְצוּת מְעַט הָאֱמֶת שֶׁבְּלִבְּךָ רָאוּי לְךָ לְדַלֵּג עַל הֶהָרִים לָרוּץ אֶל מְקוֹר הָאֱמֶת כָּזֶה, וְאִם הָיָה מֵעֹבֶר לַיָּם הָיָה רָאוּי לְךָ לַעֲבֹר בִּשְׁבִילוֹ, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב כִּי לֹא רָחוֹק מִמְּךָ הַדָּרֶךְ, וְהִנֵּה בִּטְנִי מָלֵא מִלִּין, אַךְ קְצָרָה הַיְרִיעָה וְאֵין הַזְּמַן מַסְפִּיק, כִּי קָדְשַׁת שַׁבַּת קֹדֶשׁ מְמַשְׁמֶשׁ לָבוֹא, וּצְרִיכִין לַחֲשֹׁב בְּכָל עֵת עַל יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת, וּבִשְׁבִיל זֶה כָּתַבְתִּי לָכֶם כָּל דִּבְרֵי אֵלֶּה אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְבַלּוֹת

הַזְמַן עִמָּכֶם לְבַד, וְאִם תִּרְצוּ דַּי בָּזֶה, כִּי אָזְנַיִם כָּרִיתִי לָכֶם וְאַתֶּם הַטּוֹב עֲשׂוּ, וּבְחַרְתֶּם בַּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיוּ אַתֶּם וְזַרְעֲכֶם וְכוּ'.
נָתָן הַנַּ"ל.

מכתב קנג

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יוֹם א' לְךָ לְךָ תקצ"ה לפ"ק בְּרֶסְלֶב.
אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ עַתָּה עִם הַשְּׁלִשָּׁה תְּפִלּוֹת, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ עַתָּה, כִּי בֵּין הַיּוֹם וּמָחָר תִּהְיֶה פֹּה אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם. רַבִּי אַיְיזִיק בֶּן אֲחוֹתִי הָיָה פֹּה עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וּמֵאֵת ה' הָיְתָה שֶׁהֶכְנַתִּי בַּלַּיְלָה הַקֹּדֶם מִכְּתַב אֵלָיו כַּאֲשֶׁר יִסְפֹּר לְךָ, וַאֲנִי כָּתַבְתִּי גַּם לְרַבִּי שִׁמְשׁוֹן עַל כֵּן תִּרְאֶה לְקַבֵּל הָאִגֶּרֶת מֵרַבִּי אַיְיזִיק וּלְמָסְרוֹ לְרַבִּי שִׁמְשׁוֹן לִקְרוֹת וְאַחַר כָּךְ תַּחֲזִירֶהוּ לְרַבִּי אַיְיזִיק לָגֶנְזוֹ כִּי כָּךְ דִּבַּרְתִּי שֶׁיִּגְנְזוּ הָאִגֶּרֶת אֶצְלוֹ. מִידִידֵנוּ רַבִּי נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר הִגִּיעַנִי בַּשָּׁעָה הַזֹּאת אִגֶּרֶת מֵאוּמַאן, לְבָאֵר לוֹ הֵיטֵב עִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת מֵהֵיכָן נִצְמַח, וּכְבָר כָּתַבְתִּי לוֹ תֵּכֶף אַחַר יוֹם טוֹב, אַךְ עַתָּה הוּא מְבַקֵּשׁ גַּם כֵּן לְבָאֵר לוֹ הֵיטֵב, וְכָתַבְתִּי לוֹ שֶׁהַמַּחֲלֹקֶת נִצְמַח מֵחֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן וּמֵחֲטָאֵינוּ וַעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם שֶׁיִּתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה:
גַּם רַבִּי נַפְתָּלִי וְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְבַקְּשִׁים לְהוֹדִיעָם מִשְּׁלוֹמְךָ וּבְרִיאוּתְךָ הַטּוֹב, וְהִנְנִי מוּכָן לְהֶשִׁיבָם מִיָּד, וּמֵחֲמַת זֶה אֵין פְּנַאי לְהַרְחִיב הַדִּבּוּר לְךָ עַתָּה, וַה' יְחַזֵּק לְבָבְךָ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְאֹרֶךְ יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים.
דִּבְרֵי אֲבִיךָ הַמְצַפֶּה לִרְאוֹתְךָ בְּשִׂמְחָה.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.
אָמַר הַמַּעְתִּיק לִהְיוֹת נוֹדָע לְדוֹרוֹת כִּי בְּזֹאת הַשָּׁנָה הָיְתָה מַחֲלוֹקֶת גְּדוֹלָה עַד לְמְאֹד, וְהִתְחִילָה מִבֵּין כֻּלָּה לֶעָשׂוֹר וְנִמְשְׁכָה כָּל הַשָּׁנָה, וְגַם בְּשָׁנַת תקצ"ו גַּם כֵּן לֹא נִשְׁקַט הַמַּחֲלֹקֶת כַּאֲשֶׁר יָבִין הַמְעַיֵּן מֵהַמִּכְתָּבִים דִּלְהַלָּן, עַד שְׁנַת תקצ"ח שֶׁמֵּתוּ בְּמִיתָה מְגֻנָּה וּמִיתָה מְשֻׁנָּה הַבַּעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת אֲשֶׁר דָּרְכוּ לְשׁוֹנָם לִירוֹת בַּמִּסְתָּרִים תָּם, וּבֵינֵיהֶם הָיָה הַנָּגִיד מֹשֶׁה מִכְפָּר שֶׁעֶרְעֶווּעץ אֲשֶׁר שִׁלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה, שֶׁהָיָה בִּימֵי נַעֲרוּתוֹ עָנִי גָּדוֹל, וְעָקַר מִבָּנִים, אַךְ הָיָה שׁוֹקֵד עַל דַּלְתֵּי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה לְעוֹרֵר רַחֲמִים אֶצְלוֹ לַעֲזֹר לוֹ, וְרִחֵם עָלָיו הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְהִבְטִיחַ לוֹ שֶׁיִּהְיֶה עָשִׁיר גָּדוֹל וְשֶׁיִּהְיוּ לוֹ בָּנִים קַיָּמִים, וְכָךְ הָיָה, וְיֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר עַד אֲשֶׁר קִצְּרָה הַיְרִיעָה לָזֶה, וְאַחַר זְמַן כַּבִּיר אַחַר פְּטִירָתוֹ שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה נַעֲשָׂה לוֹ טִנָּה בַּלֵּב עַד אֲשֶׁר נֶהְפַּךְ לְאוֹיֵב וְרוֹדֵף, וְנָכָל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַרְבֵּנִי הַמְפֹרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב אַבְרָהָם דֹּב בֶּן אָדִיל זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה חָתָנוֹ וְגֵרְשׁוֹ מֵחֲמַת הַמַּחֲלֹקֶת, וְיֵשׁ

בָּזֶה הַרְבֵּה לְסַפֵּר, אַךְ כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁשִּׂלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה, וְנֶהְפַּךְ לְרוֹדֵף, וְרָדַף לְמוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ רַבִּי נָתָן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה כָּל שְׁנַת תקצ"ה תקצ"ו תקצ"ז תקצ"ח, וְגֵרָה בּוֹ אוֹיְבִים לְקַחַת אוֹתוֹ לִתְפִיסָה, וְאַחַר כָּךְ גֵּרְשׁוֹ מִבֵּיתוֹ מִבְּרֶסְלֶב לְנֶעְמִרוֹב, וְגַם שָׁם גֵּרָה בּוֹ בְּכַמָּה פְּעָמִים אוֹיְבִים, עַד שֶׁבִּשְׁנַת תקצ"ח קֹדֶם שֶׁבּוּעוֹת הָיָה מוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן בִּבְרֶסְלֶב לַחֲשֹׁב עֵצָה עִם אוֹהֲבָיו אֵיךְ לַחֲזֹר לְבֵיתוֹ לִבְרֶסְלֶב מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם בְּנֶעְמִרוֹב לֹא הָיָה לוֹ דִּירָה וְהַכְרַח לֵישֵׁב בִּשְׁכֵנוּת, וְעוֹד כַּמָּה יְסוּרִים שֶׁהָיָה לוֹ שָׁם, וְנוֹדַע לְמִשֶּׁה הַנַּ"ל שֶׁמּוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן רוֹצֶה לַחֲזֹר לְבֵיתוֹ, וְאָז עָמַד בְּאֶמְצַע הָרְחוֹב וְאָמַר כְּהַאי לִשְׁנָא "עֶר וויל שׁוין אַריין צוּא רִיק אַהֵעֶר נוּא נוּא וַויל מַיין לֶעבִּין וֶועט זַיין וֶועט עֶר דָּא נִישְׁט זִיצֶען נִישְׁט מֶעהר אִיךְ בַּאדַארְף בְּלוֹז גֶּיייען לְהַגַּאדְנִיטְשֶׁע" כְּאוֹמֵר וְאֶמְסֹר אוֹתוֹ, וְכָךְ הָוָה, וְהָלַךְ מֵהָרְחוֹב לְאָדוֹן הַנַּ"ל, וְהָיָה בָּרִיא כְּאוּלָם בְּכָל כֹּחוֹתָיו, עֲטִינָיו מְלֵאִים חָלָב וְכוּ', וּבְבוֹאוֹ לְהָאָדוֹן הַנַּ"ל הָיָה שָׁם יְהוּדִי אֶחָד, וְצִוָּה שֶׁיֵּלֵךְ לַחוּץ, וְהָלַךְ הָאִישׁ הַנַּ"ל לַחוּץ, וְשָׁמַע שֶׁהוּא מְדַבֵּר מִמּוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן עִם הָאָדוֹן הַנַּ"ל, וּכְהֶרֶף עַיִן נִפַּל לָאָרֶץ חַלָּשׁוֹת וְנִגְוַע וְנַעֲשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל, וְהָאָדוֹן הַנַּ"ל בָּרַח לַחוּץ וְצָעַק צְעָקָה גְּדוֹלָה, כִּי לֹא יָכֹל לְהַחֲיוֹת אוֹתוֹ, וְשָׁפְכוּ עָלָיו יַיִן שָׂרָף עִם בְּשָׂמִים טוֹבִים וְרֵיחוֹת טוֹבוֹת, אַךְ לֹא הוֹעִיל, וְצָעַק הָאָדוֹן הַנַּ"ל לִקַּח אֵיזֶה עֶגְלָה לְהוֹלִיכוֹ לְבֵיתוֹ, וְלֹא הָיָה לְשָׁעָה שׁוּם עֶגְלָה, וְלָקְחוּ עֶגְלָה גְּדוֹלָה שְׁמוֹלִיכִין עִמָּהּ זֶבֶל וָרֶפֶשׁ מֵהָרְחוֹב וּמֵהַסּוּסִים וְשָׁכְבוּ אוֹתוֹ עַל הָעֶגְלָה הַנַּ"ל, וְהָאִישׁ הַנַּ"ל וְעוֹד כַּמָּה נְכָרִים הוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ וְנַעֲשָׂה שָׁם רַעַשׁ גָּדוֹל עַד לִמְאֹד מְאֹד, כִּי זֶה מִקֹּדֶם לְעֶרֶךְ חֲצִי שָׁעָה רָאוּ אוֹתוֹ בָּרִיא כְּאוּלָם בְּכָל כֹּחוֹתָיו וְעַכְשָׁו הוּא מֵת, אַךְ לֹא הוֹעִיל לָהֶם רַעֲשָׁם, וְשָׁכַב כָּךְ בְּלֹא לָשׁוֹן לְעֶרֶךְ מֵעֵת לְעֵת רַק הִכָּה מִבִּטְנוֹ זֶעֶה וְכוּ', וְאַחַר כָּךְ נִגְוַע לְגַמְרֵי. וְאָז הִתְחָרְטוּ כַּמָּה וְכַמָּה שׁוֹנְאִים וְאוֹיְבִים וְנִתְהַפְּכוּ לְאוֹהֲבִים, וְהֵם בְּעַצְמָם טָרְחוּ לַהֲבִיאוֹ לְבֵיתוֹ לִבְרֶסְלֶב, וְכָךְ הָיָה שֶׁבִּשְׁנַת תקצ"ט בֵּין יוֹם כִּפּוּר לְסֻכּוֹת יָצָא מִנֶּעְמִרוֹב לִבְרֶסְלֶב וְאָז נִשְׁקַט הַמַּחֲלֹקֶת, רַבַּת צָרְרוּנוּ מִנְּעוּרֵינוּ גַּם לֹא יָכְלוּ לָנוּ, וַה' לֹא יַעַזְבֵנוּ בְּיָדָם, וְאֵשׁ תּוֹרָתוֹ וְיִרְאָתוֹ אֲשֶׁר הוּא עוֹסֵק לְהַכְנִיס בָּנוּ לִירֹא מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֲדוֹן כֹּל לֹא יִכְבֶּה לְעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר אָמַר הוּא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזֶה הַלָּשׁוֹן מַיין פַּייעריל וֶועט שׁוין טְלוּאין בִּיז מָשִׁיחַ וֶועט קוּמֶען. הוֹדַעְתִּי כָּל זֶה בִּכְדֵי שֶׁיְּבִין הַמְעַיֵּן הֵיטֵב בְּהַמִּכְתָּבִים דִּלְהַלָּן וְיִשָּׁאֵר קַיָּם בֶּאֱמֶת לָנֶצַח):

קנד

יוֹם ב' חַיֵּי שָׂרָה תקצ"ה לפ"ק בְּרֶסְלֶב.

שָׁלוֹם רַב לַאֲהוּבֵי בְּנֵי מוֹרֵנוּ הָרַב יִצְחָק נֵרוֹ יָאִיר: מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בְּזֹאת הַשָּׁעָה, גַּם בְּיוֹם א', וְהֶחֱיִיתַנִי בִּדְבָרֶיךָ בַּמָּה שֶׁכָּתַבְתָּ מֵעִנְיַן אֲרִיכוּת אַפַּיִם, בָּרוּךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר עַד כֹּה עֲזָרָנוּ שֶׁדְּבָרָיו הַנּוֹרָאִים זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה מַתְחִילִין לְהִתְנוֹצֵץ לַעֲשׂוֹת רְשִׁימָה וּפְעֻלָּה טוֹבָה בְּלִבָּבְךָ,

אִם אָמְנָם עֲדַיִן הוּא בְּמִעוּט וּבְצִמְצוּם מְאֹד, עִם כָּל זֶה הִגְדַּלְתִּי הַשִּׂמְחָה עַל צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, כִּי בְּאֵלֶּה חֶפְצוֹ, כִּי כָּל יִשְׁעוֹ וְכָל חֶפְצוֹ וְכָל מְגַמָּתוֹ שֶׁתִּזְכּוּ לֵילֵךְ עִם דְּבָרָיו, הַיְנוּ לְקַיְּמָם כִּפְשׁוּטָם, וּלְהָבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וְלִמְצֹא לְעַצְמוֹ עֵצוֹת בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם בְּכָל עֵת וּזְמַן בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, בְּשָׁכְבּוֹ וּבְקוּמוֹ, וּבְלֶכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ, בִּימֵי נְעוּרָיו, וּבִימֵי בַּחֲרוּתוֹ וּבִימֵי זִקְנוּתוֹ מִתְּחִלָּתוֹ וְעַד סוֹפוֹ, הֵן בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, הֵן בְּהַנְהָגָתוֹ עִם בֵּיתוֹ וְאַשְׁתּוֹ וּבָנָיו, וּבְהַנְהָגָתוֹ עִם בְּנֵי אָדָם הַקְּרוֹבִים וְהָרְחוֹקִים הָאוֹהֲבִים וְהַשּׂוֹנְאִים חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ' וְכוּ', אֵין דָּבָר וְאֵין עִנְיָן שֶׁלֹּא נוּכַל לְהוֹצִיא וְלִמְצֹא לְעַצְמֵנוּ עֵצוֹת נְכוֹנוֹת וּדְרָכִים יְשָׁרִים בְּכָל דָּבָר אֵיךְ שֶׁהוּא, בִּבְחִינַת יְרִידָה חַס וְשָׁלוֹם וּבְחִינַת עֲלִיָּה בְּכָל מִינֵי דַּרְגּוֹת וְעִנְיָנִים שֶׁהָאָדָם עוֹמֵד בָּהֶם, וּמִי שֶׁמֵּבִין קְצָת מִזֶּה מֵבִין, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין אוֹ אֶפִלּוּ הַמֵּבִין קְצָת כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְעִנְיָן שֶׁאֵינוֹ מֵבִין צָרִיךְ לְהַאֲמִין תָּמִיד שֶׁבְּוַדַּאי נִמְצְאִים אֵלּוּ הָעִנְיָנִים שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו וְעַל כָּל הָעוֹלָם, וְכָל מַה שֶּׁשּׁוֹמֵעַ בְּנֵי אָדָם מְדַבְּרִים, בְּוַדַּאי הַכֹּל נִמְצָא בְּתוֹךְ תּוֹרָתוֹ וּמַעֲשָׂיוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים, וְעַל יְדֵי הָאֱמוּנָה יְזַכֶּה לִמְצֹא גַּם כֵּן לְפִי שִׂכְלוֹ וּמַדְרֵגָתוֹ כִּי מְאֹד מְאֹד עֲמֻקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו וְהַכֹּל יְכוֹלִים לְהַחֲיוֹת עַצְמָן עַל יָדָם בְּחַיֵּי עוֹלָם לָנֶצַח נְצָחִים, אַשְׁרֵינוּ שֶׁזָּכִינוּ לְכָל זֶה. גַּם מֵאֶגֶרֶת שֶׁל הַיּוֹם הָיָה לִי נַחַת וְנֶחָמָה עַל צַעֲרֵנוּ הַקָּשֶׁה, מֵעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת מֵאַחַר שֶׁאֲנִי רוֹאֶה שֶׁאַתֶּם מַרְגִּישִׁים קְצָת דִּבּוּרֵנוּ שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם בָּזֶה שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְעוֹרֵר מְאֹד לְהִתְקָרֵב עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא וְשֶׁאֵין הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל מִזֶּה, חֲזַק בְּנִי וַחֲזַק, וְחַזְּקוּ עַצְמְכֶם זֶה אֶת זֶה אִישׁ אֵת רֵעֵהוּ יַעְזֹרוּ וּלְאָחִיו יֹאמַר חֲזָק וְתִקְיְמוּ וּתְקַבְּלוּן דַּיִן מִן דַּיִן, כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל עֵת בְּכָלְלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת, זְכֹרוּ הֵיטֵב כָּל מַה שֶּׁעָבַר עָלֵינוּ, וּמַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמָּנוּ עַתָּה, לְמַעַן תְּסַפְּרוּ לְדוֹר אַחֲרוֹן לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן בָּנִים יִוָּלֵדוּ וְכוּ', כִּי כְּפִי הַנִּרְאֶה גַּם עֲלֵיהֶם יַעַבְרוּ מַחֲלוֹקוֹת עֲצוּמוֹת וְיִהְיֶה לָהֶם לְהִתְחַזְּקוּת וּלְנֶחָמָה כְּשֶׁיִּשְׁמְעוּ וְיָבִינוּ שֶׁכְּבָר עָבַר עָלֵינוּ כָּל זֶה כַּמָּה פְּעָמִים, וּבְכָל עֵת עָמְדוּ עָלֵינוּ וְכוּ' רַחֲמָנָא לְצַלַּן וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם בְּכָל פַּעַם, כִּי כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמָּנוּ יִסָּפְרוּ מִזֶּה הַרְבֵּה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר אֲפִלּוּ כְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, כִּי מַעֲשֶׂה כָּזֹאת לֹא הָיָה עֲדַיִן, שֶׁאֱמֶת נִגְלֶה כָּזֶה עִם הִתְגַּלּוּת חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה כָּאֵלֶּה יִהְיוּ נֶעֱלָמִים וּמְבֻזִּים וּמֻשְׁלָכִים אַרְצָה כָּל כָּךְ, אֲבָל זֶהוּ בְּעַצְמוֹ הַתֵּרוּץ מֵהֶמֶת שֶׁהוּא אֱמֶת כָּזֶה וְחִדּוּשֵׁי חִדּוּשִׁים כָּאֵלֶּה עַל כֵּן מְבֻזִּים וּמְסֹתְּרִים כָּל כָּךְ, אֲבָל דְּבַר אֱלֹקֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם, וְהָאֱמֶת עֵד לְעַצְמוֹ, וּמִי שֶׁהִתְחִיל יִגְמֹר, כַּמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (חֲיֵי שָׂרָה פָּרָשָׁה ס) עַל פָּסוּק וַעֲשֹׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנִי אַבְרָהָם, הִתְחַלְתָּ גְּמֹר, וּפֵרוּשׁוֹ שֶׁאָמַר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם הִתְחַלְתָּ לַעֲשׂוֹת נִסִּים בִּשְׁבִיל אַבְרָהָם וְכוּ' תִּגְמֹר וְכוּ', חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם וְכוּ' כִּי ה' אֱלֹקֵינוּ אַל תִּירָאוּם, יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ.

דִּבְרֵי אֲבִיךָ וְאוֹהֲבְךָ בֶּאֱמֶת לָנֶצַח.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.
וְשָׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, מֵאֵלֵיהֶם יָבִינוּ שֶׁלְּכֻלָּם נֶאֶמְרוּ דְּבָרִים אֵלֶּה, וְלֹא אֶתְכֶם לְבַד, כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה וְאֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה וְכוּ', מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים צָרִיךְ לֵידַע מִכָּל הַנַּ"ל:

מכתב קנה

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ב' תּוֹלְדוֹת תקצ"ה לפ"ק, בְּרֶסְלֶב.
אֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה. עַתָּה בְּנֵי אוֹדִיעֲךָ חֲדָשׁוֹת, כִּי תְּהִלָּה לָאֵל אֲנִי מוּכָן לִנְסֹעַ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם בְּיוֹם ג' א דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ כִּסְלֵו הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה לְאוּמַאן. וּכְבָר שָׂכַרְתִּי עֲגָלָה בְּשָׁעָה זֹאת, כִּי מִיּוֹם שֶׁנִּתְהַוָּה הָרַעַשׁ בְּיוֹם טוֹב שֶׁעָבַר נִכְסַף נִכְסַפְתִּי לִנְסֹעַ לְשָׁם, וְכָעֵת עוֹרְרַנִי יְדִידֵנוּ הַוָּתִיק מוֹרֵנוּ הָרַב נַפְתָּלִי נֵרוֹ יָאִיר שֶׁשָּׁלַח לִי מִכְתָּבוֹ שֶׁהָרַב דִּבֶּר שָׁם דִּבּוּרִים נֶגֶדֵנוּ, וּבִפְרָט עַל הַקְּלוֹיְז הַקָּדוֹשׁ שֶׁלָּנוּ שֶׁלֹּא הָיָה רָאוּי לוֹ לְאָמְרָם וּמֵחֲמַת זֶה הוּא חָפֵץ מְאֹד שֶׁאָבוֹא לְשָׁם, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עָלַי לְטַרַח גָּדוֹל עַתָּה לִנְסֹעַ בָּעֵת הַזֹּאת, אֲנִי מֻכְרָח לִנְסֹעַ, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלַי וְיַנְחֵנוּ בְּמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ, וְיוֹלִיכֵנִי בַּדֶּרֶךְ הָאֱמִתִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה וְנִזְכֶּה לִפְעֹל שָׁם כָּל מַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִין לְטוֹבָה נִצְחִית, וְגַם בָּזֶה הָעוֹלָם יַרְחִיב לָנוּ בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ, וְיִרְאוּ שׂוֹנְאֵינוּ וְיֵבוֹשׁוּ וְכוּ'.
יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ עַתָּה, וַה' יוֹלִיכֵנִי לְשָׁלוֹם דִּבְרֵי אֲבִיךָ.
נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.
וּלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שָׁלוֹם רַב תְּהִלָּה לָאֵל רָקַדְנוּ הַרְבֵּה בְּשַׁבָּת הֶעָבַר וְגַם אֲנִי רָקַדְתִּי קְצָת.

מכתב קנו

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ב' וַיִּשְׁלַח תקצ"ה לפ"ק בְּרֶסְלֶב:
אֲהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי בֵּין מִנְחָה לְמַעֲרִיב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וּקְרִיתִיו אָז, וּמַה מְּאֹד הֶחֱיַיתָ אֶת נַפְשִׁי בָּעֵת הַזֹּאת, בִּפְרָט עִם הַמִּכְתָּב מִלְּעֻמְבֶּרְג, גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי ה' מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבוֹתָיו, וְאִתָּנוּ אֵין יוֹדֵעַ עַד מָה רַק אָנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת עַל הֶעָבָר עַל כָּל הָרַחֲבָה וְהַרְחָבָה אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו מַרְחִיב לָנוּ בַּצַּר בִּמְעוֹף צָרָה וְצוּקָה מִכָּל צַד בְּמַחֲלָקֶת כָּזֶה בְּבִזְיוֹנוֹת כָּאֵלֶּה בְּדַחֲקוּת פַּרְנָסָה כָּזֶה, וְהָעִקָּר בְּדַחֲקוּת פַּרְנָסַת הַנֶּפֶשׁ כָּזֶה, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל שׁוּם תְּפִלָּה כָּרָאוּי וְכוּ' עִם כָּל זֶה ה' אִתָּנוּ בְּכָל עֵת וְעוֹשֶׂה נִפְלָאוֹת גְּדוֹלוֹת לְבַדּוֹ, וְגַם בְּכָל פַּעַם מֵאִיר לָנוּ בְּדַעְתֵּנוּ וּמַרְאֶה לָנוּ הִתְנוֹצְצוּת צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּכָל עֵת, מָה אֹמַר וּמָה אֲדַבֵּר, וְעַל יְדֵי כָּל זֶה יֵשׁ לָנוּ כֹּחַ לְצַפּוֹת לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה תָּמִיד כַּאֲשֶׁר עַד הֵנָּה רַבּוֹת עָשָׂה עִמָּנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ נִפְלְאוֹתָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֵלֵינוּ וְכוּ'. וְהִנֵּה כְּבָר הוֹדִיעֲךָ יְדִידֵנוּ

רַבִּי נַחְמָן נֶרוֹ יָאִיר מִטּוּלְטְשִׁין מֵעֵנְיַן בִּיאָתִי לְבֵיתִי לְשָׁלוֹם תְּהִלָּה לָאֵל, וְגַם תִּשְׁמַע עוֹד בָּזֶה וְתָבִין נִפְלְאוֹתָיו ה', יֶתֶר מִזֶּה אֵין פָּנַאי לְהַאֲרִיךְ עַתָּה, וְתִרְאֶה לִשְׁלֹחַ לִי הַקֶּלְמוֹסִים שֶׁל בַּרְזֶל מְהֻרָה, וְלִזְכוּת רַב יֶחְשֶׁב, וַעֲדַיִן אֵין דַּעְתִּי צְלוּלָה מִטִּלְטוּל הַדֶּרֶךְ, עַל כֵּן אֶקְצַר וְאֹמַר שָׁלוֹם.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמַּעְתִּיר בַּעַדְךָ. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב וּלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שָׁלוֹם וְיֵשַׁע רַב, חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ לְבַבְכֶם, כִּי הָאֱמֶת הוּא אֶחָד, וְאִי אֶפְשָׁר לְסָתְרוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי יב): שְׂפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לָעַד וְכוּ', וֶאֱמֶת ה' לְעוֹלָם.

מכתב קנז

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ו' עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ וַיִּשְׁלַח תקצ"ה לפ"ק בְּרֶסְלֶב.

אָהוּבֵי בְּנֵי חֲבִיבֵי, מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַל יְדֵי מוֹסֵר כְּתָב זֶה יְדִידֵנוּ רַבִּי נַחְמָן מִטּוּלְטְשִׁין עִם אֶחָד רוּבַּל כֶּסֶף מֵרַבִּי שִׁמְשׁוֹן יְדִידֵנוּ נֶרוֹ יָאִיר, גַּם הַקֶּלְמוֹסִים, וְהוּא בָּא לַחֲדַר עֶלְיָתִי בְּעֵת שֶׁעָמְדוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְפָנַי וְדִבַּרְתִּי עִמָּהֶם מֵעֵסֶק הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁנִּתְעוֹרֵר מֵחָדָשׁ, בְּתוֹךְ כָּךְ בָּא רַבִּי נַחְמָן הַנַּ"ל וְרָאִיתִי מִכְתָּבוֹ וְכֵן סִפֵּר לִי בְּעַל פֶּה, וְאִם מֵהָרָאוּי לִזְעֹק בִּבְכִיָּה עַל צָרָה וּמְצוּקָה כְּזֹאת, עִם כָּל זֶה נִתְגַּבַּרְתִּי וְנִתְחַזַּקְתִּי בְּשִׂמְחָה, כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזֵּנוּ, כִּי הָעִקָּר לְהִתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה. רַק בְּאֵיזֶה שָׁעָה מְיֻחֶדֶת בְּוַדַּאי בַּמִּסְתָּרִים תִּבְכֶּה נַפְשִׁי עַל רְדִיפוֹת כְּאֵלֶּה.

וְעַתָּה בְּנֵי נַפְשִׁי וּלְבָבִי וְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים שִׂימוּ לְבַבְכֶם הֵיטֵב לְכָל הַדִּבּוּרִים שֶׁכְּבָר נִדְבְּרוּ בֵּינֵינוּ, כִּי כְּבָר הִקְדִּים לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רְפוּאָה לַמַּכָּה עַל יְדֵי שִׁבְעָה מְשִׁיבֵי טַעַם שֶׁהֵם הַדִּבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁשְּׁמַעְתֶּם מִפִּי וּמִפִּי הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כֹּחַ לְהַחֲיוֹת אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד גַּם בָּעֵת הַזֹּאת, כַּאֲשֶׁר רֹב אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ נִתְעוֹרְרוּ מֵחָדָשׁ עַל יְדֵי הִתְעוֹרְרוּת הַמַּחֲלֹקֶת הַזֹּאת, וְכֻלָּם אוֹמְרִים שֶׁהֵקִיצוּ וְעוֹרְרוּ אוֹתָם מִשְּׁנָתָם עַל יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת הַזֹּאת, וְעַתָּה בָּנַי אַל תִּעַצְבוּ וְאַל יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי ה' אִתָּנוּ אַל תִּירָאוּם, וְהִנֵּה בְּעִנְיַן שְׁאֵלָתוֹ אִם לְהִתְפַּלֵּל בְּהַקְלוֹיְז שִׁמְתִּי דְּבָרַי בְּפִי מוֹסֵר כְּתָב זֶה שֶׁדַּעְתִּי נוֹטָה יוֹתֵר שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְהַקְלוֹיְז בְּשַׁבָּת הַזֶּה וְקָרוֹב בְּעֵינַי שֶׁיִּקְבַּע מָקוֹם בְּעִיר חָדָשׁ שֶׁשָּׁם מִתְפַּלְּלִים אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְיֶתֶר מִזֶּה דִּבַּרְתִּי עִם מוֹסֵר כְּתָב זֶה, וְהִנֵּה חֲצוֹת לַיְלָה הִגִּיעַ גַּם הוּא עֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ, גַּם מֵאֵלֶיךָ תָּבִין שֶׁאֲנִי צָרִיךְ עַתָּה לְיַשֵּׁב עַצְמִי הַרְבֵּה בֵּינִי לְבֵין קוֹנִי וְאוּלַי אֶזְכֶּה לְפָרֵשׁ שִׂיחָתִי לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּחְמֹל עַל עֶלְבּוֹנֵנוּ וְכוּ' עַל כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְקַצֵּר וּתְקַבְּלוּ הַהַעְתָּקָה מֵהָאִגֶּרֶת שֶׁהֵכַנְתִּי לְהָרַב וְכוּ' הַיּוֹם קֹדֶם לְאוֹר הַיּוֹם וְגַם בָּזֶה תִּרְאוּ נִפְלְאוֹת ה' שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סִבֵּב בְּדַעְתִּי הַיּוֹם לִכְתֹּב הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת, וְאַתֶּם תְּיַעֲצוּ אוֹתִי אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בָּזֶה, וְיֶתֶר מִזֶּה תִּשְׁמְעוּ מִפִּי מוֹסֵר כְּתָב זֶה.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַנִּרְדָּךְ מְאֹד וּבוֹרֵחַ בְּכָל פַּעַם לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְרַחֲמָיו הַמְרֻבִּים הוּא מְחַזְּקֵנוּ וּמוֹשִׁיעֵנוּ בְּשִׂמְחָה כִּי בוֹ יִשְׂמַח לִבֵּנוּ וְכוּ'. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קנח

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ב' וַיֵּשֶׁב תקצ"ה לפ"ק, בְּרֶסְלֶב.

אָהוּבִי, בְּנִי חֲבִיבִי, קִבַּלְתִּי מִכְתָּבְךָ בַּלַּיְלָה, בְּעֵת הַשֵּׁנָה, כִּי אָז בָּא הַשָּׂלִיחַ וְהֵקִיץ אוֹתִי מִשְּׁנָתִי, וּקְרִיתִיו הֵיטֵב, וּמָה אָשִׁיב לְךָ אָהוּבִי בְּנִי חֲבִיבִי, טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל כָּל הָרְחָבָה וְהָרְחָבָה שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים מַרְחִיב לָנוּ בְּתוֹךְ הַצָּרָה עַצְמָהּ, וּבִפְרָט מַה שֶּׁכָּתַבְתָּ מֵעִנְיַן שְׁלוֹם בַּיִת שֶׁאֲנִי מֵבִין מִמִּכְתָּבֶיךָ שֶׁה' יִתְבָּרַךְ בְּעָזְרְךָ בְּעִנְיָן זֶה, וְזֶה הָעִקָּר, וְשׁוּב אֵין לְךָ עוֹד לִדְאֹג כְּלָל, כִּי עִקַּר הַמְּנִיעָה שֶׁנִּקְרָא מְנִיעָה הוּא רַק בְּעִנְיָן זֶה, וְגַם זֹאת הַמְּנִיעָה צְרִיכִין לְשַׁבֵּר בִּשְׁבִיל הָאֱמֶת בִּשְׁבִיל הַתּוֹכָלִית, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁבְּרָהּ וְנוֹטֶה מִן הָאֱמֶת אֶל הַשֶּׁקֶר מֵחֲמַת עֲצַת אִשְׁתּוֹ כְּמוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה עִכְשָׁו עִם כַּמָּה רַחֲמָנָא לִצְלַן, עַל זֶה נֶאֱמַר (בָּבָא מְצִיאָה נט.) הַהוֹלֵךְ אַחַר עֲצַת אִשְׁתּוֹ נוֹפֵל בְּגֵיהִנּוֹם, וְגַם בָּעוֹלָם הַזֶּה מַר לוֹ מַר כִּי בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְצֵאת אוֹתָהּ מִכֹּל וְכֹל וְנִשְׁאָר קֶרַח מִכָּאן וּמִכָּאן רַחֲמָנָא לִצְלַן כֵּיוָן לָנוּ כָּל זֶה, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְחַכֵּם וּלְהִתְגַּבֵּר לְבַלִּי לֵילֵךְ אַחַר עֲצָתָהּ בְּמִלֵּי דִּשְׁמַיָּא, רַק בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא רָאוּי לִשְׁמֹעַ עֲצָתָהּ כַּמְבֹאָר בַּגְּמָרָא שֶׁמַּקְשֶׁה עַל מַאֲמַר הַנַּ"ל הַהוֹלֵךְ אַחַר עֲצַת אִשְׁתּוֹ וְכוּ' וְהָא וְכוּ' אִיתְּתָךְ גּוּצָא וְכוּ' דְּהַיְנוּ לִשְׁמֹעַ עֲצָתָהּ, וּמְשַׁנֵּי הָא בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא הָא בְּמִלֵּי דִּשְׁמַיָּא, וּתְהִלָּה לָאֵל כְּבָר הָיָה לָנוּ כַּמָּה יִסּוּרִים וּמְנִיעוֹת וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָזָרְנוּ לְשָׁבְרָם וְלִבְלִי לִשְׁמֹעַ אֲלֵיהֶם עַד שֶׁבְּחַסְדּוֹ נִתְהַפְּכוּ לְדַעְתֵּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מִשְׁלֵי טז) בְּרָצוֹת ה' דַּרְכֵי אִישׁ וְכוּ'. וּמֵחֲמַת שֶׁבֵּרְחֲמָיו הוֹשִׁיעֲךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעִנְיָן זֶה קְצָת, שׁוּב אֵין לְךָ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַבְּזָיוֹנוֹת כְּלָל כִּי כֻּלָּם הֵם לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וּלְדַעְתִּי טוֹב לְךָ לְקַבֵּעַ מָקוֹם לְתִפְלָה עִם אַנְשֵׁי בֵּית הַמִּדְרָשׁ דְּעִיר חָדָשׁ, כִּי כְּפִי הַנִּרְאֶה שֶׁשָּׁם אֵין לְהַמִּתְנַגְּדִים שׁוּם כֹּחַ נֶגֶד אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְלָמָּה לְךָ לִכְנֹס לְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֲשָׁשׁ בְּזִיּוֹן, וְאֵיזֶה כָּבוֹד תַּרְוִיחַ אִם תִּתְפַּלֵּל בְּהַקְּלוֹיְז, וּבְזִיּוֹנוֹת כְּבָר יֵשׁ לְךָ מֵאַחַר שֶׁהֵם מְדַבְּרִים מִזֶּה זֶה בְּעַצְמוֹ בְּזִיּוֹן גָּדוֹל, הָרוֹאֶה בְּעֶלְבּוֹן עֲלוּבִים יָחוּשׂ עַל בְּזִיּוֹנֵנוּ וִירַחֵם עָלֵינוּ וְיוֹשִׁיעֵנוּ: בְּעִנְיַן אֲשֶׁר שָׂאַלְתָּ, עַתָּה בַּלַּיְלָה אִי אֶפְשָׁר לַחֲקֹר, הַמָּקוֹם יְרַחֵם עַל בְּכִיּוֹת וְצַעֲקוֹת יִשְׂרָאֵל עַל הַקּוֹלוֹת הַמָּרִים וּמְרוֹרִים מְמָּוֹת הַנִּשְׁמָעִים בְּכָל הָרְחוֹבוֹת, אוֹי לָנַפְשֵׁנוּ מַה שֶּׁגָּרַמְנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ לִרְאוֹת צָרָה מְרוֹרָה כָּזֹאת בְּדוֹרוֹתֵינוּ, אוֹי וָמַר לְהַחוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַתָּה פֶּה לְדַבֵּר עָתָק עַל יִרְאֵי ה' כְּשֵׁרִים אֲמִתִּיִּים הַדְּבֵקִים בְּהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁמַּמְתִּיק מְרִירוּתָא דְּעָלְמָא שֶׁכָּל קִיּוּם הָעוֹלָם עַל יָדוֹ, מַה נֹּאמַר מַה נְּדַבֵּר מַה נִּצְטַדָּק, הַדְּמָעוֹת זוֹלְפִים מִלִּבִּי וּמֵעֵינַי כְּשֶׁאֲנִי צָרִיךְ לִכְתֹּב לְךָ בָּזֶה תְּשׁוּבָה, כִּי זֶה סָמוּךְ שָׂמַעְתִּי בְּתוֹךְ חֶשְׂכַת לַיְלָה קוֹל זְעָקָה

גְּדוֹלָה וּמָרָה אוֹי אוֹי וַמַר בְּכָל רְחוֹבוֹת מִסְפֵּד וּבְכָל רֹאשׁ קָרְחָה מִי יִשְׁמַע וְלֹא יִדְמַע, זֹאת נֶחָמוֹתֵנוּ בְּעָנְיֵנוּ מַה שֶּׁזְּכִינוּ עַל כָּל פָּנִים לִבְלִי לִהְיוֹת חוֹלֵק עַל נְקֻדַּת הָאֱמֶת, וּבָזֶה לְבַד יֵשׁ לָנוּ כֹּחַ לָנֶחֱם וּלְשַׁמֵּחַ נַפְשֵׁנוּ גַּם עַתָּה, וְלַהֲפֹךְ הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה לְשִׂמְחָה.

וְהִנֵּה בְּוַדַּאי נִשְׁמָע לָכֶם הַמַּעֲשֶׂה זָרָה וְנִבְהֶלָה שֶׁנַּעֲשָׂה פֹּה בְּלֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ הֶעָבַר שֶׁנֶּהֱרְגוּ כָּל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁהָיוּ בְּבֵית רַבִּי רַבִּי נָתָן בֶּן רַבִּי צְבִי אַפְּטֵייקֶיר, וּבְשַׁבָּת בְּעֵת תְּפִלַּת שַׁחֲרִית נִמְצְאוּ כֻּלָּם הֲרוּגִים בְּבֵיתָם, דְּהַיְנוּ רַבִּי נָתָן הַנַּ"ל וְאִשְׁתּוֹ וְאָחִיו רַבִּי אַהֲרֹן מֹשֶׁה וּמְשָׁרֶתֶת רַק שְׁנֵי יְלָדִים נִשְׁאֲרוּ בַּחַיִּים. וְהַגְּדוֹלָה בַּת אַרְבַּע אוֹ חֲמִשָּׁה שָׁנִים מוּטֶלֶת עַל עֶרֶשׂ דְּוַי מֻכָּה וּפְצוּעָה מִמַּכַּת אַכְזָרִיּוּת הָרוֹצְחִים, וְהַקְּטַנָּה הִיא יוֹנֶקֶת שָׁדַיִם. וּבְיוֹם הֶעָבַר בָּאוּ הַהֲרוּגִים לִקְבוּרָה, תְּהֵא מִיתָתָן כַּפָּרָה עַל יִשְׂרָאֵל וּתְהֵא נַפְשָׁם צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים. וַעֲדַיִן לֹא נִמְצְאוּ הָרוֹצְחִים רַק אֵיזֶה עֶרֶל נִתְפַּס עַל זֶה. יֶתֶר מִזֶּה אֵין פְּנַאי לְהַאֲרִיךְ. וְהִנֵּה עַתָּה הוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ קֹדֶם הַנֵּס שֶׁל חֲנֻכָּה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּצָרוֹת עֲצוּמוֹת מִכָּל צַד כְּמוֹ כֵן עַתָּה מַמָּשׁ. כִּי מִזֶּה הַצַּד הַצָּרָה הַנַּ"ל הֲלֹא לְמִשְׁמַע אֹזֶן דָּאֲבָה נַפְשֵׁנוּ. וּמִצַּד זֶה מַחֲלוֹקֶת כְּזֶה בְּבִזְיוֹנוֹת כָּאֵלֶּה בַּחֲרִיקוֹת שִׁנַּיִם כָּזֶה וְכוּ'. וְעַל כֻּלָּם הוּא הַשּׂוֹנֵא הַגָּדוֹל שֶׁבְּתוֹךְ הָאָדָם בְּעַצְמוֹ שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת בְּהִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל מֵחָדָשׁ אֲשֶׁר עַל זֶה נֶאֱמַר (תְּהִלִּים לז) צוֹפֶה רָשָׁע לַצַּדִּיק וְכוּ' וַה' לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְיָדוֹ וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכרוֹנָם לִבְרָכָה (סָכָה נב). וְגַם עַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכרוֹנָם לִבְרָכָה מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ וְכוּ'.

וּבָאֱמֶת כָּל הַצָּרוֹת הַנַּ"ל רַחֲמָנָא לִצְלַן תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה. אֲבָל (אֵיכָה ג) חַסְדֵי ה' כִּי לֹא תָמְנוּ חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים וְכוּ' וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שֶׁהַחֲסָדִים מִתְחַדְּשִׁים בְּכָל בֹּקֶר. וְעַל יְדֵי זֶה יֵשׁ לָנוּ כֹּחַ לְצַפּוֹת וּלְקַוּוֹת וּלְחַכּוֹת וּלְיַחֵל לִישׁוּעָתוֹ תָּמִיד, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ גָּמַר וְיִגְמֹר הַכֹּל לְטוֹבָה. כִּי אַתָּה מָרוֹם לְעוֹלָם ה' וּלְעוֹלָם יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה, וּכְתִיב (תְּהִלִּים קיח) יְמִין ה' רוֹמֶמָה יְמִין ה' עוֹשָׂה חָיִל, חֲיָילוֹת שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁהֵם הַכְּשֵׁרִים הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם. יָשׁוּבוּ הֵמָּה אֵלֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא נָשׁוּב אֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמַר הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה "אִיךְ הָאב אוֹיס גִיפִירט אוּן אוּן וָועל אוֹיס פִירִין". וְכַאֲשֶׁר קְצַת רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמָיו וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדָיו כֵּן יוֹסִיף לְהוֹשִׁיעֵנוּ יוֹתֵר בְּנִפְלָאוֹת וַחֲסָדִים וִישׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר כִּי קוֹשְׁטָא קָאֵי.

דִּבְרֵי אֲבִיכֶם וְרַבְּכֶם וַחֲבֵרְכֶם וְתַלְמִידְכֶם וְאוֹהֲבְכֶם בֶּאֱמֶת, אָבָק הַנִּדְרָס תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

וְשָׁלוֹם רַב לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה וּרְחִימָתָן עֲזִיזָא, לְכֻלָּם נֶאֱמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַאֲהוּבֵי בְּנֵי תִּתֵּן הָאִגֶּרֶת הַלֵּז לִקְרוֹת לְכָל הָאֲחוּזִים בְּחַבְלֵי עֲבוֹתוֹת אַהֲבָתֵנוּ בֶּאֱמֶת אוּלַי יִתְעוֹרְרוּ כֻּלָּם אוֹ אֵיזֶה מֵהֶם לַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי עַל יְדֵי דִּבְרֵינוּ אֲשֶׁר זֶה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי. וְחוּץ מִזֶּה הַכֹּל הֶבֶל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מט) אַל תִּירָא כִּי יַעֲשִׁיר אִישׁ

וְכוּ'. וּצְרִיכִין לְזָכֹר כָּל דִּבְרֵי אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כִּפְשׁוּטוֹ בְּתָמִימוּת שֶׁאָמְרוּ (אָבוֹת פֶּרֶק ו) אֵין מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְכוּ' אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבַד. אֲבָל עֲצוֹת אֱמִתִּיוֹת לְהִנָּצֵל מִבִּלְבּוּל וְעַקְמוּמִיּוּת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם שֶׁמְּעַקֵּם וּמְבַלְבֵּל הַלֵּב בְּלִי שִׁעוּר צְרִיכִין עַתָּה בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ מִסְפָּרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְאֵצֶל תַּלְמִידָיו וְאֵצֶל תַּלְמִידֵי תַּלְמִידָיו מַלְכָּא דְּעָלְמָא יְבָרֵךְ יַתְהוֹן וְכוּ'. נָתָן הַנַּ"ל:

מכתב קנט

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ה' וַיֵּשֶׁב תקצ"ה לפ"ק בְּרֶסְלֶב:

מִכְתָּבְךָ קִבַּלְתִּי עַתָּה וּמֵאֵלֶיךָ תָּבִין צַעֲרִי. אַךְ לֹא הִגְדַּלְתִּי הַצַּעַר. כִּי יָדַעְתִּי מִקֹּדֶם שֶׁיִּהְיֶה כֵּן. וּבִשְׁבִיל זֶה הָיָה דַּעְתִּי שֶׁלֹּא תַּתְחִיל לֵילֵךְ לְשָׁם בְּשַׁבַּת הֶעָבַר וְלֹא הָיִיתָ מַגִּיעַ לְבַזָּיוֹן זֶה. אַךְ גַּם זוּ לְטוֹבָה. וּזְכֹר נָא בְּנִי חֲבִיבִי אֶת הַחֶסֶד הַגָּדוֹל שֶׁעָשָׂה עִמְּךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהִשְׁאִירְךָ בַּחַיִּים וְהֵשִׁיבְךָ לְאֵיתָנְךָ, וְהֶחֱלִיפוּ סַכָּנַת מִיתָה עַל עִנְּשׁ הַבַּזָּיוֹן הַזֶּה שֶׁמְּכַפֵּר כְּמִיתָה מַמָּשׁ. וּבְוַדַּאי הוּא חֶסֶד גָּדוֹל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְגַם עִם זוּגָתְךָ רָאוּי לְךָ לְדַבֵּר מַה הִיא רוֹצָה. וְכִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא תִּהְיֶה בְּנִי חַס וְשָׁלוֹם אוֹ שֶׁלֹּא תִּסַּע אֵלַי חַס וְשָׁלוֹם. וַהֲלֹא יָדְעָה מִקֹּדֶם שֶׁאַתָּה בְּנִי וְכוּ'. וְאִם אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיוּ לְךָ יִסּוּרִים מִזֶּה הַכֹּל לְטוֹבָה. כִּי כְּבָר יָדַעְתָּ שֶׁהָעוֹלָם מָלֵא יִסּוּרִים. וְאַשְׁרֵי מִי שֶׁנִּתְפַּס עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, כִּי רֹב הָאֲנָשִׁים סוֹבְלִים יִסּוּרִים מִנְּשׁוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת עַל עִסְקֵי חֹל. וְקִוִּיתִי לַה' שֶׁעַל יְדֵי חִזּוּק לִבְּךָ בֶּהֱאֶמֶת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תְּנַצַּח אוֹתָהּ וְתָשׁוּב אֵלֶיךָ, וְיִקַּיֵם בְּךָ: גַּם אוֹיְבָיו יַשְׁלִים אִתּוֹ, וַאֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע מַה נַּעֲשֶׂה כִּי עָלֶיךָ עֵינֵינוּ כִּי אֵין לָנוּ עַל מִי יִהְשָׁעֵן כִּי אִם עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. וַאֲשֶׁר כָּתַבְתָּ לִי שֶׁגַּם בְּהַבַּיִת הַמִּדְרָשׁ דְּעִיר חָדָשׁ אוֹמְרִים שָׂחַס וְשָׁלוֹם יְצִיתוּ אוֹתוֹ כְּשֶׁיִּצְוֶּה לָהֶם, זֶה אֵין בְּיָדָם. כִּי לְדַעְתִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ חֲזָקִים שָׁם. וּמֵחֲמַת זֶה בְּעַצְמוֹ יָבִינוּ מֵאֲלֵיהֶם וְלֹא יַתְחִילוּ בָּזֶה כְּלָל כִּי יֵדְעוּ שֶׁאֵין בְּיָדָם, וְלֹא דִּבֶּר ה' לִמְחוֹת שֵׁם יִשְׂרָאֵל, וּבַצַּר הִרְחִיב לָנוּ וּבְוַדַּאי יִשְׁאַר לָכֶם מָקוֹם שֶׁתּוּכְלוּ לְהִתְפַּלֵּל שָׁם בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי כְּבָר עָזַר לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכֵן יַעְזֹר וְיוֹשִׁיעַ לָנוּ מַעַתָּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר. וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה שֶׁנִּזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה לְהִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתֵנוּ, כִּי כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עַתָּה עִמָּנוּ הַכֹּל כְּדֵי לְעוֹרְרֵנוּ מִשְּׁנָתֵנוּ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ לֵילֵךְ בִּדְרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא. וְהִנֵּה סָמוּךְ לְשָׁעָה זֹאת נִסְכַּם בְּדַעְתִּי לִשְׁלֹחַ הָאֶגֶּרֶת לְהָרַב. וְתֵכֶף חָתַמְתִּי אוֹתוֹ וְכָתַבְתִּי עָלָיו. וְעַתָּה יְקַבְּלוּ רָצוּף פֹּה וְיִרְאֶה לְשָׁלְחוֹ (הוּא הַמִּכְתָּב קפ"א דלקמן) וַאֲנִי עָשִׂיתִי אֶת שֶׁלִּי לְהַצִּיל אֶת נַפְשִׁי. וַה' הַטּוֹב יַעֲשֶׂה וְיִשְׁלַח בְּלִבּוֹ שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וַה' אֱלֹהִים אֱמֶת אֲשֶׁר עַד הֵנָּה עֲזָרָנוּ בְּרַחֲמָיו

הָעֲצוּמִים, בּוֹ לְבַד בָּטַחְנוּ שֶׁגַּם עַתָּה אַל יַעַזְבֵנוּ וְאַל יִטְּשֵׁנוּ כִּי נִפְלְאוֹתָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו אֵלֵינוּ וְכוּ'.

דִּבְרֵי אָבִיךָ הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

מכתב קס

בָּרוּךְ הַשֵּׁם אוֹר לְיוֹם ב' מִקֵּץ חֲנֻכָּה תקצ"ה לפ"ק בְּרֶסְלֶב.

בְּנִי חֲבִיבִי. כְּבָר שָׁמַעְתָּ צַעֲרֵנוּ. וְצַעֲרְכֶם בְּוַדַּאי אַתֶּם שׁוֹמְעִים. אֲבָל גַּם לְסַפֵּר לָכֶם נִפְלְאוֹת הַהַרְחָבוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַרְחִיב עִמָּנוּ וּבִפְרָט עִמִּי בַּיָּמִים הָהֵם בְּתוֹךְ הַצָּרָה עַצְמָהּ אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר אֶפִלּוּ מַה שֶּׁאֲנִי רוֹאֶה בְּעֵינַי מִלֵּבַד הַנִּסְתָּרוֹת. כִּי בְּוַדַּאי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה וְלִישׁוּעָה נִפְלָאָה. וְהָעִקָּר לְהָקִין וּלְעוֹרֵר אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל הָעוֹלָם לַעֲמֹד בַּבֹּקֶר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (שֻׁלְחָן עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים סִימָן א) יִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי לַעֲמֹד בַּבֹּקֶר שֶׁיְּהֵא הוּא מְעוֹרֵר הַשַּׁחַר, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר אֶצְלִי בָּזֶה דְּרוּשׁ נָאֶה וְיָפֶה מְאֹד (לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת אֹרַח חַיִּים הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר הֲלָכָה א) שֶׁעִקַּר הַכַּוָּנָה לֵילֵךְ עִם הַדֶּרֶךְ שֶׁל אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי וְכוּ'. וּבְשַׁבָּת זֶה דִּבַּרְנוּ הַרְבֵּה מֵהַתּוֹרָה בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי (לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן קצה) שֶׁזֶּהוּ כָּל עִנְיַן חֲנֻכָּה, וְהָיָה שִׂיחַ הַרְבֵּה לְכָל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עִמָּנוּ עַתָּה, וְעֵינֵינוּ מְצַפּוֹת בְּכָל עֵת לָצֵאת מֵהַצָּרָה לְגַמְרֵי לְהַרְחָבָה גְּדוֹלָה וְיִרְאוּ שׁוֹנְאֵינוּ וְיֵבוֹשׁוּ. וּמֵחֲמַת שְׁמוּסַר כְּתָב זֶה נָחוּץ כַּאֲשֶׁר יִסַּפֵּר לְךָ. אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲרִיךְ כְּלָל. דִּבְרֵי אָבִיךָ הַשֹּׁשׂ וְשָׂמֵחַ מְאֹד בִּפְרָט בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה רַחֲמָנָא לִצְלַן עַל גֹּדֶל הַחֶסֶד הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא עַד אֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמִּי וְעִם כָּל יִשְׂרָאֵל לְקָרְבֵנוּ לְאוֹר קָדוֹשׁ וְנוֹרָא כָּזֶה, וְאִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר בָּזֶה כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מַה דְּמִשַּׁעַר בְּלִבֵּהּ. וְעַתָּה הוּא חֲנֻכָּה, מִי יוֹדֵעַ לְהֵיכָן מַגִּיעַ סוֹד חֲנֻכָּה כַּאֲשֶׁר נַפְשִׁי יוֹדַעַת מְאֹד בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְגַלּוֹת לָדֶרֶי מַעְלָה וְכוּ' וּלְדֶרֶי מַטָּה וְכוּ' וְכוּ'. וְאִי אֶפְשָׁר עַתָּה לְהַאֲרִיךְ כְּלָל.

דִּבְרֵי הַמְצַפֶּה לִישׁוּעַת ה' בְּכָל עֵת. נָתָן מִבְּרֶסְלֶב.

(עַיֵּן בְּסִפּוּר תְּלָאוֹת הַמַּחֲלֹקֶת אֲשֶׁר יְבוּאַר בְּקוּנְטְרֵס בִּפְנֵי עַצְמוֹ).